St prp nr 1
(1998-99)

FOR BUDSJETTERMINEN 1999

Miljøverndepartementet

Utgiftskapittel: 1400-1471,2422 og 2465

Inntektskapittel: 4400-4471

Med oversikt over den samla miljøvernpolitiske satsinga

Dette er side 2.
Den skal være blank

Ryggtittel:

St prp nr 1 (1998-99) Miljøverndepartementet

Miljøverndepartementet
Kap. 1400-1471, 2422, 2465 og 4400-4471

St prp nr 1
(1998-99)

FOR BUDSJETTERMINEN 1999

Miljøverndepartementet

Tilråding frå Miljøverndepartementet av 18. september 1998,
Godkjent i Statsråd same dag.

Føreord

St prp nr 1 frå Miljøverndepartementet består av 3 kapittel. I kap 1 blir det gitt eit oversyn over dei resultat som er nådd og hovudprioriteringane i miljøvernpolitikken. I kap 2 blir det gjort greie for dei nasjonale miljømåla. Kap 3 gir ei framstilling av mål, verkemiddel og budsjettframlegg frå departementet.

I kap 1 blir det gjort greie for kva resultat som er oppnådd i miljøvernpolitikken i Noreg, kategorisert etter ulike resultatområde. Samstundes blir dei hovudutfordringane vi står framfor i åra som kjem omtala. Deretter blir dei viktigaste politiske prioriteringane i budsjettet for 1999 frå Miljøverndepartementet presentert, saman med miljøvernpolitikken på budsjetta til andre departement. Det blir gjort greie for miljøprofilen i det samla statsbudsjettet.

I kap 2 blir omtala dei nasjonale, tverrsektorielle miljømåla der også andre sektorar og aktørar enn den statlege miljøforvaltninga har verkemiddel. Dei nasjonale resultatmåla representerer øvste *operative* nivå i ein hierarkisk målstruktur. Resultatmåla er ei konkretisering og operasjonalisering av dei strategiske miljøvernpolitiske måla, og viser kva resultat som skal oppnåast innanfor det enkelte resultatområde. Dei nasjonale resultatmåla skal saman med sektorvise resultatmål danne ein heilskapleg og logisk struktur, i den forstand at sektorvise mål skal kunne avleiast frå og aggregerast til nasjonale mål. Dei sektorvise måla for Miljøverndepartementet er omtala i kap 3. Alle resultatmåla er gruppert i ulike resultatområde (sjå omtale under).

Kap 3 presenterer dei sektorvise resultatmåla til miljøvernforvaltninga, dvs der statleg miljøvernforvaltning sjølv har verkemiddel. Der Miljøverndepartementet har verkemidla i sin heilskap under eit nasjonalt resultatområde, er det i kap 3 berre vist til omtalen av resultatområde i kap 2. I kap 3 framgår også budsjettframlegget frå Miljøverndepartementet delt på kvar enkelt programkategori.

Miljøverndepartementet har ein resultatområdestruktur med 11 resultatområde med tilhøyrande resultatmål og resultatindikatorar. Kvart resultatområde omhandlar eit miljøvernpolitisk tema og uttrykkjer regjeringa sine miljøvernpolitiske satsingar innanfor dette.

Resultatområda er som følgjer:

1. Vern og bruk av biologisk mangfald
2. Friluftsliv
3. Kulturminne og kulturmiljø
4. Ureining av hav- og vatn
5. Helse og miljøfarlege kjemikaliar
6. Avfall og attvinning
7. Klimaendringar, luftureining og støy
8. Internasjonalt miljøvernsamarbeid, internasjonal assistanse, nord- og polarområda
9. Regional planlegging
10. Kart og geodata
11. Organisasjon og økonomi

Det er gjort ei nærare avgrensing av kvart resultatområde i kap 2.

INNHALD

Side

1. Innleiing

1.1 Hovudutfordringar og hovudelement i den nasjonale miljøvernpolitikken 7
1.2 Oppnådde resultat 9
1.3 Viktige prioriteringar for 1999 for Miljøverndepartementet 12
1.4 Miljøvernpolitiske satsingar på budsjetta til andre departement 20
1.5 Miljøprofilen i avgiftsopplegget 26

2. Nasjonale miljømål

2.1 Vern og bruk av biologisk mangfald 28
2.2 Friluftsliv 37
2.3 Kulturminne og kulturmiljø 41
2.4 Ureining av hav- og vatn 45
2.5 Helse- og miljøfarlege kjemikaliar 49
2.6 Avfall og attvinning 53
2.7 Klimaendringar, luftureining og støy 56
2.8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid, bistand, nord- og polarområda 65
2.9 Regional planlegging 75
2.10 Kart og geodata 78
2.11 Organisasjon og økonomi 80

3. Miljøverndepartementet sine mål, verkemiddel og budsjettframlegg

Programkategori 12.10 Fellesoppgåver, forskning og administrasjon. ... 82

Resultatområde 11 Organisasjon og økonomi 82
Kap
1400 Miljøverndepartementet (jf. kap 4400) 86
4400 Miljøverndepartementet (jf. kap 1400) 87
1401 Opplysningsverksemd, tilskot til organisasjonar 88
1406 Miljøvernavdelingane ved fylkesmannsembeta (jf. kap 4406) 90
4406 Miljøvernavdelingane ved fylkesmannsembeta (jf. kap 1406) 93
1410 Miljøvernforskning (jf. kap 4410) 94
4410 Miljøvernforskning (jf. kap 1410) 98

Programkategori 12.20 Biomangfald, friluftsliv og kulturminne. 99

Resultatområde 1 Vern og bruk av biologisk mangfald 100
Resultatområde 2 Friluftsliv 107
Resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø 110
Kap
1422 Naturvern og kulturminnevern 114
1425 Vilt og fisketiltak (jf. kap 4425) 115
4425 Refusjoner fra viltfondet og Statens Fiskefond (jf. kap 1425) 121
1426 Statens naturoppsyn (jf. kap 4426) 123
4426 Statens Naturoppsyn (jf. kap 1426) 125
1427 Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap 4427) 126
4427 Direktoratet for naturforvaltning (jf. kap 1427) 136
1429 Riksantikvaren (jf. kap 4429) 137
4429 Riksantikvaren (jf. kap 1429) 145

Programkategori 12.30 Miljødata, ureining og miljøeffektivitet 146

Resultatområde 4 Ureining av hav og vatn 147
Resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikaliar 150
Resultatområde 6 Avfall og attvinning 155

Kap
1441 Statens forurensningstilsyn (jf. kap 4441) 162
4441 Statens forurensningstilsyn (jf. kap 1441) 170
1442 Vatnmiljø-, avfalls- og spesialavfallstiltak 172
1443 Miljøovervaking og akutt ureining..... 176
1449 Refusjonsordningar for spesialavfall - bilvrak og spillolje 178
2422 Statens miljøfond 179

Programkategori 12.50 Regional planlegging, areal og kartpolitikk...... 180

Resultatområde 9 Regional planlegging..... 181
Resultatområde 10 Kart og geodata 184
Kap
1463 Regional og lokal planlegging 189
1465 Statlege kjøp av tenester i Statens kartverk 192
2465 Statens kartverk (jf. kap 5491 og 5603)..... 194

Programkategori 12.60 Internasjonalt samarbeid, klima, nord- og polarområda. 198

Resultatområde 7 Klimaendringar, luftureiningar og støy..... 199
Resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid, hjelp, nord- og polarområda..... 202
Kap
1470 Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning (jf. kap 4470) 205
4470 Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning (jf. kap 1470) 209
1471 Norsk Polarinstitutt (jf. kap 4471)..... 210
4471 Norsk Polarinstitutt (jf. kap 1471)..... 212

Oversyn over budsjettframlegget frå Miljøverndepartementet 213

Tilråding. 219

Framlegg til vedtak. 220

1. INNLEIING

1.1. Hovudutfordringar og hovudelement i den nasjonale miljøvernpolitikken

Hovudutfordringar

Naturgrunnlaget på jorda set rammer for aktiviteten til menneska. Produksjons- og forbruksmønsteret er i dag eit trugsmål mot globale fellesressursar. Redusert biologisk mangfald, auka konsentrasjon av klimagassar i atmosfæren og spreiing av helse- og miljøfarlege kjemikaliar trugar miljøet og sjølve livsgrunnlaget på jorda. Den ujamne globale fordeling av materiell levestandard og sjansar for menneska er i seg sjølv djupt urettvis og også eit trugsmål mot miljøet. Dei rike land har eit hovudansvar for å redusere si belastning på miljøet til eit nivå som gir alle menneske i verda høve til å nyte godt av like livsvilkår. Men vi har også eit hovudansvar for å samarbeide med utviklingslanda om å skape ei økonomisk utvikling som er berekraftig og rettvis i alle delar av verda.

Vi står også overfor store utfordringar for å sikre den nasjonale og lokale miljøkvaliteten i Noreg. Eitt døme er luftureining og støy som er eit alvorleg helse- og trivselproblem i mange norske byar og tettstader. I tillegg til å påføre mange menneske store plager, inneber dette store kostnader for samfunnet knytt til ma sjukefråvere og behandling.

Miljøvernpolitikk handlar ikkje berre om korleis vi skal unngå å skade livsgrunnlag, miljø og helse. Det dreier seg også om korleis vi skal leggje tilhøva til rette for at den enkelte kan velje det gode liv. Vi har spesielt gode føresetnader i Noreg for å utvikle samfunn med nærleik til natur, og for å ta vare på kultur- og naturminne som skaper identitet og visdom til å byggje samfunnet vidare på.

Det er nær samanheng mellom globale, nasjonale og lokale miljøutfordringar. Same kjelde er ofte årsak til både lokale, nasjonale og globale miljøproblem, og dei globale miljøproblema skuldast summen av lokale miljøpåverknader. Dette må møtast med lokal handling og endring. Det ligg eit potensiale for betre livskvalitet og ei meir berekraftig utvikling i å leggje til rette for eit meir miljøvenleg lokalsamfunn. Kommunane har ei viktig rolle i dette arbeidet, men dei er avhengig av samarbeid med innbuarane sine og med næringslivet i eigen kommune.

Å produsere og forbruke med mindre miljøslitasje og mindre bruk av ikkje fornybare ressursar, blir sentralt. Sjølv om miljøslitasjen ved produksjon og forbruk av det enkelte produkt blir redusert (betra miljøeffektivitet), vil dei samla miljøproblema framleis auke dersom veksten i den totale vare- og tenesteproduksjonen og i forbruket meir enn oppveg miljøbetringane knytt til det enkelte produkt eller teneste. Det er den generelle bruken av verkemiddel i form av avgifter og reguleringar frå styresmaktene, og krav frå forbrukarane og offentlege innkjøparar, som til sjuande og sist kan gjere det lønsamt for verksemder og forbrukarar å bli meir miljøeffektive, slik at samansetjing og nivå på vare- og tenesteproduksjonen blir endra i meir miljøvenleg retning.

I St meld nr 58 (1996-97) «Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling - Dugnad for framtida», St meld nr 35 (1996-97) «Om rovviltforvalting», St meld nr 29 (1996-97) «Regional planlegging og arealpolitikk», St meld nr 29 (1997-98) «Norges oppfølging av Kyotoprotokollen» og St prp nr 54 (1997-98) «Grønne skatter» er det lagt eit grunnlag for korleis dette arbeidet kan konkretiserast.

Regjeringa vil møte miljøutfordringane med følgjande hovudgrep:

- å halde ved like det som allereie er oppnådd
- å utvikle ny politikk ma ved å integrere miljøomsyna i det økonomiske systemet og sektorpolitikkane
- å gjere det mogeleg for den enkelte som individ å velje å leve eit miljøvenleg liv, og som borgar ta ansvar i politiske prosessar som sikrar ei meir miljøvenleg samfunnsutvikling

På følgjande område er det særleg viktig å utvikle ny politikk:

- Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald
- Klimaendringar
- Helse- og miljøfarlege kjemikaliar
- Lokal luftkvalitet og støy
- By og tettstadutvikling
- Nord- og polarområda
- Kulturminne og kulturmiljø

Av desse 7 områda meiner regjeringa at arbeidet med berekraftig bruk og bevaring av det biologiske mangfaldet, tiltak for å avgrense utslepp av klimagassar, og miljø- og helsefarlege kjemikaliar og arbeidet med lokal luftureining og støy er spesielt viktige i eit langsiktig perspektiv. Behovet for å heve ambisjonsnivået og auke innsatsen er størst på desse områda, og dei krev nært samarbeid med sektorstyresmakter og internasjonalt samarbeid.

Skadeverknadene av lokal luftureining og støy har vore undervurdert, særleg i byane og tettstadene. Sjølv om ein i dei seinare år i større grad har samordna areal- og transportplanlegging, har ein ikkje gitt kollektivtransporten gode nok rammevilkår i høve til privatbilismen. Regjeringa vil gi dette arbeidet høg prioritet.

Miljøutfordringane på Svalbard, i nordområda generelt og i Russland, vil i åra framover kreve stor merksemd. Noreg kan med si uavhengige stilling i Europa spele ei sentral rolle i arbeidet med å styrkje miljøvernet i Russland og integrasjonen av Russland i internasjonale miljøavtaler.

Arbeidet med avfall og rovvilt er krevjande. Dei samla avfallsmengdene i samfunnet aukar framleis. Regjeringa vil i avfallspolitikken spesielt fokusere på å redusere avfallsmengdene og å auke attvinninga. Regjeringa vil samstundes halde oppe distriktsjordbruket og eit vern av dei store rovdyra. Dette vil krevje eit breitt spekter av tiltak. Førebyggjande tiltak mot rovviltskadar har høg prioritet. Regjeringa legg opp til brei lokal deltaking i forvaltninga, og held fram med forsøk der meir avgjerdsmakt blir lagt til kommunane.

Hovudprinsippa i den nasjonale miljøvernpolitikken

Mykje er oppnådd i miljøpolitikken, og på enkelte område er også miljøtilstanden betra. Det gjeld særleg i kampen mot forsuring og utslepp frå sjølve produksjonsprosessane. På dei fleste område er det dessverre slik at sjølv om miljøinnsatsen har auka, så går likevel utviklinga i feil retning. Sjølv om vi vinn att ein større del av avfallet enn før, havnar meir avfall i deponi eller i lite energieffektive forbrenningsovnar, pga. den enorme veksten i kasserte produkt. Dei inngrepsfrie områda går raskt attende, sjølv om vi vernar meir landareal enn før. Dette krev at ambisjonane og verkemidla i miljøvernpolitikken blir haldne ved like og styrka, og at miljøvernpolitikken blir betre lokalt forankra og integrert i det økonomiske system og sektorane, slik at miljøomsyn blir grunnleggjande i utviklingsprosessane i samfunnet.

Den enkelte må i langt større grad ha høve til å velje miljøvenleg. Dette krev langt betre tilgang på god miljøinformasjon, utvikling av miljøvenlege alternativ, og innsyn og ei open haldning i miljøforvaltninga. Det føreset også at det offentlege tek miljøengasjementet til innbuarane på alvor, td ved å følgje opp kjeldesortering med gode system for handtering av avfall. Ved auka bruk av grøne skattar vil prisane på produkta i større grad gi informasjon om miljøkostnadene knytt til produkta, og påskjøne miljøvenleg åtferd.

Regjeringa meiner at den enkelte tek ansvar når han eller ho blir vist tillit. Miljøvernpolitikken må i langt større grad forankrast i det lokale folkestyre. I planleggingsprosessar må dei nasjonale interessene gjerast tydelege på eit tidleg tidspunkt. Ei betre lokal forankring av miljøvernpolitikken er ein føresetnad for å utløyse det potensiale som ligg i berekraftig bruk av ressursane og for å dempe konfliktane mellom miljøvernpolitikken og distrikta. Dette er ein avgjerande føresetnad for at miljøvern skal ha støtte i befolkninga i framtida.

Det marknadsøkonomiske system fremjar effektivitet og god ressursutnytting, men berre om prisane speglar dei verkelege kostnadene. For ma arbeidskraft og kapital står verksemdene overfor marknadsprisar. Dette stimulerer dei til ei kritisk vurdering av ressursbruken. Utslepp av klimagassar og miljø- og helsefarlege kjemikaliar, tap av biologisk mangfald ved rovdrift på ressursane og lokal luftureining og støy, er kostnader som marknadsaktørane ikkje vil ta omsyn til dersom ikkje samfunnet korrigerer rammevilkåra ved å ta i bruk skattar og avgifter eller andre verkemiddel. Regjeringa la våren 1998 fram St prp nr 54 (1997-98) "Grønne skatter", der prinsippet om eit skatteskifte frå raud skatt (skatt på inntekt og arbeid) til grøn skatt (skatt/avgift på ureining og ressursbruk) vart fastslått. Auka bruk av grøne skattar sikrar prinsippet om at "ureinar skal betale", noko som er både rettvist og som gir ei kostnadseffektiv tilpassing på tvers av sektorane. Det vil løne seg for forbrukaren som veljer miljøvenleg, og det vil fremje val av miljøeffektive løysingar i næringslivet. På denne måten vil det økonomiske system arbeide for miljøet, ikkje mot.

Regjeringa startar med dette budsjettet ei gjennomgripande integrering av miljøansvar i dei ulike sektorane. Gjennom sektorvise miljøhandlingsplanar skal budsjetta til dei ulike

departementa vurdere i kva grad tidlegare oppsette miljømål er nådd, setje nye mål og gjere greie for verkemiddel og tiltak. I år er slike miljøhandlingsplanar innarbeida i budsjetta til Samferdsledepartementet og Forsvarsdepartementet. Neste år vil i tillegg Olje- og energidepartementet og eitt eller to andre departement lage ein slik sektorvis miljøhandlingsplan. Dessutan vil Miljøverndepartementet i budsjetthandsaminga for neste år leggje fram den første årlege gjennomgang av "Rikets miljøtilstand og Regjeringens miljøprofil". Her vil Regjeringa presentere eit samla oversyn over miljøtilstand, miljømål og resultat, samt tilhøve til tidlegare mål og framlegg til justeringar i verkemiddelbruken, på tvers av sektorane. Eit viktig ledd i arbeidet med å ansvarleggjere dei ulike departementa er å gjere staten si eiga verksemd meir miljøvenleg. Regjeringa har difor starta prosjektet "Grøn stat".

Regjeringa vil understreke at det er viktig at den enkelte får høve til å velje å leve miljøvenleg, at miljøvernpolitikken i størst mogeleg grad må forankrast i lokale deltakande prosessar, at allmenta sin tilgang til naturen må sikrast og at ureinaren skal betale. Mål og ambisjonar må fastsetjast etter føre-var-prinsippet, naturen si tolegrense og internasjonale avtaler. Val av verkemiddel skal forankrast i prinsippet om at miljøvernpolitikken må bli betre integrert i den enkelte sektor, og vidare at miljøproblema også skal førebyggjast og løysast til lågast mogelege kostnader for samfunnet.

Det er særleg viktig å sikre allemannsretten, då den er ein føresetnad for at komande generasjonar kan ha eit nært tilhøve til naturen som all støtte til miljøvern byggjer på. Nærleik til natur gir betre forståing for miljøutfordringane og kan skape eit godt grunnlag for miljøvenlege haldningar.

Regjeringa vil leggje særleg vekt på prinsippa om at:

- den enkelte må få høve til å velje å leve miljøvenleg
- miljøvernpolitikken må i størst mogeleg grad forankrast i lokale deltakande prosessar
- ureinaren skal betale
- miljøvernpolitikken må integrerast i den enkelte sektor
- allmenta sin tilgang til naturen må sikrast

1.2. Oppnådde resultat

Miljøvernarbeidet er komplekst og tidkrevjande. Konkrete resultat av igangsett politikk vil difor først vise seg etter fleire år. I 1998 har Regjeringa teke initiativ til og/eller fremja følgjande:

- St meld nr 29 (1997-98) «Norges oppfølging av Kyotoprotokollen». Noreg fekk viktige gjennomslag i forhandlingane om ma differensierte utsleppsforpliktingar, innføring av fleksible mekanismar for gjennomføring som eit supplement til nasjonale reduksjonar av utslepp, og at pliktene i samband med utslepp skal omfatte seks klimagassar. Noreg var blant dei første landa som la fram ein strategi for å oppfylle Kyotoprotokollen. Det blir elles vist til avsnitt 1.3
- St prp nr 54 (1997-98) «Grønne skatter». Dette blir følgt opp i form av konkrete framlegg om avgifter i statsbudsjettet for 1999. Dette er eit viktig steg i retning av å endre skatte- og avgiftssystemet i miljøvenleg retning. Det kan spesielt framhevast at verkeområdet til CO2-avgifta blir føreslått utvida til å omfatte område som i dag er fritekne for avgift, og at det blir gjort framlegg om å innføre ei avgift på slutthandsaming av avfall. Det blir vist til nærare omtale i avsnitt 1.4
- regjeringa har vedteke å ratifisere endringane i Montrealprotokollen, som regulerer ozonreduserande stoff, hausten 1998 ved kongeleg resolusjon
- det er utarbeida miljøhandlingsplanar for både samferdslesektoren og Forsvaret. Desse blir presenterte i Samferdsle- og Forsvarsdepartementet sine budsjettproposisjonar. Planane inneheld tiltak innanfor dei miljøvernpolitiske resultatområda og gir eit godt grunnlag for det vidare arbeidet med miljøvern i desse sektorane
- auka løyvingane til enøk-tiltak med 20 mill kroner. Gjennom større satsing på bioenergi blir det rekna med at tilgangen på slik energi vil auke med om lag 0,4 TWh. Det blir elles vist til avsnitt 1.5 for nærare omtale av miljøprofilen i statsbudsjettet
- igangsett prosjektet "Grøn Stat". Prosjektet omfattar 10 statlege verksemder. Prosjektet har som mål å auke energieffektiviteten og redusere avfallsmengdene mv frå statleg verksemd
- arbeidet med å styrkje kunnskapsgrunnlaget for berekraftig bruk og vern av biomangfald er vidareført ved at det er utarbeida ein plan for overvaking av biomangfald, og

ei handbok for kommunal kartlegging og verdiklassifisering av biomangfald som no er til utprøving i fleire kommunar

- det er lagt stor vekt på å styrkje samarbeidet med lokalsamfunn og kommunar i naturforvaltninga. Det er opna for at kommunane kan få delegert ansvar for forvaltninga av verneområde. Det er vidare igangsett forsøk der kommunane og regionale nemnder og utval får delegert mynde innanfor rovviltforvaltninga
- regjeringa har lagt stor vekt på at arbeidet med førebyggjande tiltak mot rovviltskadar skal intensiverast. Det er fastsett nye grenser for kjerneområdet for jerv i Sør-Noreg
- regjeringa medverka gjennom ein emisjon i Norsk avfallshandtering AS (NOAH) hausten 1997 til å få på plass sluttfinansieringa av NOAH sitt behandlingsanlegg for organisk spesialavfall i Brevik. Når dette anlegget blir sett i drift i 1999, vil det vere nasjonal kapasitet for handsaming av praktisk talt alt spesialavfall
- som ei oppfylling av avtala med departementet, har Norske Skog no igangsett prosjektering av eit avsvertingsanlegg for returpapir i Skogn. Anlegget, som etter planen blir sett i drift i første kvartal 2000, vil medverke til å løyse avsetningsproblema på returpapirmarknaden
- som eitt av dei første land i verda har Noreg sikra etablering av eit landsomfattande retursystem for innsamling og behandling av elektrisk- og elektronisk avfall. Forskrift og avtale mellom Miljøverndepartementet og bransjen som regulerer dette vart vedtekne i mars 1998 og trer i kraft 1. juli 1999
- regjeringa har skjerpa måla for luftkvalitet, og skissert kva tiltak som må gjennomførast for å nå tilfredsstillande luftkvalitet i byar og tettstader.
- arbeid er starta for å tilretteleggje for betre tilgang på informasjon om helse- og miljøfarlege kjemikaliar, ma ved at det er nedsett ei gruppe med representantar frå forbrukar- og miljøvern-, arbeidstakar- og arbeidsgjevarorganisasjonane som skal vurdere korleis behovet for kjemikalieinformasjon kan imøtekomast
- for å redusere den omfattande bruken av kjemikaliar er det utarbeida og sendt på høyring eit framlegg om å lovfeste plikt til å erstatte farlege kjemikaliar med mindre farlege alternativ
- for å redusere bruk og utslepp av dei høgst prioriterte kjemikaliane er det ma vedteke nye avgrensingar for bruk av enkelte farlege kjemikaliar, forbod mot kvikksølvtermometer, utarbeida framlegg til ny forskrift om utfasing av enkelte PCB-haldige produkt og forskrift om forbod mot bruk av visse farlege kjemikaliar i tekstilar
- den statlege oljevernberedskapen er vidareutvikla. Gjennom etableringa av Indre kystoppsyn er både overvaking og beredskapsevne betra
- Noreg har vore sentralt i framforhandling av to europeiske avtaler om miljøgifter.

Avtalene, som vart vedtekne i Århus i juni 1998, set forbod mot eller avgrensar utslepp og bruk av ei rekkje miljøgifter. På same tid starta arbeidet med ein global konvensjon om regulering av miljøgifter. Noreg har også vore sentralt i framforhandlinga av ein global konvensjon om betre informasjon og samtykke ved eksport av farlege kjemikaliar som vart vedteken i Rotterdam i september 1998. På ministermøtet i OSPAR-konvensjonen i Lisboa i juli 1998, vart det vedteke eit nytt og bindande regelverk for disponering av utrangerte offshore-installasjonar, ambisiøse strategiar for å redusere utsleppa av radioaktive stoff og miljøgifter til det marine miljø, og eit nytt anneks til konvensjonen om vern og bevaring av økosystem og biologisk mangfald

- frå norsk side blir det lagt stor vekt på å sikre ei betre koordinering av arbeidet mellom internasjonale konvensjonar og organisasjonar. Miljøvernministeren deltok våren 1998 i ei spesialoppnemnt gruppe for effektivisering av miljøvernarbeidet i FN. Innstilling frå gruppa vil bli handsama under FN si Generalforsamling hausten 1998
- Noreg har arbeida for integrering av miljøomsyn i verksemda til sentrale internasjonale organisasjonar. Innafor OECD er det no sett i gang ein prosess for integrering av berekraftig utvikling som ei sentral strategisk målsetjing for verksemda i organisasjonen
- Noreg har teke opp den auka radioaktive ureininga frå Sellafield med dei andre nordiske land, medverka til ei felles nordisk oppmoding til den britiske regjeringa og til at saka kom i fokus på ministermøtet under OSPAR-konvensjonen i Portugal sommaren 1998. På møtet vart det vedteke ein strategi om utslepp av radioaktive stoff til det marine miljø som inneber ei plikt for Frankrike og Storbritannia til å redusere sine utslepp vesentleg. Det er også teke initiativ til eit program for overvaking av radioaktiv ureining langs norskekysten
- regjeringa har underteikna ein intensjonsavtale med Russland om utviding av talet på målestasjonar for overvaking av radioaktivitet i nordområda

- regjeringa har gitt økonomisk støtte til utskiftinga av radioaktive energikjelder med solcelleteknologi i 4 fyr på russisk side av Varangerfjorden
- det er utarbeida framlegg til rikspolitiske retningslinjer om førebels etableringsstopp for kjøpesentra. Framlegget har vore på høyring og regjeringa tek vidare stilling til saka i løpet av hausten 98
- regjerinnga prioriterer ei god utvikling av storbyane. Samarbeidsforum for storby-utvikling er etablert. Deltakande byar er: Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Tromsø
- lokal Agenda 21 har vore ei sentral satsing for regjeringa i denne budsjettperioden. Ei sentral koordineringseining er etablert i Miljøverndepartementet. I samarbeid med KS er det etablert regionale Agenda 21-knutepunkt som skal dekkje heile landet. Det er halde ein LA 21-konferanse i Fredrikstad, og meir enn 50 kommunar og 3 fylkeskommunar har gjennom politisk fatta vedtak slutta seg til prinsippa i Fredrikstaderklæringa. Omlag 200 kommunar er i gang med ulike typar LA 21-relatert prosjekt og prosessar relatert til lokal Agenda 21
- det er halde internasjonale konferansar i Miljøverndepartementet sin regi vedrørande:
  - vidareføring av arbeidet knytt til grenseoverskridande miljøutfordringar, som er ei oppfølging av Espookonvensjonen
  - vidareutvikling av grunnlaget for ei heilskapleg og økosystembasert forvaltning av Nordsjøen
- Statens miljøfond er oppretta for å stimulere verksemder til å ta i bruk og vidareutvikle ny miljøteknologi. Miljøfondet blir forvalta av Statens nærings- og distriktutviklingsfond.

I løpet av dei seinare åra er ma følgjande resultat oppnådd:

- norsk bruk av dei ozonreduserande stoffa klorfluorkarboner (KFK), halon, karbontetraklorid og metylkloroform er i løpet av dei siste 10 åra redusert med 65 - 100 %. Alle dei ozonreduserande stoffa som er omfatta av Montrealprotokollen, er regulert i Noreg. Internasjonale forpliktingar og nasjonale mål for dette arbeidet er så langt oppfylt
- forpliktande europeisk samarbeid har ført til vesentlege reduksjonar i forsurande utslepp dei siste åra. Nedfallet av svovel over Noreg vart redusert med 47 % frå 1988 til 1996. Dei norske utsleppa av svoveldioksid (SO_2) er redusert med om lag 79 % frå 1980 til 1997. Krav til Noreg i Svovelprotokollen frå 1994 er at utsleppa i år 2000 skal reduserast med 76 % i høve til 1980-nivå
- gjennom Nordsjø-deklarasjonane og nasjonale vedtak har Noreg tidlegare hatt konkrete mål for 40 miljøgifter. Utsleppa av desse stoffa er redusert med 50-95 % dei siste 10-15 åra, noko som betyr at dei tidlegare måla i all hovudsak er nådd. Desse utsleppsreduksjonane skuldast hovudsakleg reduksjonar i punktutslepp frå industrien. For å nå nye nasjonale mål, er det i den seinare tida spesielt arbeida for å redusere utsleppa frå produkt. Td har samarbeid med næringslivet medført at bruk og utslepp av dei truleg hormonhermande stoffa alkylfenol er redusert med 30 % frå 1995 til 1996 for dei viktigaste produktgruppene, og for enkelte utvalte produktgrupper redusert med ytterlegare 20 % frå 1996 til 1997
- gjennom arbeidet med oppfølging av Nordsjø-deklarasjonane, er tilførslene av fosfor til dei "utsette områda" i Nordsjøen (det vil seie kystområda frå svenskegrensa til Lindesnes) redusert med 44 % frå 1985 til 1996. Det nasjonale målet om 50 % reduksjon av fosfor er dermed snart nådd. Reinsekapasiteten for fosfor ved kommunale avløpsanlegg har auka sterkt over heile landet. I landbruket har overgang til jordarbeiding om våren og mindre spreiing av husdyrgjødsel utanom vekstsesongen medverka sterkt til å redusere tilførslene av fosfor til bekkar, elvar, vatn og fjordar
- attvinningsdelen for hushaldsavfall auka frå 9 % i 1992 til 29 % i 1997. Det er likevel framleis stort potensiale for auka attvinning, og kommunar med godt utbygde attvinningssystem har oppnådd 70-80 % attvinning av dette avfallet
- det bilaterale miljøvernsamarbeidet med Russland er organisert med faste arbeidsgrupper, der departementet sine ytre etatar (Statens forurensningstilsyn, Direktoratet for naturforvaltning, Norsk polarinstitutt, Riksantikvaren) har oppretta samarbeidsprogram med tilsvarande russiske styresmakter sentralt og lokalt. Arbeidet i atomgruppa blir vidareført i nært samarbeid med Utanriksdepartementet og Statens Strålevern. I tillegg til prosjektsamarbeid på dei ulike områda, blir det lagt auka vekt på kompetanseutvikling for å styrkje evna i russisk miljøforvaltning til å sikre ei berekraftig forvaltning av miljøet
- det er utarbeida framlegg til enkelte endringar i kulturminnelova. Framlegga skal ma medverke til å bremse den utvikling vi i dag ser med skadar på og øydelegging av automatisk freda kulturminne og kulturminne som fell utanfor lova

- den verna delen av arealet i fastlands-Noreg er om lag 6 %
- Noreg har også, som eitt av dei første land i verda, fått ei eiga lov som regulerer framstilling og bruk av genmodifiserte organismar, av omsyn til helse, miljø og ei berekraftig utvikling
- Miljøverndepartementet har starta ein gjennomgang av det regelverket vi har i dag med sikte på å identifisere ordningar som motverkar privat verneinnsats
- vernebygget over Domkirkeruinen på Hamar er ferdigstilt. Den offisielle opninga skjedde den 9. august 1998. Vernebygget er med på å sikre eitt av våre viktigaste kulturminne for ettertida
- ny skjærgårdspark er opna i Søgne-Mandal sommaren 1998. Jostedalsbreen nasjonalpark er utvida og dermed er første oppfølgingsvedtak i den nye nasjonalparkplanen gjennomført
- forskrift om deklarering og merking av mikrobiologiske produkt vart fastsett av Miljøverndepartementet i januar 1998. EU har ikkje reglar på området
- det er auka forståing for samanhengen mellom god arealplanlegging og viktige miljømål. Dei aller fleste kommunar har kommuneplanar eller delplanar som gir føringar for arealbruken i kommunane. For større tiltak og prosjekt blir konsekvensane for miljø, naturressursar og samfunn utgreidd. Arealpolitikken er følgt opp gjennom plansaksforvaltninga. Planleggingspraksis er betra gjennom forsøks- og utviklingsarbeid, ma innanfor fylkesplanleggingа og gjennom opplæring og iverksetjing av nye føresegner om konsekvensutgreiingar
- arbeidet med by- og tettstadutvikling har dei seinere åra vore særleg konsentrert om Miljøbyprogrammet. Det blir også samarbeida med andre byar og byområde, spesielt om tema utbyggingsmønster og bytransport, sentrumsutvikling og betre arealutnytting i byar og tettstader

1.3. Viktige prioriteringar for 1999 for Miljøverndepartementet

Budsjettet for Miljøverndepartementet utgjer i 1999 til saman 2734,8 mill. kroner for 1999. I 1998 viste budsjettet ein vesentleg auke fordi Statens miljøfond vart oppretta med ei låneramme på 500 mill. kr og ein grunnkapital på 100 mill. kr. I revidert nasjonalbudsjett for 1998 vart låneramma og grunnkapitalen redusert og grunnkapitalen er no sett inn på konto i Noregs bank.

Dersom Statens miljøfond blir halde utanfor samanlikninga både for 1998 og 1999, viser budsjettet for 1999 ein auke på 3 %.

Budsjettet for 1998 inneheldt i tillegg fleire enkelttiltak som no er gjennomførde og som difor er tekne ut av budsjettet for 1999. Ma gjeld dette aksjekapitalen til Norsk avfallshåndtering a/s (NOAH) på 66 mill. kroner.

Vern og bruk av biologisk mangfald

Biologisk mangfald er grunnlaget for verdiskapning, velferd og livskvalitet for menneska ved at det medverkar med mat, hus, klede, energi og medisinar. Det er også avgjerande for vatnhushald, lokalklima og reinsing av luft og vatn. Mangfaldet gir verdiar innan rekreasjon, friluftsliv, turisme og kulturarv. Som ei oppfølging av konvensjonen om biologisk mangfald skal det utarbeidast ein eigen handlingsplan for biologisk mangfald. Regjeringa fører ein restriktiv politikk på genteknologifeltet der etikk og tryggleik for helse og miljø står sentralt. Dette inneber ma forbod mot genmodifisert mat og dyrefór med gen som er resistente mot antibiotika, strengare merkjereglar enn EU og forbod mot kloning av dyr. Forhandlingane av ein global protokoll om overføring av genmodifiserte organismar mellom land under konvensjonen om biologisk mangfald vil bli sluttført i 1999.

Kunnskap om biomangfald og dei verdiar det har skal styrkjast gjennom eit statleg-kommunalt program for kartlegging, verdiklassifisering og overvaking. Geografisk informasjon om naturtypar, planter og dyr skal gjerast tilgjengeleg for kommunane og dei som tek avgjerder på alle nivå. Satsinga skal ma medverke til at dei kommunale planprosessane blir lettare å føreseie.

Gjennom plan- og bygningslova er kommunane sentrale forvaltarar av biomangfald. Kommunal natur- og ressursforvaltning er ein viktig føresetnad for vern og berekraftig bruk av livsmangfaldet. Arbeidet med rikspolitiske retningslinjer for å ivareta det biologiske mangfaldet er sett i gang. Agenda 21 skal brukast aktivt ma for å leggje betre til rette for deltaking og engasjement frå befolkninga si side på feltet.

Regjeringa har nedsett eit utval som skal gjennomgå den totale situasjonen for laksebestandane og gjere framlegg om framtidige forvaltningsstrategiar og tiltak innan utgangen av 1998.

Det vil i komande år bli lagt vekt på å ivareta miljøomsyna i fiskeri- og havbrukspolitikken.

Arbeid med Samla plan for vassdrag, ny vassdragslov og konsesjonsbehandling av fleire større kraftutbyggingar vil bli høgt prioritert.

Barskogvern Vest-Noreg vil bli vedteke i 1999.

Arbeidet med konfliktdempande tiltak vil halde fram og det vil bli utbetalt vederlag til grunneigarar som har område på bruttolista for vern også i 1999. Regjeringa legg vekt på auka lokal medverknad i førebuingane av vernevedtak. Dette medfører noko lenger tidsbruk og auka utgifter. Arbeidet med ei stortingsmelding om vern i kystområda er sett i gang med sikte på framlegging for Stortinget i vårsesjonen 1999.

Regjeringa legg opp til å iverksetje eit breitt spekter av tiltak for sikre ei forsvarleg forvaltning av dei store rovdyra, samstundes som det blir halde oppe eit aktivt jordbruk med høve til å utnytte utmarksbeita. Desse tiltaka vil ma innebere etablering av eit nasjonalt overvakingsprogram for store rovdyr. For særleg utsette brukarar blir det teke sikte på å medverke til omstilling til anna landbruksdrift, herunder omstilling til mjølkeproduksjon. Samstundes vil arbeidet med førebyggjande tiltak mot rovviltskadar bli intensivert, herunder sterkare grad av samordning mellom landbrukspolitiske og miljøvernpolitiske verkemiddel. Det blir teke sikte på å leggje fram ein Ot prp om lovfesting av retten til vederlag for skade av rovvilt i løpet av våren 1999. Ein tek også sikte på at eit nytt regelverk vil vere operativt frå beitesesongen for 1999. Som oppfølging av St meld nr 35 Om rovviltforvaltninga, vil det bli utarbeida fylkesvise forvaltningsplanar for dei store rovdyra.

Med opprettinga av Statens naturoppsyn (SNO) vil ein gjennom vegleiing, informasjon, oppsyn og skjøtsel styrkje den samla forvaltninga i våre verneområde, spesielt i nasjonalparkane. SNO vil såleis leggje opp til ein serviceorientert profil i høve til brukarar og lokalsamfunn. Oppbygginga av SNO vil måtte tilpassast det samla behov for forvaltning og skjøtsel i våre verne- og friluftsområde.

Målet for motorferdslepolitikken står fast. Miljøverndepartementet vil vurdere om gjeldande reglar fungerer godt nok og evt. om kommunane kan gjevast større mynde innanfor føremål med og rammer av motorferdslelova. Framlegg om restriksjonar på bruk av vatnskuterar er sendt på høyring.

Klimaendringar, luftureining og støy

Klimaendringar

Noreg var blant dei aller første landa som nasjonalt la fram ein strategi for å oppfylle Kyotoprotokollen. I St meld nr 29 (1997-98) Norges oppfølging av Kyotoprotokollen varslar Regjeringa at den vil arbeide for å få på plass dei naudsynte løysingane som gjer at Noreg oppfyller Kyoto-forpliktinga om at klimagassutsleppa i den gjeldande perioden 2008-12 ikkje skal vere meir enn 1% høgare enn i 1990. Dette inneber ein reduksjon på 6 % i høve til utsleppsnivået i 1996, og 22 % i høve til framskrivingar for 2010. I utforminga av politikken vil det vidare bli teke omsyn til at pliktene etter 2012 truleg blir strengare. Gjennom å ha eit langt tidsperspektiv ved utforminga av nasjonal verkemiddelbruk, vil ein allereie no leggje grunnlaget for investeringar som er fornuftige i eit langsiktig samfunnsøkonomisk og miljømessig perspektiv.

Regjeringa legg opp til at det innanfor ein relativt kort tidsperiode (2-5 år) blir sett inn verkemiddel som gjer at ein får utløyst dei billigaste nasjonale tiltaka. På noko lengre sikt vil det vere behov for ei gradvis utviding av verkemiddelbruken. Stortinget vil bli førelagt ein eigen proposisjon som grunnlag for norsk ratifikasjon av Kyotoprotokollen.

CO_2-avgifta er hovudverkemiddelet for reduksjon av CO_2-utslepp. Avgifter vil bli nytta som verkemiddel i høve til andre klimagassar der dette er føremålstenleg. Avgifta på sluttbehandling av avfall vil td medverke til å redusere metanutsleppa.

Regjeringa vil også ta i bruk fleksible gjennomføringsmekanismar for å oppfylle norske forpliktingar under Kyotoprotokollen. Protokollen slår fast at dette skal kome som eit supplement til nasjonale tiltak. Noreg vil vidareføre arbeidet på internasjonalt nivå for å få på plass eit godt regelverk for bruk av dei fleksible mekanismane. Dette må sikre ma reelle utsleppsreduksjonar, innsyn, tilstrekkelege rapporteringsrutinar og høve til sanksjonar.

Regjeringa varsla i St meld nr 29 (1997-98) at den ma vil utgreie eit nasjonalt system med omsettelege utsleppskvotar av klimagassar. Ved handsaminga av meldinga i Stortinget vart det bestemt å be Regjeringa utgreie og leggje fram eit nasjonalt kvotesystem som i allfall omfattar dei industrielle verksemdene som i dag ikkje er ilagt CO_2-avgift. Komiteen seier vidare at det bør gjelde alle gassar som er omfatta av Kyotoprotokollen. Regjeringa ble beden om å nedsetje eit utval av fagpersonar for å utgreie korleis eit slikt verkemiddel kan iverksetjast. Stortinget ga også retningslinjer som vil vere utgangspunkt for det vidare arbeidet. Utgreiinga skal omfatte ei vurdering av korleis andre sektorar kan inkluderast, og systemet skal knytast opp mot dei internasjonale fleksible mekanismane. Regjeringa vil om kort tid setje ned eit utval som skal utgreie eit nasjonalt kvotesystem for klimagassar i tråd med Innst Snr 247 (97/98). På grunnlag av ei slik utgreiing vil Regjeringa leggje fram eit forslag til vidare oppfølging i høve til Stortinget.

Regjeringa har lagt opp til å nytte avtaler med industrien på område der ein meiner at dette kan utløyse større reduksjonar enn ved bruk av andre verkemiddel.

Regjeringa vil også stimulere forskning og utvikling, forsøksverksemd og investeringar i energieffektive teknologiar, og marknadsintroduksjon av nye energiløysingar. Informasjon, etterutdanning og oppbygging av kompetanse skal også styrkjast.

Den sektorovergripande miljøvernpolitikken vil bli styrkja gjennom å innføre sektorvise miljøhandlingsplanar og vidareutvikle eit nasjonalt system for oppfølging av resultat. Her vil ansvaret til dei andre sektorane for energi- og ressursbruk stimulerast og synleggjerast.

Regjeringa vil føre ein aktiv politikk for å dempe veksten og flate ut energibruken på sikt. Samstundes vil tilhøva bli lagt til rette for at ny energitilgang i aukande grad kjem frå nye fornybare energikjelder som bio-, vind- og solenergi, og varmepumper. Det er eit mål at vi i eit normalår skal produsere elektrisitet frå fornybare energikjelder tilsvarande det norske forbruket, jfr. Stortinget si handsaming av St meld nr 58 (1996-97) Miljøvern-politikk for en bærekraftig utvikling og St meld nr 29 (1997-98) Norges oppfølging av Kyotoprotokollen. Regjeringa vil følgje opp innstillinga frå Energiutvalet gjennom ei eiga energimelding som tek for seg naudsynlege verkemiddel og tiltak for å møte ma miljøutfordringane i energisektoren. Regjeringa legg stor vekt på ei open haldning, og på deltaking frå alle aktuelle partar i utforminga av politikken. I tråd med den nyleg vedtekne Århuskonvensjonen om ma offentleg deltaking i avgjerder som gjeld miljøet, vil det i samband med energimeldinga i forkant av Stortings-handsaminga bli lagt opp til ei nasjonal og fleire regionale samlingar.

Innanfor transportsektoren søkjer regjeringa å stimulere overgang til transportformer med lågare utslepp, meir energieffektive bilar og overgang til alternative drivstoff med lågare utslepp. Både avgiftspolitikken og andre verkemiddel, primært retta mot andre omsyn som lokale og regionale miljøproblem, vil medverke til å avgrense utsleppa av klimagassar frå transport. Det vil vidare bli lagt vekt på å stimulere utsleppsreduserande tiltak lokalt som del av regjeringa si oppfølging av lokal Agenda 21.

Miljøverndepartementet har det koordinerande ansvaret for arbeidet med å gjennomføre sektorvise miljøhandlingsplanar og vidareutvikle eit nasjonalt system for resultatopp-følging, jf. kap. 2. Det vil i samarbeid med Olje- og energidepartementet bli utarbeida ein miljøhandlingsplan for petroleums- og energisektoren i 1999.

Luftureining og støy

Dårleg luftkvalitet medfører helse- og trivselproblem i fleire byar og tettstader i Noreg. Regjeringa har på denne bakgrunn sett nye resultatmål for lokal luftkvalitet, med langt høgare ambisjonsnivå enn eksisterande krav. Ei realisering av måla vil krevje vesentleg skjerpa verkemiddelbruk og må byggje på samspel mellom aktuelle statlege styresmakter og kommunar og fylkeskommunar om ein heilskapleg verkemiddelbruk som ma vil omfatte piggdekkreguleringar, vegprising, styrkja kollektivtilbod, diverse punkttiltak og akutte tiltak mot dei trafikkrelaterte utsleppa, og verkemiddel og tiltak i høve til vedfyring og eventuelle andre stasjonære kjelder.

Regjeringa vil styrkje arbeidet med å redusere støyproblema i Noreg, og tek sikte på å utvikle nasjonale mål for støy i løpet av 1999. Vidare vil det bli nedsett ei interdepartemental arbeidsgruppe som skal kome med framlegg om tiltak for å sikre ein meir effektiv og samordna verkemiddelbruk i høve til støykjelder.

Helse- og miljøfarlege kjemikaliar

Utslepp og bruk av helse- og miljøfarlege kjemikaliar er eitt av dei alvorlegaste trugsmåla mot ei berekraftig utvikling. Ei gradvis ureining av jord, vatn og luft, og

opplagring av miljøgifter i næringskjedene, representerer eit alvorleg trugsmål mot det biologiske mangfaldet, matforsyninga og helsa for komande generasjonar.

Utsleppa av dei høgast prioriterte stoffa skal reduserast vesentleg og vil bli forsøkt stansa innan år 2000, 2005 og 2010. Det er ulike tidspunkt for ulike stoff. Dei farlegaste stoffa vil bli redusert først. I 1999 blir difor arbeidet med innføring av nye verkemiddel i høve til desse stoffa spesielt viktig. Miljøavgifter, reduksjonar og forbod vil bli vurdert for kvar av dei mest skadelege kjemikaliane.

Det internasjonale arbeidet på kjemikalieområdet vil få høg prioritet også i 1999. Noreg vil delta aktivt i utviklinga av regelverket til EU, og vil arbeide for ei stadig heving i dei miljøstandardar som gjeld i EØS-området. Vidare vil Noreg medverke sterkt i arbeidet innan FN sitt miljøprogram (UNEP) for ein global konvensjon om persistente organiske samband. Oppfølginga av nye internasjonale plikter vil også få høg prioritet. Spesielt viktig blir oppfølginga av miljøgiftsstrategien som vart vedteken på OSPAR-ministermøtet i juli, der det ma er slått fast at konkrete tiltak for ei rekkje miljøgifter skal fastsetjast innan år 2003.

For å redusere risikoen knytt til bruk av farlege kjemikaliar generelt i samfunnet er det naudsynt med ein breiare og meir samansett bruk av verkemiddel, samstundes som næringslivet må ta eit større ansvar. I 1999 vil det bli sentralt å samarbeide med utvalte bransjar for å få næringslivet til å ta eit større ansvar for kjemikaliehandtering og -produkt gjennom heile livsløpet. Vidare blir det teke sikte på å føreslå å gjere substitusjonsplikta rettsleg bindande på kjemikalieområdet ved at plikta blir innført i Produktkontrollova. Substitusjonsplikta inneber plikt til å byte ut helse- og miljøfarlege kjemikaliar med mindre farlege alternativ straks dette er teknisk mogeleg og økonomisk forsvarleg.

For å redusere den omfattande bruken av kjemikaliar er det vidare naudsynt å leggje til rette for miljøvenlege val og handlingar lokalt. Meir offentleggjering og betre tilgang på informasjon om kjemikaliar er ein føresetnad for at både enkeltindivid og verksemder skal kunne engasjere seg i arbeidet for å redusere utslepp og bruk av farlege kjemikaliar. Det vil difor bli lagt stor vekt på tiltak som betrar tilgangen på informasjon om helse- og miljøfarlege kjemikaliar i alle ledd i produktstraumen i samfunnet. Det vil bli nedsett eit lovutval som skal utgreie behovet for, og eventuelt utarbeide framlegg til, nye lover og forskrifter om miljøinformasjon.

Kjemikaliereguleringa blir generelt fastsett ut frå vernebehovet til sunne, vaksne menneske. Det kan vere naudsynt å gjennomføre særskilte tiltak for å hindre at særleg utsette grupper blir utsette for uakseptabel risiko. I 1999 vil det bli lagt særleg vekt på tiltak som reduserer den risikoen barn blir utsette for ved bruk og utslepp av helse- og miljøfarlege kjemikaliar.

Det er eit stort behov for betre kunnskap om tilførsler og effektar av helse- og miljøfarlege kjemikaliar. Det vil difor bli prioritert midlar til forskning og utgreiing på dette området. I forskninga vil det bli fokusert på ytterlegare kunnskap om kjelder til diffuse utslepp og om langtidseffektane.

Friluftsliv

Friluftsliv er verdifullt både for den enkelte og for samfunnet. Det gir gode naturopplevingar og har positive helseverknader. Nærleik til naturen gir forståing for miljøutfordringar og skaper miljøvenlege haldningar. Ein vil prioritere å fremje allemannsretten og det miljøvenlege friluftslivet. Tiltak vil bli sett i verk for å sikre allmenta tilgang, særleg til strandområda. Det vil bli spesielt fokusert på tilgjenge og høve til friluftsliv langs kysten på strekninga svenskegrensa t o m Hordaland. Skjærgårdsparken vil bli utvida med sluttføring til Lindesnes fyr, og arbeidet med Vestkystparken i Rogaland og Hordaland vil bli følgt opp. Betre tilgang for friluftslivet i strandsona vil også bli teke opp i tilknytning til endringar i bruk av statleg eigedom. Vidare er det behov for å hjelpe kommunane i deira innsats for å leggje til rette for ferdsle i strandsona. Det er viktig at plansystemet og friluftslova verkar saman for å fremje vilkåra for allmenn ferdsel. Forvaltninga av sikra friluftsområde må halde eit kvalitativt høgt nivå.

Vern av grøntstruktur i byar og tettstader vil bli følgt opp ma i miljøbyane. Samarbeidet med friluftslivet sine organisasjonar og helsestyresmaktene skal styrkjast. Dette vil medverke til å gi friluftslivet ein sentral plass i kommunane sitt arbeid med lokal Agenda 21. Vidare skal det positive samvirket mellom friluftsliv og kulturminnevern førast vidare med tanke på å utvikle nye tilbod innan friluftsliv, som t d tilrettelegging av nye kystleier.

Kulturminne og kulturmiljø

Kulturminne representerer ein verdifull ikkje-fornybar ressurs både når det gjeld økonomi, kunnskap, kulturhistorie og miljø. Kulturminne gir viktig kunnskap om tilhøvet mellom menneske og natur opp gjennom tidene og er viktige føresetnader for å styrkje menneska si tidsorientering. Kulturmiljøet ber også oppe kunnskapsverdiar både når det gjeld formgjevnad, lokaliseringsprinsipp, miljøvenleg materialbruk og byggjeteknikk.

Ved handsaminga av St meld nr 58 (1996-97) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling ba Energi- og miljøkomiteen i Stortinget om at det vert nedsett eit offentleg utval for å utgreie mål, strategiar og verkemiddel i kulturminnepolitikken. Regjeringa vil kome attende til dette. Hovudutfordringane er elles knytt til eit styrkja styrings- og avgjerdsgrunnlag, etablering av økonomiske incentiv til eigarar av freda og verneverdige kulturminne, og å styrkje den regionale kulturminneforvaltninga i fylkeskommunen. Dette er følgt opp ma ved at det er utarbeida framlegg til endringar i kulturminnelova. Regjeringa gjer framlegg om vidare oppbygging av kulturminneforvaltninga i fylkeskommunen.

Som ledd i arbeidet med å revitalisere eldre byområde og sikre betre bruk av areal og bygningar, må det leggjast vekt på å finne god balanse mellom bruk og vern av verdifulle kulturminne. Lokal Agenda 21 skal innarbeidast som arbeidsform og perspektiv i kulturminneforvaltninga.

Regjeringa vil vurdere korleis vern av kulturminne kan utnyttast betre innan hjelpearbeidet som eit potensiale i høve til utfordringar knytt til demokratibygging, menneskerettar, utdanning og næringsutvikling.

Ureining av hav og vatn

For store utslepp av næringssalt kan føre til oppblomstring av algar, oksygensvikt og fiskedød, samstundes som det gir redusert vasskvalitet. Regjeringa legg difor vekt på at dei kommunale renseanlegga som står att å byggje skal stå ferdige i løpet av få år, og at målet om opprydding innanfor kommunale avløp dermed vil bli nådd. I det vidare arbeid vil hovudvekta bli lagt på kommunane si fastsetting av eigne miljømål for vasskjeldene og oppfylling av desse. Dette er vurdert som ei viktig satsing innanfor kommunane sitt arbeid med lokal Agenda 21.

For å vurdere behovet for ytterlegare reinsing av utslepp frå kommunal sektor, vil regjeringa gjennom overvakingsprogram følgje utviklinga av eutrofisituasjonen langs norskekysten, og då med spesielt fokus på ytre Oslofjord.

Regjeringa går vidare inn for ytterlegare reduksjonar i utsleppa til sjø av olje og kjemikaliar frå petroleumsverksemda. Hovudregelen vil vere at det for nye funn med sjølvstendige utbyggingsløysingar ikkje skal tillatast miljøfarlege utslepp (null-utslepp). I tillegg vil regjeringa arbeide for at ureinande utslepp frå skipsfarten blir ytterlegare redusert.

Regjeringa legg opp til at det i løpet av 1999 skal gjennomførast ei nærare undersøking av seks skipsvrak langs kysten med høgast ureiningspotensial. Undersøkingane vil gi grunnlag for å ta stilling til om, når og korleis ein eventuell tømmeoperasjon skal gjennomførast.

Avfall og attvinning

Avfall og avfallsbehandling er ma årsak til utslepp til jord, vatn og luft. Sjølv om attvinninga har auka dei seinare år, aukar likevel dei samla avfallsmengdene i samfunnet endå raskare. Avfallspolitikken vil framleis vere ein sentral del av miljøvernpolitikken. Ein brei gjennomgang av avfallsfeltet vart sist lagt fram i St meld 44 (1991-92) Om tiltak for reduserte avfallsmengder, økt gjenvinning og forsvarlig avfallsbehandling. Ei rekkje tiltak og verkemiddel er sidan gjennomført, og statistikken viser at attvinninga av avfall har auka vesentleg dei siste åra. Den generelle forbruksveksten m v fører likevel til at avfallsmengda som oppstår aukar. Det står difor att store utfordringer innan avfallsfeltet.

I 1999 vil regjeringa iverksetje den vedtekne avgifta på sluttbehandling av avfall og ordninga for auka innsamling av avfall frå elektriske og elektroniske produkt. Innsatsen vil aukast når det gjeld innsamling av nikkel-kadmiumbatteri, PCB-haldig avfall, emballasje for spesialavfall og avfall frå bygg og anlegg. For å redusere tolkningstvil og auke effekten av iverksette tiltak for avfall vil eit framlegg om endring av avfallsdefinisjonane i ureiningslova bli sendt på høyring. Regjeringa vil framleis vere pådrivar for at stadig fleire kommunar i aukande grad skal utnytte det lokale handlingsrommet for å leggje til rette for

avfallsløysingar som gir innbuarane høve til å velje miljøvenlege alternativ basert på kjeldesortering og attvinning.

Produkt fører med seg miljøbelastningar i heile livsløpet frå uttak av råvarer, produksjon, transport, bruk og til avfallshandteringa. Regjeringa legg vekt på at forbrukarar, næringsliv og offentleg forvaltning skal bli betre i stand til å redusere dei miljøproblem som produktet fører med seg frå «vogge til vogge». Ei heilskapleg tilnærming til produkt er viktig for å sikre at problema ikkje blir flytta frå ein fase til ein annan når det gjeld miljøproblem eller aktørar. Regjeringa meiner det er vesentleg at initiativ til tiltak og løysingar som fremjar utvikling og bruk av meir miljøeffektive produkt blir tekne av den enkelte sektor, bransje og verksemd. Dette kan vere tiltak i samband med produktutvikling, vektlegging av miljø ved utvikling av produktstandardar, tilrettelegging av informasjon om miljøeigenskapane til eit produkt, styrking av miljøretta kompetanse mv. Regjeringa vil støtte opp om dette arbeidet gjennom støtteordningar og utforming av rammevilkår som medverkar til at meir miljøeffektive produkt i eit livsløpsperspektiv blir tilbodne og omsette i marknaden.

For å sikre at det blir teke miljøomsyn allereie ved utvikling av nye produkt vil det i 1999 bli sett i gang eit prosjekt som skal spreie metodar og kunnskap om miljøvenleg produktdesign til små og mellomstore verksemder.

Bygg- og anleggsbransjen har sjølv teke initiativ til etablering av eit bransjeprogram "økobygg" som skal sikre ein meir miljøeffektiv bygg- og anleggsbransje. Regjeringa vil støtte programmet og gjennom eit samarbeid med aktørane i bygg- og anleggsbransjen auke kunnskapsnivået om meir miljøeffektive løysingar, og etablere føremålstenlege rammevilkår.

For at offentleg sektor også skal medverke til å utvikle marknaden for meir miljøeffektive produkt vil regjeringa arbeide for at det blir teke miljøomsyn ved offentlege innkjøp og drift og gjennomføre prosjektet «Grøn Stat». I høve til kommunal sektor vil dette satsingsområdet bli ivareteke gjennom arbeidet med lokal Agenda 21. Det må utviklast eit samarbeid mellom kommunale styresmakter, næringsliv og forbrukarar på lokalt plan for å finne lokalt tilpassa løysingar som fremjar produksjon og sal av miljøvenlege produkt.

Internasjonalt miljøvernsamarbeid, bistand, nord- og polarområda

Føremålet med Noreg sitt internasjonale miljøvernsamarbeid er å medverke til å løyse globale og regionale miljøproblem, og å sikre vår eigen miljøtilstand.

Miljøvernministeren har delteke i ei FN-gruppe som utgreidde korleis FN kan organisere sitt arbeid med miljøvernsaker på ein betre måte. Regjeringa vil leggje stor vekt på oppfølgingsarbeidet både gjennom handsaminga av rapporten i FNs Generalforsamling og i den vidare handsaming i dei styrande organa i UNEP. Særleg viktig er det å få styrkja UNEP og at det blir ei betre koordinering av arbeidet som blir gjort i UNEP og i sekretariata for dei forskjellige miljøvernkonvensjonane. Regjeringa legg vekt på at miljøvern får ein sentral plass i norsk bistand, ved at miljøstrategien som er utarbeida av Utanriksdepartementet, Miljøverndepartementet og NORAD blir følgd opp.

Komande forhandlingar i World Trade Organisation (WTO), som vil bli igangsett ved årtusenskiftet, vil omfatte emner som har stor innverknad på miljøet. Dette gjeld særleg jordbrukssektoren, visse tenestesektorar og immaterielle rettar. Noreg vil arbeide for at ein sikrar ei grundig handsaming av miljøspørsmål i samband med vidare liberalisering.

Noreg vil innanfor ramma av EØS-avtala arbeide aktivt for å påverke utviklinga av regelverket i EU på eit så tidleg tidspunkt som mogeleg. Det nordiske samarbeidet blir ein viktig kanal for å påverke avgjerder i EU og løyse problem i Norden sine nærområde. Det blir heilt sentralt å arbeide for at EØS-reglane på miljøvernområdet tek omsyn til norsk vernenivå og norske naturtilhøve. Innanfor OECD er det igangsett ein prosess for integrering av berekraftig utvikling som ei sentral strategisk retning for verksemda i organisasjonen. Noreg tek sikte på å spele ei aktiv rolle for å medverke til den omlegging som vil skje innan OECD. Noreg har underteikna ein ny konvensjon om tilgang til miljøinformasjon, allmenn deltaking i avgjerdsprosessar og tilgang til rettsmiddel i saker som gjeld miljø. Arbeidet med ratifikasjon og implementering av konvensjonen er starta.

Regjeringa vil i 1999 leggje stor vekt på arbeidet med å sikre ei berekraftig utvikling i Barentsregionen i samband med den aukande økonomiske aktiviteten i regionen. Det gjeld særleg miljøkonsekvensane av russisk olje- og gassutvinning. Ein vil arbeide for å sikre ei effektiv integrering av den arktiske miljøvernstrategien (AEPS) i Arktisk Råd og medverke aktivt til at arbeidet i Rådet for berekraftig utvikling i nordområda fullt ut ivaretek omsynet

til dei rammer naturen set. I det bilaterale norsk-russiske miljøvernsamarbeidet blir tiltak prioritert på områda radioaktivitet, havmiljø, oljevernberedskap, industriureining, biomangfald, kulturminnevern og utvikling av den regionale russiske miljøvernforvaltninga.

Svalbard skal takast vare på som eit nær på urørt villmarksområde, og skal utviklast som base for norsk og internasjonal forskning og miljøovervaking i nord. Miljøvernreglane for Svalbard er blitt hengande etter både i høve til endringar av samfunnsstrukturen og næringslivet på øygruppa, og i høve til utviklinga av miljøvernlovgjevinga for det norske fastlandet. Det er behov for ei vesentleg oppgradering, og eit eige utval vil i 1999 leggje fram si innstilling om ei eiga miljøvernlov for Svalbard. Vidare vil oppretting av eit folkevalt styringsorgan i Longyearbyen gi nye høve og utfordringar med omsyn til lokal forankring og deltaking i miljøvernarbeidet og lokal Agenda 21.

Regional planlegging

Ei berekraftig utvikling krev at den kommunale, fylkeskommunale og statlege planlegginga etter plan- og bygningslova blir brukt aktivt ma for å styre arealutviklinga i kommunane. Planprosessane skal medverke til meir deltaking. Perspektiva og utfordringane i lokal Agenda 21 skal integrerast i den ordinære planprosessen og leggjast til grunn ved revisjon av kommune- og fylkesplanar. Bruk av utgreiingar av miljøkonsekvensar i planarbeidet skal medverke til å få fram i lyset konfliktar og handlingsalternativ knytt til planprosessane.

Vidareutvikling av den nasjonale arealpolitikken er difor ei viktig utfordring. Opplæring og lovutvikling vil bli lagt til rette for ein betre planleggingspraksis i kommunar og fylke.

Nasjonale mål for den regionale planlegginga skal formidlast i forkant av dei regionale og lokale planprosessane, og fylkesmannen si samordningsrolle når det gjeld deltakinga av statlege regionale etatar i fylkesplanarbeidet skal gjerast meir tydeleg. Bruk av fylkesplanlegginga til arealplanoppgåver på tvers av kommunegrenser skal styrkjast.

By- og tettstadutvikling skal skje i samsvar med dei rikspolitiske retningslinjene for samordna areal- og transportplanlegging. Det blir lagt vekt på å stimulere utarbeiding av regionale planar for miljøvenlege transportløysingar, arealbruk og senterstruktur, herunder retningslinjer for lokalisering av varehandel. Slike planar skal avløyse førebels etableringsstopp for kjøpesenter og føreset å gi innspel til nasjonal transportplanlegging.

Miljøbyprogrammet gir viktige erfaringar om modellar for berekraftig byutvikling. Innsatsen på dette feltet vil bli vidareført i eit nytt "samarbeidsforum for storbyutvikling". Verkemiddel og planmodellar for fortetting med kvalitet i by- og tettstadsområde er ei spesiell utfordring.

Perspektiva frå lokal Agenda 21 skal integrerast på heile feltet både i plan- og utviklingsarbeid.

Programmet for arealdokumentasjon skal gi betre kunnskap om utviklinga innan arealbruk i sårbare og viktige område, og betre avgjerdsgrunnlaget for kommunale og regionale styresmakter når det gjeld arealbruk.

Kart og geodata

Regjeringa vil trappe opp arbeidet med elektroniske sjøkart langs norskekysten. Bruk av pålitlege elektroniske sjøkart i kombinasjon med moderne navigasjonssystem vil auke tryggleiken til sjøs. Bruk av slike system vil kunne redusere faren for skadar på personar og miljø, redusere materielle kostnader, og auke regulariteten, korte ned seglingsruter og styrkje næringsgrunnlaget langs kysten.

Etablering av databasar og produksjon av kart i digital form har lenge vore ei stor oppgåve, og vil framleis bli det i fleire år framover. Informasjonsgrunnlaget er i dag spreidd i ulike arkiv og register, og mellom ulike etatar. Bruk av geografisk informasjonsteknologi kan gjere informasjonen lettare tilgjengeleg både for planleggjarar, politikarar og publikum. Dette er eit viktig bidrag til eit meir ope samfunn, ma vil det kunne gjere lokal og regional arealplanlegging meir forståeleg for politikarar og folk flest.

Samarbeidet mellom stat og kommunar for å få til eit mest mogeleg rasjonelt og tilgjengeleg system vil halde fram og bli vidareutvika. Med tilgang til kart og geografisk informasjon i digital form kan data utnyttast betre og informasjonen bli lettare tilgjengeleg for alle partar.

Arbeidet med arealdokumentasjon i alle fylke vil halde fram. Regjeringa har starta arbeidet med ein gjennomgang av nasjonal kartpolitikk, og det blir teke sikte på å leggje fram ei stortingsmelding om dette våren 1999.

Satsingar innanfor fleire resultatområde

Lokal Agenda 21

Det er aukande interesse for grunnleggjande verdispørsmål i samfunnet. Samstundes viser undersøkingar at dei globale miljø- og ressursproblema vekkjer uro hos eit stort fleirtal av befolkninga. Nøkkelen til å omsetje denne uroa til handling er å skape og synleggjere dei lokale handlingsalternativa. Gjennom auka samvirke mellom kommune, lokalt næringsliv og lokalbefolkning med vekt på barn og unge, kan nye ressursar utløysast i miljøarbeidet. Lokal Agenda 21 er utfordringa frå Riokonferansen til kommunane om å ta berekraftig utvikling på alvor og gjere dette i samarbeid med innbuarane sine. Initiativet må kome nedanfrå, og dialog og samarbeid mellom kommunar, næringsliv og befolkning må forankrast lokalt. Frå miljøvernstyresmaktene si side vil innsatsen rettast mot å gjere det enkelt og lønsamt å velje miljøvenleg. Det skal leggjast til rette slik at informasjon om dette blir lett tilgjengeleg.

Lokal Agenda 21 femner vidare enn tradisjonelt miljøvern, og gjeld mange statlege sektorar. Gjennom den såkalla Fredrikstaderklæringa pliktar aktørar på tvers av sektorar og forvaltningsnivå å ta i bruk dei verkemiddel dei sjølv rår over for å skape ei berekraftig utvikling. Erklæringa er eit politisk dokument som vart lagt fram på den største miljø-konferansen i Noreg om lokal Agenda 21, i februar 1998. Miljøverndepartementet vil aktivt bruke erklæringa, for å målrette den statlege innsatsen i lokal Agenda 21-arbeidet. Erklæringa vil bli lagt til grunn for ei styrking og vidareutvikling av samarbeidet med departementa, kommunesektoren og andre sentrale aktørar, herunder Miljøheimevernet og organisasjonar innanfor den breie miljørørsla.

Innanfor LA-21-satsinga til departementet og kopla til det arbeidet som blir gjort på feltet by- og tettstadutvikling, vil det bli igangsett eit forprosjekt på temaet "Funksjonelle og attraktive tettstader i distrikta". Dette er ein delstrategi for å motverke fråflytting og stimulere tilflytting til distrikta. Arbeidet skal skje i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet, Barne- og familiedepartementet og Kulturdepartementet.

I løpet av 1998 har hovudelement i infrastrukturen for miljøvernstyresmaktene sitt arbeid med lokal Agenda 21 kome på plass (regionale knutepunkt og etablering av møteplass på Internett). Dette arbeidet skal førast vidare. I 1999 blir det viktig for miljøforvaltninga å gripe tak i følgjande tema:

- biologisk mangfald
- energi og klima
- materielt forbruksmønster, avfall og attvinning
- helse- og miljøfarlege kjemikaliar (stoff) med særleg vekt på rein mat

Friluftsliv og kulturminne representerer lokale verdiar som skal vidareutviklast som identitetskapande og ansvarsmobiliserande element i lokal Agenda 21-arbeidet.

Informasjon og kommunikasjon

Det å vere open i forvaltninga, og folk sin rett til miljøinformasjon, står sentralt i informasjonsverksemda til Miljøverndepartementet. Under ministerkonferansen "Miljøvern for Europa"-prosessen i Århus i juni 1998 vart konvensjonen om rett til informasjon om miljøet underteikna av mellom andre Noreg. Konvensjonen er eit viktig steg i retning av meir open framferd og innsikt i miljøspørsmål for folk flest.

Miljøutfordringane er i dag svært samansette. Det er difor naudsynt å satse på kunnskap og informasjon for å få ei heilskapleg tilnærming til desse utfordringane. Det vil medverke til at det blir kasta meir lys på problema, og auke folk si forståing for alvoret i situasjonen og behovet for tiltak. Miljøverndepartementet legg vekt på informasjon som eit miljøvernpolitisk verkemiddel på dei ulike resultatområda. Det vil særleg bli lagt vekt på miljølære i skulen og produktinformasjon for forbrukarar og næringsliv. I den samanheng vil det bli nedsett eit lovutval som skal vurdere rettar og plikter i det eksisterande lovverket. Miljøverndepartementet skal styrkje og vidareutvikle sin del av internettarbeidet på ODIN. Miljøinformasjonen på Internett vil også bli betra gjennom etablering av «Miljøstatus Noreg» i regi av miljøvernforvaltninga. Lokal Agenda 21 vil få eiga heimeside på Internett.

Sidan 1996 har Miljøverndepartementet arbeida med å utvikle eit referansesystem for miljøinformasjon. Referansesystemet er ein database på Internett som inneheld referansar til viktig miljøinformasjon. Arbeidet er koordinert mot relevante europeiske standardar og mot tilsvarande systemarbeid i regi av det europeiske miljøagentur i København.

Forskning og utgreiing
Det er dokumentert eit stort kunnskapsbehov for å kunne finne føremålstenlege løysingar på miljøutfordringa. Dette gjeld både område der Miljøverdepartementet har eit sektoransvar, og miljøproblem som andre departement har eit hovudansvar for å løyse. FoU-innsatsen skal vidareutviklast som ein integrert og samorda del av departementet si verksemd, og vere ei sentral problemstilling i utvikling av det tverrfaglege og tverrsektorielle samarbeidet. Dette blir sett i samanheng med vitaliseringa av sektorprinsippet som skjer gjennom sektorvise miljøhandlingsplanar.

1.4 Miljøvernpolitiske satsingar på budsjetta til andre departement

For å nå målet om ei berekraftig utvikling må miljøomsyn integrerast i alle delar av samfunnet. Dette stiller krav både til utforminga av den overordna økonomiske politikken og til politikken på dei enkelte sektorar. Samstundes må tiltak og verkemiddel på enkeltsektorane samordnast på ein slik måte at dei samla effektane trekkjer i retning av lågare miljøbelastning og redusert ressursbruk.

Innsats for eit betre miljø og ei berekraftig utvikling krev at det på alle sektorar blir avsett midlar og ressursar for naudsynte tiltak og målretta verkemiddelbruk.
Omfanget av styresmaktene sitt arbeid på miljøvernområdet kan likevel ikkje målast berre på storleiken av budsjetta i dei enkelte departementa. Arbeid for eit betre miljø omfattar også avgjerder og aktivitetar som ikkje kjem direkte til uttrykk på utgiftssida i budsjetta. Dette kan vere å hindre miljøskadelege inngrep i naturen, innføring av reformer og regelendringar som skal gjere det lettare å ta miljøomsyn i offentleg og privat planlegging, og avgiftsordningar som skal stimulere til mindre miljøbelastande ressursbruk.

Stortinget slutta seg våren 1998 til intensjonane i St meld nr 58 (1996-97) «Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling» om arbeidet med det sektorovergripande miljøvernarbeidet. Sentralt her står utforming av sektorvise miljøhandlingsplanar, eit system for resultatoppfølging og dokumentet «Regjeringens miljøprofil og rikets miljøtilstand».

Føremålet med dei sektorvise miljøhandlingsplanane og eit forbetra rapporteringssystem er å betre avgjerdsgrunnlaget for regjering og Storting, slik at dei kan føre ein effektiv og heilskapleg miljøvernpolitikk samordna med politikken i sektorane. Dette skal skje gjennom eit betre avklart sektoransvar for miljøvern, ved ei meir systematisk evaluering av resultat og verkemiddel, og gjennom eit meir effektivt arbeid med rapportering og miljødata.

Dei tre elementa «sektorvise miljøhandlingsplanar», «nasjonalt resultatoppfølgingssystem» og dokumentet «Regjeringens miljøprofil og rikets miljøtilstand» skal inngå som ledd i ein sirkel av plan, rapportering og evaluering, kopla til den ordinære budsjettprosessen.

Dei sektorvise miljøhandlingsplanane skal gi eit bilde av samla miljøpåverknad i sektoren og det arbeidet som blir gjort for å løyse miljøvernproblema i sektoren. Planane skal utarbeidast og iverksetjast av sektordepartementa. Ein viktig del av arbeidet vil vere å etablere arbeidsmål der dette er føremålstenleg for å tydleggjere ansvaret, effektivisere arbeidet med verkemiddelspørsmål og leggje til rette for effektiv resultatoppfølging for kvar sektor innanfor ein samla og heilskapleg miljøvernpolitikk. Planen vil også klargjere roller og ansvarsdeling mellom og innanfor sektorar og mellom forvaltningsnivåa. Planane blir presentert i sektordepartementet sin budsjettproposisjon.

Rapporteringssystemet vil leggje til rette for ei meir målretta rapportering og bruk av miljødata som avgjerdsgrunnlag. Systemet vil byggje på dei indikatorar som blir nytta av mellom andre OECD.

Dokumentet «Regjeringens miljøprofil og rikets miljøtilstand» vil omfatte rapportering om utviklinga i miljøtilstanden, gjennomføring av tiltak og bruk av verkemiddel knytt til vedtekne mål, og ei omtale av regjeringa sin miljøprofil i høve til desse utfordringane. Dokumentet vil bli lagt fram årleg samstundes med statsbudsjettet, og vil fungere som rapportering til Stortinget, både om miljøstatus og om gjennomføringa av regjeringa sin miljøvernpolitikk.

Som tidlegare rapporterer regjeringa i samband med Miljøverndepartementet sin budsjettproposisjon om miljøprofilen i framlegget til statsbudsjett for 1999. Denne er ordna etter regjeringa sine miljøvernpolitiske resultatområde. Som tidlegare blir det også presentert ein tabell (sjå nedanfor) som gir eit samla oversyn over departementa sine løyvingar til miljøtiltak. Løyvingane er delt inn i tre kategoriar:

Kategori I: Reine miljøtiltak
Kategori II: Tiltak med vesentleg miljømotivasjon
Kategori III: Tiltak med delvis miljømotivasjon

Tabellen viser løyvingane til miljøverntiltak i framlegget til statsbudsjett fordelt på departement og kategori. Tabellen viser at løyvingane til reine miljøverntiltak går ned frå 6285 mill. kroner i SIII 1998 til 5979,7 mill. kroner i 1999. Ein stor del av denne nedgangen skuldast ein reduksjon i budsjettet til Miljøverndepartementet, som følgje av at låneramma og grunnkapitalen i Statens miljøfond er redusert med rundt rekna 50 prosent, jf. kap. 1.3. Ser vi bort frå reduksjonane til miljøfondet, er løyvingane til reine miljøtiltak om lag uendra. Tiltak med vesentleg miljømotivasjon går opp med om lag 380 mill. kroner til 7203,7 mill. kroner, mens tiltak med delvis miljømotivasjon viser ein beskjeden auke til 6374 mill. kroner. Fiskeridepartementet, Landsbruksdepartementet og Olje- og energidepartementet ha hatt ein auke i sine løyvingar til reine miljøtiltak.

	Reine miljøverntiltak (mill. kr)		Tiltak med vesentleg miljø-motivasjon (mill. kr)		Tiltak med delvis miljø-motivasjon (mill. kr)	
	SIII	Framlegg	SIII	Framlegg	SIII	Framlegg
Departement:	1998	1999	1998	1999	1998	1999
Arbeids- og administrasjonsdepartementet*	5,5	7,0	-	-	-	-
Barne- og familiedepartementet	4,2	4,2	-	-	-	-
Finans- og tolldepartementet	12,3	12,5	-	-	-	-
Fiskeridepartementet	60,3	68,3	247,1	255,4	910,6	978,3
Forsvarsdepartementet	544,0	488,9	106,0	75,4	77,0	41,9
Justisdepartementet	27,2	28,7	21,0	27,0	13,7	13,9
Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet	282,7	283,4	379,0	374,9	797,8	795,4
Kommunal- og regionaldepartementet	25,7	25,7	223,3	224,0	-	-
Kulturdepartementet	360,1	364,0	79,7	106,1	-	-
Landbruksdepartementet	907,4	956,0	-	-	3247,0	3319,5
Miljøverndepartementet	2631,0	2335,5	363,2	399,3	-	-
Nærings- og handelsdepartementet	124,4	125,4	153,0	152,0	381,6	365,2
Olje- og energidepartementet	252,0	330,5	155,0	164,0	108,0	70,0
Samferdsledepartementet	204,7	203,6	4533,1	4829,0	83,3	84,7
Sosial- og helsedepartementet	35,5	36,0	22,6	26,0	282,7	285,2
Utanriksdepartementet**	808,0	710,0	540,0	570,0	420,0	420,0
Sum alle departement	6285,0	5979,7	6823,0	7203,7	6321,7	6374,1

*) Tala omfattar ikkje Statsbygg/rehabilitering av verneverdige statlege bygningar. For 1999 utgjer dette 28,6 mill kroner. Enøk-tiltak i regi av Statsbygg er tekne med.

**) Norsk bistandsstatistikk bygger på standarder som fastsettes i OECD/DAC. Inndelingen i miljøkategorier er noe forskjellig fra Miljøverndepartementets inndeling.

Løyvingane til miljøverntiltak som det er gjort framlegg om kan eit stykkje på veg delast opp etter dei miljøvernpolitiske resultatområda. Ein vesentleg del av utgiftene til reine miljøtiltak (kategori I) blir brukt til å møte høgt prioriterte utfordringar, slike som vern av det biologiske mangfaldet, klimatiltak, vern av kulturminne og kulturmiljø, og til internasjonalt miljøvernsamarbeid inkludert miljøretta bistand. Mykje av miljøinnsatsen skjer likevel i form av tiltak som vedkjem meir enn eitt resultatområde. I det følgjande blir kort gjennomgått ein del av dei største budsjettsatsingane, dels på tvers av resultatområda og dels innanfor kvart resultatområde.

For ei meir detaljert omtale av miljøverntiltak på budsjetta til andre departement, blir det vist til budsjettproposisjonen frå det enkelte departement. Denne omtalen omfattar:

- ei beskriving av utfordringar knytt til miljø- og ressursforvaltninga på departementet sitt ansvarsområde
- ei beskriving av mål som er sett for departementet sitt arbeid med desse utfordringane
- ein rapport om resultat som er oppnådd i 1997

- ei beskriving av tiltak i framlegget til budsjett for 1999 retta mot ressurs- og miljøomsyn

Forsvaret og samferdslesektoren har utarbeida sektorvise miljøhandlingsplanar som del av 1999-budsjettet.
Handlingsplanen for miljøvern i Forsvaret er utarbeida på grunnlag av strukturendringane som er omtala i St meld. nr 22 (1997-98) Hovedretningslinjer for Forsvarets virksomhet og utvikling i perioden 1999-2002. Eit felles system for leiing og rapportering av miljøvernarbeidet vil bli innført. Dette vil krevje tilførsel av kompetanse og utvikling og tilpasning av indikatorar og rapporteringssystem. Blant dei sentrale tiltak i 1999 vil vere:

- utvikle ny mal for rapportering av sektoren sitt miljøvernarbeid
- utpeike faglege støtteeiningar i organisasjonen og utarbeide direktiv som regulerer ansvar og oppgåver for einingane innanfor dei miljøvernpolitiske resultatområda
- revidere retningslinjene som ivaretek miljøomsyn under øvingar
- utarbeide utfyllande retningslinjer for å ivareta miljøomsyn ved innkjøp av materiell og eigedom, bygg og anlegg

Miljøhandlingsplanen for samferdslesektoren er utarbeida med basis i dei føreliggjande budsjettrammene, langtidsplanar og andre relevante styringsdokument på samferdsle- og miljøområdet. Samferdslesektoren er ei vesentleg kjelde til fleire miljøproblem, men dei område som er særleg viktige er: vern og bruk av biologisk mangfald, kulturminne og kulturmiljø, klimaendringar, luftureining og støy. Prioriteringar og aktivitetar i 1999 er attgitt i Samferdsledepartementet sin miljøhandlingsplan og budsjett, og er ikkje med her.

For ein meir utfyllande presentasjon av miljøhandlingsplanane blir det vist til budsjettproposisjonane for Samferdsledepartementet og Forsvarsdepartementet. Det blir teke sikte på å utarbeide tilsvarande miljøhandlingsplan for ma olje- og energisektoren til 2000-budsjettet.

Omtalen av miljørelaterte avgifter står i avsnitt 1.5. I kap. 2 blir det gitt ei framstilling av regjeringa sin politikk for dei miljøvernpolitiske resultatområda. Her blir nærare omtala kva verkemiddel som blir nytta i høve til dei ulike utfordringane, og samarbeidet mellom miljøvernstyresmaktene og andre aktørar, inkludert andre departement. Omtalen av Miljøverndepartementet sine verkemiddel og budsjettpostar står i kap. 3.

Tverrgåande budsjettsatsingar

Ei rekkje av departementa sine budsjettsatsingar rettar seg mot mange miljøutfordringar, og kan ikkje på ein føremålstenleg måte omtalast under eitt i resultatområda for miljøvernforvaltninga. Blant dei viktigaste av desse tverrgåande satsingane er:

Den økonomiske politikken skal medverke til at den økonomiske utviklinga skjer på ein forsvarleg måte også i høve til miljøet. Finansdepartementet har hovudansvaret for det økonomiske opplegget i statsbudsjettet.
Statistikk for naturressursar og miljø er ein sentral del av avgjerdsgrunnlaget for miljøvernpolitikken. Statistisk sentralbyrå spelar ei viktig rolle i arbeidet med å utarbeide og vidareutvikle statistikken. Eit nytt område i 1999 vil vere å studere miljøkonsekvensar av økonomisk vekst ut frå ulike inntektsnivå. Det vil også bli studert kva endra normer for miljøutviklinga kan føre til.

Landbruksdepartementet arbeider aktivt i høve til jordvern. Jordvern er viktig for å ta vare på dyrkbar jord for komande generasjonar. Det medverkar også til å sikre kulturmiljø og kulturminne, og det biologiske mangfaldet knytt til jordbrukslandskapet.

Arbeidet for estetisk kvalitet i våre fysiske omgjevnader er vesentleg for mangfald i opplevingar og livskvalitet. Kulturdepartementet leiar ei interdepartemental kontaktgruppe med representantar frå Arbeids- og administrasjonsepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet, Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Samferdsledepartementet. Denne gruppa skal samordne statleg innsats på feltet.

Kommunal- og regionaldepartementet og Husbanken arbeider med byggjeskikk og god kvalitet i dei bygde omgjevnader. Departementet nedset Statens byggjeskikkutval som mellom anna driv rådgjevning om byggjeskikk i høve til kommunane.

Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet har i samarbeid med fleire andre departement utvikla eit verktøy kalla ”Nettverk for miljølære”, der elevar skal samle informasjon om miljøtilstanden. Dette kan til dømes gjelde undersøking av vasskvalitet,

kartlegging av plante- og dyreliv mv. Læringsarbeidet i skulen kan slik bli ein ressurs i miljøvernarbeidet og medverke til ei berekraftig utvikling.

Utdanning og forskning medverkar til å betre både befolkninga, verksemdene og andre avgjerdstakarar sin kunnskap om miljørelaterte emner og problemstillingar. Både Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet arbeider for å spreie kunnskap og for å styrkje kunnskapsgrunnlaget gjennom forskning og opplæring, med sikte på å fremje ei berekraftig utvikling. Det blir lagt særleg vekt på langsiktig og tverrfagleg kompetansebygging på feltet. Barne- og familiedepartementet gir støtte til forskningsprosjekt om berekraftig forbruk. Tilskot til forskningsføremål på miljøsektoren blir vidareført om lag på same nivå som i 1998.

Barne- og familiedepartementet og Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet har eit ansvar i høve til respektive barnehagane og skuleverket. Barne- og familiedepartementet gir dessutan tilskot til frivillige barne- og ungdomsorganisasjonar som arbeider med miljøvern, mellom anna Natur og Ungdom og Blekkulfs miljødetektivar.

Gjennom den forbrukarorienterte miljøsatsinga ønskjer regjeringa å leggje til rette for at forbrukarane lettare skal kunne ta miljøomsyn ved val av varer og tenester. Perspektivet om berekraft og korleis ein kan leggje til rette for miljøinformasjon til forbrukarane vil stå sentralt i den komande St meld om forbrukarpolitikken.

Arbeidet med å styrkje det nordiske svanemerket og få til ei best mogeleg samordning mellom det norske merkesystemet og EU sin ECO-label vil halde fram. Den økonomiske stønaden til positiv miljømerking vil bli vidareført på same nivå.

Offentleg sektor skal vere ei drivande kraft og gå føre i arbeidet for eit berekraftig samfunn. Regjeringa vil gjennomføre prosjektet "Grøn stat" for å prøve ut korleis miljøomsyn best kan integrerast i drifta av statlege verksemder og kva konsekvensar dette vil ha. Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Miljøverndepartementet er ansvarleg for prosjektet, mens Statens forurensningstilsyn er tillagt ansvaret for gjennomføringa. Det er valt ut ti etatar som skal delta. Prosjektet startar hausten 1998 og vil bli avslutta i 2000.

Gjennom prosjektet «Økobygg», som er finansiert av fire departement i fellesskap (Miljøverndepartementet, Olje- og energidepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet) blir det arbeida for miljøforbetringar i byggebransjen. Prosjektet legg opp til konkrete mål som kan kvantifiserast, td i form av prosentvis reduksjon av energibruk i bygningar, Co_2-utslepp, mengde avfall til deponi ol. Statsbygg arbeider også med eit prøveanlegg for geovarme ved det nye Rikshospitalet i Oslo. Dersom dette prosjektet lukkast, vil geovarme kunne bli eit reelt alternativ som energikjelde.

I stortingsmeldinga om reiseliv som blir fremja hausten 1999, vil Nærings- og handelsdepartementet vurdere korleis miljøutfordringane i reiselivet skal møtast.

Innanfor dei miljøvernpolitiske resultatområda til Regjeringa kan følgjande hovudsatsingar nemnast:

Vern og bruk av biologisk mangfald

Framlegg til statsbudsjett inneheld omfattande løyvingar til tiltak som skal medverke til å ta vare på og til berekraftig bruk av det biologiske mangfaldet. Over budsjettet til Miljøverndepartementet blir det løyvt 498,6 mill kroner.

På Olje- og energidepartementet sitt budsjett er det venta brukt om lag 2,5 mill kroner til forvaltning av verna vassdrag og diverse oppryddingstiltak i vassdrag.

I Forsvarsdepartementet sin miljøhandlingsplan er det sett opp ei rekkje mål og tiltak for forsvaret si handtering av det biologiske mangfaldet. Det er teke sikte på systematisk å kartleggje og følgje utviklinga i det biologiske mangfald i område med militær aktivitet, ta særlege omsyn ved militær aktivitet og leggje omsynet til det biologiske mangfald til grunn ved viktige avgjerder. Kystvakta si overvaking og kontroll av havet utanfor Noreg er ein viktig føresetnad for ei berekraftig forvaltning av fiskeriressursane.

Fiskeridepartementet sitt budsjett inneheld tiltak innanfor overvaking og kartlegging av fiskeressursane, i tillegg til sikring mot rømming og kamp mot sjukdom og parasittar i havbruksnæringa. Løyvingar til reine miljøtiltak på dette resultatområdet er rekna til 41,5 mill. kroner. Arbeidet med å innføre miljøovervakingsverktøyet Modellering-Overvaking-Matfiskanlegg (MOM) vil halde fram i 1999. Systemet vil ma kunne dokumentere miljøverknader av havbruksverksemd.

Ein stor del av dei reine miljøtiltaka på Landbruksdepartementet sitt budsjett (vel 450 mill kroner) er relatert til biologisk mangfald. Over jordbruksavtala blir løyvd særskilte midlar til kulturlandskap, tilskot til seterdrift og økologisk landbruk. Også ein vesentleg

del av FoU-midlane på Landbruksdepartementet sitt budsjett er retta inn mot biologisk mangfald. Landbruksdepartementet ved veterinærstyresmaktene driv omfattande vegleiing for å redusere bruken av antibiotika innanfor landbruk og fiske. Elles inneheld budsjettet til departementet ei rekkje tiltak innanfor jordbruk, skogbruk og reindrift som gjeld området biologisk mangfald.

Det interdepartementale samarbeidet om trygg framstilling og bruk av genmodifiserte organismar skal førast vidare. I dette samarbeidet deltek Miljøverndepartementet saman med mellom andre Sosial- og helsedepartementet, Landbruksdepartementet, Fiskeridepartementet, Justisdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. Det vil særleg bli lagt vekt på å få til ei samordning av regelverket for genteknologi, næringsmiddel og fòrvarer.

Friluftsliv

Størstedelen av løyvingane til reine miljøtiltak innanfor dette resultatområdet går over Miljøverndepartementet sitt budsjett. Fleire andre departement har likevel ansvar for aktivitetar som har verknad for friluftslivet. Satsing på friluftsaktivitetar i skular og barnehagar over budsjettet til Kyrkje-, utdannings- og forskingsdepartementet er viktig for å formidle verdien av friluftsliv til nye generasjonar.

Gjennom ordninga «Spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap» (STILK-ordninga – om lag 38 mill kroner) gir Landbruksdepartementet støtte til å fremje tilgjenge, oppleving og landskapsbilde i eller i samanheng med jordbrukslandskapet. Over Landbruksdepartementet sitt budsjett er også føreslått å løyve 9,4 mill kroner til fjelltenesta i Nord-Noreg.

Kulturminne og kulturmiljø

Ein vesentleg del av løyvingar og tiltak innanfor kulturminnevernet ligg på andre departement sine budsjett. Kultur- og miljøpolitikk er i mange tilfelle samanfallande. Arbeid og verkemiddel i Kulturdepartementet omfattar kulturverntiltak, tilrettelegging og museal verksemd.

På Justisdepartementet sitt budsjett er gjort framlegg om 2 mill kroner til kulturminnetiltak på Svalbard.

Gjennom det lokale brannvern er Kommunal- og regionaldepartementet engasjert i sikring av verneverdige bygningar. Dette skjer i samarbeid med Riksantikvaren. Det blir også løyvd driftsmidlar til Samisk kulturminneråd over budsjettet til Sametinget.

Arbeids- og administrasjonsdepartementet er gjennom Statsbygg engasjert i forvaltninga av verneverdige statlege bygningar. For 1999 er det gjort framlegg om ei løyving på 28,6 mill. kroner til dette føremålet. Også Samferdsledepartementet løyver midlar under resultatområdet kulturminne og kulturmiljø, ma til Vegmuseet og vedlikehald og restaurering av verneverdige veganlegg og jernbanebruer.

Landbruksdepartementet løyver pengar til å setje i stand eller til freda bygningar i landbruket og til bevaring av kulturminne og kulturmiljø i inn- og utmark gjennom skjøtsel og vedlikehald (STILK-ordninga). Ein reknar med at dette vil bli om lag 38 mill. kr for 1999. Departementet medverkar også til å ta vare på norske kulturmiljø gjennom støtte til seterdrift.

Ureining av hav og vatn

Ein stor del av løyvingane til reine miljøtiltak, 228,3 mill kroner går over Miljøverndepartementet sitt budsjett og er knytt til arbeidet for å redusere utsleppa av næringssalt til Nordsjøen (Nordsjøplanen). Også på Landbruksdepartementet sitt budsjett blir det løyvd vesentlege midlar til dette arbeidet. For 1999 er det gjort framlegg om i underkant av 200 mill kroner. Ein vidarefører satsinga på eksisterande og nye tiltak, samt på betre samordning av eksisterande verkemiddel.

På Forsvarsdepartementet sitt ansvarsområde har Forsvaret og miljøvernstyresmaktene gjennom Indre kystoppsyn, organisasjonen Kystberedskap og Aksjonsleiing (KYBAL) utvikla eit nært samarbeid med omsyn til å førebyggje ureining til havs og i vatn, eventuelt oppdage og iverksetje avbøtande tiltak.

Som følgje av dei krav Noreg har forplikta seg til gjennom EØS-avtala, blir det arbeida med eit program for kvalitet på vassforsyning. Over budsjettet til Kommunal- og regionaldepartementet er det gjort framlegg om 66 mill kroner til dette programmet i 1999, dvs. om lag same sum som i år.

Fleire departement har ansvaret for tiltak som skal hindre utslepp og andre ureiningar til havs. Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for skipstryggleiken, mens Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for tryggleik og arbeidsmiljø i petroleumsverksemda. Fiskeridepartementet har ansvar for tiltak i farleiene.

På Nærings- og handelsdepartementet sine ansvarsområde arbeider Bergvesenet med tiltak for å redusere avrenning av tungmetall frå nedlagde gruver. Innanfor ramma av Regjerings-programmet for vassforsyning held Norges Geologiske Undersøkelse (NGU) fram med kartlegging og undersøkjingar av grunnvatnførekomster i område der vatnkvaliteten i eksisterande vassverk ikkje er tilfredsstillande.

Helse- og miljøfarlege kjemikaliar

Av løyvingane til reine miljøtiltak på dette området går det meste over Miljøverndepartementet sitt budsjett, for 1999 141,5 mill kroner. Over Landbruksdepartementet sitt budsjett blir det innanfor dette resultatområdet løyvd midlar til førebyggjande tiltak mot plantesjukdomar, tiltak for dyre- og plantehelse og miljø- og næringstiltak i jordbruket. Sosial- og helsedepartementet arbeider gjennom Folkehelsa ma med å utgreie og delta i overvaking av miljøureining og miljøgifter.

Avfall og attvinning

Dei offentlege utgiftene på dette området fell i hovudsak på kommunane. Løyvingane over statsbudsjettet går over Miljøverndepartementet sitt budsjett. For 1999 er det gjort framlegg om 305,2 mill kroner.

Klimaendringar, luftureiningar og støy

Av dei midlane som er føreslått til reine miljøtiltak på dette resultatområdet går vel 265 mill kroner over Miljøverndepartementet sitt budsjett. Dei andre løyvingane går i første rekkje over budsjetta til Samferdsledepartementet og Olje- og energidepartementet.

Eit viktig tiltak for å redusere miljøproblema er å stimulere til betre teknologi gjennom forskning og utvikling (FoU). I 1998 blir Norges forskningsråd si satsing innan miljøteknologi vidareført. I tillegg har NFR eit program for utvikling og demonstrasjon av teknologiske løysingar som skal redusere utslepp av drivhusgassar. Programmet er samfinansiert av Miljøverndepartementet, Olje- og energidepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. Forskninga innanfor miljøsektoren vil mellom anna fokusere på miljøvenlege, fornybare energiteknologiar som vind, bioenergi og solenergi, i tillegg til utvikling av teknologi for effektiv bruk av energi.

Til enøk-tiltak er gjort framlegg om til saman 270 mill kroner over budsjettet til Olje- og energidepartementet i 1999. Desse midlane skal brukast til å vidareføre og styrkje den statlege enøk-verksemda og satsinga på nye fornybare energikjelder og energieffektive teknologiar. I den statlege enøk-verksemda inngår informasjon, opplæring, nettverksbygging og støtte til energieffektiv teknologi. Det skal gjennomførast tiltak som stimulerer til kommunal deltaking i utviklinga av spillvarme, nye fornybare energikjelder og effektiv bruk av energi ved rehabilitering og nybygging. Stortinget har vedteke innføring av fritak for investeringsavgift for bioenergi, vindenergi, varmepumper og fjernvarmeanlegg, og produksjonsstønad for vindkraft. Det blir også arbeida med eit enøk-avtalesystem retta mot industrien, der det blir etablert forpliktingar til enøk-arbeid i verksemder og bransjar.

Over budsjettet til Nærings- og handelsdepartementet blir det løyvd midlar til NoxRED-programmet som skal medverke til å redusere utslepp av nitrogenoksyd frå motoranlegg på skip i nasjonal konkurranseutsett skipsfart.

Skogplanting kan vere eit relevant tiltak i klimasamanheng. For 1999 blir det føreslått avsett ca. 40 mill kroner over Landbruksdepartementet sitt budsjett. For 1998 er det øyremerka 8 mill kroner til tiltak for auka bruk av bioenergi. Dette vil bli vidareført om lag på same nivå i 1999. Overvakingsprogram for skogskadar er Noreg sin medverknad i eit internasjonalt opplegg for skogovervaking som legg grunnlag for internasjonale vedtak og tiltak mot skadar frå luftureining. Programmet vil bli vidareført i 1999 med framlegg om ei løyving på 4 mill kroner.

Internasjonalt miljøvernsamarbeid, bistand, nord- og polarområda

Utviklingsbistand

Utanriksdepartementet vil også i 1999 halde fram med bistanden på miljøområdet på eit høgt nivå. For 1999 er det gjort framlegg om 595 mill kroner til reine miljøtiltak. Under særløyvinga for miljøtiltak på kap. 0155 er føreslått løyvd 310 mill kroner. ODA-delen til GEF/Miljøprotokollen er for 1999 rekna til 43,8 mill kroner (GEF = Den Globale Miljøfasiliteten, ODA = Official Development Assistance). Norske samarbeidsland og regionar, spesielt Afrika, vil bli prioritert i det bilaterale arbeidet. Sentrale målsetjingar frå dei globale miljøvernkonvensjonane og frå FN-kommisjonen for berekraftig utvikling (CSD) vil bli søkt gjennomført i den vidare bistandsinnsatsen.

Målet med støtta er å

- styrkje institusjonell kapasitet og teknisk/økonomiske føresetnader i mottakarlanda for å integrere miljøomsyn i si utvikling og for å overhalde internasjonale miljø-forpliktingar
- medverke til å styrkje kunnskap og fagleg kompetanse i mottakarland om miljø-problem og samanhengen mellom miljø og utvikling

Bistand til ikkje ODA-godkjende land og internasjonale miljøtiltak (kap. 0197)

Det blir føreslått løyvd 95 mill kroner til reine miljøverntiltak i 1999. Den ikkje ODA-godkjende delen av GEF er for 1999 utrekna til 20 mill kroner. I tillegg er det gjort framlegg om stønad også til miljøprosjekt innanfor samla tilsegnsfullmakter på 200 mill kroner til tiltak i Sentral- og Aust-Europa, kap. 197, post 70.

Svalbard

På budsjettet til Justisdepartementet er det gjort framlegg om å løyve 3,5 mill kroner til reine miljøverntiltak på Svalbard i regi av Sysselmannen. Føremålet er å sikre den tilnærma urørde villmarksnaturen på Svalbard.

1.5 Miljøprofilen i avgiftsopplegget

I handsaminga av St prp nr 54 (1997-98) «Grønne skatter» vedtok Stortinget ei rekkje skatte- og avgiftsendringar. Desse vedtaka er lagt inn i skatte- og avgiftsopplegget for 1999, innan ei provenynøytral ramme:

- CO_2-avgifta blir utvida til å gjelde luftfarten, godstransport i innanriks sjøfart og supplyflåten. Desse sektorane vil bli ilagt ei avgift på 100 kroner pr tonn CO_2, noko som tilsvarer ein avgiftssats på 0,26 kroner pr liter.
- Det blir innført ei SO_2-avgift på 3 kroner pr. kg SO_2 på bruk som i dag er friteken for avgift.
- Spillolje blir ilagt både CO_2-avgift og SO_2-avgift.
- Det blir innført ei avgift på sluttbehandling av avfall. Avgifta på avfall som blir levert til deponering er 300 kroner pr. tonn. Avgifta på avfall som blir levert til forbrenning blir gradert med ei grunnavgift på 75 kroner pr. tonn og ei tilleggsavgift på opptil 225 kroner pr. tonn som blir gradert etter energiutnytting. Treforedlingsindustrien får fritak for avgifta på restavfall frå utnytting av returfiber.
- Fritaket for autodieselavgift blir fjerna. Bussdrift som har rett på tilskot blir kompensert fullt ut, også for utgifter knytt til auka meirverdiavgift.
- For å kompensere meirkostnader for luftfarten ved innføring av ei CO_2-avgift, blir flyseteavgifta redusert frå 130 til 106 kroner på utanlandsflygingar og frå 65 til 53 kroner på innanlandsflygingar.

- Det blir gitt fritak for investeringsavgifta på vindkraftanlegg, bioenergianlegg, varmepumper, fjernvarmeanlegg, tidvatnsanlegg og mikro- og minikraftanlegg. Det blir også gitt tilskot til vindkraftanlegg tilsvarande halv el-avgift pr. produsert kWh, dvs. 4,21 øre pr. kWh.
- Satsen i minstefrådraget blir auka frå 20 til 21 pst. og øvre grense blir for inntektsåret 1999 auka slik at det provenymessig tilsvarer dei netto avgiftsaukene som følgjer av dei vedtekne framlegga i St prp nr 54 (1997-98) «Grønne skatter».

Regjeringa såg stortingsproposisjonen om grøne skattar som eitt steg i retning av den naudsynte omlegginga i miljøvenleg retning.

På bakgrunn av dei energipolitiske måla, føreslær Regjeringa å auke el-avgifta med 2,5 øre pr. kWh. Frå januar 1997 til juli i år er elles gjennomsnittsprisen på kraft til hushaldningane gått ned med om lag 20 pst. eller rundt 10 øre pr. kWh. For å unngå ein miljømessig uheldig overgang til fyringsolje til oppvarming, blir det gjort framlegg om ei grunnavgift på mineralolje på 19,1 øre pr. liter.

Også andre av skatte- og avgiftsforslaga vil ha positive miljøverknader. Regjeringa sitt framlegg til innstramming i frådraget for reiseutgifter mellom heim og arbeidsstad, vil stimulere til «kameratkøyring» og bruk av offentlege transportmiddel.

Vrakpantavgifta blir føreslått auka frå 900 til 1200 kroner, i samband med ein auke av vrakpanten frå 1000 til 1500 kroner. Vrakpanten har stått uendra sidan 1986, og auken blir føreslått for å halde oppe ein tilstrekkeleg økonomisk motivasjon til å levere inn bilvrak.

Som ei oppfølging av Grøn skattekommisjon har ei interdepartemental arbeidsgruppe med representantar for Miljøverndepartementet, Finansdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Statens forurensingstilsyn vurdert utforminga av avgifter på enkelte helse- og miljøfarlege kjemikaliar. Arbeidsgruppa tilrådde at det blir innført avgifter på dei klororganiske løysemidla trikloreten og tetrakloreten og på trevirke impregnert med miljøgiftene kopar, krom og/eller arsen. Regjeringa meiner det er behov for ytterlegare avklaringar før det eventuelt kan gjerast framlegg om å innføre avgiftene. Før det kan gjerast framlegg om ei eventuell avgift på trykkimpregnert trevirke er det behov for ein del prinsipielle og praktiske avklaringar. For avgifter på trikloreten og tetrakloreten er det behov for å avklare enkelte avgiftstekniske spørsmål. Regjeringa tek sikte på å gjere framlegg om avgift på trikloreten og tetrakloreten i Revidert nasjonalbudsjett 1999, slik at eventuelle avgifter kan innførast frå 1.7.1999.

2. NASJONALE MILJØMÅL

2.1 RESULTATOMRÅDE 1 : VERN OG BRUK AV BIOLOGISK MANGFALD

Resultatområdet omfattar berekraftig forvaltning, bruk og vern av arter og bestandar, deira leveområde og ressursgrunnlag. Under dette høyrer vilt- og fiskeforvaltning, bioteknologi, og forvaltning av alle naturtypar og naturområde, kulturlandskap og kulturmarker. Resultatområdet femner dermed også miljøeffektar ved arealinngrep, hausting og spreiing av framande organismar. Miljøeffekten av ureining er dekt av resultatområde 4, 5, 6 og 7. Biologisk mangfald i polare område er handsama under resultatområde 8 (internasjonalt miljøvernsamarbeid).

Resultatområdet femner også internasjonalt arbeid med ma oppfølging av konvensjonar og andre internasjonale prosessar og avtaler for å sikre vern og berekraftig bruk av biologisk mangfald.

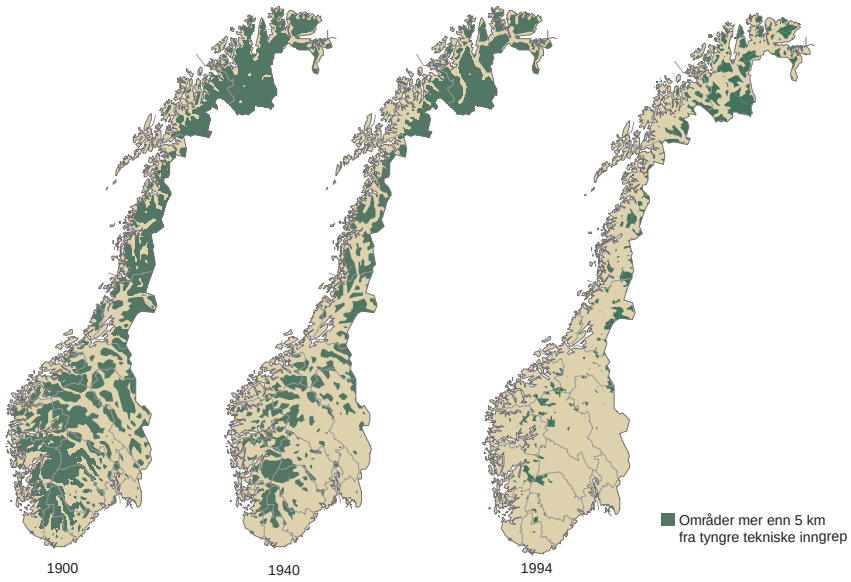
Resultatområdet må sjåast i samanheng med resultatområde 2 (friluftsliv), 3 (kulturminne og kulturmiljø), 9 (regional planlegging) og 4 (ureining av hav og vatn). Framstillinga her handlar om forvaltningsområda til Miljøverndepartementet.

2.1.1 Tilstandsbeskriving

Tap av biologisk mangfald er i global samanheng i ferd med å undergrave grunnlaget for ei berekraftig utvikling. Mellom 50 og 90 % av artsmangfaldet finst i dei tropiske regnskogane. Det er rekna ut at mellom 2 og 25 % av alle planter og fuglar i tropiske skogar vil vere utrydda i løpet av dei neste 25 åra. Mangfaldet går tapt også i andre økosystem som td nordlege barskogar, hav, kyst, korallrev, ferskvatn og jordbruksland. Det globale tapet er knytt til ei rekkje demografiske, økonomiske, institusjonelle og teknologiske tilhøve som fører til tap, fragmentering og dårlegare kvalitet på leveområde; introduksjon av framande organismar, overutnytting av biologiske ressursar; ureining av jord, luft og vatn; samt fare for ei global klimaendring. Endringar i naturtypar og leveområde for planter og dyr som følgje av inngrep, endra arealbruk og nye driftsformer i landbruket, er mellom dei viktigaste årsakene til tap av arter og bestandar i Noreg. Blant dei naturtypane som er mest utsette for endringar i Noreg kan nemnast elvedelta, beite- og slåtteenger og gammal skog. Om lag 100 arter er utrydda frå norsk natur i løpet av dei siste 50 åra.

Sjølv om det er busetnad på berre om lag 1,1 % av arealet i Noreg og ca. 3 % er jordbruksareal i drift, er storleiken av villmarksprega område (område meir enn 5 km frå tyngre inngrep) redusert frå om lag 48 % til 12 % av landarealet i perioden frå 1900 til 1994, jf. fig 2.1.1. I Sør-Noreg var prosentdelen i 1994 nede i 5 %. Inngrep som offentlege vegar, skogsvegar, kraftlinjer og kraftutbygging gir store utslag i denne statistikken. Reduksjonen i storleiken av desse områda har skjedd raskere dei siste 15 åra enn tidlegare i dette hundreåret.

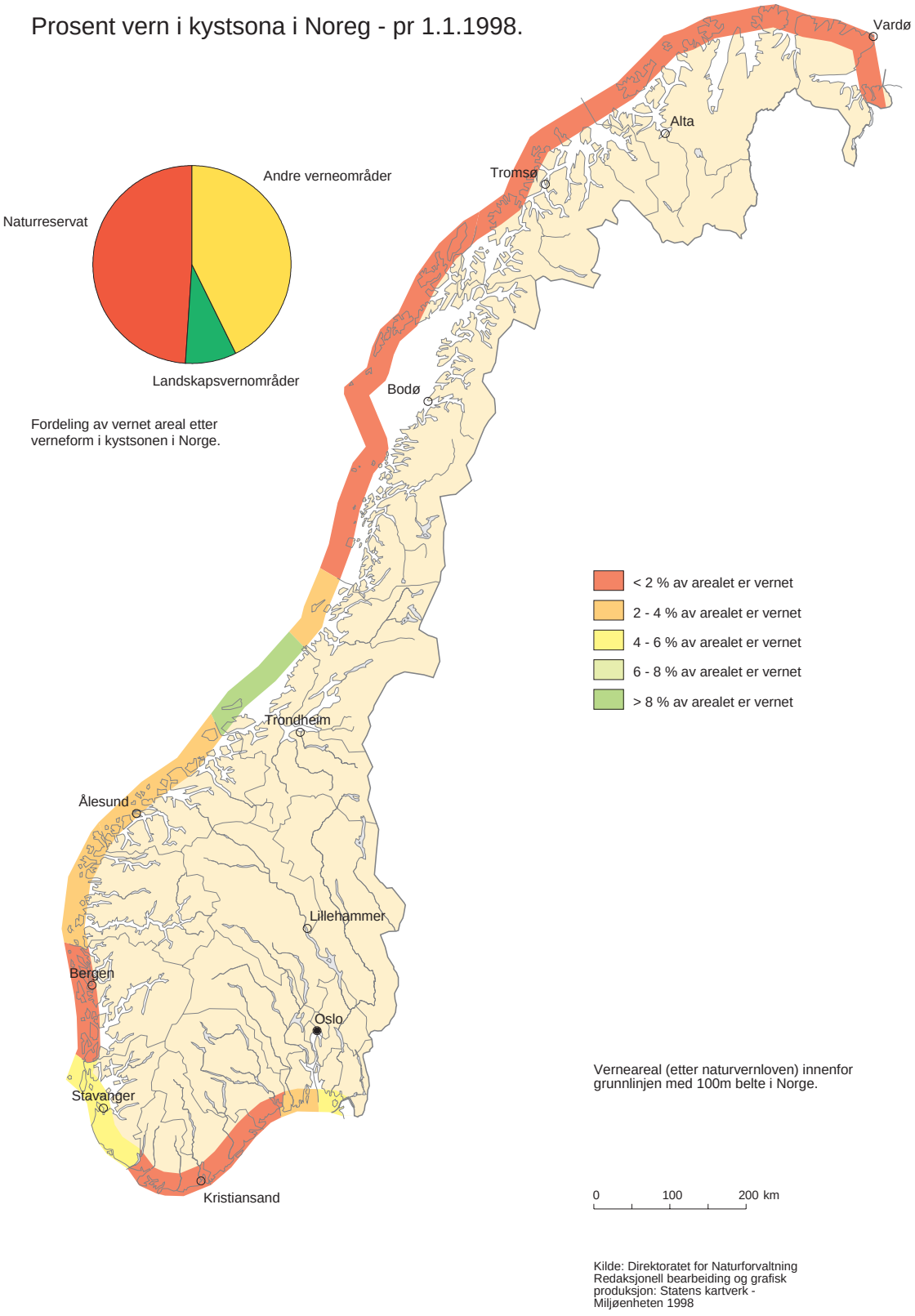
Figur 2.1.1 Reduksjon i attverande område i Noreg med villmarkspreg frå 1900 til 1994.

Kilde: Brun, M. NOU-1986, Statens kartverk - Miljøenheten 1992/1996/1998, Direktoratet for naturforvaltning (DN). Grafisk produksjon: Statens kartverk - Miljøenheten 1998 / DN 1998

Regjeringa vil i løpet av vårsesjonen 1999 leggje fram ei stortingsmelding om vern langs kysten. Arbeidet med verneplanar som i vesentleg grad omfattar sjøareal vil bli utsett til stortingsmeldinga om vern i kystsona er handsama.

Fig. 2.1.2 Prosentfordeling av vern i kystsona pr. 01.01.98

Dei fleste truga eller sårbare arter i Noreg er i dag knytt til våtmark, skog eller kulturlandskap. Forvaltninga av desse naturtypane betyr difor mykje for bevaring av artsmangfaldet. Forsuring som i dag skjer på om lag ein firedel av arealet i Noreg, har ført til reduksjon av biologisk mangfald i ferskvatn.

Aukande snøskuter- og barmarkskøyring medfører skade på naturmiljøet og redusert trivsel i naturen.

Biologisk mangfald er grunnlaget for velferda og livskvaliteten til mennesket ved at det medverkar til mat, hus, klede, energi og medisinar. Dei største trugsmåla mot mangfaldet i Noreg er endringar i naturtypar og leveområde for planter og dyr, ulike former for ureining, overbeskatting av arter og spreiing av framande organismar. Hausting av levande, marine ressursar er vesentleg for sysselsetjing og busetjing i kystdistrikta samstundes som haustinga medfører store eksportverdiar for fellesskapet. Marint biologisk mangfald er dårleg kartlagt, og det er i tillegg utfordringar knytt til vern og bruk av det marine mangfaldet. Øydeleggingar i form av menneskeleg påverknad som t d tråling på korallrev er i ferd med å forringe mangfaldet. Hausting av vilt i form av jakt er på same måten ein viktig friluftslivsaktivitet for mange og gir i tillegg mat av høg kvalitet. Årleg førstehandsverdi av felt hjortevilt er td i storleiksordning 400 mill. kr pr. år. Enkelte viltarter gir stor avkastning.

Av tabell 2.1.1 framgår at ei rekkje arter i Noreg er å rekne som direkte truga eller sårbare. I ei oversikt utarbeida av Direktoratet for naturforvaltning i 1996 er dei store rovdyra ulv og bjørn klassifisert som respektive «direkte truga» og «sårbar», mens jerven er «sjeldan». Gaupa blir rekna som «omsynskrevjande og fåtalig». Den til dels alvorlege situasjonen for dei store rovdyra skuldast først og fremst konfliktar i høve til reindrift og husdyr på beite. St meld nr 35 for 1996-97 «Om rovviltforvaltning» oppgir at det i landet finst gjennomsnittleg 26-55 bjørnar, minst 130-190 jerv og minst 500-600 gauper. Ulvebestanden i Skandinavia aukar. Oppdaterte bestandstal for vinteren 1997/98 viser at det er seks familiegrupper i Skandinavia. To av desse familiegruppene har tilhald i Noreg. Bestandsutviklinga blir nøye følgt av viltstyresmaktene.

Tabell 2.1.1 Oversikt i 1998 over utrydda, direkte truga, sårbare, sjeldne og omsynskrevjande arter i Noreg av pattedyr, fuglar, karplanter, lav, biller og sopp:

Artsgruppe	*Talet på norske arter*	*Utrydda*	*Direkte truga*	*Sårbar*	*Sjeldne, men ikkje direkte truga*	*Omsyns-krevjande*
Pattedyr	*80*	*1*	*1*	*2*	*3*	*15*
Fuglar	*249*	*6*	*5*	*9*	*16*	*10*
Karplanter	*1310**	*26*	*46*	*70*	*123*	*98*
Lav	*430*	*2*	*16*	*11*	*18*	*21*
Biller	*3424*	*41*	*28*	*127*	*-*	*454*
Sopp	*7000*	*7*	*87*	*148*	*333*	*188*

* I tillegg kjem 1162 innførte arter, underarter og sortar.

Utvikling av genmodifiserte produkt har kome lengst på planter. Her bli teknologien nytta dels til å endre eigenskapar som td motstandsevne mot insekt eller plantevernmiddel, og dels til å utvikle nye eigenskapar ved sjølve produktet som påverkar td smak, næringsinnhald, og det at det held seg lenger. Mange av produkta er også antibiotika-resistente. Nokre av desse eigenskapane kan på kort sikt føre til redusert bruk av sprøytemiddel. Dei langsiktige, økologiske konsekvensane er derimot meir usikre. Av 27 omsøkte produkt i EU har 14 til no blitt godkjent for marknadsføring. Regjeringa fører ein restriktiv politikk på genteknologifeltet. I tråd med dette har Noreg sagt nei til fem genmodifiserte produkt som inneheld antibiotikaresistente gen. Produkta er; mais, oljeraps og sikorisalat, og to vaksinar mot rabies og pseudorabies. Då spreiing av genmodifiserte organismar kan utgjere eit alvorleg potensielt trugsmål for helse og miljø, er det naudsynt å byggje opp overvakings- og kontrollrutinar i samband med marknadsføring, utsetjing og ved transport og import av genmodifiserte organismar. I Noreg er det gitt løyve til forsøk med utplanting av nokre genmodifiserte planter. Søknader om feltutsetjing av levande genmodifiserte organismar blir praktisert restriktivt etter genteknologilova. Denne lova er harmonisert med regelverket til EU.

Introduksjonar av arter eller bestandar som ikkje førekjem naturleg i eit område trugar artsmangfaldet, og er internasjonalt rekna som det største trugsmålet mot biologisk mangfald etter øydeleggingа av areal. Dette skjer gjennom ma konkurranse, genetisk påverknad og spreiing av sjukdom. Spreiing av framande arter skjer på grunn av ma omfattande transportverksemd, handel, turisme, friluftslivsaktivitetar, import av dyr og planter og via ballastvatn i fartøy.

Skog dekkjer 37 % av landarealet i Noreg. Av dette dekkjer den produktive delen om lag 22 %. Om lag 10 % av det produktive skogarealet kan definerast som «naturskog» (urskog som er noko påverka) og berre om lag 0,5 % som «urskog». Nær halvparten av dei truga eller sjeldne artene har sitt leveområde i skogen, og dei fleste er knytt til produktiv skog i låglandet. Ma vegbygging og bestandskogbruk medfører fragmentering av leveområda til ei rekkje plante- og dyrearter som er avhengig av større, samanhengande skogsområde.

Kulturlandskapet i landbruket blir endra pga. at drift blir nedlagt eller driftsformer endra. I tillegg skjer det endringar i landskapet som følgje av nedbygging eller anna bruk av areala. Til dømes er om lag 3 % av våre plantearter og om lag 10 % av våre fuglearter truga på grunn av endring i driftsformer. Veksten av byar og tettstader har fram til 1970-åra i stor grad gått føre seg på jordbruksareal. Det har også vore ein nedgang i grøntområde i byar og tettstader som i første rekkje har gått ut over strandsoner, skogholt og bekkeløp. Berre 20-30 % av dei naturområda som fanst i byar og tettstader på 1950-talet er att i dag.

Myr, våtmarker og strandsona er mellom dei mest truga naturtypar i Noreg, sjølv om tilhøva varierer mellom landsdelane. Særleg er strandsona langs sjø, vassdrag og elvedelta svært utsett for inngrep i form av ma vegbygging, oppdyrking, bustadbygging og regulering av vassdrag. Kystsona er den mest utnytta delen av landet. Den sterke veksten i oppdrettsnæringa har ført til aukande press på kystsona, ma fordi arealbehovet til oppdrettsanlegga er stort. Kystfarvatnet tener også som mottakar for utslepp frå busetnad, industri og landbruk. Våtmarker er viktige nøkkelområde for ei lang rekkje plante- og dyrearter - dei regulerer vassforsyning, fungerer som naturlege renseanlegg og utjamnar flomtoppar.

Langtransportert ureining i form av sur nedbør har utrydda om lag 2500 fiskebestandar i Sør-Noreg. Effekten av sur nedbør er størst på Sørlandet, men store delar av Sør-Noreg elles og Aust-Finnmark er også berørt (jf. res.omr. 4).

Dei norske laksebestandane er no nede på eit historisk minimumsnivå. I 41 elvar er laksestammene utrydda, i 54 er dei sterkt truga og i 147 er dei sårbare eller har nedsett produksjon pga. ulike trugsmålsfaktorar (jf. tabell 2.1.2).

Parasitten *Gyrodactylus salaris* har ein dramatisk effekt på laksebestanden i elvar som er smitta. Dersom tiltak ikkje blir iverksette, vil bestanden om få år vere truga av utrydding.

Direktoratet for naturforvaltning og Statens Dyrehelsetilsyn har utarbeida revidert strategi og handlingsplan for nedkjemping av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Det blir lagt opp til auka vekt på smitteavgrensande tiltak og evaluering av rotenonbehandling av infiserte vassdrag med sikte på å betre metoden ved behandlingar i framtida.

Tabell 2.1.2 Talet på registrerte vassdrag som har eller har hatt bestandar av anadrom laksefisk og talet på vassdrag med utrydda, truga og sårbar bestand. Det er registrert totalt 1222 vassdrag med bestandar av anadrome laksefisk. Kjelde: Direktoratet for naturforvaltning

Art	Talet på vassdrag			
	Vassdrag med registrert bestand	Bestanden utrydda	Bestanden truga	Bestanden sårbar
Laks	668	42	55	154
Sjøaure	1221	25	38	261
Sjørøye	126	2	2	12

2.1.2 Strategiske mål

Det biologiske mangfaldet i Noreg skal takast vare på og også i framtida ha høve til å utvikle seg. Dette inneber at arter og bestandar som finst naturleg i Noreg skal sikrast på livskraftige nivå, og at utnytting av areal og levande ressursar skal skje innanfor økologisk forsvarlege rammer.

2.1.3 Status for arbeidet og forventa resultat

Nasjonale resultatmål for resultatområde 1 Vern og bruk av biologisk mangfald:

Nasjonale resultatmål:	**Resultatindikatorar:**	**Status:**
A. Truga og sårbart biologisk mangfald skal takast vare på og om mogeleg restaurerast.	- Omfang av vern av ulike naturtypar, større samanhengande og urørte naturområde og kulturpåverka miljø. - Omfang av sårbare økosystem. - Del truga arter av virveldyr, høgare planter og endemiske arter, og arter innan grupper av virvellause dyr, lågarestående planter, sopp og mikro-organismar.	Det blir gjennomført fylkesvise verneplanar, verneplan for barskog og nasjonalparkplan. Arbeidet med verneplanar som i vesentleg grad omfattar sjøareal vil bli utsett til stortingsmeldinga om vern i kystsona er handsama. Det blir arbeida med å revidere raudlista (liste over truga og sårbare arter) og med å utvikle forvaltningsstrategiar og planar for artene. Målsetjingar og prinsipp for forvaltning av store rovdyr er fastlagt. Regionale forvaltningsplanar vil bli utarbeida. Det er oppretta genbankar for anadrome laksefisk, frø og sæd frå buskap og jordbruksvekstar og deira ville slektningar.
B. Bruk av biologisk mangfald skal vere økologisk berekraftig, herunder skal sektorane sitt ansvar for å sikre berekraftig bruk og avgrense tap av biologisk mangfald som følgje av anna næringsverksemd vidareutviklast.	- Sektorpolitikk, -planar og pol. dokument som attspeglar ansvarstilhøve. - Tal truga bestandar av arter som kan utnyttast og dyrka arter der den genetiske variasjon er sikra	Miljøvernomsyn er innarbeida i delar av landbrukspolitikken, ma gjennom enkelte overføringar over jordbruksavtala, og det blir arbeida med miljøregistreringar i skog. Det blir også arbeida med miljømål for fiskeria. Det er utarbeida ein første generasjon miljøhandlingsplan for samferdsle og forsvar.
C. Eit heilskapleg kunnskapsgrunnlag om biologisk mangfald og dei verdiar det har skal etablerast på ein slik måte at det er lett tilgjengeleg for dei som tek avgjerder på kommunalt til nasjonalt nivå.	- Eksisterande informasjon er gjort tilgjengeleg og teken i bruk av relevante brukarar (sektorar, fylke og kommunar). - Talet på kommunar som har kartlagt sitt biologiske mangfald. - Talet på element frå framlegg til nasjonal overvaking av biologisk mangfald ivaretekne av igangsette overvakingsprogram. - Miljøinformasjon tilgjengeleg gjennom ulike informasjons-kanalar og nye elektroniske informasjonskanalar.	Eit 5-årig statleg-kommunalt program for kartlegging, verdiklassifisering og overvaking av biomangfald er igangsett i 1998. Naturbase 2.0 er under utvikling. Arbeidet med bestandsregistrering knytt til dei store rovdyra er intensivert.

D. Biokonvensjonen og andre internasjonale avtaler skal følgjast opp og vidareutviklast for å sikre ein samla og effektiv nasjonal og internasjonal innsats på feltet.	- Nasjonal rapportering til partsmøta under dei ulike konvensjonane om oppfølginga av norske forpliktingar. - Ein nasjonal handlingsplan om vern og berekraftig bruk av biomangfald vil bli utarbeida i tråd med pliktene i konvensjonen for biologisk mangfald. - Bevaring og berekraftig bruk av biologisk mangfald er integrert i relevante sektorielle eller tverrsektorielle planar, program og politikk. - Utarbeida materiale om global tilstand, utviklingstrendar og utfordringar i høve til å ivareta biologisk mangfald.	Noreg sine plikter i høve til konvensjonen om biologisk mangfald, CITES, Ramsar-, Bern- og Bonn-konvensjonane og andre avtaler blir følgde opp. Nasjonal rapport til konvensjonen om biologisk mangfald ferdigstilt til partsmøtet i 1998. Som norsk kontaktpunkt for mekanismen for informasjonsutveksling under Biodiversitets-konvensjonen har Direktoratet for naturforvaltning utvikla Internett-basert informasjon om arbeidet med konvensjonen. Den vil bli operativ i løpet av 1998 og vidareutvikla i tråd med konvensjonen sine krav og det internasjonale arbeid på feltet. Nasjonal rapport til Ramsar-konvensjonen ferdigstilt til partsmøtet i 1999. Arbeid med nasjonal handlingsplan for biologisk mangfald er starta i 1998, planlagt ferdigstilt i 1999. Forhandlingar om Biosafety-protokoll under konvensjonen om biologisk mangfald er igangsett, og er venta ferdige i 1999. Utarbeida rapport om utfordringar knytt til å ta vare på biologisk mangfald i ferskvatn, som er innarbeida i eit arbeidsprogram under konvensjonen om biologisk mangfald. Ny Trondheims-konferanse om biologisk mangfald planlagt i 1999, med tema berekraftig bruk og tilnærming til økosystem.

2.1.4 Verkemiddel og samarbeid med andre aktørar

Vern og bruk av biologisk mangfald omfattar eit stort tal aktørar. Omsynet til vern og berekraftig bruk av biologisk mangfald må innarbeidast i all samfunnsplanlegging og sektorpolitikk. Fordi endringar i arealbruk og fysiske inngrep er blant dei viktigaste årsakene til tap av biologisk mangfald, er verkemiddel som regulerer arealbruken særleg viktige. Plan- og bygningslova er difor eit sentralt verktøy der kommunar og fylkeskommunar har eit særleg ansvar. Av andre verkemiddel for andre sektorar kan nemnast skoglova sine føresegner om allmenne interesser, mekanismane for godkjenning i energilovgjevinga når det gjeld inngrep i vassdrag, konsesjonsvedtektene i fiskerilovgjevinga og dei økonomiske verkemidla i landbrukspolitikken. For å sikre ei samla nasjonal oppfølging av utfordringa på feltet skal det i tråd med pliktene under konvensjonen om biologisk mangfald utarbeidast ein nasjonal handlingsplan for vern og berekraftig bruk av biologisk mangfald. Arbeidet vil starte i 1998, og planen vil bli utarbeida i samråd med aktuelle departement. Planen vil byggje på strategien for norsk arbeid med biologisk mangfald, jf. St.meld. nr. 58 (1996-97).

Dei juridiske verkemidla naturforvaltning sjølv rår over for å ivareta biologisk mangfald er omtala i kap. 3 under resultatområde 1.

Bioteknologi
Framstilling og bruk av genmodifiserte organismar er regulert i genteknologilova. Lova gjeld for alle levende organismar, og har til føremål å sikre etisk og samfunnsmessig forsvarleg framstilling og bruk av genmodifiserte organismar i samsvar med prinsippet om berekraftig utvikling. Genteknologilova implementerer to direktiv frå EU om inneslutta bruk (90/219EØF) og utsetting (90/220EØF), og er forvalta av respektive Sosial- og helsedepartementet og Miljøverndepartementet. Forvaltninga i Miljøverndepartementet av utsetting skjer i nært samarbeid med Sosial- og helsedepartementet, Landbruksdepartementet og Fiskeridepartementet. Elles er både Justisdepartementet, Kommune- og regional departementet, Kyrkje-, utdanning og forskningsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Utanriksdepartementet involvert. Desse departementa møtest jamnleg i Departementsutvalet for genteknologi.
Viktige stortingsmeldingar på feltet er St meld nr 8 (1990-91) «Om bioteknologi» med tilleggsmelding nr 36 (1990-91), og St meld nr 25 (1994-95) «Om mennesker og bioteknologi». Temaet er også omtala i St meld nr 58 (1996-97) "Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling". Handsaminga av nye søknader om marknadsføring skjer i samarbeid med ovannemnde relevante departement og underliggjande etatar.

Miljøverndepartementet har nyleg revidert rutinane for sakshandsaming som legg ansvaret for koordineringa av den faglege handsaminga av nye søknader om marknadsføring av EU-godkjende genmodifiserte produkt til direktoratsnivå. Regelverket på bioteknologifeltet er i rask utvikling i EU. Kontroversielle tema er godkjenning og merking av genmodifiserte produkt og patent på bioteknologiske oppfinningar. Noreg aksepterer ikkje merkereglane i EU og vil be om ei tilpassing i tråd med regjeringa sin politikk. På nasjonalt nivå er oppfølging av Stortings-vedtak om å endre genteknologilova til å innebere forbod mot kloning av dyr sentral. Noreg har, gjennom EØS-avtala, rett til å forby genmodifiserte produkt som er i strid med lova. Dette i motsetning til EU-landa som må akseptere fleirtalsvedtak.

Vassdragsforvaltning
Inngrep i vassdrag er i hovudsak regulert av vassdrags- og energistyresmaktene gjennom vassdragsreguleringslova som regulerer kraftutbygging eller gjennom vassdragslova som regulerer dei fleste andre inngrep. Miljøomsyn blir ivaretekne gjennom konsesjonsprosessane, der Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmannen uttaler seg og gjer framlegg om avbøtande tiltak. Miljøkonsekvensane ved større vassdragsreguleringar blir utgreidde i samsvar med føresegnene om konsekvensutgreiingar i plan- og bygningslova.

341 vassdragsobjekt - om lag 20 % av det samla vasskraftpotensialet i Noreg - er i dag verna mot kraftutbygging gjennom Stortinget si handsaming av Verneplanane I-IV for vassdrag. Regjeringa fastsette i 1994 rikspolitiske retningslinjer for forvaltninga av verna vassdrag for å sikre vassdraga mot andre inngrep. Kommunane legg desse til grunn for si planlegging i verna vassdrag. For mange vassdrag gjeld at verneverdiane er dårleg dokumenterte og/eller at dokumentasjonen er vanskeleg tilgjengeleg. Dette er eit problem for kommunane i deira forvaltning av vassdraga. Det er difor etablert eit samarbeidsprosjekt mellom Direktoratet for naturforvaltning og Norges vassdrag og energiverk for å samanstille kjent kunnskap om verneverdiane i desse vassdraga. Dette arbeidet skal vidareførast i 1999.

Gjennom Samla Plan for vassdrag er det etablert eit heilskapleg system for forvaltninga av dei vassdraga som representerer det attverande vasskraftpotensialet i Noreg. Direktoratet for naturforvaltning har ansvaret for den administrative oppfølginga av Samla plan for vassdrag. Det skal vidare gjennomførast ein rullering av Samla plan for vassdrag. Revisjonen skal skje ved at metoden for vurdering av prosjekt blir justert i høve til endringar med omsyn til økonomi og teknikk, kunnskapsgrunnlag og satsingsområde i miljøforvaltninga. Enkeltprosjekt skal plasserast i kategori på grunnlag av justerte kriterium. Arbeidet skal gjennomførast som eit samarbeidsprosjekt mellom Direktoratet for naturforvaltning og Norges vassdrags- og energiverk.

Fiskeri
Norsk forvaltning av dei levande marine ressursane er basert på eit omfattande system som dels regulerer uttaket av ulike bestandar og dels den tekniske næringsutøvinga gjennom fiskeristyresmaktene sine føresegner om ma bruk av selektiv reiskap, stenging av område, kvotar, bifangst, minstemål og maskevidde. Fastsetjing av kvotar skjer med grunnlag i vitskaplege råd frå det internasjonale havforskningsråd (ICES) og norske organ. For dei fleste bestandar av større kommersiell verdi blir fastsett årlege totalkvotar etter forhandlingar med andre nasjonar.

For fleire av våre viktigaste fiskeslag er målet for forvaltninga av ressursane følgt opp

gjennom nasjonal politikk og internasjonale avtaler. Det har medverka til markert styrking av bestandane og dermed auka utbyte for næringa. Dette gjeld td norsk-arktisk torsk, hyse og norsk vårgytande sild der FN-avtala om forvaltning av vandrande og sterkt migrerande fiskebestandar, jf. St prp nr 43 (1995 - 96), inneheld føresegner som kan gjere slutt på eit til dels utbreitt uregulert fiske på bestandane.

Eit tema som har fått særleg merksemd internasjonalt er fangst av sjøpattedyr. Norsk politikk på dette feltet er, som for anna forvaltning av levande marine ressursar, basert på berekraftig fangst av bestandar som kan tåle beskatning, mens truga eller sårbare bestandar må vernast. Innanfor desse rammene føregår det i dag avgrensa fangst av vågehval, grønlandssel, klappmyss, steinkobbe og havert. Andre arter av sjøpattedyr i norske farvatn er i dag enten verna eller artene er ikkje aktuelle for fangst.

Noreg har vore pådrivar i internasjonale forhandlingar for ei berekraftig forvaltning av levande marine ressursar. Eit forvaltningssystem som tek omsyn til korleis artene påverkar kvarandre har vore eitt av fleire mål for dette arbeidet. Det heilskaplege og økosystem-orienterte perspektivet som er lagt til grunn for fleirbestandstilnærminga er vidareutvikla og nedfelt i ei rekkje internasjonale eller regionale avtaler, konvensjonar og deklarasjonar som Noreg har slutta seg til dei seinare åra. Dette gjeld ma Agenda 21, FN-avtala om fiske på vandrande og sterkt migrerande fiskebestandar, konvensjonen om biologisk mangfald og Nordsjø-deklarasjonane. Det vart i 1998 arrangert ein «Workshop» om økosystem-tilnærming i forvaltninga av Nordsjøen. Målsetjinga med møtet var å føre vidare konseptet om økosystemforvaltning i marin samanheng, og å kome med råd om korleis forskning og forvaltning kan endrast eller leggjast til rette for ei økosystemforvaltning.

Havbruk

Regjeringa sin miljøpolitikk i høve til havbruksnæringa er fyldig omtala i St meld nr 48 (1994 - 95) «Havbruk - en drivkraft i norsk kystnæring». Politikken tek utgangspunkt i dei miljømål som er utarbeida av relevante fagstyresmakter. Spørsmål knytt til rømming og sjukdomsspreiing har fått særleg prioritet. Næringa blir regulert av fleire lover. Dei viktigaste av desse er oppdrettslova, fiskesjukdomslova og ureiningslova. Desse ivaretek ma omsyn til ytre miljø og biologisk mangfald, under dette føresegner om innførsle og utsetjing av framande organismar.

Skogbruk

Skogbruket er regulert gjennom Lov om skogbruk og skogvern som blir forvalta av landbruksstyresmaktene. Lova legg grunnlaget for forvaltninga av meir enn 90 % av skogarealet og gir føresegner om utøving av skogbruk innanfor ei miljømessig forsvarleg ramme. Lova føreset at tilhøva blir lagt til rette for eit fleirsidig skogbruk som tek omsyn til dei mange ulike verne- og brukarinteressene som er knytt til skogsnaturen.

Miljøprofilen i skogbruket vil bli drøfta i samband med ny melding til Stortinget om skogpolitikken.

Arbeidet med oversiktsplanlegging i skogbruket er intensivert dei siste åra. Slik plan-legging gir høve til å sjå større areal i samanheng, og prioritere bruken av verkemiddel slik at omsynet til biologisk mangfald kan ivaretakast utan omsyn til ma eigedomsgrenser. I tillegg er skogbruksplanlegging på eigedomsnivå eit grunnleggjande verkemiddel i arbeidet med å ta vare på det biologiske mangfaldet.

Miljøkompetansen i fylke, kommunar og hos den enkelte skogeigar er betra gjennom fleire opplærings- og informasjonstiltak, ma prosjekta «Aktivt skogbruk», «Rikare skog» og det pågåande prosjektet «Levande skog». Det er sett i gang eit arbeid med å registrere miljøverdiar i skog som omfattar både biologisk mangfald og kulturminne.

Jordbruk

Miljødimensjonen i jordbrukspolitikken får brei merksemd i St prp nr 8 (1992 - 93) «Landbruk i utvikling». I proposisjonen er det presisert at miljøinnsatsen i jordbruket må sjåast som ein del av næringspolitikken, ikkje minst fordi eit jordbruk som ivaretek omsynet til miljø er viktig for produktkvalitet og konkurranseevne. Nærare omtale av mål og verke-middel i landbrukspolitikken er gitt i st prp nr 67 (1997-98) «Jordbruksoppgjøret 1998 - endringer i statsbudsjettet for 1998 m m.». Omsynet til biologisk mangfald har fått ein sentral plass i den reviderte jordlova som trådde i kraft 1. juli 1995. Vidare inngår omsynet til biologisk mangfald som ein viktig premiss i forskrift om nydyrking.

Sidan slutten av 1980-talet er tilskotspolitikken endra med sikte på å stimulere til meir tradisjonelle driftsformer for å få auka vektlegging på miljøomsyn. Det er også etablert tilskotsordningar for å ivareta spesielle kvalitetar i kulturlandskapet. Ved tildeling av det generelle areal- og kulturlandskapstillegget for grovfor, korn og anna planteproduksjon blir

det stilt krav om at det ikkje skal gjerast inngrep som vil føre til vesentleg dårlegare kvalitetar når det gjeld kulturlandskapet. Vidare blir det gitt tilskot til økologisk jordbruk der det blir lagt til rette for driftsmetodar og arealbruk som gir høve til eit variert plante- og dyreliv i kulturlandskapet. Det pågår eit arbeid med å utarbeide forvaltningsplanar for verdifulle kulturlandskap i fylka. Frå 1998 er det sett i gang eit system for overvaking av kulturlandskap i jordbruket. Forvaltninga av kulturlandskapet er tverrfagleg og tverrsektoriell og stiller store krav til samarbeid mellom dei ulike aktørane. God forvaltning av kulturlandskapet medfører at også kulturhistoriske og landskapsmessige verdiar blir tekne vare på.

Vern av den genetiske variasjonen i kulturplanter, husdyr og deira ville slektningar er eit svært viktig grunnlag for avls- og foredlingsarbeidet innan jordbruket. Det er eit nært nordisk samarbeid på dette feltet, og arvematerialet til 20 000 kulturplanter og deira nærståande viltlevande slektningar er no lagra i Nordisk genbank. I 1991 vart det etablert ein nordisk genbank for husdyr. Plantesjukdomslova og forskrifter etter skoglova regulerer saman med verkemidla til miljøvernforvaltninga, jf. kap. 3, resultatområde 1, innførsle og utsetjing av planter og insekt som kan gjere skade i landbruket.

Reindrift

St meld nr 28 (1991-92) «En bærekraftig reindrift», gir den første samla, prinsipielle gjennomgang av mål og verkemiddel for utviklinga av reindriftsnæringa i framtida. I meldinga blir det lagt vekt på å utvikle ei økonomisk og berekraftig reindriftsnæring, der næringsutøvarane er sikra akseptabelt inntektsgrunnlag samstundes som beiteuttak, driftsmønster og driftsmetodar er tilpassa naturgrunnlaget og nasjonale målsetjingar om å ta vare på naturmiljøet. Innsatsen er særleg retta mot å tilpasse reintalet til vinterbeita si bereevne. Ny distriktsinndeling i Finnmark og etablering av eit femårig omstillingsprogram for indre Finnmark er viktig i denne samanheng. Det blir også lagt auka vekt på omsynet til naturmiljøet ved bygging av reingjerder og ved bruk av motoriserte barmarkskøyretøy.

Samferdsel

For omtale av verkemiddel i samband med bygging av vegar, jernbane, flyplassar og havner blir det vist til samferdsledepartementet sin St prp nr 1(1998-99).

Forsvar

Forsvaret sitt engasjement byggjer på St meld nr 21 (1992-93) «Handlingsplan for miljøvern i Forsvaret», som er følgt opp gjennom Forsvarsdepartementet sin delplan om ta vare på og bruk av biologisk mangfald. Det blir elles vist til St prp nr 1 for Forsvarsdepartementet (1998-99).

Kommunane

Kommunane har ei sentral rolle i arbeidet med å førebyggje miljøproblem og å ta vare på naturverdiar. Kommunane disponerer viktige verkemiddel, i første rekkje plan- og bygningslova og delar av ureinings-, naturforvaltning- og landbrukslovgjevinga. St meld nr 29 (1996-1997) «Regional planlegging og arealpolitikk» legg vekt på at omsynet til biologisk mangfald blir innarbeida i kommunane sine arealplanar og andre styringsdokument etter plan- og bygningslova. Meldinga framhevar vidare at det er viktig å formidle dei nasjonale miljømål og prioriteringar til kommunane på ein klår og eintydig måte, og å sikre føremålstenleg rapportering frå kommunalt til statleg nivå. Det blir no arbeida med å utvikle ulike typar vegleiingsmateriale, utprøving av system for miljørapportering og resultatkontroll og utviklingsprosjekt for å sikre betre integrering av omsyn til biologisk mangfald i kommunal planlegging. Som ein del av dette skal kommunane innan 2003 ha kartlagt og prioritert det biologiske mangfaldet på sitt eige areal. Direktoratet for naturforvaltning har i 1998 utvikla eit framlegg til handbok for kartlegging av viktige areal for biologisk mangfald. Den er til utprøving i 7 kommunar. Handboka skal i 1999 vidareutviklast til å bli ein verdifullt reiskap i kommunane sitt arbeid med kartlegging, verdisetjing og ivaretaking av biologisk mangfald i den enkelte kommune.

2.2 RESULTATOMRÅDE 2: FRILUFTSLIV

Resultatområdet dekkjer innsats knytt til det å ivareta tilgangen til friluftsliv for folk gjennom å sikre rettar og leggje til rette for dette. Areal for friluftsliv og grunnlaget for haustingsaktivitetane blir også fremja gjennom arbeidet på resultatområde 1 (Vern og bruk av biologisk mangfald) og resultatområde 9 (Regional planlegging). Miljøkvalitetar som har innverknad på friluftslivet er ivaretekne gjennom resultatområde 3 (Kulturminne og kulturmiljø) og resultatområde 4 (Ureining av hav og vatn). Friluftsliv på Svalbard er ivareteke gjennom resultatområde 8 (Internasjonalt miljøvernsamarbeid, hjelp, og polarområda).

2.2.1 Tilstandsbeskriving

Friluftslivet til folk har i hovudtrekk vore stabilt dei siste 10-20 år. Rolege aktivitetar som spaserturar, soling og turar i skog og mark dominerar framleis ferie og fritid for folk flest. Det har likevel vore ein sterk auke i bruken av fjellet til friluftsliv i denne perioden, og sykling i naturomgjevnader har hatt eit stort oppsving på 90-talet. Fisking har framleis stor oppslutnad i den norske befolkninga, og 10 % av den mannlege befolkninga over 16 år er registrerte jegerar. Om lag 15 % av jegerprøvekandidatane er kvinner. Haustingsaktivitetane - med unntak av sopplukking - har sterkast fotfeste i tunt folkesette strøk. Td er deltaking i fiske blant ungdom om lag 35 % lågare i Oslo enn i Nord-Noreg.

Dei to siste tiåra har det skjedd viktige endringar i ungdomen sitt friluftsliv. Bruken av alpinanlegg har auka sterkt, mens skiløping i skog og mark har minska. Å plukke bær- og sopp ser ut til å bli stadig mindre populært. Derimot er sykkel- og løpeturar i naturomgjevnader noko ungdom driv med i langt større grad enn folk elles. Dette kan tyde på at det skjer ei dreining frå det enkle, naturnære og tradisjonelle friluftslivet til eit meir moderne, sportsprega friluftsliv med mindre vektlegging av naturoppleving. Støy knytt til fritidsaktivitetar og naturbruk er eit aukande problem.

Sjølv om friluftsliv framleis står sterkt som fritidsaktivitet, kan mangel på naturkontakt i kvardagen føre til at stadig fleire ikkje tilegnar seg grunnleggjande fysisk dugleik og naudsynlege kunnskapar for å opptre ansvarsfullt i naturen. Mange barn og unge får av ulike grunnar ikkje høve til å oppleve natur gjennom leik på eiga hand, og å lære ferdselskultur i samvere med vaksne. Kunnskapen om allemannsretten er dårlegare blant ungdom enn i den vaksne del av befolkninga. Manglande kartkunnskap og lita erfaring med friluftsliv inneber auka fare for ulykker, mellom anna i fjellet. Jakt og fiske som friluftslivsaktivitet kan på sikt bli svekt gjennom auka urbanisering, endra familiestrukturar og manglande tilknyting til bygdesamfunn.

Allemannsretten, retten til fri ferdsle, opphald og hausting i utmark, er i dag truga av ulike former for kommersialisering, privatisering og stengsler i strid med friluftslova. Ønskje frå ulike aktørar om å styrkje næringsgrunnlaget ved å bruke utmarksressursane meir aktivt kan kome i konflikt med den allmenne tilgang til ulike utmarksgoder.

Dei fysiske tilhøva for friluftsliv blir kontinuerleg svekte ved at attraktive naturområde blir redusert i storleik og kvalitet og attverande område blir gjort vanskeleg tilgjengelege. Nær tre av fire nordmenn bur i dag i byar og tettstader der nedbygging av areal og ulike barrierar svekkjer høva til å drive friluftsliv nær buområda, og transportbehovet knytt til utøving av friluftsliv aukar. Dette rammar særleg dei grupper som vanlegvis har dei dårlegaste føresetnader for å drive friluftsliv på grunn av liten mobilitet og/eller låg motivasjon.

Utfartsområda både ved kysten og i innlandet er truga av omfattande inngrep og forstyrringar. Mange enkelttiltak i kystsona, særleg langs Oslofjorden og på Sørlandskysten, har over tid redusert tilgjenget til sjøen. Liberal dispensasjonspraksis frå 100-meters-beltet langs sjøen, har enkelte stader ført til auka hytte- og bustadbygging langs strandområde som tidlegare var attraktive for friluftsliv. Dei områda som er tilgjengelege blir utsette for intens bruk, slitasje og forsøpling. I innlandet har vegar ført til oppsplitting av naturområde og dårlegare kvalitet på natur- og opplevingsverdiar. Attgroing, oppdyrking ol har vanskeleggjort ferdsel i kulturlandskapet.

2.2.2 Strategiske mål

Alle skal ha høve til å drive friluftsliv som helsefremjande, trivselsskapande og miljøvenleg aktivitet både i nærmiljøet og i naturen elles (jf. formålsparagrafen i friluftslova).

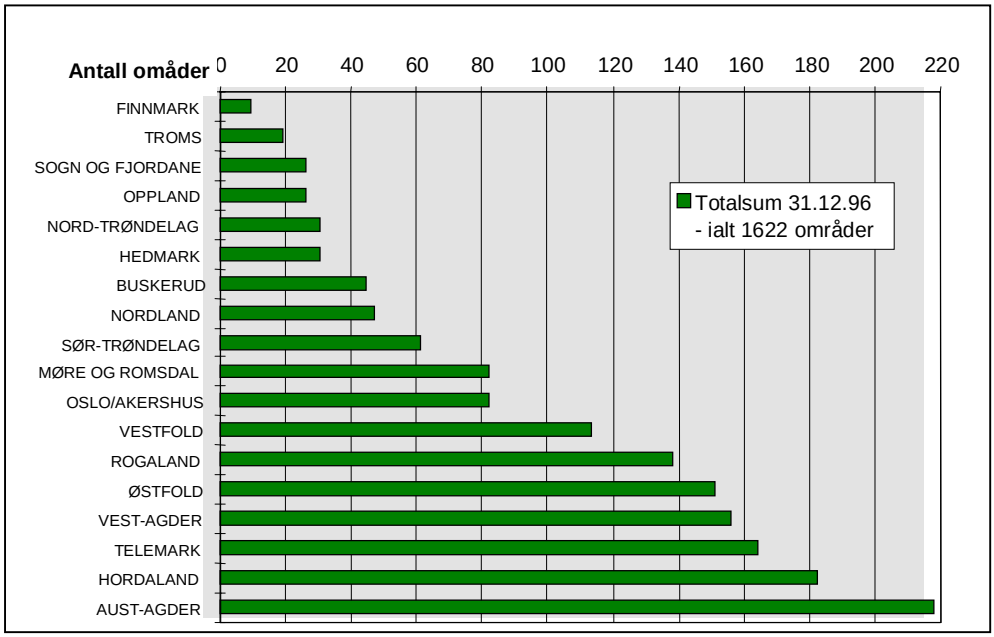
2.2.3 Status for arbeidet og venta resultat

Nasjonale resultatmål for resultatområde 2 Friluftsliv

Nasjonale resultatmål:	**Resultatindikatorer:**	**Status:**
A. Det tradisjonelle friluftslivet i tråd med allemannsretten er halde i hevd i alle lag av befolkninga, og blir utøva minst på 1996-nivå.	- Talet på ungdom som tek del i utvalte friluftslivsaktivitetar fordelt på kjønn og urbaniseringsgrad.	Om lag 56% av ungdomen driv fritidsfiske (57% av befolkninga generelt), 29% går på bær/sopptur (43% av befolkninga generelt), 69% på dagstur til fots i skog og mark (66% av befolkninga generelt), 30% på dagstur på ski i skog og mark (32% av befolkninga generelt) (1996).
	- Kunnskap om allemannsretten i befolkninga fordelt på alder, kjønn og geografi.	67% av den vaksne befolkninga kjenner omgrepet allemannsrett (1995/96). Det er meir uvisse knytt til kva allemannsretten inneber.
B. Område av verdi for friluftslivet skal sikrast mot nedbygging, inngrep og støy, og bli forvalta som grunnlag for miljøvenlege former for friluftsliv.	- Tilgjenge og kvalitet på område av verdi for friluftsliv.	Fylkesvise tilstandsrapportar under utvikling gjennom prosjektet «fylkesvise arealinformasjonssystem». (jf. res.område 9**)** Sjå også resultatområde 1 - inngrepsfrie område.
	- Talet på områdesikringar og ferdselstiltak.	99 område er sikra i 1997 ved kjøp eller servituttavtaler. 22 nye tilsagn er gitt, av dette er 13 nærområde. Pr. 31.12.97 er i alt 1.729 område sikra ved statleg medverknad, jf. fylkesvis fordeling i figur 2.2.1.
	- Dekningsgrad av driftsordningar langs kysten.	Skjærgårdsteneste er etablert i Oslofjordområdett. Tilsvarande ordningar er iverksett i Agderfylka (Skjærgårdsteneste). Samordna forvaltning av offentleg sikra område i Rogaland og Hordaland er iverksett under namnet «Vestkystparken».
C. Trafikksikker atkomst skal sikrast til naturprega areal innan rimeleg avstand frå bustader, skular og barnehagar, som grunnlag for dagleg leik og opphald i helsevenlege omgjevnader.	- Talet på skular og barnehagar med tilgang til naturprega område på meir enn 200 dekar innan 500 m uten å krysse trafikert veg.	Avstandsindikatoren blir utprøvd i miljøbyane. Grad av underdekning blir utgreidd i miljøbyen Gamle Oslo.

For å følgje utviklinga i vårt friluftsliv, vil det kvart tredje år bli gjennomført ei landsomfattande intervjuundersøking basert på eit nytt standardisert opplegg. Den første vart gjennomført i 1996 og undersøkjinga vil bli gjentatt i 1999. Dette gir viktig kunnskap om trendar i friluftslivet. Gjennom media og på annan måte er det spreidd informasjon om allemannsretten, og det er lagt vekt på å nå målgrupper i høve til aktivitetar som ma riding og sykling. Målretta innsats særleg mot barn og unge gjennom organisasjonar, barnehage og skule vil truleg medverke til at friluftslivstradisjonar og naturforståing blir halde ved lag og ført vidare til nye generasjonar. Stimulering til og tilrettelegging for haustingsaktivitetar som jakt og fiske, bærplukking og soppsanking er integrert i det samla arbeidet innan friluftsliv.

Figur 2.2.1 Sikra friluftslivsområde og skjærgårdsparkområde delt på fylke pr. 31.12.97.

Hovudtrasé for Pilegrimsleia Oslo-Trondheim via Stiklestad til svenskegrensa er ferdig tilrettelagt og merkt. Leia som går gjennom Gudbrandsdalen, utgjer ei samanhengande strekkje på 926 km mellom Oslo og Trondheim via Stiklestad til Sverige. Det blir også arbeida med å tilrettleggje og merkje ein trasé gjennom Østerdalen. Det er håp om at den vil vere klar i løpet av 1999. Det sektorovergripande samarbeidet skal følgjast opp vidare, og samarbeidet med svenske kulturminnestyresmakter om leier over grensa vidareførast.

Styrka koordinering med kulturminnevernet vil venteleg generelt kunna gi betre tilhøve for friluftsliv. Kysten vil vere eit prioritert område, jf. også under resultatområde 3 (Kulturminne og kulturmiljø) og i kap. 3 under resultatområde 2. Ved kåringa av Årets friluftsområde i 1997, Rallarvegen i Narvik kommune, vart det lagt vekt på kulturminne.

2.2.4 Verkemiddel og samarbeid med andre aktørar

Arbeidet til Staten på resultatområdet friluftsliv blir i det alt vesentlege utført av Direktoratet for naturforvaltning i samråd med andre miljødirektorat, fylkesmennene, interkommunale friluftsråd, fylkeskommunar og kommunar. Friluftsrådenes Landsforbund (FL) og Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) er viktige samarbeidspartnarar. Organisasjonane innan friluftsliv har ein viktig funksjon som berarar og formidlarar av friluftslivstradisjonar. Vi viser elles til omtale om frivillige organisasjonar i kapittel 3, budsjettkapittel 1401.

Planar for friluftslivet

Det offentlege arbeidet innan friluftsliv byggjer på revidert handlingsplan for friluftsliv mot år 2000 frå 1996. Planen er utarbeida på grunnlag av ma fylkesvise handlingsplanar for friluftsliv. Dei fylkesvise handlingsplanane og den reviderte handlingsplan for friluftsliv er utvikla i nært samarbeid med sektorstyresmakter og frivillige organisasjonar. Handlingsplanane gir difor godt grunnlag for sektorovergripande oppfølging og samarbeidstiltak både på sentralt og regionalt nivå, og samarbeid er etablert med ei rekkje aktørar. Gjennomføring av handlingsplanen vil vere avhengig av dei årlege budsjetta.

I tråd med målsetjinga for arbeidet med lokal Agenda 21 vil kommunane i samhandling med innbyggjarane ha hovudansvaret i arbeidet med å sikre befolkninga tilgang til friluftsliv. Viktigaste verkemiddel for kommunane er plan- og bygningslova. Ved ei koordinering av planlegging etter denne lov og bruk av friluftslova, lakse- og innlandsfisklova og viltlova har kommunane god reiskap for å sikre område og kvalitetar for friluftsliv. 108 kommunar har arbeida med grøntplanlegging eller stadanalysar der «grøne» spørsmål har fått ein framskoten plass. Eit prøveprosjekt i Molde og Bodø kommunar om planlegging, sikring og forvaltning av bynære markområde vart avslutta i 1998. Med bakgrunn i erfaringane frå prosjektet er ein vegleiar under utarbeiding i samarbeid med Landbruks-

departementet. Saman med vegleiarane om «Planlegging av Grønnstruktur» og «Kulturlandskap i kommuneplanleggingen» vil Bymarksvegleiaren danne eit komplett vegleiingsmateriale om å det å ta vare på naturområde i byar og tettstader.

Fleire fylkeskommunar har godkjent fylkesdelplan for friluftsliv. Nokre fylke har valt å utarbeide fylkesdelplan for både idrett og friluftsliv**.** Som ledd i oppfølginga av St meld nr 29 (1996-97) Regional planlegging og arealpolitikk, bør det i sterkare grad fokuserast på koplinga av friluftsliv mot andre prioriterte samfunnsinteresser som helse, kultur og næringsutvikling.

Eigne verkemiddel for miljøvernforvaltninga er omtala i kap. 3, under resultatområde 2.

Innsats i sektorane

Fleire sektorstyresmakter har ansvar for tilhøve og rår over verkemiddel som er sentrale for friluftslivet. God samordning med verkemiddel i andre sektorar blir etterstreva.

Sosial- og helsedepartementet har utarbeida sektorovergripande handlingsplanar for førebyggjande helsearbeid der friluftsliv er eit aktuelt oppfølgingstiltak særleg i høve til barn og unge. Miljøverndepartementet deltar i Sosial- og helsedepartementet sitt informasjonsprosjekt «Barn i bevegelse» som set fokus på barn, leik og natur. Kommunehelsetenestelova gir kommunane eit godt verkemiddel for å koordinere arbeidet innan friluftsliv og det førebyggjande og helsefremjande arbeidet lokalt. Friluftsliv vil vere blant dei tema som blir tekne opp i norsk oppfølging av Helsinkideklarasjonen om helse og miljø.

Barne- og familiedepartementet har gjennom rammeplan for barnehagar utvikla eit godt verkemiddel for å sikre at barn får høve til å vere ute i sunne og utviklande omgjevnader, og departementa samarbeider for å stimulere barnehagane til å bruke naturen. Oppfølging av barnerepresentanten i kommunane vil vere viktig både i høve til barnehage og oppvekstmiljø elles. Driftstilskot til frivillige barne- og ungdomsorganisasjonar med friluftsliv som føremål inngår også i Barne- og Familiedepartementet sitt ansvarsområde.

Det nye læreplanverket for den 10-årige grunnskolen gir godt rom for friluftsliv som ledd i undervisninga, td gjennom praktisering av ein fast utedag i veka. Betydninga av natur i nærmiljø er nedfelt i miljølæresamarbeidet mellom Miljøverndepartementet og Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet.

I samband med fordelinga av spelemidlar til idrettsføremål løyver Kulturdepartementet også midlar til anlegg og tiltak for friluftsliv. Kulturdepartementet sine løyvingar er av ein karakter som både direkte og indirekte medverkar til å stimulere og leggje til rette for aktivitetar innan friluftsliv. Dette gjeld ma tilskot til turvegar, orienteringskart og ulike typar nærmiljøanlegg for uorganisert aktivitet. Videre blir det, via Den Norske Turistforening, gjeve tilskot til tilrettelegging for friluftsliv i fjellet. Kulturdepartementet har i tillegg ei tilskotsordning retta mot prosjekt for barn og unge som blir administrert gjennom Friluftslivets Fellesorganisasjon (FRIFO). Miljøvernstyresmaktene og Kulturdepartementet samarbeider om vegleiing.

Gjennom jordbruksoppgjeret blir avsett midlar til spesielle tiltak for kulturlandskapet innan landbruket, under dette tiltak som lettar ferdsle i jordbrukslandskapet. Forskrift etter § 17b i skogbrukslova er viktig for forvaltninga av Oslomarka. Statskog driv eit omfattande arbeid med tilrettelegging for friluftsliv på sine eigedomar. Sidan 1995 har det pågått eit samarbeid mellom Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet om miljøbasert næringsutvikling. I alle fylke er det under utarbeiding strategiplanar for dette feltet, ma for å finne ei optimal kopling av verkemidla for landbruk og miljøvern. Friluftsliv, jakt og fiske er sentrale tema.

Nærings- og handelsdepartementet har ansvaret for reiselivsnæringa og samarbeider med miljøvernstyresmaktene for å fremje eit miljøvenleg reiseliv basert på berekraftig bruk av natur- og kulturminneverdiar.

Gjennom rikspolitiske retningslinjer for samordna areal- og transportplanlegging kan spørsmål om tilgjenge og kvalitet på område for friluftsliv avvegast i høve til samferdsletiltak. Tiltak for trafikktryggleik i bumiljø og langs skuleveg kan betre atkomsten til grøntareal og friluftsområde. Tilrettelegging frå Vegstyresmaktene si side for rasteplassar langs vegar, vedlikehald av historiske vegar mv betyr også mykje for naturoppleving og friluftsliv.

Reglane for fritidsfiske i sjø høyrer inn under saltvannsfiskelova og blir forvalta av Fiskeridepartementet, med unntak for anadrom laksefisk som blir regulert gjennom laks- og innlandsfiskelova.

Forsvarets bygningstjeneste og Kystdirektoratet forvaltar eigedomar som når dei går ut av tradisjonell bruk, representerer eit stort potensiale for friluftsliv langs kysten. Det er etablert eit prøveprosjekt i samarbeid med Forsvarets bygningstjeneste om utvikling av rutinar knytt til avhending av område til friluftsføremål.

2.3 RESULTATOMRÅDE 3 : KULTURMINNE OG KULTURMILJØ

Resultatområdet omfattar forvaltning, bruk og vern av alle lause og faste kulturminne samt kulturmiljø. Hovudkategoriane er arkeologiske kulturminne, bygningar, anlegg og område som er freda etter kulturminnelova, kyrkjer, bygningar og anlegg i statleg eige, og fartøy.

Resultatområdet femner også internasjonalt arbeid med oppfølging av konvensjonar og andre internasjonale prosessar og avtaler for å sikre vern av kulturminne.

Resultatområdet må sjåast i samanheng med resultatområde 1 (vern og bruk av biologisk mangfald), resultatområde 2 (friluftsliv), resultatområde 6 (avfall), resultatområde 8 (internasjonalt miljøvernsamarbeid mv) og resultatområde 9 (regional planlegging).

2.3.1 Tilstandsbeskriving

Kulturminne og kulturmiljø er ressursar av stor verdi når det gjeld kulturhistorie, kunnskap, miljø og økonomi. Ein måte å nytte desse ressursane på er som kunnskapsberarar for å utvikle miljøvenlege og berekraftige løysingar, ma i byggesektoren og når det gjeld berekraftige driftsformer i landbruket. Kulturminne representerer også store samfunnsinvesteringar som det er viktig å sikre berekraftig forvaltning av. Vern og forvaltning av kulturminne er difor ein viktig del av ei heilskapleg miljø- og ressursforvaltning. Ei haldningsundersøking frå 1996 og Kulturminneåret 1997 dokumenterte eit breitt engasjement for kulturminnevern i befolkninga og blant dei som tek avgjerder i stat og kommune.

Bygningar, bygningsmiljø og infrastruktur set rammer for utviklinga i byar og tettstader. Byar, tettstader og kulturlandskap blir i stadig større tempo utsette for omfattande endringar pga omstilling i nærings- og busetjingsmønster og endra samferdslemønster. Endringane skjer i bykjernene og i overgangssonene mellom by/tettstad og landskapet omkring. Strukturelle og funksjonelle endringar fører til at føresetnadene for bruk og vern skifter, med konsekvensar både for enkeltobjekt og større kulturmiljø. Bygningar blir rivne og ombygde, og nye materialtypar innført.

Kulturminne og kulturmiljø blir påverka av samfunnsutvikling og endra arealbruk. Det er viktig å forsøke å styre denne utviklinga slik at verneomsyn blir ivaretekne på best mogeleg måte. Dei fleste kulturminna er også utsette for naturleg nedbryting. Dette gjeld særleg kulturminne som ikkje lenger er i naturleg bruk, og arkeologiske kulturminne. Gjennom ein del år har det difor vore satsa på å ta vare på attverande trebygningar frå mellomalderen gjennom eit eige middelalderprosjekt. Prosjektet vart avslutta i 1998, og om lag 270 bygningar er restaurert. Ruinane og bergkunsten er særleg utsette. Det er viktig å styrkje kunnskapen både om årsakene til nedbrytinga og metodar for å utsetje den.

Det pågår omfattande registrering av kulturminne, kulturmiljø og kulturlandskap. Det er viktig at registreringane blir intensiverte og kulturminnedata systematiserte og gjort tilgjengelege for kommunar og andre brukarar, ma for å sikre at det blir gjennomført ei heilskapleg arealplanlegging som ivaretek omsynet til kulturminne og kulturmiljø. I oppbygginga av den samiske forvaltninga av kulturminne er det viktig å prioritere målretta og strategisk satsing på registrering av samiske kulturminne og kulturlandskap. Det er viktig at samiske kulturminne og kulturlandskap blir forvalta på ein måte som medverkar til å styrkje samisk kultur.

Om lag 300 000 arkeologiske kulturminne er kartfesta og beskrivne. Dette er berre ein liten del av det samla talet. Dei færraste arkeologiske kulturminne er synlege på markoverflata og kan dermed lett gå tapt ved ulike utbyggingstiltak, jordbrukstiltak ol. Store mengder arkeologiske kulturminne forsvinn eller blir skadde kvart år. Til dømes er truleg meir enn 90 % av dei kjende bergkunstlokalitetane skadde. Totalt 11 av våre byar og tettstader har bevarte middelalderlag i grunnen. Fleire av desse ligg i sentrum av byane. Det er svært krevjande å balansere behovet for livskraftige bysentra med bevaringsinteressene som ligg i bygrunnen. Behovet for å ta vare på restane av middelalderbyane aukar.

Brann er eit av dei største trugsmåla mot den freda bygningsmassen. Sidan 1992 er 42 kyrkjer blitt påtent eller forsøkt påtent. Det er naudsynleg med føremålstenlege brannsikringstiltak tilpassa dei uerstattelege bygningane. Stavkyrkjene er ferdig brannsikra. Det blir arbeida vidare med å sikre drift, vedlikehald og oppgradering av sikringsanlegga. Det er behov for å brannsikre trebyar. Verdskulturminnet Røros må ha spesiell prioritet med omsyn til brannsikring.

Tilstanden for den freda bygningsmassen generelt og stavkyrkjene spesielt er dårleg. Tekniske og industrielle kulturminne er komplekse, og istandsetjing, drift og vedlikehald er svært kostnadskrevjande. Åtte utvalte anlegg er prioritert.

Vern av fartøy er spesielt krevjande og utfordrande. Stor slitasje på sjøgåande fartøy og krav til tryggleik fører til at istandsetjinga blir svært kostnadskrevjande. Eit avgrensa tal er prioritert for istandsetjing og vern. Det er oppretta tre fartøyvernsenter som skal sikre spesialkompetanse på feltet.

Kulturminne under vatn - skipsvrak, last, skipsutstyr osb - er underlagt vern dersom dei er eldre enn 100 år. Ved utviding av hamner, bygging av moloar, skjellsandopptak ol, kan desse kulturminna lett bli øydelagt. Det same gjeld automatisk freda kulturminne under vatn, td buplassar frå steinalderen. Ukontrollert dykking er eit særskilt trugsmål for slike kulturminne.

2.3.2 Strategiske mål

Dei strategiske måla er:

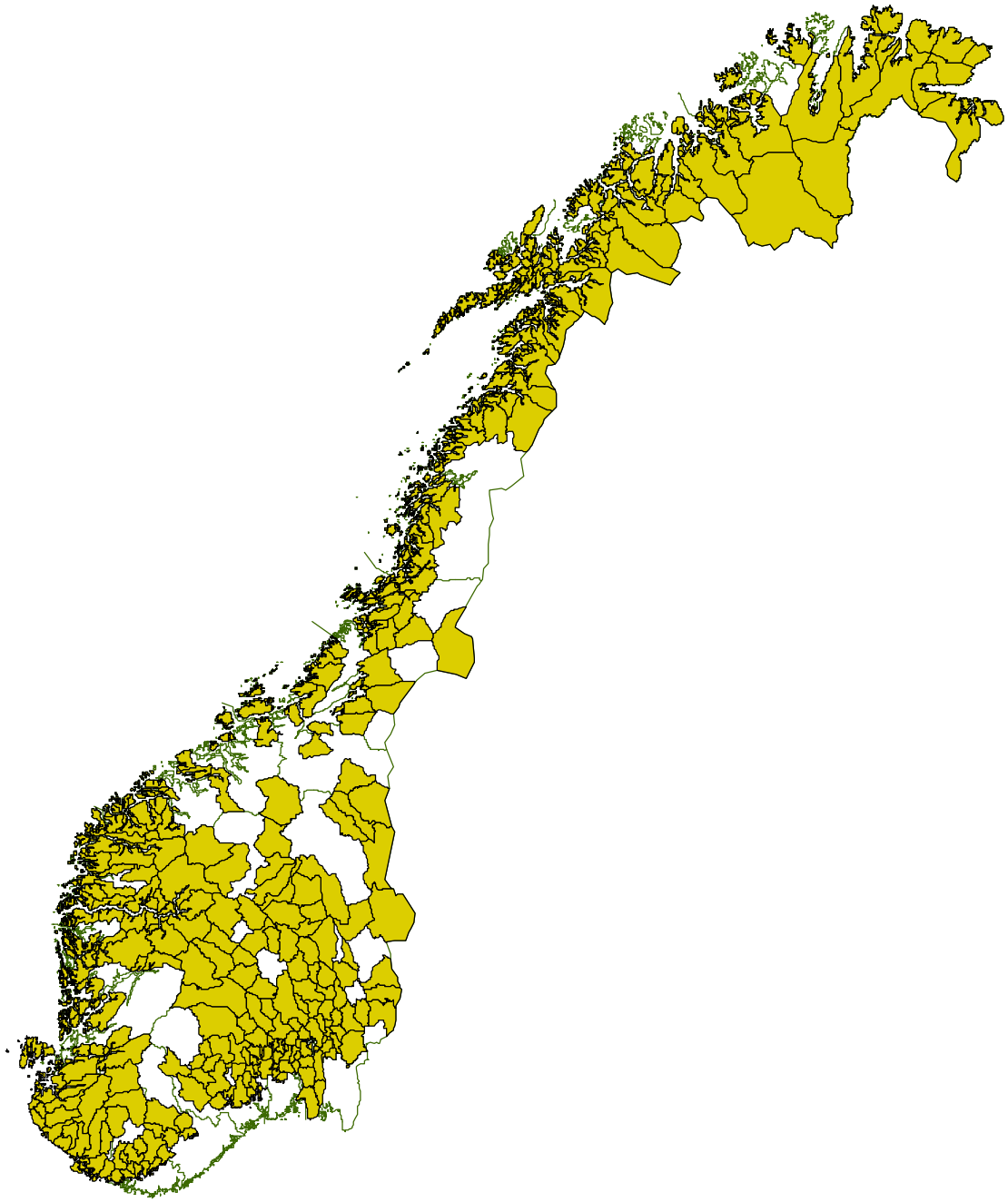
- Kulturminne og kulturmiljø skal sikrast som ressurs og som grunnlag for oppleving av kulturhistorisk kontinuitet og arkitektonisk mangfald, attkjenning og tilhøyring i kvardagen for å oppnå ei berekraftig utvikling.
- Kulturminne og kulturmiljø skal forvaltast ut frå ei samla miljø- og ressursmessig livsløps-vurdering.

2.3.3 Status for arbeidet og venta resultat

Nasjonale resultatmål for resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø

Nasjonale resultatmål	**Resultatindikatorar**	**Status**
A. Det skal sikrast eit representativt utval av kulturminne og kulturmiljø med stor sosial, geografisk, etnisk og tidsmessig breidde.	Tal på objekt og område freda etter kulturminnelova.	Det er sett i gang frednings- og bevaringsplanar for fleire kategoriar kulturminne, sjå under 3.1.
	Endring i talet SEFRAK-registrerte kulturminne og ØK-registrerte kulturminne	Utrekningar indikerer at både det årlege tapet av bygningar frå før år 1900 og tap av automatisk freda kulturminne er på minst 1%.
B. Kulturminne og kulturmiljø skal sikrast og forvaltast som grunnlag for kunnskapsutvikling, stadsidentitet og aktiv bruk.	- Miljøvenlege løysingar innanfor byggesektoren og landbruket basert på tradisjonell teknologi og kunnskap.	Fagleg utviklingsarbeid pågår
	- Gjenbruk av bygningar og bygningsmateriale.	Fagleg utviklingsarbeid pågår
	- Stadsutvikling basert på stadeigen kulturhistorie og byggeskikk.	Fagleg utviklingsarbeid pågår

Figur 2.3.1 Figuren viser dei kommunane som har kartfesta kulturminne

2.3.4 Verkemiddel og samarbeid med andre aktørar

Forvaltning av kulturminne er eit sektorovergripande ansvar. Ei rekkje private og offentlege institusjonar driv forvaltning gjennom bruk og vern av kulturminne.

Tilhøvet til kommunane

Kommunane er planstyresmakt lokalt og deira arbeid med kulturminnevern vart søkt styrka gjennom MIK-reforma. Det vil bli arbeida vidare med å integrere kulturminnevernet betre i den løpande arealplanlegging og i dei overordna styringsdokumenta i kommunane. Det er ma viktig at kommunane tek omsyn til gamle bystrukturar og andre kulturhistoriske verdiar på ein antikvarisk forsvarleg måte innanfor byfornying og byutviklingsprosjekt. Kommunane si rolle vil bli ytterlegare styrka i tida framover, ma gjennom arbeidet med lokal Agenda 21. Satsinga til miljøvernforvaltninga på byar og tettstader krev aktiv medverknad frå kulturminneforvaltninga.

Tilhøvet til fylkeskommunane

Fylkeskommunen er ein regionalpolitisk aktør med tunge ansvarsområde som kan ha konsekvensar for bevaring av kulturminne og kulturmiljø. Fylkeskommunen har mynde etter kulturminnelova og skal utøve styring på kulturminnefagleg grunnlag. Forvaltninga av kulturminne og kulturmiljø skal sjåast i samanheng med andre omsyn, som ein integrert del av fylkespolitikken. Fylkeskommunane vil spele ei viktig rolle i arbeidet med lokal Agenda 21, ma gjennom dei regionale knutepunkt som blir oppbygt i alle fylke. Fylkeskommunen har også ei sentral rolle som plan- og kulturminnestyresmakt med omsyn til lokal byggjeskikk og estetikk.

Samarbeid med andre statlege organ

Verneplanar er viktige verkemiddel for å betre forvaltninga av bygningar, anlegg og område som er eigd av staten. Gjennom utarbeiding av verneplanar blir det skapt oversikt og semje om kva kulturminne og -miljø som skal fredast, eller som den enkelte sektor har ansvar for å halde ved like som *om* dei var freda. Verneplanane har i seg sjølv ingen bindande verknad. Det er difor naudsynt med ei fortløpande vurdering av behovet for å følgje opp med konkrete fredningsforslag for kvart objekt/område. Slike verneplanar er til no utarbeida i samarbeid med forsvaret, NSB, fyrvesenet og Telenor. Verneplan for bruer og vegar og for tekniske anlegg knytt til jernbanedrift er under arbeid. Verneplan for bygningar og anlegg som er forvalta av Statsbygg, er venta igangsett i 1999. Forsvaret og Telenor har etablert eigen antikvarisk kompetanse for oppfølging av verneplanane.

Miljøverndepartementet samarbeider med Landbruksdepartementet om å integrere kulturlandskapet innan landbruket i landbruket sitt sektoransvar. Det er også eit godt samarbeid mellom dei to departementa når det gjeld bruken av tilskotsmidlane over jordbruksavtala til bevaring av freda og verneverdige bygningar innanfor landbruket. Samarbeidet er viktig for ansvars- og rollefordeling når det gjeld verkemiddelbruk og kvalitetssikring av tiltak i jord- og skogbruket. Det blir spesielt arbeida med system og indikatorar for resultatkontroll. I 1998 starta overvakingsprogram for kulturlandskap innan jordbruket. Når det gjeld arbeidet med å bevare kulturlandskap og samarbeid med landbrukssektoren elles, blir det vist til omtale under resultatområde 1 (Vern og bruk av biologisk mangfald).

Vegsektoren gir utfordringar for vern av kulturminne og kulturmiljø, og det er i gang samarbeid mellom Riksantikvaren og Vegdirektoratet ma om utvikling av miljømål, opplegg for miljørevisjon av vegplanar, og utarbeiding av vegleiingsmateriell. Det er utarbeida ein miljøhandlingsplan av første generasjon for samferdslesektoren som også omfattar kulturminne og kulturmiljø.

Miljøverndepartementet samarbeider med Kulturdepartementet om å bevare åtte utvalte tekniske og industrielle kulturminne, gjennom vedlikehald og drift. Vidare er det ein del kontakt dei to departementa imellom vedrørande kulturarvarbeidet internasjonalt, både gjennom Europarådet, EU/EØS og UNESCO.

Miljøverndepartementet har samarbeida med Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet om eit nytt rundskriv om forvaltninga av kyrkjer, kyrkjegardar og omgjevnadene rundt kyrkja.

Det er naudsynt at alle departement synleggjer og tek ansvar for kulturminneforvaltning innanfor sitt eige ansvarsområde. Sektorane sitt ansvar for å sikre berekraftig bruk og avgrense tap av kulturminne og kulturmiljø som følgje av eiga næringsverksemd, skal utviklast vidare. Det blir i den samanheng vist til arbeidet i departementet med utvikling og gjennomføring av sektorvise miljøhandlingsplanar.

2.4 RESULTATOMRÅDE 4: UREINING AV HAV- OG VATN

Resultatområde 4 omfattar tiltak for å motverke ureining i ferskvatn og saltvatn på grunn av menneskeskapte utslepp av nitrogen og fosfor, olje og anna organisk stoff, dumping av avfall og tilførsle av jordpartiklar, bakteriar og virus. Resultatområdet bør sjåast i samanheng med resultatområda 1 (Vern og bruk av biologisk mangfald), 2 (Friluftsliv), 3 (Kulturminne og kulturmiljø), 5 (Helse- og miljøfarlege kjemikaliar), 6 (Avfall og attvinning), 8 (Internasjonalt miljøvernsamarbeid, bistand, og polarområda) og 9 (Regional planlegging).

2.4.1 Tilstandsbeskriving

Menneskeskapte utslepp av nitrogen, fosfor, organisk stoff, olje og miljøgifter medverkar til at hav- og vatnmiljøet i fleire norske og tilgrensande område har ein så dårleg tilstand at det er naudsynt med ytterlegare nasjonale og fleirnasjonale tiltak. Miljøproblema i havet har i aukande grad global karakter, ma som følgje av overutnytting av viktige naturressursar og effektar av miljøgifter.

Overgjødsling i ferskvatn og saltvatn skuldast for store tilførsler av næringssalta fosfor og nitrogen og av organisk stoff, og kan i alvorlege tilfelle føre til oppblomstring av giftige algar, oksygensvikt, fiskedød og endringar i økosystema og artsmangfaldet. Saman med utslepp av næringssalt følgjer ofte andre ureiningselement som bakteriar, virus, miljøgifter, organisk materiale, slam og andre partiklar. For å oppnå ønskeleg kvalitet på vatnet, er det svært viktig å løyse også problem knytt til denne delen av utsleppa.

Kommunalt avløp, avrenning frå landbruk, og fiskeoppdrett er dei største kjeldene til tilførsle av næringssalt. Fiskeoppdrett føregår stort sett i område der overgjødsling ikkje er eit regionalt problem, og har difor i hovudsak lokale verknader. Utslepp frå industri utgjer ein liten del av dei totale utsleppa, men kan skape monalege problem lokalt.

Overgjødsling er framleis eit ureiningsproblem i fleire vassdrag i lågareliggjande delar av Sør-Noreg, Midt-Noreg og delvis i enkelte vassdrag i Nord-Noreg. Av kystområda er det Oslofjorden og Skagerrakkysten som er sterkast belasta. I tillegg til norske tilførsler er desse områda utsette for store tilførsler via havstraumane frå den sørlege delen av Nordsjøen og frå Østersjøen.

Den årlege overvakinga av miljøtilstanden langs kysten frå ytre Oslofjord til Bergen, som har føregått sidan 1990, gir grunnlag for å beskrive variasjonen i miljøtilstand med omsyn til overgjødsling på denne strekninga. Undersøkingane viser klår nedgang i artsmangfaldet av botndyr og ein auke i konsentrasjonane av næringssalt frå vest mot aust. Ytre Oslofjord og Skagerrak kan karakteriserast som svakt til moderat overgjødsa, mens områda utanfor Bergen ikkje er overgjødsa.

Oljeureining inkluderer både akutte utslepp og driftsutslepp frå fleire sektorar. Utslepp av olje til det marine miljø skuldast i hovudsak petroleumsverksemd, skipsfart og kjelder på land (td nedgravde oljetankar, industriell verksemd mm). Akutte utslepp og driftsutslepp av olje kan gi miljøeffektar lokalt og regionalt.

Mengda av driftsutslepp frå skipsfart og petroleumsverksemd avheng hovudsakeleg av omfanget av aktiviteten, og for petroleumsverksemda også av tilhøve knytt til feltet, slik som alderen på feltet. Overvakinga i samband med petroleumsverksemda omfattar både havbotnen/botnfaunaen og vatnsøyla lokalt og regionalt. Effektane frå tidlegare utslepp av oljehaldige borevæsker på havbotnen viser seg no å vere større enn ein trudde. Det er ikkje lenger lov å sleppe ut desse borevæskene, men det påverka området vil truleg vekse likevel, ma på grunn av at gammal borevæske blir spreidd vidare ut frå høge konsentrasjonar rundt installasjonane.

Akutt ureining omfattar både olje og kjemikaliar. Arbeidet med akutt ureining inkluderer iverksetjing av førebyggjande tiltak for å hindre at akutte utslepp skjer, og oppbygging og vedlikehald av ein beredskap som effektivt kan avgrense skadeverknadene når dei likevel inntreff. Dei fleste alvorlege akutte utslepp av olje i Noreg har skjedd ved skipsulukker nær kysten. Ulukkene kan skuldast både menneskeleg og skips- og farleiteknisk svikt. Aukande gjennomsnittsalder på skip, auka aktivitet i russiske nordområde og ei utviding av petroleumsverksemda mot meir miljøkjenslege og kystnære område, medfører aukande fare for omfattande miljøskade ved akutte oljeutslepp. Dei vanlegaste kjeldene til akutt ureining frå landbasert verksemd er industri, nedgravde oljetankar, tankanlegg og transport.

Akutte kjemikalieutslepp kan innebere fare for skade på helse og miljø. I Noreg har det vore få alvorlege tilfelle av akutte kjemikalieutslepp, men det er ein god del verksemder der potensialet for utslepp og påfølgjande skadar er stort.

2.4.2 Strategisk mål

Det skal sikrast ein vasskvalitet i førekomster av ferskvatn og i marine område som gjer at artsmangfaldet og økosystema blir haldne oppe, og som ivaretek omsynet til helse og trivsel for menneska.

Dette medfører at vasskvaliteten med omsyn til næringssalt, partiklar, organisk stoff og olje skal tilfredsstille dei brukar- og/eller verneinteresser som er knytt til ferskvatn, fjordar og sjøområde.

2.4.3 Status for arbeidet og venta resultat

Resultatmåltabell for resultatområde 4 Ureining av hav og vatn:

Nasjonale resultatmål:	**Resultatindikatorar:**	**Status:**
A: Utsleppa av næringssalta fosfor og nitrogen i utsette delar av Nordsjøen skal vere redusert med om lag 50 % innan 2005 rekna frå 1985.	- Utrekna tilførsler av fosfor til utsette kystområde i Noreg. - Utrekna tilførsler av nitrogen til utsette kystområde i Noreg.	Totale reduksjonar av fosfor i utsette delar av Nordsjøen var i 1996 44 %. Blir rapportert i neste budsjett.
B: Petroleumverksemd på norsk sokkel skal ikkje ha utslepp av mogeleg miljøfarlege oljekomponentar innan år 2005.	- Dei funna med sjølvstendige utbyggingsløysingar etter 1997 som har 0-utslepp av mogeleg miljøfarlege oljekomponentar. Mengd utslepp av olje frå eksisterande felt.	Ny. Blir rapportert i neste budsjett Totalt 2.448 tonn i 1997 (1.814 tonn i 1996).
C: Det skal innan år 2000 til eikvar tid vere eit akseptabelt beredskapsnivå sett i høve til faren for akutt ureining.	- Talet på godkjende private beredskapsplanar ut frå talet på risikobedrifter. - Talet på regionale beredskapsplanar. - Beredskapsevna i staten. .	Alle operatørane i petroleumsverksemda og 85 % av landbaserte risikobedrifter har godkjende beredskapsplanar. Alle regionar er i ferd med å utarbeide beredskapsplanar. Forslag til system for måling av den statlege beredskapen ligg føre.
D: Utslepp av olje frå skipsvrak langs norskekysten skal ikkje føre til ureining	- Tiltak gjennomført på skipsvrak.	Dei 30 skipsvraka ein meiner representerer størst fare for oljeureining er undersøkt. Vidare undersøkingar av 6 vrak i 1999.

Tabell 2.4.1 Reduksjonar i fosfortilførslene til «utsette område» i Nordsjøen frå 1985 til 1996, prognosar for 1999, og førebelse sektormål for reduksjonar i utsleppa basert på utrekningar av kostnadseffektivitet. (Sektortala er i høve til 100 % utslepp for kvar enkelt sektor, mens totaltala viser den samla reduksjon, jf. resultatmål A.)

Utsleppskjelde	Status	Prognose	Sektorvise arbeidsmål for reduksjonar i utsleppa
	1996 Fosfor	1999 Fosfor	2005 Fosfor
Landbruk	26 %	30 %	40 %
Kommunale avløp	53 %	55 %	54 %
Industri	38 %	40 %	50 %
Totale reduksjonar	44 %	48 %	50 %

Noreg har endra sin definisjon av sårbart område for nitrogen, jf. St prp nr 63 (1996-97). Som følgje av dette må det reknast ut nye sektorvise reduksjonsmål, eit arbeid som enno ikkje er sluttført. Det pågår dessutan eit arbeid med å betre statistikkgrunnlaget for utrekning av nitrogentilførsler frå kommunal sektor. Først når desse arbeida er sluttført vil det vere mogeleg å gi att oppnådde reduksjonar i høve til sektormål. Av denne grunn er

ikkje reduksjon av nitrogenutslepp omtala i tabell 2.4.1. Departementet vil kome tilbake ved eit seinare høve med talmateriale vedrørande reduksjon av nitrogenutslepp.

Lovlege driftsutslepp av olje frå skipsfarten er svært små. Av utsleppa på 2.448 tonn frå petroleumsverksemda kjem rundt 80 % frå olje i produsert vatn. Dette er vatn som følgjer med den produserte oljen frå formasjonen og som difor er ureina av olje og tilsette kjemikaliar. På grunn av aukande produksjon og aukande alder på felta har desse utsleppa auka dei siste åra. Store botnområde er påverka av olje og kjemikaliar, ma på grunn av tidlegare utslepp av oljehaldig borekaks.

Det vart registrert totalt 595 akutte utslepp i 1997. Av desse var 444 akutte oljeutslepp. Volumet som vart sleppt ut ved akutte hendingar fordelte seg på 954 m^3 olje og 682 m^3 andre kjemikaliar. Dei fleste hendingane var relativt små og vart handtert av den enkelte bedrift eller kommune. Majoriteten av utsleppa (419) skjedde til marint miljø og med offshoreverksemda som den største enkeltkjelda, men også utslepp frå skip førekjem hyppig. Påløpne statlege kostnader til dette var i 1997 rundt 8,7 mill kr. I 1992 var kostnadene på 46,2 mill kr. mens dei i 1993-96 årleg låg på rundt 3 mill. kr. Variasjonen i statlege kostnader frå år til år skuldast ikkje variasjonar i talet på hendingar, men snarare om enkelthendingar medfører vesentlege aksjonsutgifter som staten må dekkje.

2.4.4 Verkemiddel og samarbeid med andre aktørar

Miljøvernstyresmaktene samarbeider i stor grad med andre styresmakter og sektorar i arbeidet med å nå resultatmåla for arbeidet mot ureining av hav- og vatn. I tillegg blir det nytta juridiske, økonomiske og administrative verkemiddel som Miljøverndepartementet sjølv rår over, jf. kap. 3 resultatområde 4 under kategori 12.30.

Tilhøvet til kommunane

Kommunane har fleire roller i arbeidet mot ureining av hav- og vatn. Som styresmakt har kommunen gjennom plan- og bygningslova eit viktig verkemiddel for å kunne forvalte vassførekomstar og vassdragsnære areal ved at det i kommuneplanleggingа blir gitt føresegner om bruk og vern av dei aktuelle områda, enten direkte i arealdelen av planen eller i utfyllande føresegner. Arbeidet med å setje miljømål for vassførekomstene blir dermed ein naturlig del av kommuneplanarbeidet.

Kommunale og fylkeskommunale kystsoneplanar etter plan- og bygningslova har vist seg som føremålstenlege verktøy for ei balansert og samordna forvaltning av ulike brukar-interesser i kystsona, og som eit supplement til forvaltning etter sektorlovgjeving. Eit tverr-departementalt prosjekt der kystsoneplanlegging innanfor ramma av fylkesplanleggingа er tema, har fått brei tilslutning både i fylke, kommunar og regionale statsetatar.

Som eigar av kommunale renseanlegg får kommunane pålegg om reinsing osb etter ureiningslova. Vidare er kommunane etter ureiningslova pålagt beredskapsansvar mot akutt ureining.

Ei forskrift om nedgravde oljetankar vart iverksett i 1997 og ansvaret for tilsynet med denne er lagt til kommunane. Forskrift om utslepp av kloakk frå skip vart iverksett i 1998.

Samarbeidet med andre statlege styresmakter

Landbruksstyresmaktene har ansvaret for å iverksetje naudsynte tiltak for å oppfylle landbrukssektoren sin del av miljømåla for overgjødsling. Staten sine kostnader knytt til dette blir i stor grad dekt over budsjettet for Landbruksdepartementet. Miljøverndepartementet medverkar i utforminga av dei ulike tiltaka ma gjennom å delta i dei årlege jordbruksforhandlingane, og disponerer også juridiske verkemiddel.

Utvikling av effektive samarbeidsmodellar mellom landbruks- og miljøvernstyresmakter på kommune- og fylkesnivå har gjennom fleire år vore ei prioritert oppgåve. Målet er å heve kvaliteten på innsatsen som følgje av større lokal kunnskap og større lokalt ansvar for miljøvernarbeidet.

Eit sentralt element i samband med val av kostnadseffektive tiltak og verkemiddel retta mot landbruksureininga har vore etableringa av gode system for overvaking og resultat-kontroll. Desse systema blir forbetra fortløpande. For nærare omtale av mål og verkemiddel på landbrukssektoren, sjå St prp nr 1 (1997-98) for Landbruksdepartementet og Arbeids- og administrasjonsdepartementet sin St prp nr 67 (1997-98) Jordbruksoppgjøret 1998 - endringer i statsbudsjettet for 1998 mm.

Omfang og utbreiing av petroleumsverksemd er regulert etter petroleumslova, som høyrer inn under ansvarsområdet til Olje- og energidepartementet. Utslepp av olje frå den enkelte plattform er regulert av miljøvernstyresmaktene gjennom løyve etter ureiningslova. Arbeidet med å førebyggje akutte utslepp skjer i nært samarbeid mellom fleire instansar. For petroleumsverksemda er samarbeidet med olje- og energistyresmaktene og tryggings-

styresmaktene sentralt. Innan skipsfart blir akutte utslepp førebygde både gjennom tiltak på skipa og gjennom tiltak som ivaretek miljøtryggleik i farleiene. Sjøfartsdirektoratet er utøvande etat når det gjeld tiltak knytt til skipskonstruksjon og -operasjon. Sjøfartsdirektoratet er i hovudsak underlagt Nærings- og handelsdepartementet, men er underlagt Miljøverndepartementet når det gjeld ureining frå skip. Ansvaret for miljøtryggleik i farleiene ligg i hovudsak hos Fiskeridepartementet der Kystverket er utøvande etat. Etableringa av trafikksentralar er eit viktig tiltak for å styrkje tryggleiken i farleiene. Det nyåpna Senter for marint miljø og tryggleik i Horten, som husar Statens forurensningstilsyn og Kystverket, vil styrkje tryggleiken i Oslofjorden med ein ny trafikksentral som vil vere i drift i løpet av 1998.

Miljøvernstyresmaktene har gjennom ureiningslova hovudansvaret for beredskap mot akutt ureining, jf. omtale av resultatområde 4 under kategori 12.30. Beredskapen for offshore-verksemda er basert på miljøvernstyresmaktene sitt felles regelverk med Oljedirektoratet og Statens helsetilsyn.

Integreringa av Forsvaret i oljevernberedskapen er av dei viktige organisatoriske endringane som er gjennomført for å styrkje den statlege beredskapen. Etter at den indre kystvakt vart operativ 1. januar 1996 er faren for miljøskade ved oljesøl redusert både ved betre overvakning og auka beredskapsevne. Det er etablert ein organisasjon for kystberedskap og aksjonsleiing (KYBAL). KYBAL aksjonerer før systemet til Sjøfartsdirektoratet eller til Statens forurensningstilsyn er operative, og vil også kunne yte assistanse ved større ureiningsaksjonar.

Internasjonalt samarbeid

Det internasjonale arbeidet for å redusere belastninga frå utslepp av næringssalt til Nordsjøen, pågår i første rekkje innan Nordsjøkonferansane og OSPAR-kommisjonen. Arbeidet skjer i stor grad under innverknad av EU-direktiv. Av desse er det nitrat- og avløpsdirektiva (91/676/EØF og 91/271/EØF) som gjeld for næringssalt.

Innan oljevernberedskapen er det også utvikla verkemiddel gjennom internasjonalt samarbeid der avtaler om gjensidig varsling og plikt til å hjelpe ved ulukker er sentrale. Slike avtaler er inngått mellom dei nordiske land (København-avtala, 1971), Nordsjø-landa (Bonn-avtalen, 1983), Noreg-Storbritannia (1984), Noreg-Russland (1994) og globalt (Convention on Oil Pollution preparedness, Response and Co-operation, OPRC 1990). Oppfølging av avtalene skjer gjennom teknisk samarbeid, felles øvingar og overvaking. Statens forurensningstilsyn er også engasjert i hjelpearbeid knytt til oppbygging av beredskap i andre land, hovudsakeleg NORAD-prosjekt.

Det internasjonale arbeidet for å redusere utslepp av olje til sjø og skadeleg påverknad av kystsona er sentralt, ma gjennom arbeidet under Nordsjø-konferansane, i Ramsar-konvensjon, i OSPAR-kommisjonen og i MARPOL 73/78.

2.5 RESULTATOMRÅDE 5: HELSE- OG MILJØFARLEGE KJEMIKALIAR

Resultatområde 5 omfattar utslepp av alle typar miljøgifter og andre kjemikaliar.

2.5.1 Tilstandsbeskriving

Helse- og miljøfarlege kjemikaliar kan vere årsak til skadar på forplantningsevna, immunforsvaret, nervesystemet og andre indre organ hos menneske og dyr. I tillegg kan dei vere kreftframkallande og føre til allergiar. Dei farlegaste kjemikaliane, miljøgiftene, kan medføre skadar sjølv i små konsentrasjonar, ved at dei er giftige og vanskeleg let seg bryte ned i naturen, eller ved at dei kan hope seg opp i planter, dyr og menneske.

I følgje ny kunnskap kan enkelte miljøgifter truleg også påverke hormonbalansen hos menneske og dyr. Slike stoff kan ha vore årsak til redusert sædkvalitet, auke i testikkelkreft og visse medfødde misdanningar av kjønnsorgan. Vanlege forbruksprodukt i Noreg inneheld små mengder av denne typen stoff, og for dei kjemikaliane vi har best kunnskap om synest ikkje befolkninga generelt å vere utsett for ei eksponering som skulle tilseie dei nemnde verknader hos menneske i Noreg. På den andre sida er det påvist at høge nivå av det tinnorganiske stoffet TBT, som blir brukt i botnstoff på store fartøy, har ført til at hoer av arten purpursnigel utviklar hannlege kjønnsorgan. Dette fører til sterilitet og kan på lang sikt truge bestandar av purpursnigel langs kysten.

Årleg fører kjemikaliar til mellom 2500 og 3000 akutte forgiftningar i Noreg. Påverknad av helsefarlege kjemikaliar blir rekna som medverkande faktor til at enkelte kreftformer har auka dei seinere år. Strenge krav til merking og omsetjing av kreftframkallande kjemikaliar har likevel ført til betydeleg nedgang i bruken. Andre eksempel på helseskadar er allergi. Ma blir det rekna med at 10-15 % av norske kvinner er allergiske mot nikkel.

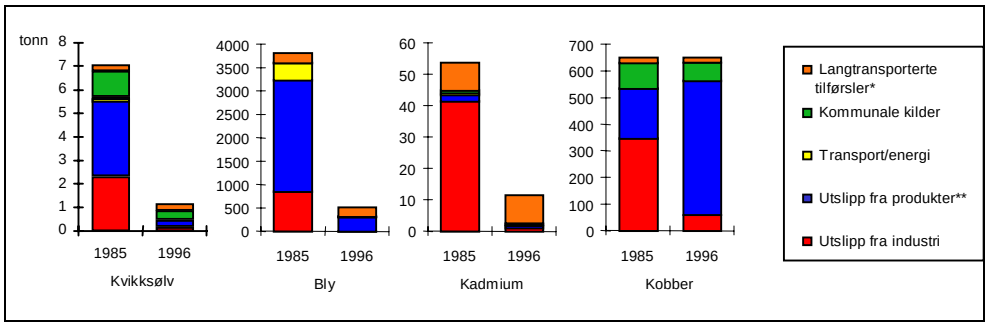
I ein del fjordar er miljøgiftinnhaldet i marine organismar så høgt at det kan vere helseskadeleg å ete fisk og skaldyr frå desse områda, jf. figur 3.5.1. I heile landet er innhaldet av kvikksølv i abbor over 25 cm og i gjedde så høgt at styresmaktene åtvarar særleg gravide mot å ete slik fisk. Tidlegare industriutslepp og tidlegare og noverande langtransporterte tilførsler er årsak til at abbor og gjedde inneheld så mykje kvikksølv.

Det er dokumentert høge nivå av bly i lever og nyrer hos orrfugl og lirype i dei sørlege delane av landet, noko som i hovudsak kjem av langtransporterte ureiningar. Blynivåa ligg under dei nivå som kan føre til død eller reproduksjonssvikt hos desse fuglane, men over tilrådd grenseverdi for mat til menneske.

Gjennom overvaking av jordsmon finn ein restar av plantevernmiddel i bekkar og vassdrag nær jordbruksområde i konsentrasjonar som i enkelte tilfelle venteleg kan ha miljøskadeleg effekt. Undersøkingar viser også funn av plantevernmiddel i grunnvatn og mindre brønnar for drikkevatn, men ikkje i konsentrasjonar som ein trur kan medføre helse- eller miljøskade. I nye undersøkingar av innsjøar som blir nytta som drikkevasskjelder har ein no påvist restar av plantevernmiddel, men i låge konsentrasjonar.

Utslepp frå diffuse kjelder, som td produkt, landbruk, avfallsdeponi og transport, utgjer no totalt sett ei større ureiningskjelde enn industri, og problema knytt til slike utslepp aukar stadig. Dei langtransporterte tilførslene av miljøgifter via luft- og havstraumar er også vesentlege. I perioden 1977-1990 vart det registrert vesentleg reduksjon i mengda tungmetall som blir transportert til Noreg via atmosfæren. Denne reduksjonen er no stansa, og for alle tungmetalla med unntak av bly er nivået av langtransporterte tilførsler omtrent uendra sidan 1990. For bly er det registrert ein vesentleg nedgang i perioden 1990 til 1995. Kjemikaliane følgjer i tillegg varestraumane gjennom den omfattande verdshandelen. Figur 2.5.1 viser at tilsiget frå industrien er vesentleg redusert frå 1985 til 1995 for fire prioriterte tungmetall, mens utsleppa av kopar frå produkt har auka sterkt i same periode.

Figur 2.5.1 Kjelder for utslepp av tungmetalla kvikksølv, bly, kadmium og kopar

* Estimat for langtransporterte tilførsler er frå 1993. Ein trur at mengda var noko større i 1985.
** I tillegg inneheld den totale mengda batteri som kvart år endar som avfall om lag 30 tonn kadmium.

2.5.2 Strategiske mål

Utslepp og bruk av helse- og miljøfarlege kjemikaliar skal ikkje føre til helseskadar eller skadar på naturen si evne til produksjon og sjølvfornying. Konsentrasjonane av dei farlegaste kjemikaliane i miljøet skal bringast ned mot bakgrunnsnivået for naturleg førekomande stoff, og til så godt som null for menneskeskapte samansetjingar.

2.5.3 Status for arbeidet og venta resultat

Resultatmåltabell for resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikaliar

Nasjonale resultatmål:	**Resultatindikatorar:**	**Status:**
A. Utslepp av enkelte miljøgifter (jf. prioritetslista i tabell 3.5.1) skal stansast eller reduserast vesentleg innan år 2000, 2005 og 2010.	- Reduksjon i total tilførsle av - tungmetall - ozonreduserande stoff - organohalogene miljøgifter - andre organiske miljø-gifter på prioritetslista (etter kor farlege dei er).	Indikatoren er under utvikling. 1995 vil vere referanseår.
	- Reduksjon i bruk av alkylfenol/-etoksilat.	Bruken vart redusert med 30 % frå 1995 til 1996.
	- Delen av areal i Noreg med kadmium- og bly-konsentrasjonar i mose over ei grense.	Indikatoren blir rekna ut kvart 5. år. For kadmium er delen auka frå 42,5 % i 1990 til 49,5 % i 1995. For bly er delen redusert frå 72 % i 1990 til 49,5 % i 1995.
	-Areal av kystområde/ fjordar omfatta av kosthaldsråd.	Arealet er redusert frå 1008 km^2 i 1991 til 738 km^2 i 1997. Sjå også figur 3.5.1.
B. Utslepp og bruk av kjemikaliar som utgjer eit alvorleg trugsmål mot helse og miljø skal kontinuerleg reduserast med mål å stanse utsleppa innan ein generasjon (25 år).	- Som A for dei kjemikaliar målet vil omfatte.	Det internasjonale arbeidet med å utarbeide ein strategi for å operasjonalisere målet pågår. Eit første framlegg skal vere klart oktober 1998.
C. Risiko for at utslepp og bruk av kjemikaliar er årsak til skade på helse og miljø skal reduserast vesentleg.	- Talet på produkt i ulike fareklassar i produktregisteret (PR).	Talet på dei farlegaste produkta blir redusert. Auken i dei andre fareklassane skuldast i stor grad strengare regelverk. Sjå figur 3.5.2.
	- Talet på og mengda helse- og miljøfarlege stoff i PR.	I 1997 var 2968 stoff og 18,4 mill. tonn registrert i PR. Dette er ein auke på 853 stoff og 2,8 mill. tonn i høve til 1996.
	- Utvikling i totale mengder farlege produkt i PR vege etter kor farlege dei er.	Indikatoren er under utvikling. 1995 vil vere referanseår.

Nærare omtale av kjemikaliar og kjelder omfatta av resultatmål A er gitt i kap. 3 under kategori 12.30.

2.5.4 Verkemiddel og samarbeid med andre aktørar

Miljøvernstyresmaktene forvaltar hovuddelen av verkemidla i arbeidet med å redusere utslepp og bruk av helse- og miljøfarlege kjemikaliar. Verkemidla til miljøvernstyres-maktene er nærare omtala i kap. 3 under kategori 12.30. Ei rekkje andre styresmakter forvaltar verkemiddel i høve til kjemikaliar, men dei fleste av desse ivaretek ikkje omsynet til miljøet. Andre styresmakter sitt arbeid med kjemikaliar blir omtala nedanfor.

Regjeringa vil vere ein pådrivar i det internasjonale arbeidet for å redusere utsleppa av helse- og miljøfarlege kjemikaliar. EØS-avtala, Oslo- og Paris-konvensjonen om vern av det marine miljø i det nordaustlege Atlanterhav og Nordsjø-deklarasjonane har vore og er framleis dei viktigaste avtalene på området. I tillegg deltek Noreg i 3 regionale/globale prosessar for å få betre kontroll med dei globale miljøgiftproblema. Under FNs økonomiske kommisjon for Europa (ECE), vart det i juni 1998 underteikna to protokollar knytt til langtransportkonvensjonen. Desse skal avgrense utslepp av tre tungmetall og 16 tungt

nedbrytbare organiske sambindingar. Protokollane er eit første steg for å redusere grenseoverskridande ureining av helse- og miljøskadelege kjemikaliar. Desse protokollane er viktige i forhandlingsprosessen som starta sommaren 1998 innan FN-programmet for miljø (UNEP) med sikte på ein global konvensjon for regulering av produksjon og bruk av persistente organiske sambindingar.

UNEP-arbeidet med ein global konvensjon om informasjon og samtykkje ved eksport av farlege kjemikaliar er ferdig forhandla og skal underteiknast hausten 1998. Konvensjonen forpliktar partane til å respektere det såkalla Prior Informed Consent-systemet, dvs. at eit importland skal ha rett til å nekte import av ei rekkje svært farlege kjemikaliar, eller setje grenser for import. Konvensjonen vil medverke til å avgrense verdshandelen med kjemikaliar, og medverke til ei meir open haldning.

Plantevernmiddel er regulert gjennom godkjennings- og autorisasjonsordningar som blir forvalta av styresmaktene for landbruket. Disse ordningane er viktige for å redusere helse og miljørisiko ved bruk av plantevernmiddel. Ei evaluering av dei tiltak som er iverksett på dette området og forslag til nye målsetjingar og tiltak for å redusere risiko knytt til bruken av plantevernmiddel, vart ferdigstilt av ei interdepartemental arbeidsgruppe våren 1998. Arbeidsgruppa har føreslått ei målsetjing om å redusere den totale risiko knytt til plantevernmiddel med ytterlegare 25 % dei neste 5 år. Det er også gjort målsetjingar knytt til reduksjon i funn av restar av plantevernmiddel i mat, grunnvatn, drikkevatn og bekkar. Det blir føreslått ei rekkje tiltak for å nå målsetjinga. Sentralt står framlegg om omlegging av avgiftssystemet slik at miljøavgifta på plantevernmiddel blir differensiert etter skadeverknadene på helse og miljø ved bruk. I tillegg blir det gjort framlegg om å auke avgifta vesentleg for å oppnå ein reduksjon i bruken av plantevernmiddel.

Bruk av helsefarlege kjemikaliar i arbeidslivet er regulert av styresmaktene for arbeidsmiljøet. Dei forvaltar saman med styresmaktene for miljø det omfattande systemet for faremerking, registrering av opplysningar, tilsyn og kontroll for å redusere helse- og miljøfaren ved bruk av kjemikaliar. I dette arbeidet ivaretek styresmaktene for arbeidsmiljøet omsynet til arbeidstakarar.

Styresmaktene for helse forvaltar spesiallovgjeving som regulerer bruk av kjemikaliar i legemiddel, kosmetikk og næringsmiddel. Lovgjevinga fokuserer på helseverknader. Miljøverknader av desse produktgruppene er vurdert berre i liten grad. Gjennom WHO sin Helsinki-deklarasjon frå 1994 pliktar helse- og miljøvernstyresmaktene å utarbeide ein felles plan for det nasjonale arbeidet for å redusere miljørelatert medverknad til helseproblem. Sluttrapporten frå dette arbeidet skal føreliggje i 1998.

Forbrukarstyresmaktene kan medverke med informasjon til forbrukarar om eigenskapar ved produkt, slik at forbrukarane kan ta miljøomsyn i sitt val av varer. Forbrukarane har, både i form av si marknadsatferd og ved sitt eige forbruk og produkthandtering, gode høve til å påverke innhald og utslepp av helse- og miljøfarlege kjemikaliar frå produkt.

Styresmaktene for samferdsle forvaltar verkemiddel som kan medverke til å redusere utsleppa av helse- og miljøfarlege kjemikaliar, ma knytt til omfanget på vegtrafikken og avgasskrav til nye køyretøy.

Då kjemikaliefeltet er omfattande og involverer fleire departement og ei rekkje underliggjande direktorat, har Barne- og familiedepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet og Sosial- og helsedepartementet oppretta eit felles prosjekt for å kartleggje og analysere regelverk og administrasjon på området. Kartlegginga blir avslutta i 1998, og det vidare arbeidet vil bestå i å vurdere eventuelle endringar.

2.6. RESULTATOMRÅDE 6: AVFALL OG ATTVINNING

Resultatområde 6 omfattar generering og handtering av alle typar avfall med unntak av radioaktivt avfall.

2.6.1 Tilstandsbeskriving

Årleg blir det generert om lag 23,5 mill. tonn avfall i Noreg. Av dette er 3,1 mill. tonn gruveavfall, 13 mill. tonn er jord, stein og betong frå anleggsverksemd, 1,2 mill. tonn er byggjeavfall, 4,9 mill. tonn stammar frå industri- og anna næringsverksemd og 1,35 mill. tonn kjem frå hushaldningane. Dette talmaterialet kan ikkje samanliknast med tidlegare tal, pga. ei omlegging i metodegrunnlag og nytt kunnskapsgrunnlag når det gjeld byggje- og anleggsavfall. Mengda kommunalt avfall i 1997 var 2,7 mill. tonn. Det er rekna med at det årleg blir generert om lag 650 000 tonn spesialavfall i Noreg.

Det er nær samanheng mellom mengda avfall som blir generert og produksjons- og forbruksaktiviteten i samfunnet. Denne er styrt av fleire ulike tilhøve, ma teknologisk utvikling, prisen på ulike innsatsfaktorar i produksjonen, samansetjing og nivå på forbruket og prisen på avfallshandteringa.

Den avfallshandteringa vi har i dag medfører ei rekkje miljøproblem. Ureina sigevatn frå fyllplassar kan føre til akutte giftverknader og skadar, og kan medverke til overgjødslingsproblem. Nedbryting av avfall er årsak til om lag 12 % av dei samla utsleppa av klimagassar i Noreg, jf. omtale under resultatområde 7 Klimaendringar, luftureiningar og støy. Forbrenning av avfall gir forsurande utslepp og utslepp av helse- og miljøfarlege kjemikaliar. Avfallshandteringa er også årsak til problem med lukt, forsøpling og skadedyr, og representerer dessutan ei sløsing med ressursar.

Monalege mengder helse- og miljøfarlege kjemikaliar er opp gjennom åra blitt lagt i avfallsfyllingar eller tilført grunnen via utslepp og lekkasjar frå offentleg og privat verksemd. Problema knyter seg først og fremst til gamle avfallsdeponi som inneheld spesialavfall, eldre industritomtar og annan grunn som er ureina med miljøgifter, ureina sediment i fjordar, hamner og vassdrag, og ureina område i samband med nedlagte gruver. Slike ureina lokalitetar kan utgjere kjelder til spreiing av miljøgifter i jord, grunnvatn og overflatevatn, og kan medføre fare for akutt ureining eller alvorleg langsiktig ureining.

2.6.2 Strategisk mål

Avfallsproblema skal løysast slik at avfallet gir minst mogeleg skade og ulempe for menneske og naturmiljø, samstundes som avfallet og handteringa av dette legg minst mogeleg beslag på ressursar i samfunnet.

2.6.3 Status for arbeidet og venta resultat

Resultatmåltabell for resultatområde 6 Avfall og attvinning

Nasjonale resultatmål	**Resultatindikatorar**	**Status**
A1. Redusere mengda avfall som oppstår, og mengda helse- og miljøfarlege kjemikaliar i avfallet.	- Generert mengd avfall.	Ny metode og ny kunnskap gjer at for næringsavfall kan tala for 1997 ikkje samanliknast med tidlegare tal. Mengda kommunalt avfall vart redusert med 1,5 % i perioden. Gjennomsmengd hushaldsavfall pr. nordmann auka med om lag 5 % frå 1996 til 1997.
B1. Fremje auka ombruk, materialattvinning og energiutnytting av avfallet.	- Utvikling i behandla mengder, fordelt på behandlingsmåte. - Utvikling av særskilte retur- og attvinningsordningar.	Mengd kommunalt avfall som vart attvunne auka frå 8 % i 1992 til 20 % i 1996 og 25 % i 1997, jf. figur 3.6.1. Separate retur- og attvinningssystem for særskilde avfallsfraksjonar viser aukande innsamling frå 1996 til 1997, jf. tabell 3.6.1.
C1. Sikre ei miljøforsvarleg sluttbehandling av restavfallet.	- Talet på godkjende fyllplassar og forbrenningsanlegg i drift. - Utvikling i utslepp frå fyllplassar og forbrenningsanlegg.	Talet på kommunale forbrenningsanlegg og sjukehusforbrenningsanlegg er redusert frå 48 i 1989 til 15 i 1997. Krav reduserer talet på kommunale fyllplassar frå 395 i 1979 til truleg om lag 150 innan 2000. Skjerpa krav har ført til reduserte utslepp, jf. figur 3.6.2.
D1. Spesialavfall skal enten attvinnast, eller gå til sluttbehandling i godkjende norske anlegg.	- Innsamla mengd spesialavfall i høve til generert mengd spesialavfall. - Norsk behandlingskapasitet for spesialavfall i høve til generert og innsamla mengd spesialavfall.	Mengda spesialavfall har vore konstant på om lag 650 000 tonn årleg. Om lag 20 000 tonn er på avvege. Rundt 30 000 tonn spesialavfall blir eksportert årleg. NOAH sitt anlegg for organisk spesialavfall i Brevik vil auke årleg norsk behandlingskapasitet frå om lag 600 000 tonn til 630 000 innan år 2000.
E1. Sikre at feildisponering i tidlegare tider av spesialavfall o l ikkje skal medføre fare for alvorlege ureiningsproblem ved at det blir gjennomført undersøkingar og naudsynlege tiltak på kjende område med potensiell fare, og ureina område der det er planlagt arealbruksendring.	- Talet på område der det er behov for undersøkingar for å avklare mogeleg fare. - Talet på område som er under undersøking/tiltak. - Talet på område som er avslutta.	Totalt 386 (447 i 1996) 335 ureina grunn 0 sediment 51 Svalbard Totalt 729 (543 i 1996) 281 ureina grunn 0 gruve (stor) 7 gruver (små) 17 marine sediment 407 arealbruksendringar 17 Svalbard Totalt 305 (266 i 1996) 110 ureina grunn 10 gruver (store) 100 gruver (små) 1 marine sediment 84 arealbruksendringar 0 Svalbard jf. figur 3.6.3

2.6.4 Verkemiddel og samarbeid med andre aktørar

Miljøverndepartementet er hovudansvarleg for avfallspolitikken til regjeringa. Ansvaret for innsamling og behandling av forbruksavfall er lagt til kommunane, som organiserer sorterings- og innsamlingsløysingar for avfallet, fastset avfallsgebyr og avfallsplanar og syter for behandling av avfallet. Næringslivet har ansvar for at produksjonsavfall blir levert til godkjende behandlingsanlegg dersom det ikkje blir attvunne eller nytta på annan måte. Eit sentralt element i avfallspolitikken er å gi næringslivet ansvar for avfall frå eigne produkt. I tråd med dette er det etablert ei rekkje særskilte returordningar for enkelte avfallstypar, jf. omtale av resultatområde 6 under kategori 12.30 i kap. 3.

Dei ulike næringssektorar har ansvar for å medverke til avfallsreduksjon i eigen produksjon og for å utforme produkt slik at dei varer lenger og er eigna for reparasjon, ombruk og attvinning for dermed å redusere avfallsmengda. Dei har også ansvar for å utnytte avfallsbaserte råvarer både ved attvinning av material og til energiføremål, og å leggje til rette for ordningar for innsamling og attvinning av ulike typar avfallsfraksjonar.

Forbrukarane har ansvar for å redusere avfallsmengdene og for at avfallet blir disponert på den mest miljøvenlege måten ved ma å nytte tilgjengelege innsamlingsordningar for vanleg avfall og spesialavfall, og gjennom å etterspørje varer som har høgast mogeleg innhald av material som kan attvinnast, minst mogeleg unødig emballasje, lang levetid og som let seg reparere.

I valet mellom ulike tiltak blir føre-var-prinsippet og samfunnsøkonomiske vurderingar lagt til grunn.

2.7 RESULTATOMRÅDE 7: KLIMAENDRINGAR, LUFTUREININGAR OG STØY

Resultatområde 7 er inndelt i følgjande underområde:
- Klimaendringar
- Nedbryting av ozonlaget
- Grenseoverskridande luftureiningar
- Lokale luftureiningar og støy

Resultatområde 7 omfattar utslepp av gassar med direkte og indirekte klimaeffekt som medverkar til den globale drivhuseffekten, og gassar som bryt ned ozonlaget. Området omfattar vidare utslepp av forsurande element og utslepp av gassar som medverkar til at det blir danna bakkenær ozon, og lokale luftureiningar og støy.

Resultatområdet omfattar fagleg samarbeid med andre land, forhandlingar om internasjonale avtaler og nasjonal oppfølging av desse.

2.7.1 Tilstandsbeskriving

Klimaendringar

FNs klimapanel (IPCC) har rapportert at menneskeskapte utslepp av klimagassar, der CO_2, metan og lystgass er dei viktigaste, har ført til auka konsentrasjon av klimagassar i atmosfæren. Dette vil gi eit netto varmetilskot til atmosfæren og føre til at gjennomsnittstemperaturen ved jordoverflata aukar. Det er venta at auken i middeltemperaturen vil føre til endringar i nedbørsmønster og vindsystem, forflytting av klimasoner og heving av havnivået. Desse endringane kan gi store verknader både på naturlege økosystem og dei sosio-økonomiske systema, og auke folkevandringane og fattigdomsproblema i verda.

Førebelse tal viser at det samla utsleppet av klimagassar i Noreg i 1997 var 59,5 mill. tonn[1] CO_2-ekvivalentar, dvs. noko i overkant av det samla utsleppet i 1996. Dette er om lag 4,5 millionar tonn CO_2 -ekvivalentar meir enn i 1990.

Utsleppa av CO_2 som utgjer ca. 70 % av det samla norske utsleppet av klimagassar (figur 2.7.1), var i 1996 41,1 millionar tonn og låg om lag 16 % over nivået i 1990. Auken i utsleppa var spesielt kraftig frå 1995 til 1996 (nær 8 %). Dette skuldast ma at bruken av fyringsolje auka med 30 %. Førebelse tal for 1997 viser at CO_2-utsleppa held fram med å auke. Framskrivingar tyder på at dei samla utsleppa av klimagassar vil auke med om lag 20 % frå 1990 til 2010 dersom ingen nye tiltak blir iverksette og utan bygging av dei to planlagde gasskraftverka på Kårstø og Kollsnes. Dersom ein i tillegg skulle ha bygd dei to gasskraftverka ville dette medført utslepp av ytterlegare 2,1 mill. tonn pr. år, og dei samla utsleppa ville ha auka med 23 % i perioden 1990-2010. Veksten i klimagassutslepp frå 1990 til 2010 skuldast først og fremst CO_2 som isolert ventast å auke med om lag 37 %. Den viktigaste årsaka til denne veksten er auka utslepp innanfor petroleumsektoren. I tillegg er det venta at utsleppa frå transportsektoren og bruken av fyringsolje også vil auke.

Nedbryting av ozonlaget

Ozonlaget vernar menneske, planter og dyr mot skadeleg ultrafiolett stråling. Blir dette svekka, kan det få alvorlege konsekvensar for livet på jorda. Sidan midten av 1980-talet har det i vårmånadene funne stad ei gradvis sterkare menneskeskapt svekking av ozonlaget over Antarktis. I dei siste åra har dette skjedd også i område over Arktis.

Grenseoverskridande luftureiningar

Forsuring blir sett på som det største trugsmålet mot biologisk mangfald i ferskvatn i Noreg. Den mest synlege effekten er store skadar på fiskebestandane, særleg på Sørlandet. Helsetilstanden for skogen i Noreg utviklar seg i negativ retning, med dårlegare krontettleik og aukande tal på misfarga trær. Årsakene til skadane kan vere eit samspel mellom luftureiningar og klimapåverknader. Luftureininga har også ført til fysiske skadar på lavfloraen i det sørlege Noreg.

I 1994 var tolegrensene for forsuring overskredne i 19 % av arealet i Noreg. Meir enn 90 % av det forsurande nedfallet i Noreg (svovel og nitrogenoksid) kjem frå andre land.

Dei internasjonale avtalene om utslippsreduksjonar begynner no å vise resultat. Nedfallet av svovel over Noreg er redusert med 47 % frå 1988 til 1996. I same periode er nedfallet av NOx redusert med 20 %. Areal med overskriding av tolegrensene er redusert med rundt

[1] For utslepp av klimagassane PFK er det brukt utsleppstal for 1996.

10 % frå 1985 til 1994. I mange område har også forsuringa minska. Dei største betringane har skjedd på Austlandet.

Auka tilførsle av nitrogen vil medføre overgjødsling. Dette har allereie ført til endringar i sørvest-norsk kystlynghei dei siste 15-20 åra.

Flyktige organiske sambindingar (VOC) medverkar saman med nitrogenoksid (NO_x) til at det blir skapt bakkenær ozon som ved høge konsentrasjonar kan gi skadar på helsa til menneske, naturleg vegetasjon, avlingar og material. Ein stor del av dei utsleppa som er årsak til slik ozondanning i Noreg, har sitt opphav utanfor landet. Tolegrensene for bakkenær ozon blir overskridne i Sør-Noreg.

Lokale luftureiningar

I ein rekkje byar og tettstader representerer lokal luftureining og støy eit vesentleg helse- og trivselsproblem. Ein stor del av befolkninga i dei største byane i Noreg blir årleg utsett for konsentrasjonar av luftureining som aukar risikoen for ulike helseeffektar som m a luftvegsinfeksjon, lungesjukdommar, kreft og framskunda død. Vintersesongen 1995/96 var til saman om lag 700.000 personar i Oslo, Bergen, Trondheim og Drammen ein eller fleire gonger eksponert for konsentrasjonar av svevestøv og nitrogendioksid over luftkvalitets-kriteria frå Folkehelsa og SFT. Basert på grunnlagsmateriale frå WHO har Folkehelsa og ECON rekna ut at samfunnet blir påført helsekostnader i storleiksordning 3,8 mrd. kr pr år som følgje av dette berre i Oslo og Bergen. Nesten ¼ av befolkninga er plaga av støy ved bustaden sin. Generelt er aukande vegtrafikk den dominerande utsleppskjelda til lokal luftureining og støy, men andre kjelder som vedfyring og nokre stader lokal industri, har også innverknad.

2.7.2 Strategiske mål

- Konsentrasjonen av klimagassar skal stabiliserast på eit nivå som vil hindre skadeleg, menneskeskapt påverknad av klimasystemet, jf. FNs rammekonvensjon om klima-endringar. Forpliktingane i Kyoto-protokollen skal oppfyllast.
- All produksjon og bruk av ozonreduserande stoff skal stansast, jf. Montrealprotokollen om stoff som reduserer ozonlaget.
- Utsleppa av svovel, nitrogenoksid og flyktige organiske sambindingar skal reduserast slik at påverknaden av naturen blir halden innanfor kritiske belastningsgrenser (naturen si tolegrense) og slik at helse og miljø for mennesket ikkje tek skade, jf. protokollar under Konvensjonen om langtransportert grenseoverskridande luftureining.
- Problem med luftureiningar og støy skal forebyggjast og reduserast for å ivareta omsynet til helse og trivsel for menneska.

2.7.3 Status for arbeidet og venta resultat

Nasjonale resultatmål for resultatområde 7 Klimaendringar, luftureiningar og støy:

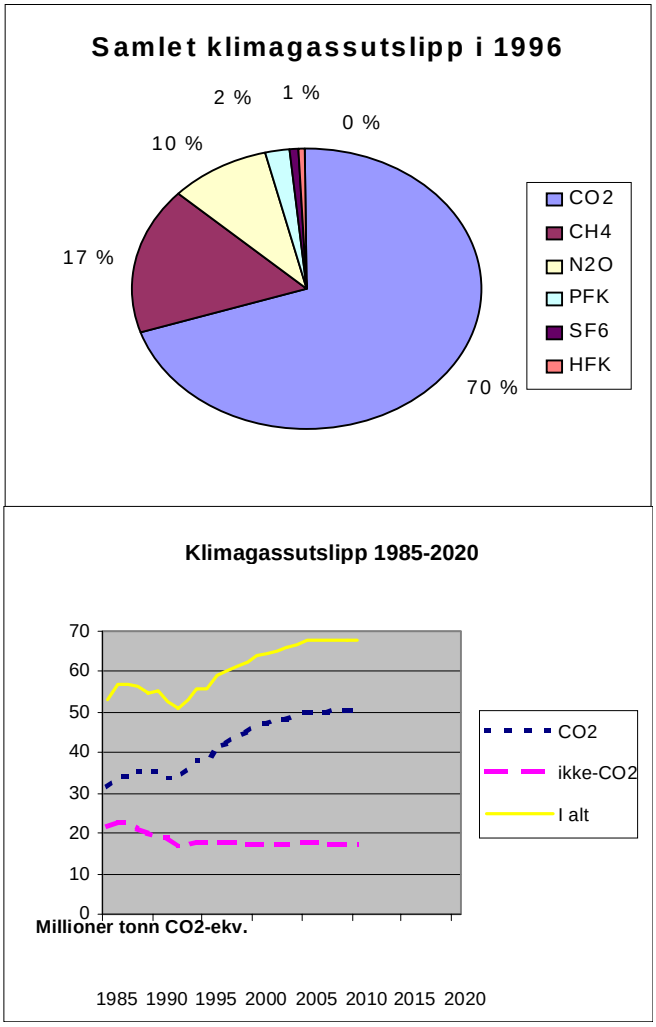
Najonale resultatmål:	**Resultatindikatorar:**	**Status:**
A. Utsleppa av klimagassar skal i perioden 2008-2012 ikkje vere meir enn 1 % høgare enn i 1990.	Utsleppsnivå i høve til 1990.	Utsleppa var i 1996 6-7 % høgare enn i 1990.
B. Bruk av klorfluorkarbon (KFK) skal reduserast med 100 % innan 1.1.1995.	- Reell reduksjon av produksjon/import/eksport/ bruk av KFK.	Reduksjonsmål er nådd.
C. Bruk av halon skal reduserast med 100 % innan 1.1.1994.	- Reell reduksjon av produksjon/import/eksport/ bruk av KFK halon.	Reduksjonsmål er nådd.
D. Bruk av tetraklormetan (karbontetraklorid) skal reduserast med 100 % innan 1.1.1995.	- Reell reduksjon av produksjon/import/eksport/ bruk av tetraklormetan.	Reduksjonsmål er nådd.
E. Bruk av metylkloroform (1,1,1 - trikloretan) skal reduserast med 100 % innan 1.1. 1996.	- Reell reduksjon av produksjon/import/eksport/ bruk av metylkloroform.	Reduksjonsmål er nådd.
F. Bruk av hydrobromfluorkarbon (HBFK) skal reduserast med 100 % innan 1.1.1996, jf. politisk intensjonserklæring frå 1988 (Sofia-erklæringa).	- Reell reduksjon av produksjon/import/eksport/ bruk av HBFK.	Reduksjonsmål er nådd.
G. For bruk av metylbromid er måla (skjerpa i 1997 i.h.t. Montreal-protokollen og dermed skjerpa i høve til St prp 1 for budsjettperioden 1998). Stabilisering innan 1.1.1995 25 % innan 1.1.1999 50 % innan 1.1.2001 70 % innan 1.1.2003 100 % innan 1.1.2005	- Reell reduksjon av produksjon/import/eksport/ bruk av metylbromid.	Stabilisering er nådd.
H. For bruk av hydroklorfluorkarbon (HKFK) er måla: Stabilisering innan 1.1.1995 35 % innan 1.1.2004 60 % innan 1.1.2007 80 % innan 1.1.2010 95 % innan 1.1.2013 100 % innan 1.1.2015	- Reell reduksjon av produksjon/ import/eksport/bruk av HKFK.	Stabilisering er nådd.
I. Svovelutsleppa skal reduserast til maksimalt 34 000 tonn årleg f.o.m. 2000 (tilsvarer 76 % reduksjon i høve til 1980-nivå)	- Utsleppsnivå.	Utslipp i 1997: 30 400 tonn.
J. NO_x-utsleppa skal maksimalt vere på 1987-nivå, og vidare reduserast med i storleiksorden 30 % i høve til 1986-nivået i år 2010.	- Utsleppsreduksjon i høve til 1987.	Utsleppsreduksjon 1986-1997: 1 %. Utsleppsreduksjon 1987-1997: 2 %.

K. VOC-utsleppa frå heile fastlandet og norsk økonomisk sone sør for 62. breiddegrad skal reduserast med 30 % innan 1999 i høve til 1989-nivå. Utsleppa for heile landet medrekna heile den økonomiske sona skal ikkje vere høgare i 1999 enn i 1988.	- Utsleppsreduksjon i høve til 1988 og 1989.	Utsleppsauke: 1989-1997: 19 % (sokkelutslepp nord for 62. breiddegrad er ikkje med).
L. Døgnmedelkonsentrasjonen av svevestøv (PM_{10}) skal innan 2005 ikkje overskride 50 $\mu g/m^3$ meir enn 25 dagar pr år og innan 2010 ikkje meir enn 7 dagar pr år.	Talet på overskridingar av 50 $\mu g/m^3$ svevestøv som døgnmiddelkonsentrasjon	Ein målestasjon i Oslo viser for dei siste 4 år i gjennomsnitt 47 overskridingar årleg, mens ein målestasjon i Bergen viser i gjennomsnitt for 3 av desse åra 26 overskridingar årleg.
M. Timemedelkonsentrasjonen av nitrogendioksid skal innan 2010 ikkje overskride 150 $\mu g/m^3$ meir enn 8 timar pr år.	Talet på overskridingar av 150 $\mu g/m^3$ nitrogendioksid som timemiddelkonsentrasjon	Målingar viser at målet blir overskride i 2 av dei 4 siste åra i Oslo, og i 2 av dei 3 siste åra i Bergen
N. Døgnmedelkonsentrasjonen av svoveldioksid skal innan 2005 ikkje overskride 90 $\mu g/m^3$.	Talet på overskridingar av 90 $\mu g/m^3$ svoveldiosid som døgnmiddelkonsentrasjon	Målet blir overskride berre unntaksvis i industriområde, og i Pasvik pga. russiske utslepp.
O. Årsmedelkonsentrasjonen av benzen skal innan 2010 ikkje overskride 2 $\mu g/m^3$ som bybakgrunnsverdi.	Årsmiddelkonsentrasjonen av benzen som bybakgrunnsverdi	Førebelse måleresultat frå Oslo, Bergen og Drammen viser vesentlege overskridingar (om lag 5-10 $\mu g/m^3$)
P. Vesentleg reduksjon av støyplager i byar og tettstader innan år 2005 i høve til 1994.	- Talet på personar som blir utsette for støy over tilrådde grenseverdiar i MD sine retningslinjer. - Talet på personar som er sterkt plaga av støy.	Om lag 1 million menneske er utsette for vegtrafikkstøy over grenseverdien, 55 dB(A), Om lag 150.000 personar er utsette for flystøy på same nivå. Om lag 260.000 personar er sterkt plaga av vegtrafikkstøy.

Klimaendringar

Kyotoprotokollen under Klimakonvensjonen vart vedteken 11. desember 1997. Protokollen inneheld forpliktingar om å redusere dei samla utsleppa av klimagassar i industrilanda med minst 5 % i høve til 1990-nivået innan perioden 2008-2012. Noreg har i Kyotoprotokollen forplikta seg til at klimagassutsleppa i den perioden det gjeld ikkje skal vere meir enn 1 % høgare enn i 1990. I St meld nr 29 (1997-98) Noregs oppfølging av Kyotoprotokollen understrekar regjeringa at den vil leggje vekt på fleire dimensjonar ved norsk tilpassing til ein ny situasjon innanfor klimaområdet. For det første vil det bli arbeida for å få på plass dei naudsynte løysingane som gjer at Noreg oppfyller Kyoto-forpliktinga. For det andre vil det i utforminga av politikken bli teke omsyn til den naudsynlege langsiktige tilpassinga til forventa strengare forpliktingar etter 2012. Gjennom å tenkje langsiktig ved utforminga av nasjonal verkemiddelbruk allereie no, vil ein leggje grunnlaget for langsiktige investeringar som er fornuftige i eit samfunnsøkonomisk og miljømessig perspektiv.

Figur 2.7.1. Samla utslepp av klimagassar i 1996 fordelt etter gass. Utviklinga i utsleppa frå 1985 til 1996 og venta utvikling frå 1997 til 2020 utan nye tiltak og med utbygging av dei to planlagde gasskraftverka.
Kjelde: SFT, SSB og Finansdepartementet.

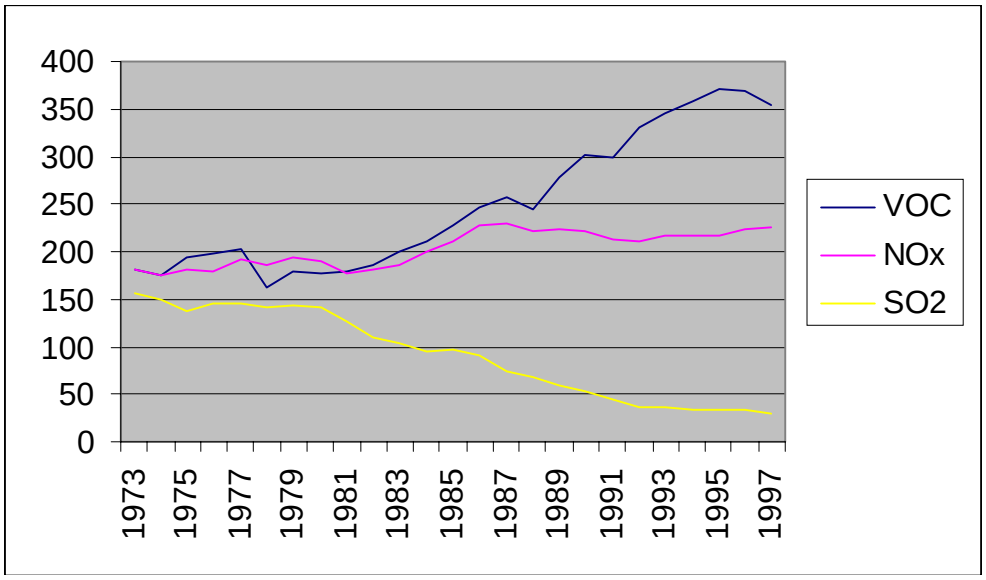
Nedbryting av ozonlaget

Noreg har ingen produksjon av ozonreduserande stoff og har stansa importen av alle desse stoffa, med unntak av HKFK og metylbromid der det blir gitt avgrensa årlege kvotar. Bruken av metylbromid skal utfasast stegvis innan 2010, HKFK innan 2015, jf. Resultatmåltabellen. I 1997 var bruken av metylbromid 43 % under forpliktinga om stabilisering, og bruken av HKFK var 16 % under forpliktinga om stabilisering.

Importen av klimagassen HFK som er eit erstatningsstoff til dei ozonreduserande stoffa KFK og hydroklorfluorkarbon (HKFK), har vakse kraftig frå 1990 og fram til 1997. Det er venta framhalden vekst i bruken av HFK – sjå også omtale i underområdet «klimaendringar».

Grenseoverskridande luftureiningar

Figur 2.7.2 Norske utslepp av SO_2, NO_X og VOC 1973-1997 (1000 tonn). Kjelde: SSB/SFT

Det er rekna ut at dei samla utsleppsreduksjonane i Europa som følgjer av svovelprotokollen av 1994 (jf. resultatmål I) vil meir enn halvere arealet av områda der nedfallet er større enn tolegrensene for forsuring. I 2010, som er året når svovelprotokollen vil vere fullt ut gjennomført, er det venta at overskridingane av tolegrensene i Noreg vil vere redusert til 11% av arealet. Dette betyr at livstilhøva for fisk og andre organismar i elvar og innsjøer bli vesentleg betra, og risikoen for skogskadar blir redusert. Dei norske utsleppa av SO_2 er allereie sterkt redusert, jf. fig 2.7.2.

Sjølv med den venta miljøforbetringa som følgje av reduserte utslepp i Europa, vil Noreg ha eit stort forsuringsproblem også etter 2010, både på Sør- og Vestlandet. I Vest-Agder, der 100 % av arealet i dag er overskride, vil vi i 2010 framleis ha overskriding i 92 % av arealet, dersom ikke ytterlegare tiltak blir iverksett. I Aust-Agder er venta ein tilsvarande reduksjon frå 98 til 64 %.

Avsetjing av svoveldioksid har framleis størst innverknad på forsuringa. Nitrogen medverkar no med mellom 10 og 50 % av forsuringsbelastninga i Noreg (dette varierer geografisk). Både for å redusere forsuringsskadane og av omsyn til andre problem (bakkenær ozon, overgjødsling) er det difor naudsynt å redusere NO_x- og SO_2-utsleppa i Noreg og i Europa ytterlegare (jf. resultatmål I).

Etter 1999 er det rekna med at dei samla europeiske utsleppsreduksjonane som følgjer av VOC-protokollen vil gi ein vesentleg nedgang i talet på episodar med svært høge konsentrasjonar av bakkenær ozon i Noreg. Det generelt høgare bakgrunnsnivået av bakkenær ozon, som også gir skadar, vil bli påverka i lita grad. Det er likevel naudsynt med om lag 70 % reduksjon av både VOC og NO_X i Europa for at dei tilrådde luftkvalitetskriteria for ozon ved bakken i vekstsesongen ikkje skal overskridast.

Lokale luftureiningar og støy

Ut frå omsynet til helse og miljø for bybefolkninga har regjeringa sett nye ambisiøse nasjonale mål for luftkvalitet, jf. resultatmåltabellen ovanfor. Ei realisering av måla vil krevje vesentleg skjerpa verkemiddelbruk og må byggje på samspel mellom aktuelle statlege styresmakter og kommunar og fylkeskommunar om ein heilskapleg verkemiddelbruk som ma vil omfatte piggdekkreguleringar, vegprising, styrka kollektivtilbod, diverse punkttiltak og akutte tiltak mot dei trafikkrelaterte utsleppa, og verkemiddel og tiltak i høve til vedfyring og eventuelle andre stasjonære kjelder. Vidare tek regjeringa sikte på å utvikle nasjonale mål for støy i løpet av 1999.

Nitrogendioksid (NO_2) og svevestøv (PM_{10}) gir dei største og mest utbreidde lokale luftureiningsproblema i Noreg. Også utslepp av det kreftframkallande stoffet benzen, er eit

problem. Utsleppa av benzen stammar først og fremst frå bensin og eksos. Utsleppa av karbonmonoksid (CO) og svoveldioksid (SO_2) er sterkt redusert og gir berre i avgrensa grad lokale ureniningsproblem. Vegtrafikken er den viktigaste kjelda til problema. Norsk veg- og vegtrafikkplan 1998-2007 har som ambisjon å oppnå ein andel piggfrie dekk på om lag 80 % i dei fire største byane innan 2002. Det er rekna ut at dette vil gi vesentleg betre luftkvalitet. Vidare er det no innført avgasskrav for alle typar bilar, som vil få aukande effekt etter som bilparken blir fornya. Etter år 2000 vil det ventelig bli innført nye strengare krav til køyretøy og drivstoff i tråd med det nye regelverket som er under utarbeiding i EU. Dette vil medverke til ytterlegare reduksjon i utsleppa av ma CO, NO_2 og svevestøv. Helse- og trivselsproblema vil likevel framleis vere store, ma fordi gevinsten ved miljøbetringar på drivstoff og køyretøy og andre typar miljøtiltak til dels bli oppvegd av veksten i trafikken. For å oppfylle det nye nasjonale målet for svevestøv, vil det vere naudsynt å oppnå ein vesentleg reduksjon i utsleppa av svevestøv ut over det som følgjer av desse tiltaka. Også vedfyring er ei vesentleg kjelde til lokale svevestøv- og benzenkonsentrasjonar. Her vil betra ovnsteknologi og andre varmesystem kunne medverke vesentlig til å redusere utsleppa.

Særleg i byane er svært mange menneske plaga av støy og utsette for støynivå som ligg over dei tilrådde grenseverdiane i retningslinjene frå Miljøverndepartementet. Undersøkingar om levekår og butilhøve viser at den delen av befolkninga som er plaga av støy ikkje har endra seg vesentleg sidan 1980. Statens forurensingstilsyn har anslått dei årlege samfunnsøkonomiske kostnadene av støybelastning frå vegtrafikk til om lag 2,5 mrd. kr. For å oppnå tilfredsstillande luftkvalitet og støytilhøve i byar og tettstader, er det i første rekkje behov for tiltak som reduserer transportbehovet og legg til rette for auka sykkelbruk og kollektivtrafikk. Forskrift om grenseverdiar for lokal luftureining og støy etter ureiningslova vil medverke til opprydding i dei mest belasta områda, jf. kategori 12.60 - resultatområde 7. Regjeringa arbeider med sikte på å etablere nye nasjonale mål også for støy. I denne samanhengen blir også vurdert naudsynt verkemiddelbruk. Resultata av dette arbeidet er planlagt presentert for Stortinget i løpet av 1999.

2.7.4 Verkemiddel og samarbeid med andre aktørar

Klimaendringar

Noreg var mellom dei aller første landa som nasjonalt la fram ein strategi for å oppfylle Kyotoprotokollen. I St meld nr 29 (1997-98) Norges oppfølging av Kyotoprotokollen varslar regjeringa at den vil arbeide for å få på plass dei naudsynte løysingane som gjer at Noreg oppfyller Kyotoforpliktinga om at klimagassutslippa i den gjeldande periode 2008-12 ikkje skal vere meir enn 1 % høgare enn i 1990. Dette inneber ein reduksjon på 6 % i høve til utsleppsnivået i 1996, og 22 % i høve til framskrivingar for 2010. I politikkutforminga vil det vidare bli teke omsyn til den naundsynte langsiktige tilpassinga til dei strengere forpliktingane som er venta etter 2012. Gjennom å ha eit langt tidsperspektiv ved utforminga av nasjonal verkemiddelbruk, vil ein allereie no leggje grunnlaget for investeringar som er fornuftige i eit langsiktig samfunnsøkonomisk og miljømessig perspektiv.

Regjeringa legg opp til at det innanfor ein relativt kort tidsperiode (2-5 år) blir sett inn verkemiddel som gjer at ein får utløyst dei rimelegaste nasjonale tiltaka. På noko lenger sikt vil det vere behov for ei gradvis utviding av verkemiddelbruken. Stortinget vil bli førelagt ein eigen proposisjon som grunnlag for norsk ratifikasjon av Kyotoprotokollen.

Miljøverndepartementet samarbeider nært med dei andre aktuelle departementa (Finansdepartementet, Fiskeridepartementet, Landbruksdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Samferdsledepartementet og Utanriksdepartementet) om utforming av verkemiddelbruken. Eit mål for arbeidet er å få fram kostnadseffektive tiltak på tvers av dei ulike gassane og i alle sektorar av samfunnet. For fleire av dei sentrale verkemidla i klimapolitikken er budsjettansvaret plassert i andre departement og blir nærare omtalt i budsjettproposisjonane frå desse departementa.

CO_2-avgifta er hovudverkemidlet for reduksjon av CO_2-utslepp. I samband med handsaminga i Stortinget av St prp nr 54 (1997-98), vart det vedteke ei viss utviding av verkeområdet for avgifta. CO_2-utslepp frå drivstoff nytta i sivil luftfart, godstransport i innanriks sjøfart og supplyflåten, område som tidlegare har vore unntekne for avgift, vil bli pålagt ei CO_2-avgift på 100 kr/tonn for 1999. I samband med revidert budsjett for 1998 vedtok Stortinget å auke CO_2-avgifta for petroleumsverksemda frå 89 til 107 øre pr. liter for olje og kondensat. For verksemder elles blir dei satsar og unntak som gjeld i dag oppretthaldne.

Avgift vil også bli nytta som verkemiddel i høve til andre klimagassar der dette er føremålstenleg. I samband med Stortings-handsaming av St prp nr 54 (1997-98) vart det vedteke innført ei avgift på 300 kr/tonn på sluttbehandling av avfall. Avgifta vil bli

differensiert etter energiutnytting, med ei grunnavgift på 75 kr pr. tonn og ei tilleggsavgift på 225 kr pr. tonn. Regjeringa vil også vurdere å innføre avgift på HFK.

Regjeringa varsla i St meld nr 29 (1997-98) at den ma vil vurdere eit nasjonalt system med omsettelege utsleppskvotar av klimagassar. Ved handsaminga av meldinga vart det bestemt å be regjeringa greie ut og leggje fram for Stortinget framlegg om eit nasjonalt kvotesystem som i alle fall omfattar dei industrielle verksemdene som i dag ikkje er ilagt CO_2-avgift. Komiteen seier vidare at det bør omfatte alle gassar som er omfatta av Kyoto-protokollen. Regjeringa vart beden om å nedsetje eit utval av fagpersonar for å utgreie korleis ei slikt verkemiddel kan iverksetjast. Stortinget ga også retningslinjer som vil vere utgangspunkt for det vidare arbeidet. Mellom anna skal utgreiinga omfatte ei vurdering av korleis andre sektorar kan inkluderast.

Regjeringa vil om kort tid setje ned eit utval som skal utgreie eit nasjonalt kvotesystem for klimagassar i tråd med Innst S nr 247 (1997-98). På grunnlag av ei slik utgreiing vil regjeringa leggje fram eit forslag til oppfølging i høve til Stortinget.

Regjeringa har lagt opp til å nytte avtaler med industrien på område der ein kan rekne med å få utløyst større reduksjonar på denne måten enn ved bruk av andre verkemiddel. Det er aktuelt å nytte slike avtaler, som bør avgrensast i tid, ma på område med eit avgrensa tal aktørar, og der det kan vere tale om å utvikle ny teknologi som inneber ein viss teknisk og økonomisk risiko. Stortinget har peika på at innføring av eit kvotesystem for industrien vil gjere bruk av avtaler overflødig.

Regjeringa vil også ta i bruk fleksible gjennomføringsmekanismar for å oppfylle norske forpliktingar i høve til Kyotoprotokollen. Protokollen slår fast at dette skal kome som eit supplement til nasjonale tiltak. Noreg vil vidareføre arbeidet på internasjonalt nivå for å få på plass eit godt regelverk for bruk av dei fleksible mekanismane. Dette må sikre ma reelle utsleppsreduksjonar, tilstrekkeleg innsyn, gode rapporteringsrutinar og høve til sanksjonar. Regjeringa legg opp til at norsk næringsliv skal involverast i bruken av desse mekanismane.

Regjeringa vil også stimulere forskning og utvikling, forsøksverksemd og investeringar i energieffektive teknologiar, og i marknadsintroduksjon av nye energiløysingar. Informasjon, etterutdanning og kompetanseoppbygging skal også styrkast.

Den sektorovergripande miljøvernpolitikken vil bli styrkja gjennom å innføre sektorvise miljøhandlingsplanar og vidareutvikle eit nasjonalt system for oppfølging av resultat. Her vil dei andre sektorane sitt ansvar for energi- og ressursbruk stimulerast og gjerast synleg.

Regjeringa vil føre ein aktiv politikk for å dempe veksten og flate ut energibruken på sikt. Samstundes vil tilhøva bli lagt til rette for at ny energitilgang i aukande grad kjem frå nye fornybare energikjelder som bio-, vind- og solenergi, og varmepumper. Energiutvalet la fram si innstilling i juni 1998, og regjeringa vil følgje opp med ei eiga energimelding som tek for seg naudsynte verkemiddel og tiltak for å møte utfordringane i energisektoren. Stortinget har i Innst S nr 233 (1997-98) gitt ein del føringar for vidare arbeid og verkemiddelbruk innanfor stasjonær energibruk.

Innanfor transportsektoren ønskjer regjeringa å stimulere til meir energieffektive bilar og overgang til alternative drivstoff med lågare utslepp. Også andre verkemiddel, primært retta mot andre omsyn som lokale miljøproblem, vil medverke til å avgrense utsleppa av klimagassar frå transport. Det vil vidare innanfor energi- og transportområdet bli lagt vekt på å stimulere utsleppsreduserande tiltak regionalt og lokalt som del av regjeringa si oppfølging av lokal Agenda 21.

Nedbryting av ozonlaget

Bakgrunnen for dei gode reduksjonsresultata for ozonreduserande stoff er ein kombinasjon av verkemiddel som har verka styringseffektivt. Forskrifter, informasjon, frivillige tiltak og samarbeid mellom styresmaktene og bransjane har stått sentralt. Alle ozonreduserande stoff i Noreg er regulert gjennom forskrift. Det nasjonale arbeidet på området ozonreduserande stoff vil i 1999 rettast mot kontroll av at vedtektene blir overhaldne, overvaking av miljøsituasjonen og oppfølging av endringar i Montrealprotokollen som vart vedteken hausten 1997. Utsleppsforpliktinga for metylbromid vart skjerpa og det vart vedteke at alle partar skal ha lisensieringssystem for import og eksport av alle regulerte stoff. Hausten 1998 har regjeringa ratifisert endringane i Montrealprotokollen. Dette vil sikre kontroll med oppnådde resultat.

Det blir elles vist til omtale under resultatområde 6 (Avfall og attvinning) vedrørande komande forskrift om innsamling og attvinning av brukte KFK-haldige kuldemøbel.

Grenseoverskridande luftureiningar

Noreg er avhengig av omfattande utsleppsreduksjonar i Europa som heilskap. Formelle forhandlingar om ein protokoll om NO_X og relaterte stoff pågår, samstundes som ein

arbeider med dei modellar og scenaria som skal understøtte forhandlingane. Målsetjinga er, på linje med den nye svovelprotokollen, å kome fram til ei avtale basert på naturlege tolegrenser og som også ivaretek omsynet til kostnadseffektivitet. Noreg medverkar aktivt til det omfattande internasjonale samarbeidet knytt til forskning, utgreiing og kartlegging av luftureiningsproblem og utviklinga av meir avanserte avtaler. Forskningsprogram under Noregs Forskningsråd, samt Miljøverndepartementet sitt program «Naturens tålegrenser», er sentrale for å framskaffe grunnlag for slike nye avtaler. Ein annan viktig pilar i utviklinga av den norske politikken er dei nasjonale overvakingsprogramma som følgjer utviklinga i verknadene av luftureiningar på økosystema.

For å oppfylle forpliktinga om 30 % reduksjon i VOC-utsleppa innan 1999 i høve til 1989, vil ein spesielt fokusere på tiltak for å redusere utsleppa frå lasting av råolje. Det er allereie installert anlegg for å attvinne VOC ved lasting ved oljeterminalen på Sture. Det blir no utprøvd teknologi som skal attvinne VOC ved bøyelasting. Innføring av denne teknologien på bøyelasteskipa vil venteleg redusere VOC-utsleppa med i storleiksorden 100 000 tonn årleg. Dette vil vere det viktigaste enkelttiltaket for å oppfylle norske forpliktingar når det gjeld reduksjon. Miljøvernstyresmaktene fører no forhandlingar med petroleumsindustrien med sikte på å inngå ei tidsavgrensa avtale om reduksjon av VOC-utsleppa frå denne sektoren. Det blir teke sikte på at avtala på eit seinare tidspunkt skal avløysast av reguleringar etter ureiningslova. Noreg er vidare i ferd med å implementere eit EU-direktiv om å redusere VOC-utsleppa frå lagring og distribusjon av bensin frå terminalar til bensinstasjonar.

I tråd med Stortings-vedtak i samband med behandlinga av St prp nr 54 (1997-98) "Grønne skatter" gjer regjeringa framlegg om at det for 1999 blir fastsett ei SO_2-avgift på 3 kroner pr. kg SO_2 på bruk som i dag er friteken for avgift. For NO_x-utsleppa blir lagt til grunn prioriteringa av verkemiddel framlagt i St meld nr 41 (1994-95), med sikte på å utløyse ma enkle motortekniske tiltak på skip i kysttrafikk, ferjer og fiskefartøy, og innføring av låg-NO_X-brennarar ved installering av nye gassturbinar, der dette er teknisk mogeleg.

Lokale luftureiningar og støy

Ei mer miljøvenleg utvikling i byar og tettstader tangerer mange ulike fagfelt, aktørar og nivå. Det er viktig å utvikle samarbeidsmodellar og stimulere heilskapleg tenking. Døme på nye samarbeidsmodellar er TP10-arbeidet, samordna areal- og transportplanar, sykkelbyar og miljøbyarbeid. Lokalbefolkning, næringsliv og frivillige organisasjonar har viktige roller i samband med gjennomføring av enkelttiltak for meir miljøvenlege byar og tettstader, m a gjennom utvikling av lokale Agenda 21. Gjennomføring av krava i forskrift om grenseverdiar for lokal luftureining og støy vil medverke til opprydding i dei mest belasta byområda gjennom eit samarbeid mellom dei som medverkar mest til problema. EU er i ferd med å vedta strengare grenseverdiar som etter kvart vil bli gjort gjeldande i Noreg gjennom EØS-avtala.

2.8 RESULTATOMRÅDE 8 : INTERNASJONALT MILJØVERNSAMARBEID, -BISTAND, NORD- OG POLAROMRÅDA

Resultatområde 8 har følgjande underområde:

- Samarbeid med utviklingsland
- Samarbeid med Sentral- og Aust-Europa
- Nord- og polarområda
- Multilateralt samarbeid

Samarbeid med utviklingsland

Underområdet omfattar bilateralt miljøvernsamarbeid og ei generell integrering av miljøomsyn i bistandspolitikken (både bi- og multilateral bistand). Grunnlaget for arbeidet er strategien for miljøretta utviklingssamarbeid utvikla i fellesskap mellom Utenriksdepartementet/Norad og Miljøverndepartementet, der hovudmåla er å medverke til ei forsvarleg forvaltning av miljøet på jorda og det biologiske mangfald. Tiltaka under det bilaterale miljøvernsamarbeidet blir i hovudsak finansiert over bistandsbudsjettet.

Samarbeid med Sentral- og Aust-Europa

Underområdet omfattar bilateralt og multilateralt miljøvernsamarbeid der dei aktuelle prosessane/avtalene ivaretek saksområde innan heile miljøvernfeltet. I dette inngår samarbeidsavtaler Noreg har med Polen, Tsjekkia, Slovakia og Ungarn, og prosjektsamarbeid med dei tre baltiske landa. Det bilaterale miljøvernsamarbeidet vil også i 1999 bli konsentrert om Estland, Latvia og Litauen. Miljøvernsamarbeidet med Russland er omtala under delområde Nord- og polarområda. Det bilaterale samarbeidet blir koordinert innanfor ramma av det regionale miljøvernsamarbeidet under «Environment for Europe»-prosessen, Barents-samarbeidet, samarbeidet under Arktisk råd og Østersjø-samarbeidet ma innanfor Agenda 21 for the Baltic Region og Helcom Pitf («Helcom» er forkorting for Helsinkikommisjonen og «Pitf» refererer til Programme Implementation Task Force).

Nord- og polarområda

Underområdet omfattar dei norske arktiske polarområda Svalbard og Jan Mayen, det nordlege Barentshavet, Barentsregionen og Komirepublikken, Kaliningrad og Leningrad fylke og Antarktis. Miljøproblem der kjeldene finst innanfor grensene til fastlands-Noreg er ikkje omfatta av dette. Årsaka til at resultatområdet er geografisk definert er at ein av miljøfaglege, utanrikspolitiske og praktiske årsaker har behov for ei spesiell koordinering av tiltak i desse områda.

Resultatområdet omfattar følgjande arbeidsområde: område- og artsforvaltning, biodiversitet, kulturminnevern, ureining inklusive radioaktiv stråling, klimaendringar og reduksjon av ozonlaget, og kart og geodata. Resultatområdet må sjåast i samanheng med resultatområda: 1 (vern og bruk av biologisk mangfald), 2 (friluftsliv), 3 (kulturminne og kulturmiljø), 4 (ureining av hav og vatn), 5 (helse- og miljøfarlege kjemikaliar), 7 (klimaendringar, luftureining og støy), 9 (regional planlegging og 10 (kart og geodata), og delar av Svalbardbudsjettet under Justisdepartementet og kap. 0197 Bistand til Sentral og Øst-Europa og internasjonale miljøtiltak under Utanriksdepartementet.

Multilateralt samarbeid

Underområdet omfattar miljøvernsamarbeid der dei aktuelle prosessane/avtalene ivaretek saksområde innan heile miljøvernfeltet, som td bistand til å betre miljøet i aust-europeiske land og i utviklingsland. Området omfattar miljøvernsamarbeid innanfor Nordisk Ministerråd, EFTA/EØS, OECD, FNs økonomiske kommisjon for Europa (ECE), FNs miljøprogram (UNEP) og Miljøverndepartementet sitt arbeid med FN-kommisjonen for berekraftig utvikling (CSD), FNs globale finansieringsordning (GEF), matvareprogrammet i FN (FAO), Verdas handelsorganisasjon (WTO) mv.

2.8.1.Tilstandsbeskriving

Samarbeid med utviklingsland

Typisk for mange utviklingsland er svake og einsidig utvikla økonomiar, ein råvarebasert eksportsektor, mangelfullt utbygt infrastruktur, og dårleg handheving av miljøkrav. Størstedelen av befolkninga i desse landa lever i fattigdom, og livskvaliteten deira er truga av forringing av land- og vassressursar. Andre typar ”moderne” ureiningsproblem og større miljø-

inngrep som trugar klima og biodiversitet på globalt nivå er også til stades i mange av desse landa.

I 1997 gjennomførde FN gjennom sitt miljøprogram UNEP ei evaluering av det globale miljøet. Denne konkluderte med at utviklingsmønsteret i dag i stor grad må karakteriserast som ikkje berekraftig, til trass for enkelte positive utviklingstrekk. Dei enorme skogbrannane som har rast i så vel Asia som Latin-Amerika dei to siste åra er ein god illustrasjon på at utviklinga ikkje er under kontroll.

Etter kvart som miljøbelastninga aukar og ressursgrunnlaget blir overbelasta er miljøtrugsmåla i fleire regionar også i ferd med å medverke til sosial uro og væpna konflikt. Klårast ser ein kanskje dette m.o.t. vassressursar. Å stimulere til forsvarlege forvaltningsregime for naturressursar i og mellom u-landa er difor eit viktig tiltak for å førebyggje konfliktar.

Samarbeid med Sentral- og Aust-Europa

Miljøproblema i dei baltiske landa er så store at det ikkje er mogeleg for dei gjeldande land å påta seg ansvaret for den naudsynte oppryddinga i miljøproblema på eiga hand. Miljøvernforvaltninga i desse landa har som følgje av ma stramme økonomiske vilkår svake føresetnader for å sikre berekraftig forvaltning av miljøet. Behovet for norsk støtte til berekraftig ressursforvaltning, regelverk og miljøvernforvaltning er difor framleis stort.

Nord- og polarområda

Ikkje berekraftig hausting av biologiske ressursar, fysiske naturinngrep og ureining frå industrien i Nordvest-Russland utgjer saman med regionale klimaendringar, reduksjon i ozonlaget, faren for radioaktiv ureining og langtransporterte tilførsler av miljøgifter dei viktigaste trugsmåla mot det biologiske mangfaldet, den urørte villmarka og mot helse og livsgrunnlag for befolkninga i nordområda.

Over polkalotten er det observert ei viss oppvarming i dette hundreåret. Klimaendringane vil på lengre sikt føre til vesentlege miljøendringar i polarområda. På same måte som i Antarktis er det også påvist svekka ozonlag og auka UV-stråling i vinter- og vårmånadene i Arktis.

Arktis er utsett for ureining frå lokale, regionale og meir fjerntliggjande kjelder via luft- og havstraumar. Ureiningsnivåa både når det gjeld radioaktivitet og tungmetall er likevel låge i dei norske områda i Arktis. Eit unntak er PCB som er funne i langt høgare konsentrasjon i isbjørn ved Svalbard enn i isbjørn i Alaska og Canada. Utslepp frå industrien i Barents-regionen har medført opphoping av tungmetall i plante- og dyrelivet i Nord-områda. Forsuringsproblema i Sør-Varanger er i hovudsak knytt til utslepp frå nikkelverka i Nikel og Zapoljarnij.

Dei største potensielle kjeldene til radioaktiv ureining er i Russland, herunder reaktorar i fartøy og kraftverk, lagra fast og flytande radioaktivt avfall, atomdrivne u-båtar som er tekne ut av drift, dumpa radioaktivt avfall, mogelege tilførsler frå atomanlegg i Sibir, og eventuelle auka utslepp frå anlegg i Vest-Europa. Kartlegging av dumpa radioaktivt avfall i Karahavet og bukter på austsida av Novaja Zemlja viser enkelte lekkasjar nær noko av det dumpa avfallet. Det er ikkje registrert spreiing til hovudvatnmassane i Karahavet og Barentshavet.

Dei siste tiår har dei urørte villmarksområda i nord blitt sterkt redusert i omfang. Dette skuldast ikkje minst naturinngrep og terrengslitasje i samband med leiting og utvinning av petroleum i Nordvest-Russland. Petroleumsaktivitetane har også ført til skadar på skog og beiteressursar, og ureining av vassdrag med olje. Storstilt utvikling av offshore energiressursar i Barentshavområdet og dei nordlegaste landområda i Russland og Vest-Sibir representerer eit alvorlig trugsmål mot sårbare arktiske økosystem på hav og land. Det finst i dag på russisk side ikkje ressursar innan oljevernberedskap som kan dekkje så store oppgåver i desse havområda.

Dersom eit finsk initiativ om etablering av ein «nordleg dimensjon» som i hovudsak omfattar Nordvest-Russland blir godkjent av EU-kommisjonen, vil russiske miljøvernstyresmakter få eit forsterka behov for støtte og teknisk bistand med det mål å imøtekome utfordringane som eventuelle omfattande investeringar i ressursutnytting i nordområda vil kunne medføre.

På Svalbard er store delar av landområda verna og såleis sikra mot industriell utvikling, auka ferdsel og utvikling av infrastruktur. Men dei biologisk viktigaste landområda ligg utanfor verneområda, og blir i aukande grad påverka av motorisert ferdsle. På Svalbard har det vore ein auke i nesten alle dyrebestandar som tidlegare var gått kraftig tilbake som følgje av overbeskatning. Fleire arter må ein likevel framleis sjå på som truga, og mange arter ligg vesentleg under normalbestanden.

Noreg gjennomfører miljøovervaking i Antarktis gjennom programmet for marin overvaking under CCAMLR (Convention on the Conservation of the Antarctic Marine Living Resources).

Multilateralt samarbeid

Noreg står på linje med andre industrialiserte land for ein stor del av dei globale og regionale miljøproblema rekna pr. innbuar. Regjeringa legg difor vekt på den nasjonale oppfølging av internasjonale forpliktingar. Kontakten med utviklingsland i dei ulike FN-organisasjonar, samfunnsendringane i Aust-Europa og auka merksemd kring spørsmålet om europeisk integrasjon gjennom EØS/EU, har på kvar sin måte understreka behovet for å vidareutvikle internasjonalt miljøvernsamarbeid, både m.o.t. plikter og former for samarbeid.

Internasjonal handel har stor innverknad på produksjons- og forbruksmønster, som igjen kan medføre uopprettelege miljøskadar dersom det ikkje blir teke omsyn til miljøet. Det er ei stor utfordring å få betre kunnskap om korleis handelssystemet og -reglane verkar inn både på miljø og på utvikling, og ikkje minst å bli samde internasjonalt om korleis handels- og miljøomsyn best kan sameinast.

FN-programmet for miljøvern, UNEP, er berebjelken i arbeidet med miljøspørsmål innan FN-systemet. Noreg gir eit særskilt tilskot til industrikontoret i UNEP, som særleg satsar på kompetansebygging for reinare produksjon i utviklingsland. Multilateralt miljøpolitisk samarbeid for å redusere lokale og globale skadar frå dei moderniserte sektorane i utviklingslanda er svært vanskeleg. Dette skuldast mellom anna frykt for at strengare miljøkrav skal medføre redusert konkurranseevne. Samstundes har i-landa viktige erfaringar som utviklingslanda kan bruke for å unngå mange av dei problema vi har stått overfor i vår utviklingsprosess. Norske miljøstyresmakter samarbeider difor både direkte og med miljøstyresmakter i andre land og innanfor FN-kommisjonen for berekraftig utvikling (CSD), dels for å finne felles løysingar der dette er naudsynt, dels som ledd i norsk satsing på å betre levekåra og framtidsutsiktene for utviklingslanda. I 1999 vil drøfting av berekraftig produksjon og forbruk forutan havmiljø vere miljøpolitisk viktig.

Ei sentral oppgåve for norske miljøvernstyresmakter har vore deltakinga til miljøministeren i ei spesialgruppe nedsett av generalsekretæren i FN for å vurdere ei betre koordinering og organisering av FN-arbeidet med miljø- og busetjingspørsmål.

Miljøverndepartementet har hatt eit nært samarbeid med Utanriksdepartementet om effektivisering og påfylling av nye midlar til det globale miljøfondet (GEF) som dekkjer omforeina tilleggskostnader for prosjekt som kan sikre globale miljøfordelar.

Omstillingsprosessen i Aust-Europa tek lang tid, og det er store skilnader mellom landa. Russland og dei baltiske land er mellom dei som har kome kortast i sin omstillingsprosess. Søkjarlanda til EU har motteke vesentlege midlar både til harmonisering av EU sitt miljøregelverk og til konkrete tiltak. EØS-avtala medfører at EU er ein svært viktig samarbeidspartnar for Noreg på miljøvernområdet. Nye miljøvernreglar som blir vedtekne i EU blir fortløpande sett på EØS-dagsorden med sikte på innarbeiding i avtala og i det nasjonale lovverk.

Det nordiske miljøvernsamarbeidet er viktig i arbeidet med å løyse miljøutfordringane og medverke til stabilitet i nærområda til Noreg. Det er også innanfor dette samarbeidet ønskjeleg å samordne synspunkta til dei nordiske landa når det gjeld miljøvernarbeidet i internasjonale organisasjonar, spesielt med tanke på EØS/EU-samarbeidet.

Strategiske mål

Samarbeid med utviklingsland

- Styrkje evne og vilje i utviklingslanda til å ta ansvar for sin del av dei globale miljøproblema og å løyse sine eigne miljøproblem.
- Støtte mottakarlanda sitt arbeid med å implementere internasjonale miljøforpliktingar og andre nasjonale miljøprioriteringar.
- Integrere miljøomsyn i all norskstøtta bistand der dette er relevant, og opprette miljøspesifikke program. Prioriteringsområde er utvikling av berekraftige produksjonssystem, vern og berekraftig bruk av biologisk mangfald, redusert ureining av jord, luft og vatn, og kulturminnevern og forvaltning av dei kulturelle verdiane i naturmiljøet. For å oppnå dette er det viktig å medverke til ei styrking av miljøforvaltninga og frivillige organisasjonar.

Samarbeid med Sentral- og Aust-Europa

- Styrkje landa si evne til å løyse miljøvernproblema på eiga hand.

- Bistå landa med å gjennomføre effektiv miljøvernlovgjeving, som grunnlag for utforming og oppfølging av miljøvernpolitikken.

Nord- og polaromåda

- Medverke til berekraftig utvikling gjennom ei forvaltning som gir reint miljø, vern av økosystema og styrt hausting av dei levande ressursane.
- Sikre norsk polarforskning på eit høgt internasjonalt nivå som gjer at den kan medverke til eit godt kunnskapsgrunnlag og ivareta nasjonale interesser i polarområda.

Multilateralt samarbeid

- Medverke til at relevante internasjonale avtaler og internasjonal samordning av miljøvernpolitikken blir retta inn mot ei global berekraftig utvikling og samstundes redusere miljøpåverknadene i Noreg av grenseoverskridande ureiningar.

2.8.3 Status for arbeidet og venta resultatat

Nasjonale resultatmål for resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid, -bistand, nord- og polarområda.

Nasjonale resultatmål:	**Resultatindikatorar:**	**Status:**
Samarbeid med utviklingsland A. Best mogeleg integrering av miljøomsyn i norsk bistand (bi- og multilateral).	- Måloppfylling i.h.t. Strategien for miljøretta utviklingssamarbeid. - Norskstøtta prosjekt skal ikkje ha store negative miljøfølgjer.	Nærare samarbeid mellom bistands- og miljøstyresmaktene, gjennom ma implementering av Miljøprosjektet (Norad).
B. Miljøretta bistand og anna samarbeid med u-landa som medverkar til å førebyggje global miljøforringing og forbetre lokal miljøtilstand.	- Oppfølging av inter-nasjonale konvensjonar gjennom realisering av miljøsamarbeidsavtaler med utvalte land. - Redusert ureining av jord, luft og vatn, samt bevaring av biologisk mangfald og kulturminne.	Miljøsamarbeid med Kina, Indonesia og Sør-Afrika.
Samarbeid med Sentral- og Aust-Europa C. Vidareføre bilateralt miljøvernsamarbeid med dei baltiske republikkane og Russland for å utvikle deira evne til å ta hand om miljøutfordringar i dag og i framtida.	- Evaluering av prosjekt og samarbeidsprogram og evaluering av resultata frå oppfølging av Århus-konferansen. - Utvikling av russisk forvaltning og lovverk i samsvar med miljøutfordringane i landet	Igangsette miljøtiltak med tilhøyrande program for kompetanseutvikling.

Nord- og polarområda D. Redusere dei grenseoverskridande ureiningane som har innverknad på norsk natur i nord.	- Registrering av kjeldeutslepp og nivå av luftureiningar - Førekomst av miljøgifter i naturmiljøet under tolegrensa.	AMAPs hovudrapport frå 1997 avslører lokalt uakseptable nivå av miljøgifter i området. Konsentrasjonen av PCB i isbjørn er 6 gonger høgare ved Svalbard enn Alaska og 3 gonger høgare enn i Canada. På Svalbard er tolegrensene for sur nedbør overskridne i 5 % av dei isfrie områda. I Sør-Varanger er tolegrensa overskriden for 70 % av arealet, men det er førebels ikkje registrert omfattande fiskeskadar.
E. Medverke til å sikre ei berekraftig utvikling i Arktis gjennom samarbeidet under Arktisk råd.	- Tilstand og utvikling for sårbare indikatorarter og naturområde. - Omfanget av urørde naturområde - Grad av habitatfragmentering. - Grad av belastning på naturressursar og naturmiljø som følgje av økonomisk aktivitet.	Det er rekna med at urskog framleis utgjer om lag 20 % av skogarealet i Nordvest-Russland, mot om lag 1 % i dei skandinaviske landa. Ingen marine område i nord er til no gitt vernestatus, og i Russland er berre 2-3 % av dei arktiske landområda verna.
F. Verne helse, miljø og næringsverksemd i nord mot radioaktiv ureining.	- Utslepp frå radioaktive kjelder og førekomsten av radioaktiv ureining i naturmiljøet.	Målingar av radioaktivitet i fisk og havvatn i Barentshavet viser låge verdiar, i storleiksorden 10 gonger lågare enn i Skagerak/Kattegat. Det er gjennomført risikovurdering av faren for utslepp ma frå dumpa radioaktivt avfall, og overvakingsprogram er under førebuing.
G. Verne villmarkskarakteren og det biologiske mangfaldet i Antarktis.	- Omfanget av aktivitet og miljøskadar, bestands-utvikling og fangst rapportert gjennom internasjonale samarbeidsorgan.	I praksis er Antarktis freda som ein naturpark for ein periode på minst 50 år.
H. Svalbard skal framstå som eit av dei best forvalta villmarksområda i verda.	- Omfanget av «uberørt» arktisk natur blir oppretthalde over tid. - Områdevernet sin representativitet, og vernestatus for biologisk viktige landområde.	I hovudsak intakt som villmarksområde og 50 % av landområda er verna. På Svalbard har det vore ein auke i nesten alle dyrebestandar som tidlegare gjekk kraftig tilbake. Fleire arter må likevel framleis sjåast på som truga og mange arter ligg vesentleg under normalbestanden.
I. Styrkje norsk forskning i polarområda og i Barentsregionen gjennom faglege prioriteringar og økonomiske og organisatoriske tiltak.	- Kontinuitet, kvalitet og kvantitet for forskninga. Polarforskninga sin del av dei samla FoU-midlane.	Auka økonomisk innsats. Prioritert satsingsområde i NFR. Nye forsknings-program er igangsett i regi av NFR. Auka satsing på Svalbard. Polaria og Polarmiljø-senteret vart opna i 1998.

Multilateralt samarbeid J. Arbeide for at EØS-reglar på miljøvernområdet tek omsyn til norsk vernenivå og norske naturtilhøve.	- Evaluering av norske miljøvernreglar som må endrast som følgje av EØS-vedtak.	Implementering av EØS-reglar har i nokre tilfelle ført til ei skjerping av norske miljøvernreglar. Noreg har ikkje endra nasjonale reglar der vi har strengare regelverk enn EU.
K. Bruke det nordiske samarbeidet som kanal for å påverke vedtak i EU og løyse problem i nærområda til Norden, samordne innspel til internasjonale prosessar, og løyse saker av felles nordisk interesse.	- Status og resultat for det nordiske miljøvern-samarbeidet blir rapportert årleg i St meld nr 30, Nordisk samarbeid.	Utstrekt formell og uformell kontakt med andre nordiske land i.s.m. inter-nasjonale prosessar. Teke initiativ til tverrsektorielt arbeid om berekraftig utvikling og sysselsetjing.
L. Arbeide for at rammevilkår for handel og miljø innanfor WTO medverkar til ei berekraftig utvikling, og at miljøkonsekvensar blir analysert for dei sektorar som blir vidare liberalisert.	- Oppfølging av tilrådingar frå arbeidet i WTO-komiteen med handel og miljø, og oppfølging av komande forhandlingsresultat.	Har sett i gang eit analytisk arbeid for å kartleggje korleis miljøomsyn bør integrerast i komande forhandlinger.
M. Medverke til at OECD integrerer miljøomsyn i sitt arbeid og utarbeider analysar og retningslinjer som kan fremje ei berekraftig utvikling.	- Oppfølging av tilrådingane frå miljøvernministermøtet i 1998.	Arbeidet med ein strategi for OECDs arbeid med berekraftig utvikling har starta. Miljøkomiteen skal involverast i dette arbeidet.
N. Vidareutvikle det regionale samarbeidet innanfor «Environment for Europe»-prosessen, der det er venta at fokus i aukande grad blir retta mot dei tidlegare sovjetrepublikkane.	- Oppfølging av tilrådingane frå Århus-konferansen i 1998.	Arbeidet med ratifikasjon og implementering i norsk rett av rettsinstrument, som vart underteikna på Århus-konferansen, er starta. Auka vektlegging på dei tidlegare sovjetrepublikkane vart understreka på Århus-konferansen.
O. Utvikle UNEP til eit effektivt instrument for viktige globale miljømålsetjingar.	- Medverke til betre koordinering av internasjonalt miljøvernarbeid, og til å leggje til rette for å inngå og styrke implementeringa av internasjonale konvensjonar.	Delteke i FN si spesialgruppe for å vurdere organiseringa av FN-arbeidet med miljø- og busetjingsspørsmål. Rapporten frå gruppa blir behandla av Generalforsamlinga i FN hausten 1998.
P. Utvikle CSD til eit effektivt instrument for ei berekraftig utvikling internasjonalt.	- Igangsette politiske prosessar på grunnlag av CSDs arbeidsprogram, som vektlegg konkret oppfølging av berekraftig produksjon og forbruk.	Industri, inklusive reinare produksjon, handsama i 1998. Samarbeid med fagforeiningar og forbrukarorganisasjonar etablert innanfor ramma av CSD. Berekraftig forbruk blir behandla i 1999, og er ma førebudd ved eit eige internasjonalt seminar i Kabelvåg i juli 1998.
Q. Sikre at GEF medverkar til ei berekraftig utvikling og effektiv oppfølging av internasjonale miljøkonvensjonar.	- Grad av styrking av arbeidet med klima, biologisk mangfald, internasjonale vatnspørsmål og ozon.	GEF-regelverket for samarbeid med miljøkonvensjonane ferdigstilt og fondet påfylt våren 1998.

Samarbeid med u-land

I 1999 vil vi leggje særleg vekt på å støtte opp om dei globale miljøavtalene, arbeidet med å fase ut miljøgifter og på å fremje meir berekraftig produksjon og forbruk.

Det blir også lagt vekt på at vedkomande land er ein sentral aktør innan internasjonale forhandlingar og/eller at landet er prioritert i bistandspolitikken.

Samarbeid med Sentral- og Aust-Europa

Noreg har hatt suksess med overføring av kompetanse innan reinare produksjon til fleire aust-europeiske land. Leiande ingeniørar får opplæring i og gjennomfører miljøanalysar av eigne verksemder under vegleiing av norske rådgjevarar. Målsetjinga er at dei land som har inngått i Reinare produksjon-programmet skal vidareføre dette på eiga hand.

I 1998 er samarbeid innan kulturminnevern starta med estiske og latviske styresmakter. Innan vatn- og avløpssektoren blir vidareført prosjekt der målsetjinga er overføring av kompetanse og organisasjonsutvikling.

Nord- og polarområda

I det bilaterale miljøvernsamarbeidet med Russland blir det fokusert på kunnskapsutvikling og prosjektsamarbeid innanfor områda ureining frå landbaserte kjelder, herunder miljøgifter som PCB, havmiljø, radioaktiv stråling, biomangfald og naturvern, og vern av kulturminne. Programmet om reinare produksjon med opplæring av russiske ingeniørar held fram og hjelp til å betre oljevernberedskapen er planlagt trappa opp etter ønskje frå russisk side.

I tråd med handlingsprogrammet, som er vedteke av miljøvernministrane i Barentsrådet, har Noreg i samarbeid med ma Verdsbanken igangsett eit program for å styrkje russisk miljøvernkompetanse. Programmet er iverksett i Murmansk fylke. Seinare vil Den karelske republikk og Arkhangelsk fylke bli trekt med.

Barents-samarbeidet er også godt utbygt på regionalt nivå, og Barents Regionråd har ma vedteke at programmet skal vere grunnlaget for det regionale miljøvernsamarbeidet i tida framover. Rådet har også starta å utforme eit program for lokal Agenda 21 i regionen.

Samarbeidet under Arktisk Råd omfattar ma arbeid mot ureining, beredskap mot miljøuhell, naturvern og naturforvaltning. Konklusjonane i AMAP-rapporten (Artic Monitoring Assessment Programme), som vart lagt fram i 1997, vil bli følgde opp ma gjennom ein handlingsplan for å hindre ureining av det marine miljøet i Arktis, og eit internasjonalt samarbeidsprosjekt for kartlegging og utfasing av PCB i Russland.

For å styrkje miljøvernforvaltninga, er det ma under utarbeiding ei ny miljøvernlov for Svalbard, ein plan for å opprette fleire verneområde, eit program for miljøovervaking og ein samla miljøforvaltningsplan for Svalbard.

Det er utarbeida statusbeskriving for naturmiljøet på Bjørnøya og Jan Mayen, og evaluering av verneverdiar på Svalbard vil bli fullført i 1999. Det er også under utarbeiding bestandsstatus for dei mest interessante dyreartene.

Klimautviklinga i Arktis blir følgd gjennom langsiktige måleprogram som overvakar dei mest sentrale klimaparametera.

Multilateralt samarbeid

Innan EØS har Noreg framleis overgangsordningar på enkelte felt innanfor kjemikalielovgjevinga, der nasjonalt regelverk er strengare. Situasjonen skal vurderast på nytt innan 1999.

Noreg gjekk inn i styret for UNEP 1.1.98. Ein stor del av aktiviteten i høve til UNEP har i 1998 knytt seg til eksekutivdirektørskiftet og reform av UNEP innanfor ramma av den breiare reformprosessen i FN. Det er i 1998 halde eit ekstraordinært styremøte og to møte i den underliggjande høgnivågruppa der ma spørsmål knytt til organisasjon og oppgåver for UNEP har stått sentralt.

Ei anna sentral oppgåve for norske miljøvernstyresmakter har vort deltakinga til miljøvernministeren i ei spesialgruppe nedsett av FNs generalsekretær for å vurdere ei betre koordinering og organisering av FN-arbeidet med miljø- og busetjingspørsmål.

Norske miljøstyresmakter medverka aktivt til førebuingar og forhandlingar under 6. sesjon i FN-kommisjonen for berekraftig utvikling (CSD), som produserte eit sluttdokument med vekt på ferskvatn og industri.

WTO førebur no eit multilateralt forhandlingsgrunnlag om handel og miljø før dei forhandlingar som vil skje i WTO rundt år 2000. Desse forhandlingene vil omfatte emne som er viktige for miljøet. Dette gjeld særleg jordbruksektoren, visse tenestesektorar og immaterielle rettar (patentering av levande organismar). Noreg vil arbeide for at miljøkonsekvensane av vidare liberalisering på dei sektorar som det blir forhandla om blir

grundig vurdert, for at miljøomsyn blir effektivt integrert i forhandlingane, og for at miljø kjem opp som eige forhandlingstema.

OECD har dei siste par år arbeida for å styrkje den tverrfaglege miljøintegreringa i organisasjonen. Noreg har, ma gjennom sitt formannsverv i Miljøkomiteen, gitt viktige bidrag i denne prosessen. Våren 1998 slutta både miljøvern-, finans- og utanriksminstrane seg til at berekraftig utvikling skal vere eit hovudmålsetjing for organisasjonen. Eit arbeidsprogram for miljøintegrering er igangsett.

Arbeidet innanfor «Environment for Europe» føregår i ein brei samarbeidsprosess som involverer ECE-landa, internasjonale organisasjonar (særleg OECD, Europakommisjonen, ECE, UNEP, WHO og Europarådet), internasjonale finansieringsinstitusjonar (særleg EBRD, NEFCO og Verdsbanken) og ikkje-statlege organisasjonar. Det blir lagt vekt på å styrkje eksisterande konvensjonssamarbeid, utarbeide nye konvensjonar og protokollar, styrkje miljøvernforvaltninga og finansiering av miljøvernprosjekt i dei aust-europeiske landa, og å styrkje offentleg deltaking i avgjerdsprosessar som kan påverke miljøet. Eit miljøvernministermøte for dei 55 ECE-medlemslanda vart halde i Århus, Danmark, i juni 1998, der det særleg vart lagt vekt på miljøvernproblema i NIS-landa (tidlegare republikkar i Sovjetunionen). I Århus vart det vidare underteikna ein ny konvensjon om tilgang til miljøinformasjon, allmenn deltaking i avgjerdsprosessar og tilgang til rettsmiddel i saker vedrørande miljø. Dessutan vart det underteikna to protokollar til konvensjonen om langtransportert grenseoverskridande luftureining, ein om tungmetall og ein om vanskeleg nedbrytbare organiske sambindingar.

I det nordiske miljøvernsamarbeidet har Noreg i 1998 lagt vekt på å følgje opp og vidareføre initiativ frå den norske formannskapsperioden i 1997. Dette gjeld spesielt arbeidet med berekraftig produksjon og forbruk, integrering av miljøomsyn i sektorsamarbeidet, og løysing av miljøproblema i nærområda til Norden og Arktis. I 1998 er det teke initiativ til at tverrsektorielt arbeid med berekraftig utvikling og sysselsetjing skal vere hovudprioriteringar i Nordisk Ministerråd.

2.8.4 Verkemiddel og samarbeid med andre aktørar

Samarbeid med utviklingsland

Gjennom St meld nr 19 (1995-96) En verden i endring vart det mellom anna oppretta eit nytt program for utvida samarbeid retta mot miljøproblem. Utanriksdepartementet/Norad og Miljøverndepartementet har i høve til prinsippa i meldinga utarbeida ein heilskapleg strategi for miljøretta bistand. Strategien vart sluttført i april 1997, og samarbeidet blir vidareført ma i kontaktutvalet mellom Utanriksdepartementet, Norad og Miljøverndepartementet og i ei referansegruppe for vidareføring av miljøprosjektet i Norad. Kompetansen innan miljøvernforvaltninga vil bli brukt systematisk i gjennomføringa av strategien, ma når det gjeld oppbygginga av institusjonar for forvaltningssystem innan miljøvern i utviklingsland.

Bilaterale miljøvernavtaler medverkar til å etablere miljøpolitisk dialog og institusjonelt samarbeid som kan styrkje miljøforvaltninga i samarbeidslandet. Det vil bli vurdert om det er føremålstenleg å inngå nye samarbeidsavtaler.

Miljøvernsamarbeidet med Indonesia har pågått sidan 1990 og hausten 1995 vart eit nytt arbeidsprogram utarbeida. Tredje arbeidsprogram er venta fullført hausten 1999. Samarbeidet omfattar prosjekt innan kystsoneforvaltning, biodiversitet, utvikling av institusjonar og forvaltning av naturressursar.

Første 2-årige arbeidsprogram med Kina vart utarbeida i 1996 og underteikna i 1997. Det blir samarbeida nært med Norad m.o.t. programinnhald og -gjennomføring. Nytt arbeidsprogram vart utvikla hausten 1998 og blir venteleg underteikna i mars 1999. Sidan 1996 har det vore ein eigen miljøråd ved ambassaden i Beijing. Miljørådene er sentral i vidareutviklinga av det bilaterale miljøvernsamarbeidet med Kina. Tilsvarande har ein stor nytte av å ha plassert ein miljøråd ved ambassaden i Nairobi.

Miljøvernavtala med Sør-Afrika vart inngått vinteren 1996. Eit 3-årig arbeidsprogram er no under gjennomføring. Arbeidsprogrammet femner ma kulturminnevern, klima og energi, biologisk mangfald og utarbeiding av miljøstatusrapportar. Riksantikvaren er programkoordinator for miljøsamarbeidet på norsk side.

Samarbeid med Sentral- og Aust-Europa

Miljøvernsamarbeid med land i Aust-Europa skjer i nært samarbeid med Utanriksdepartementet. Hovuddelen av løyvingane går over regjeringa sitt samarbeidsprogram med Sentral- og Aust-Europa på Utanriksdepartementet sitt budsjett.

Andre verkemiddel for miljøvernsamarbeidet med land i Aust-Europa er internasjonale finansinstitusjonar som Det nordiske miljøfinansieringsselskapet (NEFCO), Nordisk

Investeringsbank (NIB), Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) og Verdsbanken.

Gjennomføringa av tilrådingane frå miljøvernministermøtet under «Environment for Europe»-prosessen i Århus i 1998, vil få prioritet i 1999. Nordisk Råd oppretta i 1995 eit nordisk fond for gåvefinansiering av miljøvernprosjekt (Det nordiske miljøutviklingsfondet, tidlegare mjukgjeringsfasiliteten). Ordninga er administrert av NEFCO. Ei evaluering av prøveperioden 1996-1998 for ordninga låg føre i starten av 1998. Denne konkluderer med ei tilråding til Nordisk Ministerråd om at ordninga bør videreførast i perioden 1999-2003.

Det er no også oppretta ei miljølåneordning i NIB på 100 mill. ECU. Høvet for NIB til å gi lån til miljøprosjekt i Norden sine nærområde er difor betra. I tilknyting til ordninga blir det stilt ein 100 % garanti med tilhøyrande tapsfond (som blir bygd opp over 3 år) finansiert av dei nordiske landa. Verkeområda vil vere Polen, Estland, Latvia, Litauen og Nordvest-Russland. Prioritet skal gjevast til Nordvest-Russland, Litauen og Latvia. Ordninga er meint å finansiere miljøvernprosjekt der låntakar etter nærare fastsette vilkår kan tilbakebetale lånet til NIB.

Nord- og polarområda

Den bilaterale miljøvernavtala mellom Noreg og Russland av 1992 er i dag utvikla til å omfatte russisk del av Barentsregionen og i nokon grad russisk del av Østersjøregionen. Miljøvernsamarbeidet føregår i Den blanda norsk-russiske miljøvernkommisjon som er leia på politisk nivå av Miljøverndepartementet og Statskomiteen for miljøvern i Russland. Det bilaterale miljøvernsamarbeidet med Russland er no reorganisert og vidareutvikla slik at det i tillegg til ei atomekspertgruppe er etablert faste arbeidsgrupper der alle dei ytre etatane i departementet deltek saman med tilsvarande styresmakter sentralt og lokalt i Russland.

Andre viktige aktørar i tillegg er dei andre arktiske statane gjennom samarbeidet i ma Arktisk råd, og deltakarane i Barents-samarbeidet. Vidare vil samarbeidet innanfor internasjonale konvensjonar og miljøvernavtaler vere sentralt. På enkelte område vil IAEA, EU og USA bli spesielt viktige samarbeidspartnarar, men også finansieringsinstitusjonar som NEFCO, NIB og Verdsbanken.

Når det gjeld arbeidet i Barentsregionen, herunder arbeidet med radioaktiv ureining, vil ei rekkje andre departement og etatar vere sentrale aktørar i tillegg til Miljøverndepartementet, som Utanriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, Fiskeridepartementet og Sosial- og helsedepartementet. Det er vidare også eit mål å få til engasjement frå EU-fondet for teknisk assistanse til landa i tidlegare Sovjetunionen (TACIS) og for samarbeid i grenseområda (Interreg) til prosjekt i russisk del av Barents-regionen.

Det vesentlege av midlane til gjennomføring av prosjekt under miljøvernsamarbeidet med Russland blir dekt over Utanriksdepartementet sitt kap. 0197 Bistand til ikkje ODA-godkjende land og internasjonale miljøtiltak.

Miljøvernsamarbeidet i Arktis (AEPS) er frå 1997 integrert i Arktisk Råd. Arktisk Råd/AEPS vil vere eit viktig verkemiddel for både å løyse eksisterande internasjonale miljø-problem i Arktis og for å hindre framtidige miljøproblem som følgje av ny økonomisk aktivitet i området.

Multilateralt samarbeid

Gjennom norsk tilslutning til EØS-avtala fekk vi nye rammevilkår for vårt nasjonale og internasjonale miljøarbeid. Miljøverndepartementet gir økonomisk støtte til utgreiingar og seminar som medverkar til å auke vårt kunnskapsnivå om arbeidet med miljøvernspørsmål i EU. Det gjeld ma konsekvensar for Noreg av den siste EU-konferansen om traktatendring, dei pågåande forhandlingane om utvidingar, nye miljøprogram, høve til påverknad mv.

Under Det Europeiske Miljøvernbyrået (EEA) er det for dei ulike delområda innan miljøvern bli etablert europeiske temasenter. Frå norsk side vil NILU, NIVA, NINA-NIKU og Havforskningsinstituttet vere involvert. SFT er utpeika av Miljøverndepartementet til å vere nasjonalt kontaktpunkt for EEA-arbeidet.

For omtale av dei nordiske finansieringsordningane, jf. omtalen av Samarbeidet med Sentral- og Aust-Europa.

Miljøverndepartementet gir økonomisk støtte til internasjonale prosessar som aukar kunnskapen om og forståinga av problemstillingar relatert til handel og miljø og til prosjekt som ser på miljøkonsekvensane av vidare handelsliberalisering.

Innanfor OECD-samarbeidet har det vore aktuelt å finansiere prosjekt som fremjar norske interesser på område som klima, berekraftig forbruk og produksjon og reinare produksjon.

Innanfor ECE-samarbeidet har Noreg, i tillegg til sur nedbør-samarbeidet, særleg medverka til finansiering av eit program for miljøeksaminasjonar av austeuropeiske land. Programmet viser seg å vere eit eigna verkemiddel for å styrkje miljøvernforvaltninga i

desse landa. Med same føremål har vi vidare lagt særleg vekt på forhandlingane om ein konvensjon om tilgang til miljøinformasjon og offentleg deltaking i miljørelaterte avgjerdsprosessar (nemnt ovanfor), som har sitt utgangspunkt i Bergens-konferansen i 1990.

Når det gjeld globale spørsmål har Noreg gjennom fleire år arbeida med å få til internasjonal semje om eit minimumsnivå for det nasjonale miljøregelverket i alle land. Dette arbeidet føregår i mange ulike fora ut frå kva type problem som blir handsama, men felles for alle sakene er den sterke koplinga til globale økonomiske og politiske tilhøve og frykta for konkurransevridning og handelspolitiske følgjer av miljøkrav. Det er difor naudsynt å handsame miljø- og utviklingsspørsmål i samanheng og å koordinere arbeidet mellom internasjonale konvensjonar og organisasjonar.

Koordinering må i første rekkje skje ved at medlemslanda har felles syn på samanhengen mellom oppgåvene og dei måla ein vil nå.

For å føre dei vanskelege drøftingane om utviklingslanda si tilslutning til miljøkrav over i eit meir positivt spor har Noreg gjennomført ein serie internasjonale møte om meir berekraftige produksjons- og forbruksmønster, for å kople drøfting av miljøpolitisk reform og verdiskaping saman med mobilisering av næringsliv og forbrukarinteresser.

2.9 RESULTATOMRÅDE 9: REGIONAL PLANLEGGING

Resultatområdet omfattar kommunal, fylkeskommunal og statleg planlegging etter plan- og bygningslova. Nasjonale interesser og rikspolitiske retningslinjer blir lagt vekt på. Avgjerder om bruk og vern av areal etter plan- og bygningslova og konsekvensutgreiingar for store tiltak står sentralt. I tillegg omfattar resultatområdet utvikling av miljøkonsekvensvurderingar knytt til planar og program, modellar og verkemiddel for planlegging i tettstader, byar og byregionar, og samordna areal- og transportplanlegging. Resultatområdet må sjåast i samanheng med resultatområde 1 (Vern og bruk av biologisk mangfald), 2 (Friluftsliv), og 3 (Kulturminne og kulturmiljø).

2.9.1 Tilstandsbeskriving

Kravet om ei berekraftig utvikling, effektiv næringsutvikling, demokrati og betre samordning av samfunnsstyringa, forsterkar kravet til kommuneplanen som strategisk plan for utvikling av kommunen. Dette gjeld dei tema planane bør ta opp og korleis planleggingsprosessen blir driven. Kunnskapsutviklinga og endra føresetnader og retningslinjer for den kommunale planlegginga gjer at mange kommuneplanar i dag er forelda og bør reviderast. Det er viktig å få langsiktig førebyggjande miljøvernarbeid inn i den kommunale og regionale planlegginga. Dette skjer ma gjennom ei satsing på Agenda 21 lokalt og regionalt (LA 21). Dette byggjer vidare på reforma Miljøvern i kommunane (MIK). I samarbeid med Kommunenes sentralforbund (KS) er det oppretta regionale LA 21-knutepunkt som skal dekkje heile landet. Dei regionale knutepunkta skal ha ei formidlingsrolle og kople saman viktige aktørar som fylkeskommunen, dei regionale ledda i KS, fylkesmannen, kommunane, ulike organisasjonar, regionale næringslivsaktørar og andre fagmiljø. Føremålet er å utvikle arenaer for informasjonsspreiing, samarbeid, utveksling av erfaring og læring i LA 21-arbeidet i fylka. Innanfor LA 21-satsinga til departementet og kopla til det arbeidet som blir gjort innan by- og tettstadutvikling vil det bli igangsett eit forprosjekt på tema "funksjonelle og attraktive tettsteder i distriktene". Dette er ein delstrategi for å motverke fråflytting og stimulere tilflytting til distrikta. Arbeidet skal skje i samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet, Barne- og familiedepartementet og Kulturdepartementet.

Kommuneplanen sin arealdel er ein langsiktig plan for utvikling av arealbruken i kommunen. Planen gir rettsverknad i høve til grunneigarar, offentlege styresmakter og andre. Det er eit behov for å få meir kunnskap om utviklinga av arealbruken i Noreg. Som eit ledd i dette er det ma sett i verk eit program for arealdokumentasjon på fylkesnivå (AREALIS), som arbeider med å tilretteleggje ein digital kunnskapsbase om arealverdiar. I dei seinare år er det lagt vekt på å betre det forsknings- og erfaringsbaserte kunnskapsgrunnlaget om utforming og praktisering av plansystemet. Spesielt blir vegleiing og opplæring i høve til kommunar, fylkeskommunar og statlege regionale etatar i bruk av arealvedtektene i plan- og bygningslova prioritert. Det er fokusert spesielt på å førebyggje dispensasjonar og klager. Auka kunnskap bør redusere behovet for å bruke ressursar på handsaming av protestar mot og klager på planar. Større innsats kan dermed brukast til medverknad og konfliktavklaring i planprosessen. Det er starta eit prøveprosjekt i Akershus der fylkeskommunen får delegert mynde til å avgjere motsegnsaker. Forsøket går ut på å sjå om dette vil styrkje fylkeskommunen som regionalpolitisk organ og om handsaminga av protestar kan bli effektivisert. Det er også igangsett eit 4-årig prosjekt for å styrkje interessene til funksjonshemma i planlegginga.

To rundskriv er sendt ut for å gi føringar og rammer for arbeidet med fylkesplanlegging for neste periode. Erfaringar viser at dei fleste kommunar gjer eit seriøst planarbeid på arealsida, men det er likevel ikkje sikkert at summen av politikken i enkeltkommunane skaper det mest føremålstenlege utbyggingsmønsteret når ein ser større område i samanheng. Det er difor viktig at det blir lagt vekt på ein aktiv bruk av fylkesdelplanar og regionale retningslinjer som verkemiddel for å samordne og styre bruken av areal og naturressursar over kommunegrenser.

Det er lagt til grunn at plan- og bygningslova i hovudsak fungerer etter føremålet. Samstundes må lova sikre at det er eit lovgrunnlag for planlegginga som kan fange opp og handtere utviklings- og endringstakten i samfunnet. Særleg viktig for effektiviteten er godt og lett tilgjengeleg kunnskapsgrunnlag, gode prosessar og klåre spelereglar for medverknad og deltaking frå private og offentlege aktørar.

Riksrevisjonen si avdeling for forvaltningsrevisjon undersøkte i 1997 føresegnene om konsekvensutgreiingar etter Plan- og bygningslova. Rapporten, som byggjer på undersøking av 5 tiltak som har gjennomgått konsekvensutgreiingar, konkluderer med at konsekvensutgreiingar fører til:

– grundigare planlegging
– endringar av gjennomføring og utforming for å oppnå miljøforbetringar
– klårare fokus på miljø, meir engasjement hos dei involverte

Riksrevisjonen påpeikar også at det er uvisse rundt ansvaret for oppfølging av konsekvensutgreiingar. Arbeid med denne problemstillinga er igangsett.

9.2 Strategiske mål

Den regionale planlegginga skal medverke til utvikling av eit samfunn som ivaretek viktige felles verdiar og grunnleggjande levekår for ulike grupper innan dei rammer som ei berekraftig utvikling set. Det strategiske målet er nedfelt i St meld nr 29 (1996-97) Regional planlegging og arealpolitikk.

2.9.3 Status for arbeidet og venta resultat

Resultatmåltabell for resultatområde 9 Regional planlegging:

Nasjonale resultatmål:	**Resultatindikatorar:**	**Status:**
A. Planlegginga i kommunane skal samordne den fysiske, økonomiske, sosiale, estetiske og kulturelle utvikling innanfor kommunen sitt område. Denne planlegginga skal leggje til rette for ei berekraftig utvikling og byggje på dei prinsipp som er nedfelt i LA 21.	- Kommunar med vedteken kommuneplan i siste kommuneval-periode. - Kommunar som arbeider etter prinsippa i LA 21, ved revisjon av kommuneplanen og gjennom utviklings-prosjekt på prioriterte tema.	Opplegg for løpande registrering er utarbeida. Meir enn 50 kommunar har gjennom politisk fatta vedtak slutta seg til prinsippa i Fredrikstad-erklæringa om lokal Agenda 21.
B. Fylkesplanlegging skal samordne staten, fylka og hovudtrekka i kommunane si fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle verksemd retta inn mot regional utvikling. Denne planlegginga skal leggje til rette for ei berekraftig utvikling og byggje på dei prinsipp som er nedfelt i LA 21.	- Deltaking frå statlege regionale etatar og kommunane i planlegging og oppfølging. - Fylke som arbeider etter prinsippa i Agenda 21 i eiga verksemd, i fylkes-planlegginga og gjennom vegleiing i høve til kommunane.	Rundskriv om nasjonale mål og interesser i fylkesplan-legginga T2/98 er ferdigstilt. Rundskriv om deltakinga til statlege regionale etater i fylkesplanlegginga T3/98 er ferdigstilt. 3 fylkeskommunar har slutta seg til Fredrikstad-erklæringa. 6 fylkeskommunar har planar om å utarbeide eigen Agenda 21.
C. Kommunal arealplanlegging skal skje innan ramma for nasjonal politikk, slik den kjem til uttrykk i St.meld nr 29 (1996-97) Regional planlegging og arealpolitikk med særleg vekt på rikspolitiske retningslinjer.	- Arealbruksutviklinga lokalt. - Talet på kommunar som har teke i bruk AREALIS. - Talet på fylke og kom-munar som arbeider med forsøk med funksjons-hemma sin medverknad i planlegginga.	Det er igangsett program for arealdokumentasjon. I oppstartfylket Vestfold er 6 kommunar i gang. 5 fylke er i gang. 50 kommunar er i gang.

D. Fylkesplanlegginga skal samordne og styre bruk og vern av areal og naturressursar over kommunegrensene.	- Arealbruksutviklinga regionalt.	Alle fylke vil i løpet av 1998 vere i gang med fylkesvise arealinformasjonssystem. Det er laga fleire fylkesdelplanar der arealbruken står sentralt. Sjå nærare omtale under programkategori 12.50, res.omr. 9.
E. Plan- og bygningslova skal vere eit effektivt verktøy for samordning mellom sektorar og forvaltningsnivå underlagt folkevalt styring.	- Relevante avgjerder og rett bruk på alle forvaltningsnivå og innanfor alle sektorar.	Det er nedsett eit planlovutval som skal vurdere behovet for endringar av føresegnene.
F. Alle viktige vedtak etter plan- og bygningslova skal baserast på kunnskap om konsekvensar for miljø og samfunn.	- Kunnskap om konsekvensar for miljø og samfunn skal utgjere premissar for vedtak.	Evaluering frå Riksrevisjonen konkluderer med at konsekvensutgreiingar gir: - grundigare planlegging - endringar av gjennomføring og utforming for å oppnå miljøforbetringar - klårare fokus på miljø, meir engasjement hos involvert. Det blir arbeida med korleis ein kan sikre oppfølging av konsekvensutgreiinga.

2.9.4 Verkemiddel og samarbeid med andre aktørar

Regional planlegging føreset samordning av den offentlege innsatsen mellom forvaltningsnivå, sektorar og næringar. Behovet for slik planlegging er spesielt tydeleg når utfordringar i samfunnsutviklinga krev at tiltaka blir sette inn i ein annan sektor enn den som vil ha mest nytte av tiltaket.

A. Resultatansvaret for kommuneplanlegginga ligg i den enkelte kommune. I samband med arbeidet med å vidareutvikle kommuneplanen som verktøy for utvikling av kommunen som samfunn, er Kommunal- og regionaldepartementet og Kommunenes sentralforbund viktige samarbeidspartnarar for Miljøverndepartementet.

B. Resultatansvaret for fylkesplanlegginga ligg hos den enkelte fylkeskommune. Statlege regionale etatar er, saman med kommunane, viktige aktørar både i planlegging og gjennomføring. Utviklingsarbeidet tilknytt fylkesplanlegginga som verktøy for regional samordning og utvikling skjer no i samarbeid mellom fleire departement.

C. Resultatansvaret for den kommunale arealplanlegginga ligg hos den enkelte kommune, mens fylkeskommunen og statlege regionale etatar har ansvaret for å formidle nasjonale og regionale mål tidleg inn i planprosessane. Integrering av berekraftperspektivet i kommunal planlegging krev samarbeid på tvers av departement. Fylkeskommunen har vegleiingsplikt. Fylkesmannen og Miljøverndepartementet er tilsynsstyresmakt.

D. Resultatansvaret for overordna arealplanlegging ligg hos den enkelte fylkeskommune. Arealplanlegginga til fylkeskommunen bør avgrense seg til arealspørsmål som ikkje kan avklårast av den enkelte kommune, som td store samanhengande naturområde, store infrastrukturtiltak, hovudtrekk i utbyggingsmønsteret, herunder store lokaliseringar, ma utbygging av kjøpesenter med regionale verknader. Denne type utfordringar krev eit breitt samarbeid på tvers av sektorar, forvaltningsnivå og med ulike brukarinteresser. Det er føresetnaden at statlege etatar på regionalt nivå deltek aktivt. Dette gjeld særleg Statens vegvesen og fylkesmannen si landbruks- og miljøvernavdeling.

E. Effektiv praktisering av plan- og bygningslova krev kapasitet og kompetanse på alle forvaltningsnivå. Føresetnaden er også god samordning mellom plan- og bygningslova og anna lovverk som vedkjem arealbruk. Det er også viktig at ulike høyrings- og klageinstansar har tilstrekkeleg ressursar, slik at desse ikkje blir eit seinkande ledd i planprosessane.

F. Etter dei nye forskriftene om konsekvensutgreiingar, iverksett 1. juli 1997, ligg ansvaret for at konsekvensane for miljø og samfunn blir utgreidd hos ansvarleg styresmakt, som etter forskrifta kan vere kommune, fylkeskommune eller ansvarleg departement. Tiltakshavar er ansvarleg for å utarbeide konsekvensutgreiing.

2.10 RESULTATOMRÅDE 10: KART OG GEODATA

Resultatområdet omfattar etablering og forvaltning av geografisk basisinformasjon, dvs. kart og elektronisk baserte tenester som tilfredsstiller *felles* behov i ulike brukargrupper for geografisk informasjon og fastlegging av posisjon (landet sin geografiske informasjons-infrastruktur).

Dette omfattar også standarder, regelverk og fagleg samarbeid og samordning med andre land på området, forhandlingar om internasjonale avtaler og oppfølging av desse, stimulering av norsk næringsutvikling innanfor geografisk informasjonsteknologi (GIT), forskning og utvikling, og sikring av historisk geografisk informasjon.

Resultatområdet må sjåast i samanheng med resultatområda 1 (Vern og bruk av biologisk mangfald), 2 (Friluftsliv), 3 (Kulturminne og kulturmiljø), 4 (Ureining av hav og vatn), 8 (Internasjonalt miljøvernsamarbeid, bistand, nord og polarområda), og 9 (Regional planlegging). Kartlegging av polare landområde høyrer til resultatområde 8.

2.10.1 Tilstandsbeskriving

Kart og annan geografisk informasjon er naudsynte hjelpemiddel for planlegging, drift og som avgjerdstøtte i mange sektorar i samfunnet. Det gjeld ma for næringsutvikling og byggjeverksemd, miljø- og ressursforvaltning, offentleg planlegging og utbygging, suverenitetshevding og beredskap, og for dokumentasjon av eigedomstilhøve. Gode kart og posisjonsdata er naudsynt for sikker ferdsle på land, i sjø, og i lufta.

Geografisk informasjon står sentralt for offentleg forvaltning. Undersøkingar har td vist at minst halvparten av aktivitetane innanfor kommunal forvaltning krev tilgang til geografisk informasjon.

Profesjonelle kartbrukarar har i aukande grad behov for kart i digital (edb-leseleg) form, som td elektroniske sjøkart til skipsfarten. Etablering av databasar og produksjon av kart i digital form har lenge vore den store utfordringa, og vil bli det i fleire år framover. Krava til kvalitetsheving og raskare ajourføring aukar når brukarane no går over til datastøtta planleggings- og avgjerdssystem.

Med tilgang til kart og geografisk informasjon i digital form, kan data utnyttast betre og i fleire samanhengar enn før. Mange ulike brukarar ønskjer å kombinere kartdata med annan informasjon i integrerte brukarsystem, for betre informasjon og meir effektive avgjerdsprosessar.

All privat og offentleg oppmåling, kartlegging og navigasjon føreset eit korrekt geodetisk grunnlag (kartreferanse). Det geodetiske grunnlaget er bygt opp over mange år, og er mange stader ikkje så nøyaktig og påliteleg som kravet er. Grunnlaget er heller ikkje tilpassa bruk av satellittsystem. Nytt landsomfattande overordna grunnlag basert på internasjonal standard (EUREF89) kom på plass i 1997. Det står att eit stort arbeid i kvar enkelt kommune før dette grunnlaget kan takast i bruk i det daglege arbeidet.

Landet er rimeleg godt dekt av tradisjonelle papirkart, men oppdateringa av karta er varierande og i fleire tilfelle ikkje tilfredsstillande, med over 20 år gammal informasjon. Førsteutgåva av økonomisk kartverk står att for nokre kommunar i Nordland, men er under sluttføring. Overgang til digitalt kartgrunnlag er den store utfordringa både for stat og kommunar.

Norskekysten er dekt med papirkart som stort sett fyller krava til sikker navigasjon ut frå vanleg fartsnivå og dei tradisjonelle navigasjonsmetodane. To tredelar av karta langs norskekysten er likevel basert på gamle oppmålingsarbeid, til dels heilt tilbake til førre århundre. Desse målingane tilfredsstiller på langt nær krava frå moderne sjøfart. Karta kan ikkje utan vidare brukast saman med elektroniske navigasjonshjelpemiddel. Det står att å kartleggje tre firedelar av kystområda på Svalbard. Mellombelse elektroniske sjøkart vart tilgjengelege for heile kysten i 1997, med unntak av Sørlandskysten, ved at eksisterande papirkart vart overført til digital form.

Gjennom etableringa av Grunneigedoms-, adresse- og bygningsregisteret (GAB) og Den elektroniske grunnbok og samordninga av de to registera i Eiendomsregisteret (EDR), har landet eit godt system for informasjon om eigedom. GAB-registeret manglar likevel i mange tilfelle tilstrekkeleg kvalitet, særleg når det gjeld bygningar eldre enn 1983.

Offentleg stadfesta informasjon og avgjerdsgrunnlag er i dag spreidd i ulike arkiv og register, og mellom ulike etatar. Det er vanskeleg tilgjengeleg både for planleggjarar, politikarar og publikum. Utveksling av informasjon mellom offentlege etatar ved hjelp av moderne geografisk informasjonshandtering kan føre meir av denne informasjonen saman i eit felles kunnskapsgrunnlag.

Gode geografiske databasar med felles grunnlagsinformasjon og felles temainformasjon om areal- og naturressursar, er viktig for god arealplanlegging. For miljøvernet vil det vere viktig at stadfesta informasjon om naturressursar og kulturminne kan gjerast tilgjengeleg for arealplanleggjarar og utbyggjarar på eit tidleg tidspunkt i planprosessen. Pålitelege, tilrettelagte og allment tilgjengelege register er avgjerande verkemiddel for natur- og kulturminneovervaking og -forvaltning, og som grunnlag for informasjon og formidling.

2.10.2 Strategiske mål

Landet skal ha ein tenleg infrastruktur for geografisk informasjon, herunder eit tilfredsstillande geodetisk grunnlag for kartlegging, oppmåling og satellittbasert stadfesting. Geografiske data skal vere lett tilgjengelege og kunne nyttast effektivt på tvers av sektorar og forvaltningsnivå. Det er viktig å utvikle gode standarder for geodata, både tilpassa internasjonalt samarbeid, nasjonale behov og lokal tilpassing.

I St meld nr 29 (1996-97) Regional planlegging og arealpolitikk, vart det sett fokus på behovet for auka basiskartlegging, og organisering av felles dataforvaltning i kvart fylke.

2.10.3 Status for arbeidet og venta resultat

Resultatmåltabell for resultatområde 10 Kart og geodata

Nasjonale resultatmål	**Resultatindikatorar**	**Status**
A. Etablere satellittilpassa geodetisk grunnlag i alle kommunar i landet.	- Talet på kommunar som har teke i bruk nytt grunnlag for kart og databasar.	- Arbeid har starta i nokre få kommunar. Venta fullføringstidspunkt er usikkert.
B. Etablere og forvalte grunnleggjande geodata i standard digital form.	- Data etablert av kommunar og/eller Statens kartverk i samsvar med felles standard.	- 7 % av arealet i landet er dekkja med FKB-data (FellesKartBase). Venta fullføring 2010.
C. Etablere og forvalte nasjonale kartseriar og register.	- Ma landet sin hovudkartserie for land og sjø, GAB-registeret, m m.	- Sjå kap 3.10.
D. Geografiske data skal vere lett tilgjengelege og kunne nyttast effektivt på tvers av sektorar og forvaltningsnivå.	- Samarbeid om etablering og drift av geodata.	- Lokale geodataprosjekt «Geovekst» i samarbeid med kommunar, tele-, el-, veg- og landbrukssektor. Samarbeidet omfattar 313 kommunar. Samla verdi av pågåande prosjekt er vel 200 mill kr. Dei aller fleste prosjekta gjeld dataetablering.
	- Bruk av aksepterte nasjonale og internasjonale standarder.	- Noreg er aktive i utvikling og bruk av felles standarder. Noreg har formannsvervet og sekretariatet for aktuell teknisk komite i den internasjonale standardiseringsorganisasjonen (ISO).

2.10.4 Verkemiddel og samarbeid med andre aktørar

Ansvaret til Miljøverndepartementet innan resultatområdet blir i hovudsak utøvd av Statens kartverk. I dette inngår ansvaret for regelverk og standardisering på området, det landsomfattande geodetiske grunnlaget, og for digitale primærdatasett for djubder og høgder, vegar, bygningar mv.

Andre statlege etatar med oppgåver innan geografisk informasjonsinnhenting er ma Norsk Polarinstitutt (under Miljøverndepartementet), Norges geologiske undersøkelse (under Næringsdepartementet) og Norsk institutt for jord- og skogkartlegging (under Landbruksdepartementet).

Ansvaret for den geografiske informasjonsinfrastrukturen er i hovudsak delt på kommunane og på Statens kartverk, jf. resultatmål A og B. Kommunane si verksemd er særleg knytt til teknisk kartlegging (målestokk 1:1000) og eigedomsregistrering. Kartverket har eit særleg ansvar for å etablere og forvalte visse nasjonale kartseriar og register, ma hovud-

kartseriane i målestokk 1:50.000 for sjø og land, økonomisk kartverk (målestokk 1:5000) og landet sitt offisielle register for grunneigedoms-, adresse- og bygningsdata (GAB-registeret), jf. resultatmål C.

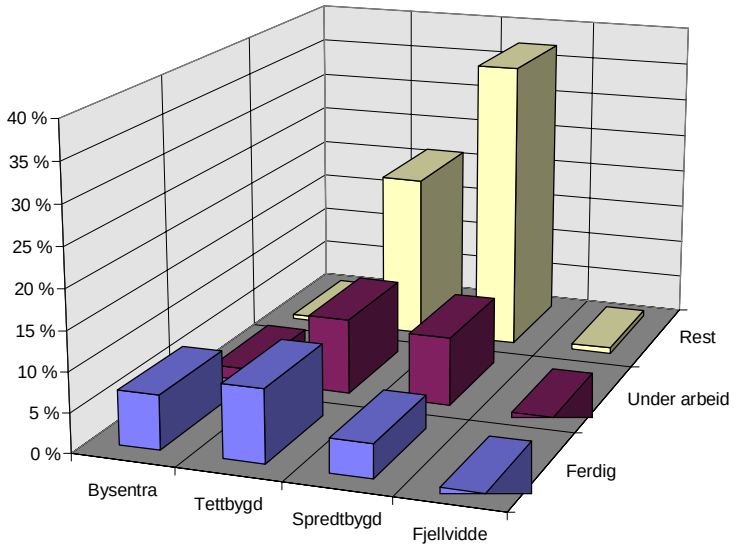
Når kart og stadfesta informasjon blir forvalta i digital form, er ikkje informasjonen lenger knytt til ein bestemt kartmålestokk. Data samla inn til bruk for eit føremål, td lokalt i ein kommune, kan vere velegna som ajourhaldsdata for landsomfattande kartseriar. For å kunne utnytte innsamla data på tvers av forvaltningsnivåa, blir det stilt krav til samarbeid om felles dataforvaltning spesielt mellom stat og kommune, jf. resultatmål D.

Gjennom «Geovekst», eit avtaleregulert samarbeid om lokale geodataprosjekt, samarbeider Statens kartverk, Statens vegvesen, landbruksavdelinga til fylkesmennene, Telenor, dei fleste energiverka og dei fleste kommunane om etablering, drift og finansiering av eit felles digitalt kartgrunnlag på standardisert form (FKB - Felles Digital KartdataBase).

Figuren nedanfor viser at arbeidet har kome best i gang i sentrumsområde, særleg byområde med høg utnyttingsgrad der etterspørselen og finansieringshøva er størst. Desse områda krev samstundes meir detaljert kartlegging, og er difor også meir kostnadskrevjande. Sjølv om berre 7 % av arealet hittil er dekt med data, tilsvarer dette difor 21 % av dei venta samla kostnadene. Mangelen på data utanfor sentrumsområda er eit særleg problem for miljø- og landbruksforvaltninga.

Departementet arbeider med ei eiga stortingsmelding om norsk kartpolitikk. Ei drøfting av oppgåvefordeling og samordning mellom statlege etatar sentralt og regionalt og kommunane står sentralt i dette arbeidet.

Fig. 2.10.1 Status etablering av grunnleggjande geodata (FKB-standard)

2.11 RESULTATOMRÅDE 11: ORGANISASJON OG ØKONOMI

Det blir vist til omtale under kapittel 3 «Miljøverndepartementet sin mål, verkemiddel og budsjettframlegg» der resultatområde 11 er omtala.

3. MILJØVERNDEPARTEMENTETS MÅL, VIRKEMIDDEL OG BUDSJETTFORSLAG

Miljøverndepartementets regnskap og budsjett fordelt på resultatområder i årene 1997, 1998 og 1999:

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998, jf. St prp nr 1 (i S III-tall)	Planlagt disponert 1999
1 Vern og bruk av biologisk	472 109	448 348	498 575
2 Friluftsliv	66 396	68 425	74 145
3 Kulturminner og kulturmiljøer	210 020	154 462	157 565
4 Hav- og vannforurensing	331 793	236 915	228 228
5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier	109 435	160 362	141 490
6 Avfall og gjenvinning	488 083	329 919	305 241
7 Klimaendringer, luftforurensning og støy	96 818	663 494	265 752
8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid, -bistand, nord- og polarområdene	223 371	201 300	192 487
9 Regional planlegging	116 167	107 821	113 943
10 Kart og geodata	294 256	316 896	331 216
11 Organisasjon og økonomi	418 238	416 131	426 162
Sum	2 826 686	2 992 092	2 734 805

Programkategori 12.10 Fellesoppgaver, forskning og administrasjon

Kategoritabell 12.10 Kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1400	Miljøverndepartementet (jf kap. 4400)	114 330	111 610	122 460	9,7
1401	Opplysningsvirksomhet, tilskudd til organisasjoner	27 757	33 186	33 887	2,1
1402	Miljøvern i kommunene	3 620			-0,0
1406	Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf kap. 4406)	312 178	266 523	273 627	2,6
1410	Miljøvernforskning (jf kap. 4410)	220 225	231 835	228 835	-1,2
	Sum kategori 12.10	678 110	643 154	658 809	2,4

Kategoritabell 12.10 Postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
01	Driftsutgifter	197 692	280 124	305 109	8,9
11-23	Varer og tjenester	92 507			-0,0
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	6 838			-0,0
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	200 225	211 835	188 884	-10,8
60-69	Overføringer til kommuner	3 620			-0,0
70-89	Overføringer til private	177 228	151 195	164 816	9,0
	Sum kategori 12.10 Fellesoppgaver, forskning, administrasjon	678 110	643 154	658 809	2,4

RESULTATOMRÅDE 11: ORGANISASJON OG ØKONOMI

Den statlige miljøvernforvaltningen er delt inn i tre nivåer: departement, direktorat og fylkesmannsembetene. I tillegg er fylkeskommunene tillagt et selvstendig oppfølgings- og resultatansvar innen spesielle deler av kulturminnesektoren.

Miljøvernforvaltningens administrative virksomhet skal tilrettelegge for følgende hovedfunksjoner under resultatområde 1 til 11:

- Sekretariat for politisk ledelse med fokus på de politiske saker og prosesser som retter seg mot regjering og Storting.
- Gjennomføring av miljøvernpolitikken innenfor politisk opptrukne rammer, f.eks gjennomføring av meldinger og handlingsprogrammer.
- Påvirkning og samordning overfor andre offentlige og private organer og arbeid med internasjonale saker.
- Ivaretakelse av forvaltningsoppgaver ved å primært treffe avgjørelser under utøvelse av offentlig myndighet, enten gjennom forskrifter eller enkeltvedtak.
- Styring og oppfølging av underliggende virksomheter, herunder styring av Direktoratet for naturforvaltning, Norsk polarinstitutt, Riksantikvaren, Statens kartverk, Statens forurensingstilsyn, og fylkesmannsembetene hvorav fylkesmannsembetene styres av Direktoratet for naturforvaltning og Statens forurensingstilsyn, samt oppfølging og kontroll av flere stiftelser og aksjeselskaper.
- Forvaltning og oppfølging av ulike tilskuddsordninger.

– Intern administrasjon som hovedsakelig omfatter det interne hjelpe- og serviceapparatet, herunder løpende organisasjons-, ledelses- og kompetanseutvikling, virksomhets-planlegging, drift- og utvikling av IT, personal-, økonomi-, informasjon- og eiendomsforvaltning m.m.

Tilstandsbeskrivelse

Miljøverndepartementet har utviklet en strategi og overordnede plan- og styringsdokumenter for å styre miljøvernforvaltningen på en mer effektiv og målrettet måte. For å sikre en helhetlig organisasjon- og personalforvaltning legges det likevel vekt på å sette i gang analyser og prosesser for i enda større grad å bidra til at oppgaver utføres på riktig måte, til rett tid og på riktig nivå i miljøvernforvaltningen.

Det er etablert en god IT-infrastruktur i miljøvernforvaltningen. Arbeidet med utvikling av IT og ulike styringssystemer vil fortsatt bli prioritert med hensyn til arbeidet med å sikre organisasjonens - og medarbeidernes effektivitet. År 2000-problematikken krever visse omprioriteringer av innsatsen, både i departementet og i underliggende etater. Det er opprettet et eget år 2000-prosjekt med representanter fra alle underliggende etater.

De problemer årtusenskiftet representerer for sektoren og de tjenester og funksjoner sektoren dekker, håndteres innenfor ordinære budsjettrammer. I noen etater forventes det ekstraordinære utgifter til planlegging, utskifting og utbedringer fram mot årtusenskiftet. Disse etatene vil bli pålagt å sette av øremerkede midler.

Det gjennomføres nå risiko- og sårbarhetsanalyser i hele miljøvernforvaltningen. Departementet vil sette av noe midler sentralt til nødvendige tiltak (katastrofeberedskap, alternative samband etc.) i departementet og underliggende etater, mens øvrige kostnader vil måtte dekkes av den enkelte etat gjennom omprioriteringer innenfor budsjettet.

Miljøverndepartementet har god kontroll med bruk av bevilgninger og er kommet langt i forhold til de kravene som er gitt i det nye økonomireglementet for staten. I tråd med dette og for å legge grunnlaget for en effektiv miljøvernpolitikk, legges det vekt på å få mål og resultatkrav i miljøvernforvaltningen utformet slik at regjeringens og Stortingets politikk blir iverksatt på en god og fleksibel måte i forhold til de ulike styringsdokumenter og berørte sektorer.En sentral utfordring i miljøvernpolitikken er å integrere miljøhensyn i alle sektorer i samfunnet. Innsatsen for å tydliggjøre sektorenes ansvar er ytterligere forsterket ved at de første sektorvise miljøhandlingsplanene nå er utarbeidet for hhv. samferdselssektoren og Forsvaret. For å bedre beslutningsgrunnlaget i miljøvernpolitikken, er det iverksatt et arbeid med å bygge opp et nasjonalt resultatoppfølgingssystem innenfor miljøvernpolitikken. Overvåkning av miljøtilstanden og påvirkningsfaktorer utgjør et nødvendig grunnlag for et slikt system og betydelige midler under Miljøverndepartementets budsjett benyttes til dette. For å redusere de direkte miljøbelastningene som driften av statlig virksomhet medfører, er prosjektet «Grønn Stat» startet.

Det er dokumentert et stort behov for miljøvernforskning. Miljøverndepartementet har et eget sektoransvar for denne forskning, og et pådriveransvar for integrering av miljøvernhensyn i andre sektorers forskningsengasjement. Dette forutsetter et nært samarbeid mellom brukerne av kunnskapen og forskerne. Miljøvernforvaltningen samarbeider med Norges forskningsråd både når det gjelder behovsanalyse og problemløsning for å legge forholdene til rette for at kunnskapsproduksjonen blir målrettet og at forskningsresultatene formidles slik at de mest mulig optimalt kan nyttes i forvaltning og hos beslutningstagere for øvrig. Forskningarbeidet er et viktig virkemiddel i oppnåelse av miljøvernpolitikken, og resultatet av forskningsinnsatsen som finansieres av Miljøverndepartementet er omtalt under de enkelte resultatområder.

Miljøverndepartementet utvikler og forvalter en rekke lover, regler og instrukser som har betydning for miljøsektoren, f.eks. plan- og bygningsloven, forurensingsloven m.m. Et viktig element for å utføre forvaltningsoppgaver på en tilfredsstillende måte, er å legge til rette for systemer og prosesser som bidrar til å sikre at rettssikkerheten ivaretas på en god måte ved at restanser og antall klager holdes på et lavt nivå. Sentralt i dette arbeidet er å sikre at forvaltningen og aktører innehar riktig og god kunnskap innen de enkelte områder. Departementets innsats innen forskning, analyse og informasjonsarbeide er her viktige virkemidler.

Strategisk mål for resultatområdet er:

– Miljøvernhensyn skal integreres i alle samfunnssektorer og miljøvernforvaltningen skal innrette virksomheten slik at målene i miljøvernpolitikken nås mest mulig formåls-, styrings- og kostnadseffektivt.

- Gjennom miljøvernforskningen skal kunnskapsgrunnlaget for en bærekraftig utvikling styrkes og det skal utvikles virkemidler for å omsette kunnskapen til handling.
- Gjennom informasjonsforvaltningen skal kunnskapsgrunnlaget for et effektivt miljøvernarbeid og bærekraftig ressursforvaltning styrkes. Viktige målgrupper skal påvirkes i miljøvennlig retning og deltakerdemokratiet og vesentlige rettigheter skal styrkes gjennom tilgjengelighet til informasjon og kunnskap om miljøvern.

Resultatmåltabell for resultatområde 11 Organisasjon og økonomi:

Miljøvernforvaltningens resultatmål:	**Resultatindikatorer**	**Status**
Sikre at organisasjonen arbeider effektivt og mot riktige mål.	Initiering og gjennomføring av utredninger/ evalueringer/ -oppfølginger knyttet til forbedringer innen miljøvernområdet Antall forskningsprogrammer	Organisasjonsutviklings-arbeidet har medført gode omstillinger internt i departementet, samt at direktoratene videreutvikler metoder for å samordne og samhandle saker mellom forvaltningsnivåene. Det legges vekt på å utvikle en bedre rapportering om Rikets miljøtilstand. Miljøverndepartementet finansierer 20 forskningsprogrammer, jf kap 1410 post 51
Sikre at miljøvernhensyn blir integrert i alle samfunnssektorer	Antall sektorvise handlingsplaner	Det er utviklet 2 sektorvise handlingsplaner, henholdsvis for Samferdsels- og Forsvarsdepartementet. Miljølære er integrert i de nye læreplanene på alle trinn i skoleverket
Sikre at økonomiforvaltningen er i henhold til økonomireglementet for staten.	Bruk av statens konsernkonto, utarbeidede retningslinjer, rutiner og kontrollfunksjoner Oppfølging og kontroll av foreliggende instrukser og annet regelverk, samt utvikling av nødvendig supplerende regler	Alle virksomheter under departementet har nå innført nye økonomisystem og er tilknyttet statens konsernkonto. Det er fastsatt hovedinstrukser om økonomiforvaltningen i departementet og underliggende virksomheter. Utforming av nye regler for tilskuddsforvaltningen er godt i gang. Reglene må bl. a. ses i lys av de årlige budsjettforslag.
Øke tilgjengeligheten av miljøinformasjon via Internett	Antall treff på miljøvernforvaltningens internettsider	Store mengder miljødata er gjort tilgjengelige via internett. Det arbeides videre med samordning av all miljøinformasjon på nettet.

I forbindelse med beskrivelse av miljøprofilen i statsbudsjettet legger samtlige departementer fram oversikter over miljøproblemer innen vedkommende sektor, mål for departementets arbeide med disse utfordringene, tiltak som vil være aktuelle på kort og lang sikt og finanisering av disse og rapport om resultater fra forrige år innen de nye og forbedrede resultatområder. I tråd med forslagene i St meld nr 58 (1996-97) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling skal det utarbeides flere sektorvise miljøhandlingsplaner og utvikles sektorvise resultatrapporteringssystem. Miljøovervåkning er sentralt for å fremskaffe det

nødvendige beslutningsgrunnlaget i miljøvernpolitikken og bevilgningene til miljøovervåkning foreslås økt i 1999. Utviklingen i miljøvernpolitikken og miljøstatus vil bli presentert årlig i dokumentet «Regjeringens miljøprofil og rikets miljøtilstand». Dette vil medføre en omlegging av St prp nr 1.

Departementet legger stor vekt på å øke tilgjengeligheten av miljøinformasjon og vil benytte Internett som en sentral informasjonskilde. Det vil bli etablert en hjemmeside i miljøvernforvaltningens regi som inneholder en beskrivelse av miljøstatus for Norge, samt et referansesystem for miljøinformasjon.

Arbeidet med å iverksette det nye økonomireglementet er godt i gang. Departementets rutiner vedrørende etats- og virksomhetsstyring er i samsvar med kravene i det nye økonomireglementet for staten. Det er fastsatt regler for forvaltning av flere tilskuddsordninger. Siden dette dreier seg om utforming av viktige virkemidler, må det ses som en del av arbeidet med de årlige budsjettforslag. Videre framover vil det i tillegg til regler for tilskuddsordningene bli arbeidet med interne økonomiinstrukser, nødvendige utfyllende bestemmelser, retningslinjer o.l. som utfylling av hovedinstruksene i miljøvernforvaltningen.

Administrative virkemidler

Intern administrasjon av statlig forvaltning er et nødvendig verktøy for å kunne iverksette regjeringens politikk, samt for å sikre en effektiv og målrettet organisasjon. Miljøvernforvaltningen har i lang tid ført en offensiv linje på informasjonsteknologiområdet. Gjennom et utstrakt samarbeid om løsninger og verktøy gir dette et godt grunnlag for en effektivitet og omstillingsevne i organisasjonen. I tillegg er organisasjonsutvikling og kompetanseutvikling av personale, internadministrasjon m.m. sentrale funksjoner. Som et ledd i å påse at miljøvernforvaltningen utvikler og rekrutterer godt kvalifisert personale legges det vekt på kompetanseutvikling ved etatsopplæring, løpende bemanningsvurderinger og organisasjons- og lederutviklingstiltak for å få en stadig bedre utnyttelse av personalressursene. Departementet legger vekt på å sikre at forvaltningen og aktører innehar riktig og god kunnskap innen de enkelte områder, hvor departementets innsats innen forskning, analyse og informasjonsarbeide er viktige virkemidler. Et bredt utvalg av miljøinformasjon er gjort tilgjengelig både gjennom internett, papirbasert informasjon, kurs, seminarer og annen virksomhet. Tilskudd til miljøvernorganisasjoner er også et viktig virkemiddel for å styrke medvirkning og engasjementet omkring ulike miljøspørsmål, jf kap 1400, post 70.

KAP. 1400 MILJØVERNDEPARTEMENTET
(jf. kap. 4400)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	76 603	111 610	122 460
11	Varer og tjenester	37 727		
	Sum kap. 1400	114 330	111 610	122 460

Planlagt disponering av kap. 1400 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder :

(i 1000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998, jf. St prp nr 1 (i S III-tall)	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan-siering
1. Vern og bruk av biologisk mangfold	5 961	4 911	5 382	1,1
2. Friluftsliv	3 783	3 906	4 286	0,9
3. Kulturminner og kulturmiljøer	917	1 116	1 225	0,2
4. Hav og vannforurensing	2 522	1 451	1 592	0,3
5. Helse- og miljøfarlige kjemikalier	5 617	3 237	3 551	4,8
6. Avfall og gjenvinning	3 210	3 683	34 041	2,6
7. Klimaendringer, luftforurensing og støy	9 170	558	612	0,3
8. Internasjonalt miljøvernsamarbeid, -bistand og polarområdene	917	7 478	8 205	5,8
9. Regional planlegging	9 514	8 594	9 429	3,1
10. Kart og geodata	917	446	490	0,2
11. Organisasjon og økonomi	71 802	76 230	83 640	43,5
Sum planlagt disponert fra kap. 1400	114 330	111 610	122 460	-

Kapitlet dekker Miljøverndepartementets lønns- og driftsutgifter, samt midler til utredninger og konsulentbistand.

I forbindelse med St prp nr 65 for 1997-98 foreslo regjeringen sammenslåing av en del kapitler og poster i statsbudsjettet. Dette har medført at deler av driftspostene som Miljøverndepartementet disponerer på fagkapitlene er omdisponert til kap 1400 post 01 og utgjør størsteparten av økningen. I tillegg er det lagt inn midler for priskompensasjon og midler til renovering av departementets bygningsmasse.

Postmerknader

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter Miljøverndepartementet har til lønn og godtgjørelser for faste og midlertidige tilsatte. Bevilgningen dekker også departementets ordinære driftsutgifter, bl.a. reiseutgifter, IT-anskaffelser og -drift, kontortjenester, husleie og faglige utredninger/ konsulentbistand.

Mindreinntekter under kap. 4400 post 09 medfører tilsvarende mindreutgifter under denne posten.

KAP. 4400 MILJØVERNDEPARTEMENTET
(jf. kap. 1400)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
02	Ymse inntekter	2 427	103	703
09	Internasjonale oppdrag			607
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	17		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 837		
	Sum kap. 4400	5 281	103	1 310

Post 02 Ymse inntekter

Miljøverndepartementet har etablert en ordning med kompetansehevende tiltak overfor de tilsatte i miljøvernforvaltningen (etatsopplæringen). Beløpet utgjør refusjon fra underliggende etater. Tilsvarende beløp er budsjettert under kap. 1400, post 11 Varer og tjenester. Det er i tillegg budsjettert med 0,6 mill kroner i refusjon fra Utenriksdepartementet i forbindelse med utgifter til medlemskap i Internationale Union Conservation of Nature som utgiftsføres over 1470 post 71.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Posten er ny. Midlene ble tidligere budsjettert under kap. 4470 post 01 og skal finansiere de utgifter til virksomhet tilknyttet kompetansenettverket i forbindelse med miljørettet bistand. Eventuelle mindreinntekter medfører tilsvarende mindreutgifter under kap. 1400 post 01.

KAP. 1401 OPPLYSNINGSVIRKSOMHET, TILSKUDD TIL ORGANISASJONER

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	247	7 092	9 122
11	Varer og tjenester	6 321		
70	Driftstilskudd til frivillige miljøvernorganisasjoner	21 189	24 685	24 765
72	Tilskudd til informasjonsprosjekter i regi av frivillige organisasjoner		1 409	
	Sum kap. 1401	27 757	33 186	33 887

Planlagt disponering av kap. 1401 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998, jf. St prp nr 1 (i S III-tall)	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan - siering
1. Vern og bruk av biologisk mangfold	500	1 925	2 035	0,4
2. Friluftsliv	0	6 875	6 875	1,4
3. Kulturminner og kulturmiljøer	400	3 675	3 675	0,7
5. Helse- og miljøfarlige kjemikalier	0	600	600	0,8
6. Avfall og gjenvinning	200	0	0	0,0
7. Klimaendringer, luftforurensing og støy	400	1 075	1 075	0,5
8. Internasjonalt miljøvernsamarbeid, - bistand og polarområdene	600	400	400	0,3
9. Regional planlegging	1 500	1 400	1 400	0,5
11. Organisasjon og økonomi	24 157	17 236	17 827	9,3
Sum planlagt disponert fra kap. 1400	27 757	33 186	33 887	-

Postmerknader

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønn til stipendiater og ekstrahjelp innenfor informasjonsvirksomheten foruten utgifter til sakkyndig hjelp til konkrete informasjonstiltak.

Bevilgningen dekker utgifter til departementets egen informasjonsvirksomhet, bl.a. informasjonssenteret og biblioteket. Posten brukes videre til pressetiltak, som kurs og reiser for å styrke pressens innsikt i miljøvernspørsmål. Utviklingskostnader til audiovisuelle produkter, elektronisk publikasjonsvirksomhet via ODIN/Internett og utvikling av intranett for oppdatert intern informasjonsformidling. Analyse- og evalueringstiltak og utvikling og implementering av departementets informasjonsstrategier dekkes også over denne posten.

For 1998 vil informasjonstiltak knyttet til biologisk mangfold, klima og energi, helse- og miljøfarlige kjemikalier og lokal Agenda 21 være prioriterte satsingsområder.

Utgifter til miljølæretiltak går delvis fra denne posten og delvis fra kap 1406 til oppfølging av miljøvernavdelingenes arbeid med lokale miljølæreprosjekter.

Post 70 Driftstilskudd til frivillige miljøvernorganisasjoner

Posten omfatter alle driftstilskudd til frivillige miljøvernorganisasjoner som gis over Miljøverndepartementets budsjett. Det er tatt inn to nye organisasjoner for tildeling av driftsstøtte fra denne posten i 1999. Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA) er en paraplyorganisasjon for 13 fagbiologiske foreninger med tilsammen 14.500 medlemmer. Norges Miljøvernforbund har 1.200 medlemmer.

Midler som tidligere ble tildelt fra kap 1401 post 72 Tilskudd til informasjonsprosjekter i regi av frivillige organisasjoner er fordelt til andre fagkapitler.

Mål:

Tilskuddsordningen skal bidra til å opprettholde en bredde av demokratisk oppbygde, landsomfattende organisasjoner med miljøvern som hovedarbeidsfelt, for å sikre frivillig engasjement og styrke medvirkningen i miljøvernspørsmål lokalt og sentralt, basert på faglig innsikt. Fastsetting av størrelsen på driftstilskuddene bygger bl.a. på en vurdering av organisasjonenes aktivitetsnivå sentralt og lokalt, deres økonomi og alternative finansieringsmuligheter, og ikke på medlemstall alene. Det gis ikke driftsstøtte til private stiftelser over denne posten.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll foregår ved generell formalia- og rimelighetskontroll av innsendte årsmeldinger og revisorbekreftede regnskap.

Organisasjon	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999 (i 1000 kr)
Miljøheimevernet	5 400	6 750	6 750
Norges Naturvernforbund	3 100	3 400	3 400
Framtiden i våre hender	1 020	1 180	1 180
Den Norske Turistforening	1 935	2 125	2 125
Norges Jeger- og fiskerforbund	2 880	3 150	3 150
Fortidsminneforeningen	1 650	1 825	1 825
Friluftslivets fellesorganisasjon	1 000	1 500	1 500
Norges Velforbund	875	1 000	1 000
Norsk Ornitologisk Forening	720	900	900
Norsk forening for fartøyvern	300	700	700
Forbundet Kysten	650	715	715
Natur og Ungdom	550	605	605
Norsk forening mot støy	430	475	475
Kulturvernets fellesorganisasjon	195	235	235
Samarbeidsrådet for biologisk mangfold		50*	50
Norges miljøvernforbund			30
Norsk Biologforening	20	25	25
Norsk Zoologisk Forening	20	25	25
Norsk Entomologisk Forening	20	25	25
Norsk Botanisk Forening	20	25	25
Foreningen Våre Rovdyr	20	25	25
Sum	20 805	24 735	24 765

** SABIMA fikk driftsstøtte fra kap 1422 i 1998.*

KAP. 1406 MILJØVERNAVDELINGENE VED FYLKESMANNSEMBETENE
(jf. kap. 4406)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	120 842	161 422	173 527
11	Varer og tjenester	48 176		
22	Flomskader, *kan overføres*	283		
32	Skjærgårdsparker mv, *kan overføres*	6 838		
70	Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål, *kan overføres*	126 507	105 101	100 100
71	Tilskudd til viltformål	9 532		
	Sum kap. 1406	312 178	266 523	273 627

Planlagt disponering av kap. 1406 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1 000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1996	Planlagt 1997 jf. St prp nr 1 (i S III-tall)	Planlagt disponert 1998	Pst.-vis finansiering
1. Vern og bruk av biologisk mangfold	190 017	151 400	157 529	31.6
2. Friluftsliv	10 480	3 594	5 277	1,1
3. Kulturminner og kulturmiljøer	0	318	0	0,0
4. Hav og vannforurensing	19 862	17 420	17 837	3,6
5. Helse- og miljøfarlige kjemikalier	1 690	1 938	2 539	3,4
6. Avfall og gjenvinning	12 795	11 837	12 248	7,8
7. Klimaendringer, luftforurensing og støy	6 087	6 844	2 800	1,2
8. Internasjonalt miljøvernsamarbeid, -bistand og polarområdene	1 181	1 212	1 739	1,2
9. Regional planlegging	14 856	14 414	16 394	5,4
10. Kart og geodata	0	1 835	2 400	0,9
11. Organisasjon og økonomi	55 210	55 711	54 864	28,5
Sum planlagt disponert fra kap 1406	312 178	266 523	273 627	-

Miljøvernavdelingenes rolle og oppgaver:

Den regionale miljøforvaltning er lagt til fylkesemennene som skal påse at nasjonale miljømål omsettes til regionale mål og tiltak å bidra til og samordne den regionale staten. Fylkesmannen forvalter dessuten deler av lovverket på miljøvernområdet.

Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene har således en sentral rolle i den løpende oppfølging av kommunenes og sektorenes arbeid med miljøvern, bl.a. ved å formidle nasjonale miljømål til lokalt og regionalt nivå samt dokumentere og presentere statlige interesser på miljøvernområdet. Miljøvernavdelingene er en viktig premissgiver og medspiller i kommunenes og sektorenes planlegging etter plan- og bygningsloven og sektorlovverket, bl.a. gjennom formidling av arealdokumentasjon som beslutningsgrunnlag. Miljøvernavdelingene har også en konfliktdempende rolle mellom sentrale og lokale myndigheter. Fylkesmennenes miljøvernavdelinger har også viktige oppgaver i arbeidet med å redusere forurensning. Miljøvernavdelingene har ansvaret for gjennomføringen av verneplanarbeidet og for forvaltningen av vernede og fredede områder, samt forvaltning av statlig sikrede friluftsområder. Avdelingene arbeider også med forvaltning av vilt- og ferskvannsfisk, plan- og inngrepssaker, og registrering og overvåking av verneverdige naturforekomster.

Alle miljøvernavdelinger er tillagt det samme myndighetsområde, men prioriteringen av innsatsen vil variere fra fylke til fylke avhengig av de regionale miljøutfordringene. Sikring av det biologiske mangfoldet og arbeidet med samferdsel og avfall står sentralt.

Samlet sett er miljøvernavdelingenes innsats i hovedsak rettet mot resultatområdene 1 Vern og bruk av biologisk mangfold, 2 Friluftsliv, 4 Hav- og vannforurensning, 5 Helse-

og miljøfarlige kjemikalier, 6 Avfall og gjenvinning, 7 Klimaendringer, luftforurensning og støy og 9 Regional planlegging.

Andre deler av fylkesmannsembetet omtales under kap. 1510 og kap. 1102.

Administrative og faglige ansvarsforhold

Den faglige instruksjonsmyndigheten er delegert til Statens forurensningstilsyn (SFT) og Direktoratet for naturforvaltning (DN). Direktoratet for naturforvaltning er delegert ansvaret for budsjett- og overordnede personalsaker. Statens forurensningstilsyn er delegert ansvar for IT, og deltar i Arbeids- og administrasjonsdepartementets samordning av IT-utviklingen i fylkesmannsembetene. Det er lagt opp til et nært samarbeid mellom Direktoratet for naturforvaltning og Statens forurensningstilsyn i disse sakene.

I en del fylker hvor fylkesmannens miljøvernavdeling har kontorfellesskap med resten av embetet, har Arbeids- og administrasjonsdepartementet budsjettansvaret for deler av driftsutgiftene til fagstillinger samt utgifter til husleier.

Postmerknader

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke både vanlige driftsutgifter, husleie og konsulentbistand til ordinære forvaltningsoppgaver, prosjektrelaterte og øremerkede oppgaver. Dette omfatter bl.a.:

- Driftsutgifter til engasjementer, herunder kalking, rovvilt og lokale viltprosjekter
- Resultatoppfølging i kommunene
- Overvåking av forurensningsituasjonen (overgjødsling)
- Kjøp av tjenester/konsulenthjelp til dekning av utgifter til opprydding av forurenset grunn/sedimenter (Helse- og miljøfarlige kjemikalier)
- Utgifter til dekning av konkrete tiltak og prosjekter i tråd med strategien som er trukket opp for miljøundervisning
- Utgifter til faglige analyser mv. som ledd i kontroll med utslipp og resipienter
- Kjøp av bistand/konsulenthjelp ved inspeksjoner/kontroller og feltarbeid på tvers av fagområdene, og kostnader ved faglige prosjekter, utredninger, overvåking, informasjon og tiltak innenfor feltene naturressursforvaltning-/naturforvaltning-/forurensninger

I forhold til 1998 foreslås det 2,5 mill. kr ekstra til dekning av miljøvernavdelingenes utgifter med gjennomføringen av nasjonalparkplanen, jf. forslag om ny post 34 for erstatningsutbetalingene knyttet til nasjoanalparkplanen under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning. Videre foreslås det 3,0 mill. kr ekstra til dekning av miljøvern-avdelingenes arbeid med Samlet plan for vassdrag, samt 0,6 mill. kr ekstra til dekning av økte drifts- og husleiekostnader for Fylkesmannens miljøvernavdeling i Vest Agder som følge av innflytting i nytt Statens hus. Det er videre overført 0,6 mill. kr fra kap 1426 post 01, jf. kommentarer under omtalen av denne posten.

Eventuelle mindreinntekter under kap. 4406 postene 02 og 03 medfører tilsvarende mindreutgifter under posten.

Post 70 Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål, *kan overføres*

Tilskuddsordningene under denne posten retter seg mot resultatområdene 1 Vern og bruk av biologisk mangfold og deler av resultatområde 7 Klimaendringer, luftforurensing og støy. Forslaget innebærer at bevilgningen opprettholdes på samme nivå som vedtatt budsjett for 1998, jf. St prp nr 65 (1997-98) og Innst S nr 252 (1997-98).

Mål:

Målsettingen med tilskuddsordningen er å redusere negative effekter på det biologiske mangfoldet i vassdrag som følge av sur nedbør, herunder å bevare og styrke naturlige fiskestammer bl.a. som basis for høsting. Videre skal tilskuddsordningen brukes til å dokumentere effekter av sur nedbør, dokumentere effekter av gjennomførte tiltak, klarlegge behov for nye tiltak eller gi grunnlag for innspill som kan redusere behovet for kalking i Norge. Tilskuddsordningen forvaltes dels av Direktoratet for naturforvaltning og dels av fylkesmennene.

Tildelingskriterier:

Tilskudd kan gis prosjekter i områder der tålegrensen for menneskeskapt forsuring er overskredet. I tillegg vil bl.a. forekomst av forsuringsfølsomme organismer og fiske-interesser bli vurdert ved prioritering av prosjekter. Prosjekter som er inkludert i forslag til

nasjonal handlingsplan for kalking og/eller fylkesvise planer for kalkingsvirksomheten prioriteres. Tilskudd kan bl.a. gis til kjøp, transport og spredning av kalk samt nødvendige installasjoner. Det gis også tilskudd til fiskekultiveringstiltak og andre tiltak for å styrke fiskebestandene i kalkede vassdrag. Tilskudd kan gis til organiserte lag som jeger- og fiskerforeninger, fiskelag, grunneierlag o.l. og kommuner.

Tilskudd kan videre gis til FoU- og overvåkingsprosjekter for å kunne skaffe faglig grunnlag for avtaler om utslippsreduksjoner i Europa og for å følge med på virkninger av avtalene, eller utprøving av kalking og alternative tiltak i terrenget. En overvåkingsmodell som sikrer en kostnadseffektiv innhenting av nødvendige miljødata vil bli videreutviklet. Deler av tilskuddsordningen er bundet i langsiktige tiltak. Posten dekker også informasjon om effekter av utførte tiltak samt veiledning om kalking i vann og vassdrag

Ved tildeling av midler settes det vanligvis vilkår om at fiske i området blir åpnet for allmennheten og at søkeren bidrar med en viss felles egeninnsats. Egeninnsatsen kan være delfinansiering, dugnadsarbeid, kultiveringstiltak o.a.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved oppfølgende undersøkelser av vannkvalitet og fiskebestander.

Det utføres i tillegg en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapporter fra tilskuddsmottakere om gjennomføring av tiltak og ressursforbruk. Til rapporteringen er utviklet et eget databaseverktøy (limnobasen), som ajourføres av fylkesmennene.

KAP. 4406 MILJØVERNAVDELINGENE VED FYLKESMANNSEMBETENE
(jf. kap. 1406)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Inntekter ved vannanalyselaboratoriene	649		
02	Ymse inntekter	6 828	4 354	4 453
03	Oppdragsinntekter	2 985	2 463	3 219
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	1 170		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 698		
	Sum kap. 4406	13 330	6 817	7 672

Post 02 Ymse inntekter

Inntekter knyttet til mottatte posteringsfullmakter føres over denne posten. Mindreinntekter i forhold til budsjett medfører tilsvarende mindreutgifter under kap. 1406 post 01.

Post 03 Oppdragsinntekter

De budsjetterte inntekter skal dekke lønn og drift til oppdragsstillinger samt andre utgifter i forbindelse med oppdragsfinansierte prosjekter. Inntektene er foreslått økt noe i forhold til 1998 som følge av oppstart av flerårig oppfølgingsprosjekt for regulerte og anadrome vassdrag i samarbeid med regulanter i fylkene Sogn og Fjordane samt Troms. Tilsvarende utgifter er innarbeidet under post 01.

Mindreinntekter i forhold til budsjett medfører tilsvarende mindreutgifter under kap. 1406 post 01.

KAP. 1410 MILJØVERNFORSKNING
(jf. kap. 4410)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
50	Basisbevilgninger til miljøforskningsinstituttene	111 628	111 438	84 610
51	Forskningsprogrammer mm	88 597	100 397	96 074
52	Rekrutteringsstipend til kvinnelige miljøvernforskere			3 200
53	Internasjonalt miljøvernforskningssamarbeid			5 000
70	Nasjonale oppgaver ved miljøforskningsinstituttene	3 200	3 200	22 151
71	Miljøforskningsavtale Norge-EU	11 800	11 800	11 800
72	Tilskudd til internasjonal miljøvernforskning	5 000	5 000	
79	Diverse tilskudd			6 000
	Sum kap. 1410	220 225	231 835	228 835

Planlagt disponering av kap. 1410 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998, jf. St prp nr 1 (i S III-tall)	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finansiering
1. Vern og bruk av biologisk mangfold	12 500	14 000	15 500	3,1
2. Friluftsliv	4 500	4 000	0	0,0
3. Kulturminner og kulturmiljøer	4 000	4 000	3 500	0,7
4. Hav og vannforurensing	6 000	5 000	5 000	1,0
5. Helse- og miljøfarlige kjemikalier	7 000	10 500	10 500	14,2
6. Avfall og gjenvinning	5 000	3 000	3 000	1,9
7. Klimaendringer, luftforurensing og støy	27 300	32 800	36 800	16,1
8. Internasjonalt miljøvernsamarbeid, -bistand og polarområdene	4 300	7 200	7 700	5,4
9. Regional planlegging	4 700	4 700	5 700	1,9
11. Organisasjon og økonomi*	144 925	146 635	141 135	73,3
Sum planlagt disponert fra kap. 1400	220 225	231 835	228 835	-

* inkluderer basisbevilgninger og andre tilskudd til miljøinstituttene

Kap. 1410 Miljøvernforskning omhandler tilskudd til basisbevilgninger og andre tilskudd til miljøforskningsinstituttene, forskningsprogrammer, rekrutteringsstipendier for kvinnelige miljøvernforskere og midler til forskningssamarbeid med EU.

Postmerknader

Det er foretatt en viss endring av postene under kap. 1410 i 1999-budsjettet for bedre å differensiere mellom drift og tilskudd til miljøinstituttene.

Post 50 Basisbevilgninger til miljøforskningsinstituttene

Mål:

Miljøinstituttene er sentralinstitutter innen sine områder av miljøvernforskningen. De skal fungere som nasjonale kompetansesentra og ha en kunnskapsstrategisk rolle overfor miljøvernforvaltningen, og skal tilfredsstille samfunnets behov for problemløsning på kort og lang sikt innen sine områder.

Posten skal dekke basisbevilgninger til de fem miljøforskningsinstituttene, herunder en andel av basisbevilgningen til JORDFORSK. Norges forskningsråd gir råd om fordeling av midlene. Basisbevilgningene blir kanalisert gjennom Norges forskningsråd. Basisbevilgningen omfatter grunnbevilgning og bevilgning til strategiske instituttprogrammer, jf område 11 i resultatområdetabellen. Posten inkluderer også 5,0 mill. kr til nasjonal brukerfinansiering av EU-prosjekter ved miljøinstituttene.

Tildelingskriterier:

Grunnbevilgningen er midler som bidrar til å bygge opp og opprettholde langsiktig forskningskompetanse ut fra instituttenes egne prioriteringer. De strategiske instituttprogrammene benyttes til kompetanseoppbygging i instituttene på spesielle områder vurdert på grunnlag av miljøforvaltningens behov, og styringssignaler fra forvaltningen gitt gjennom valg av strategiske instituttprogrammer.

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR)

NIBRs virksomhet er knyttet til anvendt samfunnsfaglig kommunal og regional miljøvernforskning, og skal også ivareta faglig utvikling og nettverksoppgaver knyttet til departementets overordnede ansvar for planlegging etter plan- og bygningsloven. NIBRs strategiske instituttprogrammer omfatter nye utfordringer for utviklingen av samfunnet som regionalt system; miljø og utvikling, moderne miljøproblem og offentlig styring; kunnskapsutfordringer knyttet til utforming og praktisering av plansystemet; og sosial ekslusjon/integrasjon i et romlig/fysisk perspektiv.

Norsk institutt for luftforskning (NILU)

NILUs virksomhet er knyttet til både lokale og globale luftforurensninger. NILU skal utføre anvendt og målrettet forskning på høyt faglig nivå slik at instituttet på oppdrag kan gi offentlig forvaltning og næringsliv et godt faglig grunnlag i arbeidet med å unngå uønsket luftforurensning. NILUs strategiske instituttprogrammer omfatter organiske miljøgifter i Arktis, oksydasjon og UV, transport og forurensning, og jordobservasjon.

Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning (NINA-NIKU)

Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning er organisert i to enheter, en for naturforskning (NINA) og en for kulturminneforskning (NIKU).

NINA skal være nasjonalt ledende i anvendt økologi og yte vesentlige bidrag til at samfunnet forvalter naturen på en bærekraftig måte. Strategiske instituttprogrammer ved NINA omfatter bærekraftig høsting av bestander, bevaring av biologisk diversitet, virkninger av fysiske naturinngrep, forurensningsøkologi og kystøkologi.

NIKU skal være nasjonalt ledende innen kulturminneforskning og yte vesentlige bidrag til kulturminneforvaltningen. Strategiske instituttprogrammer ved NIKU omfatter norske middelalderbyer, strategi og metodeutvikling for konservering, bygningshistorisk forskning og landskap som kulturminne.

Norsk institutt for vannforskning (NIVA)

NIVAs virksomhet er spesielt knyttet til forskning, undersøkelser og overvåking innen bruk og vern av vann. De strategiske instituttprogrammer omfatter hydrologiens betydning for forurensningers miljøpåvirkning, transport og omsetning av næringssalter og organiske stoff i fjorder og estuarier, interaksjoner mellom miljøgifter og eutrofi, og forurensningsøkologi (fellesprogram med NINA).

Senter for jordfaglig miljøforskning (JORDFORSK)

JORDFORSK skal være et nasjonalt kompetansesenter innen det jordfaglige miljø og tilgrensende fagområder. De strategiske instituttprogrammer omfatter bærekraftig landbruk, avfallsøkologi og avløp og avrenning.

Oppfølging og kontroll:

Det mottas årsrapporter og reviderte regnskapsoversikter for bevilgningene, og kontroll foretas ved generell formalia- og rimelighetskontroll. For oppfølging av årsrapporten vil det avholdes møter med det enkelte institutt for drøftinger av miljøforvaltningens kunnskapsbehov. Norges forskningsråds instituttpolitikk medfører at alle instituttene skal evalueres ca. hvert 6 år. For miljøinstituttene er dette arbeidet igangsatt, og evaluering av NILU var ferdig våren 1997 og evaluering av NIVA og JORDFORSK høsten 1998. Evaluering av NIKU er igangsatt og skal være ferdig våren 1999. En samlet vurdering av felles problemer og samarbeidsområder mellom disse institutter skal være ferdig våren 1999.

Post 51 Forskningsprogrammer mm

Mål:

Mål for miljøvernforskningen er å bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for et effektivt miljøvernarbeid og for en bærekraftig ressursforvaltning og samfunnsplanlegging. Miljøvernforskningen skal gi et godt kunnskapsunderlag for nasjonale forvaltningsoppgaver, for beslutninger i politikkutforming og som grunnlag for internasjonalt miljøvernsamarbeid.

Tildelingskriterier:

Bevilgningen skal dekke igangværende og nye forskningsprogrammer innenfor Miljøverndepartementets ansvarsområde. Forskningsprogrammene strekker seg vanligvis over fem år, og administreres av Norges forskningsråd. Innenfor bevilgningen er oppfølging av igangværende programmer i all hovedsak prioritert framfor igangsetting av ny virksomhet. Midlene til forskningsprogrammer fordeles i tråd med resultatområdetabellen.

Forskningsprogrammer administrert av Norges forskningsråd er utviklet på grunnlag av kunnskapsbehovene i miljøvernforvaltningen og kunnskapsstatus i forskningsmiljøene. Miljøverndepartementet legger stor vekt på at miljøvernforvaltningen deltar i alle ledd av programarbeidet for å ivareta brukerbehovene og sikre kontinuerlig tilbakeføring av forskningsresultater. I 1998 finansieres 20 programmer over miljøverndepartementets budsjett, hvorav 18 er samfinansiert, hovedsakelig med midler fra andre departementers budsjetter. Det finansieres forskning innen alle resultatområder unntatt resultatområdene 4 (Friluftsliv) og 10 (Kart og geodata), med hovedvekt på forskning innen klimaendringer, men forskning innen helse- og miljøfarlige kjemikalier blir også prioritert. Forskningsresultater tilflyter miljøforvaltningen gjennom ulike kanaler, og et inntrykk av mangfoldet er gitt i Norges forskningsråds årsrapporter.

Andre aktiviteter omfatter midler til strategiske fellesoppgaver bl.a forprosjekter og evalueringer.

Oppfølging og kontroll:

Det mottas årsrapporter fra Norges forskningsråd som er utarbeidet på bakgrunn av innspill fra programstyrene. I tillegg er representanter fra miljøvernforvaltningen valgt inn i programstyrer.

Post 52 Rekrutteringsstipend til kvinnelige miljøvernforskere

Mål:

Målet er å styrke kvinnerekrutteringen til miljøvernforskningen.

Tildelingskriterier:

Norges forskningsråd står for tildelingen av stipendiene, og det er forutsatt en betydelig delfinansiering fra vertsinstituttene. Stipendordningen ble først etablert for perioden 1988-1998. Stipendprogrammet videreføres for en ny 10-års periode etter anbefaling fra programmets evalueringsgruppe i 1997. Programmet omfattet i 1997 i alt 15 stipendiater.

Oppfølging og kontroll:

Miljøverndepartementet deltar på de årlige forskersamlingene. Ved evaluering av stipendprogrammet i 1997 ble det konkludert at programmet har bidratt til å øke kvinneandelen i miljøvernforskningen og derfor kan sies å ha hatt en meget god måloppnåelse. Programmet kunne vise til en meget god gjennomføringsgrad for doktorgradsstipendiatene, men det ble påpekt at det fortsatt er meget nødvendig med særskilte tiltak for økt kvinnerekruttering til dette feltet.

Post 53 Internasjonalt miljøvernforskningssamarbeid

Mål:

Målet med tilskuddet er medlemskap i International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA).

Tildelingskriterier:

Instituttet står bl.a. sentralt i utarbeiding av modellgrunnlaget for internasjonale avtaler om utslippsreduksjoner. Instituttet har videre stor betydning som møteplass for miljøforskere fra Øst- og Vest-Europa. Kontingenten er på 5,0 mill. kr.

Oppfølging og kontroll:

Kontingenten overføres Norges forskningsråd som ivaretar det norske medlemsskapet.

Post 70 Nasjonale oppgaver ved miljøforskningsinstituttene

Posten omfatter alle miljøinstituttene. Det gis tilskudd til tilrettelegging av grunnlagsinformasjon for forvaltning og forskning som rådgivning, møtegodtgjørelser, nasjonale databaser og bibliotekfunksjoner m.m., tilsammen 22,151 mill. kr. Det mottas reviderte regnskapsoversikter for bevilgningene, og kontroll foretas ved generell formalia- og rimelighetskontroll. Det skal avholdes årlige møter med det enkelte institutt for drøftinger om de nasjonale oppgaver.

Post 71 Miljøforskningsavtale Norge - EU

Post 71 skal delfinansiere kontingent for norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og utvikling som Norge deltar i gjennom EØS-avtalen. Resten av kontingenten dekkes over KUFs budsjett, kap. 0288. MDs andel av kontingenten er et fast beløp som tilsvarer kostnadene norsk deltakelse i EUs særprogram for Miljø- og klimaforskning utgjorde før EØS-avtalen.

Post 79 Diverse tilskudd

Underpost 79.1 Finansieringstilskudd til nybygg for Norsk institutt for luftforskning

Posten dekker 5 mill. kr i finansieringsstøtte til nybygg for NILU i 1999.

Underpost 79.2 Etableringstilskudd til NIKU

Det foreslås å opprettholde etableringstilskuddet til NIKU med 1,0 mill. kr for å imøtekomme rammebetingelsene i etableringsfasen av kulturminneforskningsvirksomheten.

KAP. 4410 MILJØVERNFORSKNING
(jf. kap. 1410)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
50	Tilskudd fra diverse fond		5 868	5 868
	Sum kap. 4410		5 868	5 868

Beløpet gjelder den andelen av basisbevilgningen til NINA-NIKU som finansieres ved retningslinjer fra Viltfondet og Statens fiskefond.

Programkategori 12.20 Biomangfold, friluftsliv og kulturminner

Kategoritabell 12.20 Kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1422	Biomangfold, friluftsliv og kulturminner	7 774	10 384	8 699	-16,2
1425	Vilt- og fisketiltak (jf kap. 4425)		92 501	87 632	-5,2
1426	Statens naturoppsyn (jf kap. 4426)		59 058	60 822	2,9
1427	Direktoratet for naturforvaltning (jf kap. 4427)	346 651	213 279	257 149	20,5
1429	Riksantikvaren (jf kap. 4429)	225 600	167 812	170 170	1,4
	Sum kategori 12.20	580 025	543 034	584 472	7,6

Kategoritabell 12.20 Postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
01	Driftsutgifter	78 855	216 475	226 670	4,7
11-23	Varer og tjenester	138 520	20 712	16 300	-21,3
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	77 184	80 887	77 487	-4,2
60-69	Overføringer til kommuner	48 693	49 712	66 712	34,2
70-89	Overføringer til private	236 773	175 248	197 303	12,6
	Sum kategori 12.20 Biomangfold, friluftsliv og kulturminner	580 025	543 034	584 472	7,6

RESULTATOMRÅDE 1 - VERN OG BRUK AV BIOLOGISK MANGFOLD

Status for arbeidet med miljøvernforvaltningens resultatmål

Resultatmåltabell for resultatområde 1: Vern og bruk av biologisk mangfold

Miljøvernforvaltningens resultatmål:	**Resultatindikatorer:**	**Status:**
A 1. Sluttføre de 70 fylkesvise verneplanene i løpet av år 2005.	-Antall gjennomførte verneplaner.	Det er gjennomført 56 verneplaner og pr 1.1.98 gjenstår 14 fylkesvise verneplaner.
A 2. Verne 415 km^2 urørt og lite påvirket produktiv barskog innen 2001.	-Antall km^2 vernet.	Planer for Øst-Norge og Midt-Norge er vedtatt (fase I). Utvidelse av planene (fase II) for Øst-Norge og Midt-Norge er påbegynt. Vest-Norge vedtas i 1999 og Nord-Norge er sendt på lokal/sentral høring.
A 3. Opprettelse av 36 nye og utvidelse av 14 gamle verneområder, jf. nasjonalparkplanen, innen år 2008.	-Antall nye verneområder som er etablert.	Vernearbeidet er igangsatt i 28 områder.
A 4. Sikre en forvaltning av verneområdene i tråd med verneformålet.	-Utviklingen i naturtilstanden	Det gjennomføres skjøtsel i kulturpåvirkede verneområder.
A 5. Opprettholde verneverdiene i de vernede vassdragene, og beskytte vannforekomster av spesiell verdi for bevaring av det biologiske mangfoldet mot skadelige påvirkninger.	-Antall kommuner som har fulgt opp Rikspolitiske Retningslinjer (RPR) i sin planlegging. Antall kommuner som har fastsatt miljømål for vannforekomster i samsvar med anbefalte miljøkvalitets-normer for bevaring av biologisk mangfold.	Kommunenes arbeid med oppfølging av RPR for vernede vassdrag er godt i gang. Arbeidet med retningslinjer for miljøkvalitets normer er igangsatt.
A 6. Marine områder av nasjonal verdi skal vernes i hver av de tre biogeografiske regionene langs kysten innen år 2003.	-Antall marine verneområder i hver region.	Kartlegging av aktuelle verneområder er foretatt. Videreføring utsatt i påvente av stortingsmelding om vern i kystsonen.
A 7. Sikre levedyktige bestander av de store rovdyrene samtidig som det skal opprettholdes et aktivt jordbruk med mulighet til å utnytte beiteressursene i utmark.	-Antall dyr og bestandsstruktur. Skadeomfang.	Sentralt rovviltutvalg er oppnevnt Arbeidet med lovfesting av erstatningsretten mv. er igangsatt. Arbeidet med forebyggende tiltak mot rovviltskader er intensivert samt arbeidet med bestandsregistrering.
A 8. Sikre levedyktige bestander av lakse- og innlandsfisk.	-Antall truede og sårbare bestander.	Jf. tab. 1.2
B 1. Utarbeide forvaltningsplaner for de mest verdifulle kulturlandskap i Norge.	-Antall utarbeidete forvaltningsplaner.	Forvaltningsplanarbeidet i fem modellområder er ferdigstilt, evaluert og

		informert om. Alle fylker har igangsatt utarbeidelse av forvaltningsplaner.
B 2. Integrere hensynet til kulturlandskap og kulturmiljøer i arealplaner etter plan- og bygningsloven (jf. res.omr. 3).	-Antall arealplaner der slike hensyn er innarbeidet	Veileder om kulturlandskapet i kommuneplanleggingen og håndbok om veg og miljø ble utgitt i 1996.
B 3. Integrere kulturlandskap og hensynet til gamle kulturmarker i andres sektoransvar, særlig landbruket sine. (jf. res.omr. 3).	-Etablert system for tilstandsovervåking og resultatkontroll av miljøtilstanden og utarbeidet opplegg for overvåking av biologisk mangfold.	System for overvåking i jordbrukets kulturlandskap er igangsatt i samarbeid med Landbruksdepartementet. -Forslag til miljøhensyn i jordbruksavtalen er gitt. Håndbok om skjøtsel av gamle, tradisjonelle kultur-marker er under utarbeidelse.
B 4. Legge til rette for at miljøhensyn i jord- og skogbruk sikrer lokale og nasjonale miljøverdier som grunnlag for bærekraftig drift.	- Tap av miljøverdier.	Arbeid med registrering av miljøverdier er igangsatt.
B 5. Bidra til å sikre velfungerende og produktive marine økosystemer som grunnlag for marint biologisk mangfold og bærekraftig høsting.	-Innarbeide miljøhensyn i fiskeripolitikken for å sikre marint biologisk mangfold og legge grunnlaget for en langsiktig bærekraftig høsting av ressursene.	Miljømål for fiskeri-næringene er under utarbeidelse.
B 6. Utvikle moderne bioteknologi uten at det oppstår skade på helse og miljø og i samsvar med prinsippet om bærekraftig utvikling.	- Skade på helse og miljø som følge av moderne bioteknologi.	Ingen kjent skade på helse og miljø som følge av moderne bioteknologi. Forskrift om transport og import av GMO trer etter all sannsynlighet i kraft i løpet av -98. Prosjekt på risikovurdering og overvåkning av GMO skal igangsettes i samarbeid med enkelte EU-land.
B 7. Den praktiske forvaltningen av de utnyttbare vilt- og fiskeressursene skal i langt større grad skje i henhold til driftsplaner utarbeidet av rettighetshaverne i samarbeid med kommuner og brukere.	- Antall driftsplaner som er lagt til grunn for forvaltningen.	Fireårig prosjekt pågår i henhold til utarbeidet prosjektplan.
B 8. Begrense motorferdsel i utmark og vassdrag med sikte på å verne om naturmiljøet og fremme trivselen.	-Antall snøscootere.	Antall snøscootere har de siste 5 årene økt fra 37.515 (31.12.92) til 42.195 (31.12.97).
C 1. Etablere informasjonssentre i tilknytning til 13 prioriterte nasjonalparker innen 2005.	- Antall sentre etablert og i drift.	6 nasjonalparksentre er autorisert i 1997.
C 2. Forbedre kunnskaps- og bestandsstatus for truede og sårbare arter.	- Antall truede og sårbare arter og utvikling mht. bestandsstatus	Ny rødliste for truede arter skal legges frem høsten 1998.

C 4. Styre program for kartlegging, verdiklassifisering og overvåking av biologisk mangfold.	-Antall kommuner som får kartlagt og verdiklassifisert biomangfold. -Antall foreslåtte overvåkingsaktiviteter fra forslag til nasjonal overvåking av biologisk mangfold ivaretatt av igangsatte overvåkingsprogram	Igangsatt utprøving av håndbok for kartlegging av biologisk mangfold i 7 kommuner, med sikte på full kartlegging fra 1999. Forslag til nasjonal overvåking av biologisk mangfold er ferdigstilt.
D 1. Bidra til å styrke det faglige grunnlaget for iverksetting av biokonvensjonen gjennom sluttføring av GMO-protokoll i 1999 (*biosafety*), arrangere Trondheimskonferanse i 1999, bistå U-land og Øst-Europeiske land.	-Oversikter over global tilstand og utviklingstrender for biologisk mangfold. - Protokoll under konvensjonen om bruk, handel og grensekryssende forflytning av genmodifiserte organismer *(biosafety).* - Bistand til utviklingsland og land i Øst-Europa for gjennomføring av konvensjonen, bl.a. gjennom bilateral bistand og kompetansenettverket og gjennom å arrangere ekspert møter under konvensjonen.	Fire partsmøter og fire møter i vitenskapskomiteen er avholdt, der beslutninger er tatt om videre arbeid under konvensjonen bl.a. om biologisk mangfold i kyst- og havområdene, landbruket og ferskvann og om bl.a. urbefolkningens kunnskap om biologisk mangfold. Forhandlinger pågår om *biosafety*-protokoll, med sikte på sluttføring i februar 1999. Eget arbeidsprogram for biologisk mangfold iverksatt under den norsk-russiske miljøsamarbeidet, jf. res.omr. 8. Gjennomføre Trondheimskonferanse om biologisk mangfold planlagt i 1999, med tema bærekraftig bruk og økosystemtilnærming.
D 3. Utarbeide nasjonal handlingsplan for biologisk mangfold.	-Arbeidet med nasjonal handlingsplan for biologisk mangfold igangsettes i sektorene i 1998. -Integrering av biokonvensjonens arbeidsprogram for jordbruk, skogbruk, ferskvann og marint biomangfold samt urbefolkningsspørsmål og finansieringsspørsmål i sektorene. -Utarbeidelse av en nasjonal strategiplan for introduksjon og spredning av fremmede arter.	
D 4. Gjennomføre Norges forpliktelser i henhold til Bonnkonvensjonen om trekkende dyrearter, Bernkonvensjonen om vern av europeiske arter og deres	-Norsk oppfølging av forpliktelsene i de ulike avtalene.	Deltakelse i partsmøtene for Bernkonvensjonen og flaggermusavtalen under Bonnkonvensjonen i 1998, og

leveområder, Ramsarkonvensjonen om våtmarker, Washingtonkonvensjonen om internasjonal handel med truede plante- og dyrearter (CITES) , Verdensarvkonvensjonen (under UNESCO) og konvensjonen om vern av laks i det nordlige Atlanterhavet (NASCO)	-Antall norske områder på Ramsarlisten og UNESCO's verdensarvliste -Antall truede og sårbare bestander av anadrom laksefisk	på europeisk møte for Ramsarkonvensjonen. Nasjonal rapport for Ramsarkonvensjonen til partsmøtet for 1999 er levert i 1998. Revidert CITES-forskrift skal utarbeides Arbeidet med ratifisering av vannfuglavtalen under Bonnkonvensjonen pågår. Det foreligger nordisk rapport med forslag om nye verdensarvområder i Norden.
D 5. Delta aktivt for å sikre bærekraftig bruk av skog globalt under det Interstatlige skogforum (Intergov. Forum on Forest) fram mot år 2000.	-Internasjonalt aksepterte standarder for bærekraftig skogbruk, inkludert hensynet til biologisk mangfold	Norges rolle i det internasjonale skogforumet (IFF) og i forhandlingene om plantegenetiske ressurser for mat og landbruk (ICPGR)

Virkemidler

Økonomiske virkemidler:

Det økonomiske grunnlaget for forvaltningen av vilt og fisk består hovedsakelig av refusjoner fra Viltfondet og Statens fiskefond, jf. kap. 4425, post 51 og 52. I tillegg gis det tilskudd fra Bygdeutviklingsmidler i arbeidet med å få etablert en lokal forvaltning av de utnyttbare vilt- og fiskeressursene.

Det gis tilskudd for å styrke den kommunale vilt- og fiskeforvaltning, hvor hovedmålet er å bedre forvaltningen eller innhente kunnskap, jf. kap. 1425, post 60.

Det gis tilskudd til lokale og sentrale tiltak for å sikre og utvikle fiskebestandene, jf. kap. 1425, post 70.

Det gis tilskudd til lokale og sentrale vilttiltak. Midlene nyttes til hjortevilttiltak, villreintiltak, og lokale vilttiltak i regi av lokale, regionale og landsomfattende organisasjoner, jf. kap. 1425, post 71. Videre gis erstatninger for hjorteviltskader og tilskudd til tiltak mot slike skader, jf. kap. 1425, post 72. Utgifter til ivaretakelse av fallvilt i kommunene dekkes over kap. 1425, post 65. Det gis erstatninger for rovviltskader på bufe og tamrein, og midler til forebyggende tiltak for å begrense rovviltskader, jf. kap. 1427, post 73.

Det gis tilskudd til kalking av vann og vassdrag, hvor målsettingen er å redusere negative effekter på det biologiske mangfoldet i vassdrag som følge av sur nedbør, herunder å bevare og styrke naturlige fiskestammer, jf. kap. 1406, post 70.

«Aksjon Vannmiljø» skal bidra til å bedre miljøkvaliteten i områder rundt sjø- og vassdrag hvor det er oppnådd forbedringer i vannkvaliten, jf. kap. 1427, post 60.

Det utbetales erstatning til berørte eiere og rettighetshavere for eventuelle økonomiske tap ved vernevedtak etter naturvernloven. Erstatningsutbetalingene skjer over kap. 1427, post 32 (fylkesvise verneplaner) og post 33 (barskog).

Midler til forvaltning og skjøtsel av verneområder, herunder oppsyn og informasjon m.v. budsjetteres på kap. 1426

Det gis tilskudd til å ta vare på verdifulle kulturlandskap med særlig verdi for bevaring av biologisk mangfold. Tilskuddsposten vil bli nyttet til spesielle og marginale områder der det er særlige grunner til å gå inn å ivareta biologisk mangfold, og der dette ikke skjer gjennom det spesielle kulturlandskapstilskuddet i landbruket jf. kap. 1427, post 76.

For å spre informasjon om natur og miljø etableres naturinformasjonssentra. Det gis tilskudd til etablering og drift av nasjonalparksentre, jf. kap. 1427, post 77.

Direktoratet for naturforvaltning er medlem av relevante internasjonale organisasjoner, med mål å bistå disse i deres arbeid internasjonalt for vern av biologisk mangfold og bærekraftig bruk av biologiske ressurser. Utgifter til dette arbeidet dekkes over kap. 1427, post 75.

Juridiske virkemidler:

Naturvernloven, viltloven, laks- og innlandsfiskloven, genteknologiloven samt plan og bygningsloven er de viktigste juridiske virkemidlene innen resultatområdet. Friluftsloven har betydning for arealforvaltning og naturbruk. Vernearbeidet etter naturvernloven skjer i det alt vesentligste gjennom tematiske fylkesvise verneplaner, nasjonalparkplan og verneplan for barskog, jf. også omtale til kap. 1427, post 32 og 33. Områder med særlig store natur- og kulturverdier kan også fredes etter kulturminneloven, eventuelt i kombinasjon med naturvernloven og plan- og bygningsloven. Plan- og bygningsloven gir grunnlag for vesentlige deler av planlegging og arealbruk. Rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag skal bidra til å opprettholde verneverdiene i de vernede vassdragene.

Lov om statlig naturoppsyn har til formål å ivareta nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet.

Motorisert ferdsel i utmark og vassdrag reguleres av motorferdselloven og nasjonal forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark.

Forskning og utredning:

Det er stort behov for forskning om vern og bruk av biologisk mangfold, og Miljøverndepartementet prioriterer forvaltningsrelatert FOU på særlig hensynskrevende arter og leveområder samt kunnskapsoppbygging som grunnlag for overvåking. Forskning på effekter av menneskelig virksomhet står og sentralt, og hensynet til biologisk mangfold søkes innarbeidet i all forbedring der det er relevant. Innen genteknologi er det særlig behov for forskning knyttet til langsiktige skadevirkninger.

Forskning på disse temaområdene ivaretas i dag bl.a. i Forskningsrådets forskningsprogram om biologisk mangfold, dynamikk og trusler, NINA-NIKUs instituttforskning og i forskningsprogrammene «Bruk og forvaltning av utmark» og «Marine ressurser og miljø». Der er viktig å styrke miljøvernforskningen som en integrert del av sektormyndighetenes ansvarsområde og vektlegge samarbeid på tvers av sektorer og fagdisipliner. For en mest mulig kostnadseffektiv innhenting av nødvendig miljøkunnskap skal samordningen mellom forskning og overvåkingsprogrammer styrkes. Det vil bli arbeidet for at forskningens resultater gjøres lettere tilgjengelig for allmennheten og beslutningstakerne.

Informasjon:

Det er fortsatt en sentral informasjonsoppgave å formidle viktige utviklingstendenser for biologisk mangfold til sektorer på sentralt nivå, kommuner og fylkeskommuner og landsomfattende nærings- og interesseorganisasjoner. Arbeidet med miljølære inngår som en viktig del av miljøvernforvaltningens kunnskaps- og holdningsskapende virksomhet overfor befolkningen. Miljølære er også et viktig satsingsområde i arbeidet med utviklingen av lokal Agenda 21. Arbeidet følges opp i nært samarbeid med Barne- og familiedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

For å spre informasjon om natur og miljø, etableres naturinformasjonssentra. Sentre i tilknytning til nasjonalparker kan gis autorisasjon som nasjonalparksentra etter visse kriterier. Pr. 1.8.1997 er det autorisert 6 nasjonalparksentra. Etablering og drift av nasjonalparksentra gis prioritet ved tildeling av tilskuddsmidler fra miljøvernmyndighetene.

Arbeidet med lokal Agenda 21 vil kunne gi vesentlige bidrag for å sikre vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold på lokalt nivå. Miljøvernmyndighetene vil prioritere rådgiving og utarbeidelse av veiledningsmateriell, bidra til nettverksbygging og etablering av lokale og regionale arenaer for å fremme lokal Agenda 21-prosesser i lokalsamfunnene.

Pålitelige og tilgjengelige kulturmiljø- og kulturlandskapsdata er vesentlig for å innarbeide disse verdiene i arealplanleggingen og konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven og i arealplanleggingen i landbruket. Det er derfor behov for å etablere en digital nasjonal geografisk database for verdifulle kulturmiljø og kulturlandskap som del av NOREK (Norsk register for kulturminner), jf. resultatomr. 3.

Det tas sikte på å utarbeide veiledningsmateriell som sikrer mulighet for aggregering av data fra kommunenivå til landsoversikter. DN vil bidra til internasjonale rapporter om tilstand for biologisk mangfold som f.eks. Biodiversitet 2000 under Nordisk Ministerråd og EEA revisjon av rapporten om Europas miljø.

Gjennom prosjektet «Verdier i vernede vassdrag» skal informasjon om verneverdiene i de vernede vassdragene fremskaffes, sammenstilles og gjøres tilgjengelig for kommunene og allmennheten.

Direktoratet for naturforvaltning skal utgi en veileder som skal hjelpe kommunene i arbeidet med å sette miljømål for vannforekomstene.

Internasjonalt arbeid:

Internasjonalt samarbeid er en forutsetning for å kunne møte de globale utfordringene på feltet. FNs konvensjon om biologisk mangfold har som målsettinger vern av biologisk mangfold, bærekraftig bruk av biologiske ressurser og likeverdig fordeling av fordelene med utnyttelse av genetiske ressurser. Partslandene har bl.a. forpliktet seg til å utarbeide nasjonale strategier og handlingsplaner for vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold og å integrere bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold i relevante sektorielle eller tverrsektorielle planer, programmer og politikk. Norge vil bidra aktivt til en videreutvikling og operasjonalisering av konvensjonen bl.a. gjennom å følge opp vedtak innenfor forskjellige sektorer. Det er utarbeidet arbeidsprogram for biologisk mangfold i skog, jordbruk, ferskvann og marine systemer samt satt igang en prosess for å ivareta urbefolkningsgruppenes kunnskaper mht. biologisk mangfold. Det er igangsatt forhandlinger om en protokoll om sikker bruk, handel og grensekryssende forflytning av genmodifiserte organismer med sikte på fremleggelse av en protokoll i 1999. Norge spiller en aktiv rolle både i utarbeidelsen av en protokolltekst, og i utviklingen av EUs regler for merking og godkjenning av genmodifiserte organismer (GMO).

Andre viktige internasjonale konvensjoner er Bonnkonvensjonen om trekkende dyrearter, Bernkonvensjonen om vern av europeiske ville arter og deres leveområder, Ramsarkonvensjonen om våtmarker, Washingtonkonvensjonen om internasjonal handel med truede plante- og dyrearter (CITES) og Konvensjonen om vern av laks i det nordlige Atlanterhavet (NASCO).

Internasjonalt samarbeid om vern og bærekraftig bruk av biologisk mangfold finner også sted gjennom ulike internasjonale og regionale avtaler og organisasjoner, herunder den miljøvernsamarbeidet under Arktisk Råd (AEPS), Oslo-Pariskonvensjonen, Nordsjøkonferansen, Nordisk ministerråd, OECD og Verdens naturvernunion (IUCN), jf. også resultatområde 8.

Bærekraftig bruk og vern av skog, inkludert genetiske ressurser, vil bli fulgt opp gjennom deltakelse i det internasjonale skogforum (IFF) og gjennom arbeidsprogrammet for biologisk mangfold i skog under konvensjonen om biologisk mangfold. Videre blir arbeidet med plantegenetiske ressurser for mat og landbruk, som har stor betydning både for miljø- og matvareforsyning og -sikkerhet, fulgt opp gjennom deltakelse i FAOs gruppe for plantegenetiske ressurser.

Kartlegging, verdiklassifisering og overvåking av biologisk mangfold:

Biologisk mangfold er grunnlaget for menneskets eksistens og avgjørende for verdiskapning, velferd og livskvalitet. For å styrke kunnskapen om disse nasjonale verdiene, er det derfor igangsatt et 5-årig statlig kommunalt utviklingsprogram for kartlegging, verdiklassifisering og overvåking av biologisk mangfold. Utviklingen av dette kunnskaps- og beslutningsgrunnlaget omfatter:

- nasjonal kartlegging og verdiklassifisering av naturtyper og leveområder, i kommunene og regionene (jf. kap. 2.1.4 om kommunene)
- utvikling av et eget overvåkingsprogram for biologisk mangfold

Programmet vil innebære en kunnskapsøkning på alle forvaltningsnivåer, samt overvåkning for å vedlikeholde kunnskapsgrunnlaget og for å være i stand til å korrigere for en uønsket utvikling. Denne satsingen vil føre til et bedre beslutningsunderlag for å forvalte det biologiske mangfoldet, gir en øket forutsigbarhet i planprosessene, samt bedre mulighet for de ulike sektorene og forvaltningsnivåene til å videreutvikle sitt ansvar i forhold til biologisk mangfold. Programmet utvikles og gjennomføres i nær kontakt med det igangsatte programmet for arealdokumentasjon (jf. res. omr. 9).

Et forslag til nasjonal overvåking av biologisk mangfold er utarbeidet. Overvåkingen vil bli gradvis implementert gjennom arbeidet med de sektorvise miljøhandlingsplanene, nasjonal handlingsplan for biologisk mangfold og den nasjonale samordning av miljøovervåking som ivaretas av direktoratenes (Statens forurensingstilsyn, Riksantikvaren, Norsk Polarinstitutt, Direktoratet for naturforvaltning) samordningsgruppe for overvåking.

Oppsyn og forvaltning:

Statens naturoppsyn legger hovedvekten av sitt arbeid på informasjon og veiledning, og vil i tillegg samarbeide tett med politiet med sterkere vekt på å forebygge miljøkriminalitet. Det vises forøvrig til vedlegg som gir en bredere gjennomgang og oversikt over dagens oppsynsordninger.

Arbeidet med forvaltning og skjøtsel av verneområdene vil fortsette. I områder hvor opprettholdelse av verneverdiene er nært knyttet til tradisjonell bruk, er det behov for skjøtsel dersom bruken opphører. I en del verneområder er det behov for andre skjøtselstiltak for å hindre annen uheldig påvirkning.

Aksjon vannmiljø:

«Aksjon Vannmiljø» har bidratt til at de vassdrag hvor det er gjort rensetiltak, har blitt tilrettelagt for befolkningens friluftsliv. Mange vassdragsrelaterte kulturminner har også blitt restaurert med midler fra Aksjon vannmiljø. Utbetaling av midler til ferdigstilte prosjekt og til nye tiltak i eller ved vassdrag vil bli videreført gjennom ny kap. 1427 post 60.

RESULTATOMRÅDE 2 - FRILUFTSLIV

Status for arbeidet med miljøvernforvaltningens resultatmål

Resultatmåltabell for resultatområde 2 Friluftsliv:

Miljøvernforvaltningens resultatmål:	**Resultatindikatorer:**	**Status:**
A.1 Utnyttbare vilt- og fiskeressurser er tilgjengelige for allmennheten.	- Andel areal i kommunene	Ved utgangen av 1996 var hele kommunens areal organisert i 1/10 av landets kommuner, og i 2/3 av kommunene var 50% eller mer av arealet organisert.
	- Andel kommuner med tilretteleggingstiltak (fiskeplasser, info) for fritidsfiske	I 1996 hadde 95% av kommunene informasjon om fiskemulighetene i form av lokale fiskebrosjyrer. Mellom 45-55% av kommunene hadde gjennomført et eller flere av følgende tiltak: skilting informasjonstavler, fiskeplasser tilrettelagt for familier.
	- Andelen jegere som har løst jegeravgiftskort det året de består jegerprøven	54% av de som bestod jegerprøven i 1996/97 betalte jegeravgiften i samme periode.
B.1 Allmennhetens adgang til strandsonen på strekningen svenskegrensen t.o.m. Hordaland skal bedres.	- Antall daa offentlig tilgjengelig areal i kystsonen (innenfor RPR-sonen eller 100-metersbeltet) i forhold til totalareal	Opprettelse av skjærgårdsparker og offentlig kjøp har sikret ca. 108 000 daa på strekningen svenskegrensen-Lindesnes. Vestkystparken i Rogaland og Hordaland omfatter i tillegg ca. 24.000 daa sikrede områder. De fylkesvise informasjonssystemene vil på sikt kunne gi data om tilgjengelig areal også utover de områdene som omfattes av servituttavtale eller kjøp, og angi forholdet til totalarealet.
B.2 Konflikt mellom friluftsliv og biologisk mangfold er minimalisert	-Uakseptable endringer i naturtilstand på grunn av friluftsliv i utvalgte sårbare områder	Overvåking av 10 områder vil inngå i det nasjonale overvåkningsopplegget for biologisk mangfold. Se også resultatområde 1 (Vern og bruk av biologisk mangfold).
C.1 I byer og tettsteder skal det sikres en mest mulig sammenhengende grønnstruktur som binder sentrale deler sammen med naturområder i utkanten.	Antall km sammenhengende turveg i byggesonen	Mer systematiske data om grønnstruktur for byer og tettsteder generelt forventes gjennom arealdokumentasjons-prosjektet «arealstatistikk i byer og tettsteder» og miljøbyarbeidet.

Organiseringen av fiskemulighetene varierer mellom kommuner og fylker. Aktiviteten er imidlertid økende på dette feltet. F.eks. var det i 1997 46 % av kommunene som gjennomførte eller hadde planer om felleskort for hele kommunen, mens det i 22 % av kommunene var gjennomført eller forelå planer for felleskort med andre kommuner.

Antallet jegere som har løst jegeravgiftskort har vist en klar økning i de senere år. I perioden 1993/94 til 1997/98 økte antallet jegere med ca. 7 500 og er nå totalt 177 100. Arbeid med bedring av allmennhetens adgang til jakt og innlandsfiske vil i økende grad skje ved at rettighetshaverne utarbeider driftsplaner for sine høstbare vilt- og fiske ressurser, jf. res.mål 1.B.7. Som del av driftsplanprosjekt gjennomføres det bl.a. et forprosjekt med mål å opprette og utvikle rutiner for overvåkning av allmennhetens adgang til jakt og fiske, der forhold som pris og tilgjengelighet er sentrale.

Skjærgårdsparken på Sørlandet ble utvidet til også å omfatte Søgne og Mandal sommeren 1998.

Kunnskap om planlegging, sikring og tilrettelegging av arealer for friluftsliv formidles nå å tråd med «Handlingsplan for formidling av grønnstrukturpolitikken i byer og tettsteder». Dette arbeidet samkjøres med Miljøbyens arbeid med «Grønn plakat» som danner grunnlaget for å ivareta grønnstrukturen i kommunal arealplanlegging. Arbeidet med «Friluftspakker» i Bergen, Stavanger, Oslo, Tromsø og Fredrikstad vil bli ferdigstilt og evaluert i 1998.

Virkemidler

Økonomiske virkemidler:

Det gis driftsstøtte til Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO), Den Norske Turistforening og Norges Jeger- og Fiskerforbund, jf. kap. 1401 post 70. Det ytes driftstilskudd til de interkommunale friluftsrådene og deres paraplyorganisasjon Friluftsrådenes Landsforbund, jf. kap. 1427 post 62.

Det gis tilskudd til stimuleringstiltak i regi av de frivillige organisasjonene. Disse midlene vil være knyttet til utadrettede prosjekter, jf. kap. 1427 post 74.

Det gis også tilskudd til frivillige organisasjoner til tilrettelegging for fritidsfiske og jakt, jf. kap. 1425 henholdsvis post 70 og 71.

Statlig tilskudd til sikring av regionalt og nasjonalt viktige friluftslivsområder er et nødvendig virkemiddel der arealpresset og konfliktpotensialet er stort. Statlige tilskudd er også viktig for å motivere kommunene til å realisere vedtatte planer for bevaring av grønnstruktur og tilrettelegging for friluftsliv. Slike tilskudd gir svært god effekt da midlene utløser betydelige kommunale egenandeler, jf. kap. 1427 post 30.

Aksjon Vannmiljø skal bidra til å øke tilgjengeligheten og bruksverdien langs vassdrag og sjøområder hvor vannkvaliteten er forbedret. Det gis bl.a. tilskudd til tilrettelegging for fritidsfiske og ferdsel langs vassdrag, jf. kap. 1427 post 60.

Staten bidrar til finansiering av driftsordninger for de sikrede områdene i samarbeid med kommunene, jf. kap. 1426 post 31 og 32.

Juridiske virkemidler:

I tillegg til plan- og bygningsloven er friluftsloven, lakse- og innlandsfiskloven og viltloven de viktigste juridiske virkemidlene. Etter endringene i friluftsloven har kommunen fått mer ansvar og myndighet. Endringen innebærer bedret mulighet til å fremme allemannsretten. Miljøverndepartementet har utgitt et nytt rundskriv om friluftsloven. Som oppfølging av St meld nr 29 (1996-97) Regional planlegging og arealpolitikk vil det være aktuelt å se nærmere på de juridiske virkemidlene som styrer arealbruk og påvirker ferdselsretten i strandsonen.

Administrative virkemidler:

Revidert forslag til handlingsplan for friluftsliv mot år 2000 er et viktig virkemiddel for å prioritere egne tiltak og legge tilrette for sektorovergripende arbeid til beste for friluftslivet.

Innføring av adferdsregler for skjærgårdsparkene, mål og retningslinjer for tilrettelegging i fjellet, generelle prinsipper for naturvennlig tilrettelegging, samt informasjon om rettigheter og plikter knyttet til naturbruk, forventes å øke kvaliteten på områder der friluftsliv utøves, slike tiltak vil også kunne forebygge skader på biologisk mangfold. Samordnede driftsordninger langs kysten er likeledes et viktig tiltak for å vedlikeholde intensivt brukte friluftslivsområder. Skjærgårdstjenesten i Oslofjordområdet er evaluert, og man kan vise til positive erfaringer som kan legges til grunn for eksisterende og nye driftsordninger langs kysten.

Informasjon, opplæring, stimulering:

Fokuseringen på allemannsretten skal videreføres gjennom en flerårig informasjonsstrategi der enkelte av tiltakene vil bli gjennomført i samarbeid med friluftslivsorganisasjonene, reiselivs- og landbruksmyndighetene. Det skal særlig legges vekt på plikten til hensynsfull ferdsel i naturen for å demme opp for en utvikling med mer naturbelastende friluftslivsformer og kommersialisering.

Innføring av regelen om gratis fiske for barn under 16 år skal følges opp med informasjon og andre tiltak. Økt fiske for denne gruppen vil ikke umiddelbart gi økt inntekt fra fiskekortsalg, og det er derfor viktig at det offentlige bidrar for å utvikle og gjøre kjent dette tilbudet. Gjennom Norges Jeger- og Fiskerforbunds «Fritidsfiskeprosjekt»

arbeides det med stimulering til fritidsfiske i befolkningen generelt og ovenfor barn, ungdom, kvinner og funksjonshemmede spesielt.

For å fremme human, sikker og etisk forsvarlig jaktutøvelse er det f.o.m. 1995 lagt mer vekt på holdningslæring i den obligatoriske jegeropplæringen. Den årlige skyteprøven for storviltjegere er fra 1. april 1997 utvidet og forbedret.

Miljøverndepartementet samarbeider med andre myndigheter i «Sjøvettkampanjen» for å øke sikkerhet og miljøbevissthet blant fritidsbåtbrukerne. Jf. også kap. 2.2.4 om samarbeid med andre aktører om informasjon og veiledning.

Forskning, utredning og overvåkning:

Forskningsprogrammene «Miljøbetinget livskvalitet» og «Bruk og forvaltning av utmark». er av særlig interesse for resultatområde 2. Det forventes at disse programmene kan gi ny og forvaltningsrelevant kunnskap. Regelmessige og sammenlignbare tilstandsbeskrivelser av friluftslivsaktivitet, kunnskapsnivå mv. vil gi grunnlag for ny forskning. Bedre dokumentasjon av friluftslivets arealgrunnlag, først og fremst i de mest folkerike regionene, langs kysten og innenfor og omkring de større byene vil bli tilgjengelig gjennom det pågående arealdokumentasjonsprogrammet. Mer systematisk utprøving og evaluering av forvaltningstiltak skal gjennomføres, særlig i nasjonalparkene og andre intensivt brukte friluftsområder.

RESULTATOMRÅDE 3 - KULTURMINNER OG KULTURMILJØER

Status for arbeidet med miljøvernforvaltningens resultatmål

Resultatmåltabell for resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer

Miljøvernforvaltningens resultatmål:	**Resultatindikatorer**:	**Status**:
A1.Styrket beslutningsgrunnlag for forvaltning av kulturminnene	- Kulturminnedata integrert i landsdekkende planleggings- og beslutningsverktøy	Nasjonalt bygningsregister er under oppbygging og skal etter planen settes i drift i løpet av 1999. Det arbeides for å gjøre registeret for arkeologiske kulturminner operativt og brukervennlig.
A2. 300 av de mest utsatte bergkunstlokalitetene skal sikres innen år 2005.	- Antall sikrede bergkunstlokaliteter	1996-98 vil 55 lokaliteter være sikret kildeverdien gjennom dokumentasjon og andre nødvendige tiltak. Faglig utviklingsarbeid pågår parallelt med sikringsarbeidet. Oppdatert statusrapport og plan for sluttføring fremlegges i år 2000 på grunnlag av erfaring og kunnskapsoppbygging.
A3. Drift av 8 utvalgte tekniske og industrielle kulturminner skal være sikret.	-Antall istandsatte kulturminner - Antall kulturminner hvor driften er sikret	Det arbeides med å sikre driften på de 8 utvalgte anleggene.
A4. Utvalgte fartøyer skal være satt i stand i henhold til handlingsplanen.	-Antall istandsatte fartøyer - Kapasitet og spesialkompetanse til å utføre restaureringsarbeid.	Det er inngått avtaler med 150 eiere av verneverdige fartøyer. Det pågår større istandsettings-arbeider på 46 fartøy. Tre fartøyvernsentra er etablert for å utføre istandsetting etter tradisjonelle metoder, videreføring av tradisjonelle håndverk og som dokumenta-sjons-, informasjons- og rådgivningssentra innen fartøyvernet.
A5. Sluttføre igangsatte frednings- og bevarings-programmer innenfor utvalgte kategorier kulturminner innen år 2005.	- Antall områder fredet som kulturmiljøer. - Antall anlegg som er fredet eller bevart i henhold til tematiske landsverneplaner	Fredningsarbeid pågår for 12 kulturmiljøer. En fredning er sluttført. I 1997 ble det vedtaksfredet 53 anlegg. Fredningsprogrammet for 20. århundre og kystens kulturminner er avsluttet. Fredning av NSB-bygninger avsluttes i 1999 og fyrstasjoner i 2000 .

A6. Etablere system for miljøovervåking og forvaltning av de norske World Heritage-områdene i samsvar med UNESCO's retningslinjer	-Styrket formelt vern -System for miljøovervåking er etablert	Det foreligger evalueringsrapporter fra ICOMOS for alle fire verdenskulturminnene. Anbefalingene fra disse følges opp. Arbeidet med å utvide og styrke verneområdene rundt Bryggen i Bergen og Røros bergstad videreføres. Det pågår istandsetting av uthusene på Røros. Det arbeides med en plan for istandsetting og vedlikehold av Bryggen.
B1. Ivareta stedenes egenart, kulturminner og kulturmiljø og vektlegge estetiske kvaliteter i stedsformingen innen kommunal planlegging og byutviklings-politikk.	Mål, strategier og tiltakspakker utarbeidet	Faglig utviklingsarbeid pågår.
B2. Økt bevissthet i kommunene om betydningen av og mulighetene for fortsatt bruk og ombruk av eldre bygninger framfor riving og bygging av nytt	Prinsipper for vern, bruk, omforming og nybygging i eksisterende kulturmiljø utarbeidet	Faglig utviklingsarbeid pågår

Virkemidler

Økonomiske virkemidler:

Fredning etter kulturminneloven medfører rådighetsbegrensninger for eiere og brukere. Loven forutsetter at det gis tilskudd til skjøtsel og tilrettelegging av kulturmiljøer og til restaurering og istandsetting av kulturminner. Tilskuddsmidlene gis over kap. 1429, 60- og 70-poster. Tilskuddsmidlene kanaliseres til forebyggende tiltak for å hindre forfall og ødeleggelse av kulturminner. En stor del av fredete og bevaringsverdige kulturminner er i privat eie. Økonomiske virkemidler, herunder skatte- og avgiftssystemet har stor betydning for forvaltning, vedlikehold og skjøtsel av disse kulturminnene. Det er derfor viktig å etablere økonomiske incentiver som kan fremme privat verneinnsats. Miljøverndepartementet har startet et arbeid med å gjennomgå dagens regelverk med sikte på å identifisere ordninger som motvirker privat verneinnsats.

Kombinasjonen av tilskudd til investering og drift er en nødvendighet for å sikre en forsvarlig bevaring. I særlige tilfelle er det nødvendig med midler til erverv for å sikre nasjonalt viktige kulturminner og kulturmiljøer. I bruken av tilskuddsmidler er det et mål å få til samfinansiering med andre parter. Det blir gitt tilskudd til kulturminnetiltak også fra andre statlige sektorer, jf. kap. 2, resultatområde 2, «Virkemidler og samarbeid med andre sektorer».

Det har vist seg effektivt at Riksantikvaren står som tiltakshaver både med hensyn til kunnskapsoppbygging og utviklingsoppgaver. Til spesialtjenester må det kjøpes ekspertise i andre institusjoner. Disse midlene budsjetteres over kap. 1429 post 21.

Aksjon vannmiljø skal bidra til å øke tilgjengeligheten og bruksverdien langs vassdrag og sjøområder hvor det er oppnådd vannkvalitetsforbedringer. Det gis bl.a. tilskudd til å restaurere ødelagt natur og kulturminner, jf. kap. 1427 post 60.

Juridiske virkemidler:

De viktigste kulturminnene og -miljøene skal sikres gjennom fredning etter kulturminneloven. Etter loven er kulturminner fra før 1537 og samiske kulturminner eldre enn 100 år automatisk fredet. Skipsfunn eldre enn 100 år er gitt et automatisk vern etter loven. I tillegg gir loven adgang til å frede kulturminner og -miljøer. Fredning gjennomføres i hovedsak på bakgrunn av tematiske landsverneplaner. Fylkesvise verneplaner er en ny arbeidsform som vil kunne føre til større forutsigbarhet i vernearbeidet. Forslag til

endringer i kulturminneloven som tar sikte på å styrke vernet av nasjonalt viktige kulturminner og kulturmiljøer, er sendt på høring.

I arbeidet med å sikre verdifulle kulturlandskap og andre kulturmiljøer er også fredning etter naturvernloven og bevaring etter plan- og bygningsloven viktige virkemidler.

Gjennom arealplanlegging etter plan- og bygningsloven skal kvaliteter som funksjonelle strukturer, stedsforming, kulturhistoriske sammenhenger og viktige kulturminner ivaretas som premisser for den videre utvikling av et område.

Administrative virkemidler:

Statens arbeid på dette resultatområdet utføres i hovedsak av Riksantikvaren i samråd med øvrige direktorater. Regional kulturminneforvaltning skjer i fylkeskommunene, Samisk kulturminneråd, Sysselmannen på Svalbard, Fylkesmannen i Nordland, de fem arkeologiske forvaltningsmuséer og de fem marinarkeologiske forvaltningsmuséer. Disse utøver alle myndighet etter kulturminnelovgivningen og bidrar til å gjennomføre oppgavene under dette resultatområdet.

Informasjon, kompetanse- og kunnskapsformidling:

Strategisk bruk av informasjon overfor prioriterte målgrupper er et vesentlig virkemiddel for å få flere til å bli engasjert i arbeidet for å verne om kulturminnene og for å få flere sektorer til å ta ansvar for kulturminnehensyn i sine arbeidsområder. Interessen for kulturminner som ble skapt hos befolkning og beslutningstakere gjennom Kulturminneåret, søkes opprettholdt gjennom arbeidet med lokal Agenda 21.

Det er viktig med en aktiv, målrettet innsats mot beslutningstakere i stat og kommune for å få flere til å ta ansvar for det verdi- og kunnskapspotensialet som kulturminnene representerer. Dette krever en systematisk oppbygging av kulturminnefaglig kompetanse på mange nivåer i forvaltningen. Målrettet innsats mot barn og unge gjennom skole og frivillige organisasjoner forventes å føre til større kunnskap og forståelse for kulturminnene. Riksantikvaren vil fortsette å spille en viktig rolle i miljølæreprogrammet og bidra til å integrere kunnskap om kulturminner i miljøundervisningen.

For å sikre en bærekraftig forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer er det et stort behov for utdanning av håndverkere og utvikling av kunnskap om bruk av tradisjonelle materialer og gamle håndverksteknikker. Riksantikvarens istandsettingsprosjekter er kompetansehevende, både for forvaltning og utførende håndverkere. Dette er et viktig bidrag til kunnskapsoppbyggingen.

Forskning, utvikling og utredning:

Riksantikvaren koordinerer kulturminneforvaltningens FoU-arbeid. Formålet med FoU-arbeid er tredelt:

- å få nødvendig kunnskap for valg av virkemidler, forvaltning, vedlikehold, istandsettelse og sikring av kulturminner og kulturmiljø.
- å bidra til en bærekraftig forvaltning og utvikling av bygde miljø
- å integrere kulturminneforvaltning i andre sektorer med bl.a. kunnskapsbidrag.

Direktoratet har ansvar for å påse at relevante utrednings- og utviklingsprosjekter gjennomføres. Utrednings- og utviklingsprosjekter er et nødvendig ledd i den totale FoU-satsingen og et viktig grunnlag for større forskningssatsinger. FoU-satsinger er viktig for en faglig utvikling og oppbygging av NIKU. Utbygging av kontaktnett mot andre forskningsmiljøer, særlig universiteter og høgskoler og oppbygging og sikring av forskningskompetanse er prioritert i kulturminneforvaltningens FoU-arbeid.

Gjennom Norges forskningsråd støttes også forskningsprogrammene Kulturminner og miljø og Bruk og forvaltning av kulturmiljø og naturressurser.

Register, prognosedannelse og miljøovervåking:

En helhetlig og sektorovergripende kulturminneforvaltning forutsetter oversikt over kjente kulturminner og kulturmiljøer og faglige vurderinger av sannsynlige kulturminnelokaliteter, samt oversikt over arealbruk. Tilgjengelige oversikter, samkjørt med kartverk og IT-baserte planleggingsverktøy, vil ha en konfliktforebyggende effekt, og lette arbeidet med plansaker. Godt utbygde registre er et nødvendig grunnlag for prognosedannelser, utvelgelse av verneverdige objekter og områder, miljøovervåking og miljøstatusrapportering.

Et nasjonalt bygningsregister vil bidra til å fremskaffe relevant grunnlagsinformasjon for alle som arbeider med bygnings- og arealrelaterte spørsmål. Registeret vil etter planen

bli tilgjengelig innen utgangen av 1999. Tilgang til disse rådata vil ha stor betydning for effektivitet og dialog i arealplanlegging og forvaltning.

By- og tettstedsutvikling

Riksantikvaren har ansvaret for satsingsområdet «Stedsforming og kulturminner» innenfor miljøbyprogrammet. Kulturminner og kulturmiljøer er vesentlige premisser for videre by- og tettstedsutvikling, og direktoratet er dessuten tillagt fagansvaret for stedsutvikling generelt. Det omfatter kulturhistoriske forhold samt strukturelle og estetiske forhold.

Internasjonalt arbeid:

Internasjonalt samarbeid om bevaring av kulturminner skjer gjennom arbeid i nordiske fora, i norsk-russisk samarbeid, innen Europarådet, EU/EØS systemet og innenfor UNESCO. Det legges vekt på å bidra til at kulturminnenes kunnskaps-, opplevelses- og bruksverdier styrkes gjennom støtte til arbeidet med å gjennomføre forpliktelser i tråd med internasjonale avtaler og konvensjoner.

Kulturminner og kulturmiljøer utgjør også en viktig ressurs i bistandsarbeidet. Gjennom en egen samarbeidsavtale mellom Riksantikvaren og NORAD søker en å integrere kulturminneforvaltning i bistanden. Det vises for øvrig til omtale under resultatområde 8.

KAP. 1422 BIOMANGFOLD, FRILUFTSLIV OG KULTURMINNER

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	2 117	9 659	8 699
11	Varer og tjenester	4 659		
70	Tilskudd til lokale tiltak mm	998	725	
	Sum kap. 1422	7 774	10 384	8 699

Planlagt disponering av kap. 1422 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Vedtatt 1998 jf. St.prp.nr.1	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan-siering
1. Vern og bruk av biologisk mangfold	3 538	7 935	6 207	1.2
2. Friluftsliv	1 389	408	985	1.3
3. Kulturminner og kulturmiljøer	2 016	1 123	787	0.5
9. Regional planlegging	63	0	0	0
11. Organisasjon og økonomi	767	918	720	0.2
Sum planlagt disponert fra kap. 1422	7 774	10 384	8 699	-

Kap. 1422 omfatter midler til gjennomføring av departementets oppgaver som sentral forvaltningsmyndighet innenfor resultatområdene 1 Vern og bruk av biologisk mangfold, 2 Friluftsliv og 3 Kulturminner og kulturmiljøer.

Postmerknader

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningsforslaget under post 01 dekker utgifter til midlertidige stillinger og korttidsengasjement i tilknytning til faglige prosjekter.

Midlene dekker også utgifter til departementets kjøp av tjenester knyttet til faglige prosjekter, utrednings- og utviklingsarbeid, samt administrative kostnader forbundet med gjennomføringen av disse. Posten kan også nyttes til kurs- og konferansevirksomhet, kompetanseutviklingstiltak samt reiser knyttet til departementets oppgaver som overordnet forvaltningsmyndighet.

Post 70 Tilskudd til lokale tiltak m.m.

Posten utgår fra og med 1999-budsjettet. Midlene er budsjettert under kap. 1463 post 74 Lokal Agenda 21, tilskudd til tiltak i organisasjoners regi.

KAP. 1425 VILT- OG FISKETILTAK
(jf. kap. 4425)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter		46 758	33 944
60	Kommunal vilt- og fiskeforvaltning, *kan overføres*		15 000	23 500
65	Fallvilt, *kan overføres*		7 000	7 000
70	Tilskudd til fiskeformål, *kan overføres*		9 500	5 500
71	Tilskudd til viltformål, *kan overføres*		11 450	14 895
72	Erstatninger for hjorteviltskader, *kan overføres*		2 793	2 793
	Sum kap. 1425		92 501	87 632
	Tilsagnsfullmakt post 70	2 000	2 000	2 000

Planlagt disponering av kap. 1425 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998 jf. St prp nr 1	Planlagt disponert 1999	Pst-vis finan-siering
1. Vern og bruk av biologisk mangfold		74 693	78 082	15.7
2. Friluftsliv		4 470	5 200	7.0
4 Hav og vannforurensing		145	0	0
5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier		30	0	0
7 Klimaendringer, luftforurensinger og støy		40	0	0
8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid – bistand, nord og polarområdene		400	0	0
9. Regional planlegging		1 205	0	0
10. Kart og geodata		1 525	0	0
11. Organisasjon og økonomi		9 993	4 350	1.0
Sum planlagt disponert fra kap. 1425		92 501	87 632	-

Kap. 1425 Vilt- og fisketiltak inkluderer utgifter der tilsvarende inntekter refunderes fra Viltfondet og Statens fiskefond, jf. kap. 4425 Refusjoner Viltfondet og Statens fiskefond.

Midlene under kap. 1425 er i sin helhet knyttet til forvaltningen av vilt- og fiskeressursene og er hovedsakelig rettet mot resultatområde 1 Vern og bruk av biologisk mangfold.

Viltfondet og Statens fiskefond synliggjør at norsk vilt- og fiskeforvaltning for en stor del er basert på brukerfinansiering gjennom pålagte avgifter og gebyrer. Lønn og godtgjørelser til fast ansatte innen det statlige virkeområdet dekkes ikke av kap. 1425, men fremgår av kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning og kap. 1406 Fylkesmennenes miljøvernavdelinger.

Viltfondet og Statens fiskefonds mål:

Viltfondet:

Viltlovens §40 fastsetter at «den som vil drive jakt eller fangst etter denne lov, skal betale jegeravgift etter satser og regler som Kongen fastsetter» og at «for hvert dyr som tillates felt eller felles av elg, hjort og villrein skal det betales en fellingsavgift etter satser og regler som Kongen fastsetter».

Gjennom behandlingen av statsbudsjettet for 1989 fastsatte Stortinget følgende retningslinjer for bruken av viltfondsmidlene:

– Viltfondet skal brukes til forvaltningstiltak som kommer viltet og allmennheten til gode, herunder viltforvaltning i kommunene, lokale, regionale og sentrale vilttiltak, viltforskning, forebyggende tiltak mot og erstatninger for skader forvoldt av hjortevilt, jegerregister og jegerservice

- Den årlige fordelingen av midler mellom formålene som er nevnt over, skal fremgå av Miljøverndepartementets budsjettproposisjon. Ved budsjetteringen forutsettes det at ca. halvparten av jegeravgiftsmidlene skal gå til vilttiltak i distriktene og at fellingsavgiftene som er knyttet til villrein skal nyttes i villreinforvaltningen.
- Viltfondets kapital forvaltes av Finansdepartementet. Utgiftene og fordelingen av midler budsjetteres over Miljøverndepartementets budsjett. Den årlige rammen skal normalt tilsvare fondets antatte inntekter samme år. Eventuelle overskytende inntekter skal overføres og kapitaliseres i fondet.

Statens fiskefond:

I lov om laksefisk og innlandsfisk mv., § 30, heter det at den som er fylt 16 år og vil fiske etter anadrome laksefisk eller innlandsfisk skal betale avgift til fiskefondet. Det er gitt visse unntak, bl.a. fiske etter reindriftslovgivningen og dispensasjoner gitt for fiske i undervisnings- eller behandlingsøyemed.

Gjennom behandlingen av statsbudsjettet for 1989 fastsatte Stortinget følgende retningslinjer for bruken av Statens fiskefondsmidler:

- Statens fiskefonds inntekter består av fiskeravgift, verdien av inndratt fisk og renter av fondets kapital
- Statens fiskefond skal brukes til fiskeforvaltningstiltak som kommer samfunnet og allmennheten til gode, herunder lokale fiskestelltiltak og investeringer, spesielle driftsutgifter til fiskefremmende formål og fiskeforskning
- Den årlige fordelingen av midlene mellom formålene som nevnt over, skal fremgå av Miljøverndepartementets budsjettproposisjon. Ved budsjetteringen forutsettes det at omlag halvparten av fondets inntekter skal gå til lokale fiskestelltiltak
- Statens fiskefonds kapital forvaltes av Finansdepartementet. Utgiftene og fordelingen av midler budsjetteres over Miljøverndepartementets budsjett. Den årlige rammen skal normalt tilsvare fondets antatte inntekter samme år. Eventuelle overskytende inntekter skal overføres og kapitaliseres i fondet.

Regjeringen tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med forslag om omlegginger under kap. 1425 og kap. 4425. En vil spesielt vurdere å overlate en større del av ansvaret for hjorteviltforvaltningen til kommunene.

Postmerknader

Post 01 Driftsutgifter

Midlene under denne posten er i hovedsak rettet mot resultatområde 1 Vern og bruk av biologisk mangfold.

Bevilgningen er forutsatt å skulle dekke utgifter til faglige prosjekter og utredninger samt administrative kostnader knyttet til disse prosjektene. Midlene skal brukes til å tilrettelegge for en langsiktig og bærekraftig utnyttelse av jakt- og fiskeressursene, samt allmennhetens adgang til disse. Midlene dekker også utgifter til lønn og godtgjørelser for midlertidige ansatte knyttet til gjennomføringen av prosjekter og spesielle utredninger m.v.

Den årlige utsending av jeger- og fiskeravgiftskort skjer sentralt i Direktoratet for naturforvaltning. Arbeidet med slik utsendelse, herunder trykking av nødvendig informasjonsmateriell, dekkes av Viltfondet og Statens fiskefond og utgiftsføres over posten. Det samme gjelder nødvendig materiell for innkreving av avgifter som fellingsavgifter, fellingstillatelse, statistikkoppgaver mv. Post 01 dekker også kostnader til porto, trykking, statistikkproduksjon mv., samt utgifter knyttet til arbeidet med etablering og drift av jegerregisteret, informasjonsvirksomhet og jegerservice utenom direktoratet.

Posten er redusert for 1999 da midler er flyttet og foreslått budsjettert under øvrige poster under kap. 1425. Dette som ledd i en sterkere prioritering av lokale tiltak.

Post 60 Kommunal vilt og fiskeforvaltning, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Under-post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
60.1	Viltforvaltning i kommunene		10 500	19 000
60.2	Fiskeforvaltning i kommunene		4 500	4 500
	Sum post 1425.60 Kommunal vilt- og fiskeforvaltning, *kan overføres*		15 000	23 500

Midlene under denne posten er i hovedsak rettet mot resultatområde 1 Vern og bruk av biologisk mangfold. Posten kan benyttes til både tiltak og administrative utgifter i kommunene. Det forutsettes ikke kommunale egenandeler under tilskuddsordningen.

Underpost 60.1 Viltforvaltning i kommunene

Posten skal dekke utgifter til den lokale viltforvaltningen, jf. Ot prp nr. 63 (1991-92) Om lov om endring i viltloven. Utgiftene til den kommunale viltforvaltningen forskutteres av kommunene og har fram til nå blitt refundert av staten året etter. Midler på post 60.1 i 1999 skal dekke kommunenes utgifter for to år, både refusjonskrav fra kommunene for 1998 og innmeldte behov fra kommunene for 1999.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å bidra til en god gjennomføring av administrative viltforvaltningsoppgaver i kommunene.

Tildelingskriterier:

Tildeling foretas på bakgrunn av innmeldte refusjonskrav/behov fra kommunene, samt fordelingsnøkler av objektiv karakter.

Oppfølging og kontroll

På grunn av at ordningen for 1998 innebærer kun refusjon av påløpte kostnader gjennomføres ordinær revisjon i kommunen, og det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av disse oppgavene. Ved overgang til fordeling basert på innmeldte behov i 1999 vil kontrollen bestå av en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapporter fra tilskuddsmottakere.

Underpost 60.2 Fiskeforvaltning i kommunene

Posten skal dekke utgifter forbundet med overføring av myndighet og oppgaver etter lakse- og innlandsfiskloven til kommunene.

Mål:

Målet for tilskuddsordningen er å bidra til og sikre gjennomføring av fiskeforvaltningsoppgaver som kommunene har fått delegert ansvaret for etter lakse- og innlandsfiskeloven.

Tildelingskriterier:

Tiltak som kan gis tilskudd er kartlegging av fiskeressursene/fiskens leveområder innen kommunen, kartlegging av fiskeinteressene i kommunen, innarbeiding av fiskens leveområder og fiskeinteressene i kommunale planer etter plan- og bygningsloven, kartlegging av inngrep i vassdrag med formål å iverksette gjenopprettende eller kompenserende tiltak, opprettelse og drift av lokale samarbeidsråd, deltakelse i rettighetshavernes driftsplanarbeid og andre ressurskrevende oppgaver som følger direkte av delegasjonen av myndighet etter lakse- og innlandsfiskloven.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og –regnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Post 65 Fallvilt, *kan overføres*

Midlene under denne posten er i hovedsak rettet mot resultatområde 1 Vern og bruk av biologisk mangfold. Posten skal dekke utgifter til ivaretakelse av fallvilt i kommunene.

Mål:

Målet med ordningen er å bidra til at fallvilt ivaretas i henhold til viltlovens krav.

Tildelingskriterier:

Tildeling skjer i form av full kostnadsdekning i henhold til refusjonskrav fra kommunene. Blant utgifter som dekkes er lønn til jaktlag og utgifter til ivaretakelse av fallvilt.

Oppfølging og kontroll:

Den enkelte kommune blir fulgt opp ved stikkprøvekontroller av påløpte utgifter ved bilagskontroll. Særskilt bilagskontroll for 5 kommuner i hvert fylke er utført i 1998.

Post 70 Tilskudd til fiskeformål, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Under-post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
70.1	Tilskudd til sentralt styrte tiltak		9 500	3 000
70.2	Tilskudd til lokalt styrte tiltak			2 500
	Sum post 1425.70 Tilskudd til fiskeformål, *kan overføres*		9 500	5 500

Tilskuddsordningen er rettet inn mot resultatområdene 1 Vern og bruk av biologisk mangfold og 2 Friluftsliv.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å sikre og utvikle lokale bestander av laks, sjøørret, sjørøye og innlandsfisk, samt å motivere til og bedre mulighetene for fritidsfiske med basis i lokale fiskebestander. Tilskuddsordningen skal understøtte driftsplanbasert forvaltning.

Tildelingskriterier:

Tilskudd gis til tiltak i regi av lag og organisasjoner etter søknad. Tiltak som kan gis tilskudd til er kultiveringstiltak, fysiske tilretteleggingstiltak som skal bedre mulighetene for fiske, informasjon om fiskemuligheter, organisering av større fiskekortområder, FOU-tiltak, kartlegging av biologisk mangfold i ferskvann, forvaltningsrelaterte forsknings- og utredningsprosjekter for bevaring av fiskestammer og bedre utnyttelse av fiskeressursene og driftsplanlegging

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og –regnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Når tilskudd gis til bl.a. FOU-tiltak, blir i tillegg kvaliteten på produktet kontrollert i forhold til de forventninger som er gitt i tilsagnet eller kontrakten.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 70 Tilskudd til fiskeformål, kan overføres.

		(i 1000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.97	60
-	Overførte midler fra 1997	0
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.97	60
+	Nye tilsagn for 1998	11 477
-	Bevilgning for 1998	9 537
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	2 000
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 1999	5 500
=	Sum tilsagn pr. 31.12.99	7 500
-	Bevilgningsforslag for 1999	5 500
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 1999	2 000

Post 71 Tilskudd til viltformål, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Under-post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
71.1	Hjortevilttiltak		2 500	3 500
71.2	Villreintiltak		2 950	2 950
71.3	Lokale vilttiltak m.v.		6 000	8 445
	Sum post 1425.71 Tilskudd til viltformål, *kan overføres*		11 450	14 895

Midlene under posten er i hovedsak rettet mot resultatområde 1 Vern og bruk av biologisk mangfold. Midlene fordeles fylkesmennene i henhold til fordelingsnøkler basert på innbetalte fellingsavgifter, jegeravgift, antall jegere i fylket m.m. Fylkesmennene fordeler midlene til vilttiltak etter søknad.

Mål:

Målet for tilskuddsordningen er å bidra til en god gjennomføring av viltforvaltningsoppgaver og tiltak i regi av sentrale, regionale og kommunale myndigheter, samt enkeltpersoner, lag og organisasjoner.

Tildelingskriterier:

Tiltak som kan gis tilskudd er kartlegging av viltressursene/viltets leveområder, kartlegging av viltinteressene i kommuner og regioner , innarbeiding av viltets leveområder og viltinteressene i kommunale planer etter plan- og bygningsloven, kartlegging og iverksetting av tiltak med formål å bedre bestandsoversikter, opprettelse og drift av lokale samarbeidsråd, deltakelse i rettighetshavernes driftsplanarbeid, FoU og studentoppgaver, organisasjoner lag og foreninger som ønsker å iverksette tiltak, og andre prioriterte viltformål. Det kan også gis tilskudd til tilrettelegging, organisering og informasjon om jakt og jaktmuligheter.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og –regnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Underpost 71.1 Hjortevilttiltak

Underposten skal dekke tiltak knyttet til handlingsplan for forvaltning av hjortevilt som er utarbeidet i samarbeid mellom forvaltningen og organisasjonene i 1995. Midlene skal benyttes i hjorteviltforvaltningen til tiltaksrettede undersøkelser og overvåking, metodeutvikling, tilskudd til praktiske tiltak og bidrag til løsning av oppgaver i regi av organisasjoner m.m., og forvaltningsrettet FoU og sentrale utviklingstiltak som er nødvendig for senere å kunne sette i verk praktiske tiltak.

Underpost 71.2 Villreintiltak

Underposten skal dekke tiltak i villreinforvaltningen som drift av villreinområdene, bestandstellinger, overvåking, driftsplaner, arbeid med sikring av leveområdene, forvaltningsrettede FoU- og sentrale utviklingstiltak som er nødvendig for senere å kunne sette i verk praktiske tiltak.

Underpost 71.3 Lokale vilttiltak mv.

Midlene benyttes til vilttiltak og prosjekter i regi av lokale, regionale og landsomfattende organisasjoner, forvaltningsrettet FoU knyttet til dokumentasjon og overvåking av biologisk mangfold og sentrale utviklingstiltak som er nødvendig for senere å kunne sette i verk praktiske tiltak i distriktene.

Post 72 Erstatninger og forebyggende tiltak mot hjorteviltskader, *kan overføres*

Midlene skal dekke erstatninger for hjorteviltskader, forebyggende tiltak og uforutsette ekstraordinære behov.

Mål:

Målet med ordningen er å bidra til at enkeltpersoner ikke blir påført ekstraordinære kostnader som følge av skade som voldes av hjortevilt.

Tildelingskriterier:

Midler tildeles i henhold til egen forskrift fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og –regnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

KAP. 4425 REFUSJONER FRA VILTFONDET OG STATENS FISKEFOND
(jf. kap. 1425)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
51	Viltfondet		65 336	67 000
52	Statens fiskefond		29 446	20 632
	Sum kap. 4425		94 782	87 632

Under dette kapitlet budsjetteres de forventede refusjonene fra Viltfondet og Statens fiskefond. Eventuelle overskytende inntekter skal i henhold til retningslinjene overføres og kapitaliseres fondene.

Post 51 Viltfondet

Viltfondets inntekter kommer fra jegeravgiften, fellingsavgiften, fallvilt og renter av fondskapitalen. Jegeravgiften er Viltfondets største inntektskilde. Omkring 170 - 175 000 personer betaler jegeravgift hvert år. I jegerregisteret er det pr 07.08.98 registrert 332 734 personer. Miljøverndepartementet har bedt Direktoratet for naturforvaltning om å forbrede en overføring av Jegerregisterets registerdel til Brønnøysundregistrene. Arbeidet med overføringen av registerdelen startet i 1998. Inntektene fra jegeravgiften vil fortsatt føres over denne posten.

Det er i dag et krav at fellingsavgifter for hjortevilt skal være betalt inn innen 10 dager før jakttidas start for at det skal foreligge gyldig fellingstillatelse. På bakgrunn av Stortingets merknader ved lovrevisjonen i 1993, ble det i 1995 og 1996 gjennomført en prøveordning med etterskuddsvis innkreving av fellingsavgift i avgrensede områder. Det vil videre bli igangsatt et utredningsarbeid med sikte på å overlate en større del av inntektene i fondet til kommunene.

Hovedinntektene knyttet til fallvilt kommer fra omsetning av kjøtt fra påkjørt vilt. Tilsvarende utgifter blir budsjettert under kap. 1425 post 65. De årlige inntekter og utgifter varierer både geografisk, bl.a. med klima- og snøforhold det enkelte år og med bestandsnivå, og er derfor vanskelig å forutsi eksakt.

For 1999 vil Viltfondet refundere forskning og utvikling som vedrører viltforvaltning, vilttiltak, ivaretakelse av viltet i arealplanleggingen, forebyggende tiltak og erstatninger som gjelder hjorteviltskader, villreinnemndenes administrative utgifter, administrative utgifter til viltforvaltning i kommunene og administrasjon av jegerregisteret og jegerservice. Jegeravgiften foreslås opprettholdt på kr 210,- som i 1998.

Inntektene fra fellingsavgiftene på elg, hjort og villrein skal nyttes i hjorteviltforvaltningen. Gjennomføring av tiltakene i handlingsplanen for forvaltning av hjortevilt finansieres gjennom fellingsavgiftene, som holdes på samme nivå som i 1998. Fellingsavgiften for voksen elg er kr 400,-, voksen hjort kr 300,- og voksen rein kr 210,-. Avgiftene for elgkalv, hjortekalv og villreinkalv holdes også uendret med henholdsvis kr 230,-, kr 180,- og kr 120,-.

Samlede refusjoner fra Viltfondet:

(i 1 000 kr)

Kommunal viltforvaltning (kap. 1425, post 60.1)	19 000
Fallvilt (kap. 1425, post 65)	7 000
Hjorteviltiltak (kap. 1425 post 71.1)	3 500
Erstatninger og forebyggende tiltak (kap. 1425, post 72)	2 793
Lokale vilttiltak (kap. 1425 post 71.3)	8 445
Villreintiltak (kap. 1425, post 71.2)	2 950
Prosjekter, administrasjon mv. (kap. 1425, post 01)	23 312
Refusjoner fra Viltfondet av utgifter kap. 1425	67 000
Viltforskning, NINA (kap. 1410, post 50)	3 000
Sum refusjon Viltfondet i 1999	70 000

Post 52 Statens fiskefond

Statens fiskefonds inntekter består av fiskeravgift, verdien av inndratt fisk og renter av fondets kapital. Fondet refunderer utgifter til fiskeforvaltningstiltak og fiskeforskning.

Det er kjent at mange av de som fisker ikke betaler fiskeravgiften, og det arbeides med å få økt antall innbetalinger. I denne forbindelse vurderes en brukertilpasning av innbetalingssystemet for å øke motivasjonen for innbetaling.

Innbetalt fiskeravgift i 1997 er gått ned i forhold til 1996. Det ble løst 15 000 færre kort, og dette utgjør en nedgang på ca. 2 mill. kr. Nedgangen i innbetaling av fiskeravgift for fiske etter laks, sjøaure og sjørøye var på 12 000 kort, men det var også en nedgang i innbetalt avgift for fiske etter innlandsfisk. Dette skyldes i hovedsak de to nye ordningene med ukeavgift og familieavgift, som er et ledd i en bedre tilrettelegging for fiske for allmennheten. I 1997 ble det solgt ca 2 500 flere familiekort enn i 1996, noe som betyr at antall innlandsfiskere som løste fiskeravgift lå på omtrent samme nivå som i 1996.

For 1999 forventes en nedgang i inntektene til Statens fiskefond i forhold til 1998. Fiskeravgiften for fiskeåret 1999/2000 foreslås opprettholdt på dagens nivå. For fiske etter anadrome laksefisk (laks, sjøørret og sjørøye) foreslås årsavgiften opprettholdt på kr 180,-. Årsavgiften for fiske etter innlandsfisk og kreps foreslås opprettholdt med kr 90,- mens ukeavgiften foreslås opprettholdt med kr 45,-. Prisen for familiekort som kan benyttes av ektefeller/samboere og barn i alderen 16 til 20 år, foreslås også opprettholdt med kr 160,- for ett år og kr 60,- for en uke. Familiekort kan kun benyttes ved fiske etter innlandsfisk og kreps.

Samlede refusjoner fra Statens fiskefond:

	(i 1 000 kr)
Tilskudd til fiskeformål (kap. 1425, post 70)	5 500
Kommunal fiskeforvaltning (kap. 1425, post 60.2)	4 500
Prosjekter, administrasjon m.v. (kap. 1425, post 01)	10 632
Refusjoner fra Fiskefondet av utgifter kap. 1425	20 632
Fiskeforskning, NINA (kap. 1410, post 50)	2 868
Sum refusjon fra Statens fiskefond i 1999	23 500

KAP. 1426 STATENS NATUROPPSYN
(jf. kap. 4426)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter		38 110	37 374
30	Tiltak i nasjonalparkene, *kan overføres*		2 500	2 500
31	Tiltak i naturvern- og friluftsområder, *kan overføres*		10 613	10 613
32	Skjærgårdsparker m.v., *kan overføres*		7 835	9 835
70	Tilskudd til naturoppsyn, *kan overføres*			500
	Sum kap. 1426		59 058	60 822

Kap. 1426 Statens naturoppsyn inkluderer midler til etablering og drift av Statens naturoppsyn (SNO) og midler til tiltak i natur- og friluftsområder.

Planlagt disponering av kap. 1426 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998 jf. St prp nr 1	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan-siering
1. Vern og bruk av biologisk mangfold	0	38 794	37 459	7.5
2. Friluftsliv	0	17 146	20 306	27.4
4 Hav- og vannforurensing	0	66	65	0.03
8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid, -bistand, nord og polarområdene	0	161	0	0
11. Organisasjon og økonomi	0	2 891	2 992	0.7
Sum planlagt disponert fra kap. 1426	0	59 058	60 822	-

Statens Naturoppsyns rolle og oppgaver:

Statens naturoppsyn (SNO) er etablert med hjemmel i lov om statlig naturoppsyn av 21.6.1996, jf. Ot prp nr 30 (1995-96) og skal gi et samlet grep om statens oppsynsinnsats. En viktig utfordring for oppsynet vil være å skape forståelse og respekt for regelverket som finnes på dette området, for å forebygge miljøkriminalitet. Hovedoppgavene vil være informasjon og veiledning, i tillegg til bl.a. kontroll, registrering, dokumentasjon, skjøtsel og drift. Det vil legges stor vekt på å etablere godt samarbeid med de andre aktørene innen naturoppsyn der særlig samordning med politiet vil være viktig når det gjelder kontrollmessige oppgaver. Den nasjonale ledelsen er knyttet til Direktoratet for naturforvaltning som en liten, administrativ enhet, mens hovedtyngden av arbeidet skjer lokalt i områder der behovet for styrket oppsyn er størst. Virksomheten er basert dels på eget feltpersonale og dels på kjøp av tjenester og samarbeid med andre oppsynsordninger lokalt og regionalt. Det heltidsansatte oppsynet vil bli tilsatt i Direktoratet for naturforvaltning, men vil ha arbeidssted lokalt tilknyttet et definert, geografisk område.

Postmerknader

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønns- og driftsutgifter til Statens naturoppsyn. Posten dekker også lønn til engasjementer i den sentrale enheten i Direktoratet for naturforvaltning, samt engasjement av statspensjonister (politi).

Posten dekker videre utgifter til ulike råd og utvalg, utgifter til IT- og sambandsutstyr, feltutstyr, uniform/arbeidstøy, opplæringstiltak, informasjonsmateriell, naturveiledningstiltak mv., samt utviklingskostnader. Posten dekker også utgifter knyttet til salg av nasjonalparkprodukter, samt oppdragsvirksomhet der de tilsvarende inntektene budsjetteres på kap. 4426 post 01. Det er overført 0,6 mill. kr til kap. 1406 post 01 for å kompensere utgifter til to nyopprettede stillinger hos Fylkesmannen i Sogn og Fjordane og Fylkesmannen i Hordaland.

Post 30 Tiltak i nasjonalparkene, *kan overføres*

Posten dekker statlige investeringsutgifter i forbindelse med forvaltningen av nasjonalparkene og tilliggende verneområder i tråd med godkjent forvaltningsplan o.a. styringsdokumenter. Videre dekker posten utgifter til tilretteleggingstiltak av ulike slag i forbindelse med styringen av ferdselen inntil og i nasjonalparkene.

Post 31 Tiltak i naturvern- og friluftslivsområder, *kan overføres*

Posten dekker utgifter til ulike praktiske tiltak som følger av statlig erverv av nasjonalt eller regionalt viktige friluftslivsområder eller varige servituttavtaler for sikring av allmennhetens friluftsinteresser i slike områder. Posten dekker også feltmessige utgifter i naturområder fredet ved kgl. res. Dette er bl.a. utgifter til opparbeidelse av stier, tilrettelegging for publikum, uteinformasjonstiltak mv.

Innenfor forslag til bevilgning for 1999 er det satt av 1,5 mill. kr til arbeidet med å opprette broforbindelse til Ramsarområdet Tautra for å restaurere og sikre verneverdiene i området.

Post 32 Skjærgårdsparker mv., *kan overføres*

Posten dekker utgifter til den praktiske forvaltningen av skjærgårdsparker samt utgifter knyttet til drift av skjærgårdstjenesten i Oslofjorden. Begge disse type ordninger er etablert med bakgrunn i statlige initiativ. Posten skal også dekke utgifter til forvaltningsoppgaver/områdeforvaltning, herunder nødvendig merke- og oppsynsoppgaver i forbindelse med skjærgårdsparkene og andre friluftslivsområder i kystsonen som sikres av staten.

Posten foreslås økt med 2 mill. kr sammenlignet med 1998 som en følge av nye skjærgårdsparketableringer.

Post 70 Tilskudd til naturoppsyn, *kan overføres*

Posten er ny for 1999 og dekker støtte til oppsynsaktiviteter i regi av frivillige organisasjoner. Dette vil fungere som et viktig supplement til aktiviteter som utføres av Statens naturoppsyn (SNO). Spesielt vil det være aktuelt å gi tilskudd til forebyggende tiltak mot faunakriminalitet.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å støtte opp om oppsynsaktiviteter i regi av frivillige organisasjoner der dette vil fungere som et viktig supplement til aktiviteter som utføres av Statens naturoppsyn.

Tildelingskriterier:

Tilskudd gis til tiltak i regi av kompetente organisasjoner etter søknad. Tilskudd kan bl.a. gis til planlegging og gjennomføring av arbeid i felt og til oppsynsrelevant kurs-, opplærings- og informasjonsvirksomhet innen de aktuelle organisasjonene.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og –regnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

KAP. 4426 STATENS NATUROPPSYN
(jf. kap. 1426)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Ymse inntekter		600	614
	Sum kap. 4426		600	614

Post 01 Ymse inntekter

På posten føres ulike inntekter for Statens naturoppsyn, herunder inntekter fra salg av nasjonalparkprodukter, inntekter fra oppdragsvirksomhet o.l. Mindreinntekter på posten medfører tilsvarende mindreutgifter under kap. 1426 post 01.

KAP. 1427 DIREKTORATET FOR NATURFORVALTNING
(jf. kap. 4427)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	42 652	57 259	81 794
11	Varer og tjenester	49 181		
21	Spesielle driftsutgifter	37 004	2 300	
30	Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder, *kan overføres*	18 286	15 385	13 385
31	Tiltak i naturvern- og friluftsområder, *kan overføres*	13 878		
32	Statlige erverv, fylkesvise verneplaner, *kan overføres*	18 789	9 000	13 500
33	Statlige erverv, barskogvern, *kan overføres*	25 704	35 054	26 154
34	Statlige erverv, nasjonalparker, *kan overføres*			1 000
39	Investeringer, flomskader, *kan overføres*	133		
60	Kommunal naturforvaltning, *kan overføres*	14 843		10 212
62	Tilskudd til interkommunal friluftsråd, *kan overføres*	10 867	4 212	3 000
65	Fallvilt	6 851		
67	Lokal Agenda 21, tilskudd til Aksjon vannmiljø, *kan overføres*		5 500	
70	Tilskudd til fiskeformål, *kan overføres*	16 332		
71	Tilskudd til viltformål	12 648		
73	Erstatninger og forebyggende tiltak mot rovviltskader, *kan overføres*	68 883	72 802	96 002
74	Tilskudd til friluftslivstiltak, *kan overføres*	4 371	4 370	4 370
75	Internasjonale avtaler og medlemskap	496	497	832
76	Tilskudd til kulturlandskapstiltak, *kan overføres*	1 548	1 500	1 500
77	Tilskudd til naturinformasjonssentra, *kan overføres*	3 900	5 400	5 400
79	Tilskudd, flomskader, *kan overføres*	285		
	Sum kap. 1427	346 651	213 279	257 149
	Tilsagnsfullmakt post 30.....	6 000	8 000	10 000
	Tilsagnsfullmakt post 32.....	38175	35 175	45 066
	Tilsagnsfullmakt post 33.....	0	10 227	26 000
	Tilsagnsfullmakt post 34.....	0	0	3 500
	Tilsagnsfullmakt post 60.....	0	0	5 760

Planlagt disponering av kap. 1427 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Vedtatt 1998 jf. St prp nr 1	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan-siering
1. Vern og bruk av biologisk mangfold	251 243	156 261	190 895	38.3
2. Friluftsliv	46 244	27 974	31 166	42.0
3 Kultuminner og kulturmiljøer	0	100	0	0
4. Hav- og vannforurensning	600	99	116	0.05
5. Helse- og miljøfarlige kjemikalier	365	222	0	0
7. Klimaendringer, luftforurensninger og støy	953	491	0	0
8. Internasjonalt miljøvernsamarbeid, bistand og polarområder	4 725	3 432	4 446	2.3
9. Regional planlegging	4 557	1 702	2 740	2.4
10. Kart og geodata	318	110	629	0.19
11. Organisasjon og økonomi	37 646	22 888	27 157	6.4
Sum planlagt disponert fra kap. 1427	346 651	213 279	257 149	-

Direktoratet for naturforvaltnings rolle og oppgaver:

Direktoratet for naturforvaltning er Miljøverndepartementets sentrale rådgivende og utøvende fagorgan innen naturforvaltningen. Direktoratet for naturforvaltning har tverrfaglig kompetanse med basis i kunnskap om økologi, arealforvaltning og friluftsliv og er temasenter for økologi og biologi. Direktoratet for naturforvaltning skal ha bred oversikt over naturtilstanden og skal kunne rapportere løpende om dette. Innenfor Direktoratet for naturforvaltnings ansvarsområde har direktoratet faglig instruksjonsmyndighet overfor miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene. Direktoratet for naturforvaltning er også delegert ansvar for økonomi- og personalsaker for disse.

De konkrete miljømålene Direktoratet for naturforvaltning arbeider mot er gjengitt under resultatområdeomtalen. Disse oppsummeres i Direktoratet for naturforvaltnings overordnede mål som er: å bevare biologisk mangfold og å verne og styrke allemannsretten. Direktoratet for naturforvaltnings hovedstrategier for å nå målene er :

- Sikre variasjonsbredden i norsk natur og landskap og opprettholde den naturlige produksjonsevnen
- Sørge for at hensynet til en langsiktig disponering av naturressursene legges til grunn ved areal- og vassdragsplanlegging og planer om naturinngrep
- Fremme mulighetene for å bruke naturen til friluftsliv, opplæring og høsting
- Fremskaffe og formidle kunnskap som grunnlag for en aktiv og forebyggende naturforvaltning.

Postmerknader

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønn til faste og midlertidig ansatte samt driftsutgifter for Direktoratet for naturforvaltning. Posten dekker videre husleie og driftsutgifter knyttet til Direktoratet for naturforvaltnings bygg på Tungasletta samt husleie og driftsutgifter til Kongsvold Fjeldstue og Songli Forsøksgård. Posten dekker også driftsutgifter knyttet til de faglige resultatkrav og oppdrag som tillegges Direktoratet for naturforvaltning, herunder reiser, engasjementer, FoU-prosjekter, kjøp av tjenester, trykking av rapporter etc. Dette gjelder alle Direktoratet for naturforvaltnings fagområder med unntak av naturoppsyn (dekkes over kap. 1426) og prosjekter som kan dekkes over kap. 1425 Vilt og fisketiltak.

Posten foreslås økt i 1999. Dette blant annet fordi det i 1999 er budsjettert med 4 mill. kr til igangsetting av et bestandsregistreringsprogram for rovdyr, 1 mill. kr til dekning av direktoratets utgifter i forbindelse med rullering av Samlet plan for vassdrag og 1 mill. kr til miljøovervåking.

Økningen skyldes også en del budsjettekniske endringer under kap 1427. Fra og med 1999 er det blant annet budsjettert med 2,3 mill. kr til dekning av utgifter knyttet til den obligatoriske jegerprøven for førstegangsjegere der de tilsvarende inntektene blir budsjettert under kap. 4427 post 54 Gebyrer. Tidligere ble disse midlene budsjettert under post

21. Posten dekker fra og med 1999 også 0,5 mill. kr som skal finansiere utgiftene til virksomhet tilknyttet et kompetansenettverk i forbindelse med miljørettet bistand, der de tilsvarende inntektene er budsjettert under kap 4427 post 09. Tidligere ble disse utgiftene og inntektene budsjettert under kap 1470/4470.

Økningen har også sammenheng med noe økte faste driftsutgifter knyttet til nybygget på Tungasletta, oppbygging og drift av nødvendig IT-infrastruktur og økte driftsutgifter knyttet til informasjon og service til publikum, herunder formidling av informasjon via internett og drift av en publikumsvennlig førstelinjetjeneste i Direktoratet for naturforvaltning.

Forslaget om økt bevilgning under kap 1427 post 01 må i tillegg sees i sammenheng med forslaget om redusert bevilgning over kap 1425 post 01, jf. Stortingets merknader i Budsjett-innst S nr 9 (1997-98). For 1999 legges det i denne sammenheng opp til at faglige prosjekter som tidligere ble dekket over kap. 1425 post 01 nå blir dekket over kap 1427 post 01.

Mindreinntekter under kap. 4427 post 01, 09 og post 54 medfører tilsvarende mindreutgifter under posten.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten utgår fra og med 1999-budsjettet og midlene som dekker utgifter til den obligatoriske jegerprøven for førstegangsjegere der de tilsvarende inntektene er budsjettert under kap. 4427 post 54 Gebyrer, budsjetteres nå under post 01 Driftsutgifter.

Post 30 Statlig erverv, båndlegging av friluftsområder, *kan overføres*

Midlene under posten er rettet mot resultatområde 2 Friluftsliv. Staten har det økonomiske ansvaret for å sikre særskilte friluftsområder av nasjonal og regional betydning som f.eks. skjærgårdsparker (jf. kap. 1426 post 32). Staten investerer også i kommunal sikring av lokalt viktige friluftsområder i byer og tettsteder gjennom bidrag til sikring mot tinglyst båndlegging av arealbruken til allment friluftsliv. Posten er foreslått redusert med 2 mill. kr i forhold til vedtatt budsjett for 1998.

Sikringen gjennomføres ved erverv eller ved servituttavtale med grunneier, fortrinnsvis på frivillig grunnlag, men i enkelte tilfeller også ved ekspropriasjon eller ved forkjøp, ved konsesjon eller ved vilkår til konsesjon. I tillegg til sikring av friluftsområder, skal midlene også dekke andre utgifter som er knyttet til gjennomføring av disse oppgavene som f.eks. forhåndstakster, plan- og oppmålingsarbeider, fagbistand, trykking av plandokument, rapporter mv.

Investeringsmidlene utbetales når Direktoratet for naturforvaltning har mottatt formell dokumentasjon på at hjemmel eller rettighet er overført og at statens vilkår er oppfylt.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 30 Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder, kan overføres:

		(i 1000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.97	13 895
-	Overførte midler fra 1997	3 547
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.97	10 348
+	Nye tilsagn for 1998	13 037
-	Bevilgning for 1998	15 385
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	8 000
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 1999	15 385
=	Sum tilsagn pr. 31.12.99	23 385
-	Bevilgningsforslag for 1999	13 385
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 1999	10 000

Post 32 Statlige erverv, fylkesvise verneplaner, *kan overføres.*

Midlene under posten er i hovedsak rettet mot resultatområde 1 Vern og bruk av biologisk mangfold.

Posten skal dekke utgifter til erstatning av eiers og rettighetshaveres økonomiske tap ved vernetiltak etter naturvernloven, jf. erstatningsreglene i loven. Erstatninger fastsettes ved minnelige avtaler eller ved rettslige skjønn. Posten skal også dekke kjøp av områder som er vernet eller forutsettes vernet etter naturvernloven.

Foruten erstatning og vederlag ved kjøp, skal midlene på denne posten også dekke andre utgifter som er knyttet til gjennomføring av verneplanene, som trykking av verneplaner, grensemerking, utarbeidelse av skjøtselsplaner når dette er nødvendig for fastsettelse av skjønnsforutsetningene, annonsering mv.

Posten foreslås økt med 4,5 mill. kr i forhold til 1998.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 32, Statlige erverv, fylkesvise verneplaner, kan overføres

		(i 1000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.97	51 274
-	Overførte midler fra 1997	6 258
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.97	45 016
+	Nye tilsagn for 1998	9 050
-	Bevilgning for 1998	9 000
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	45 066
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 1999	13 500
=	Sum tilsagn pr. 31.12.99	58 566
-	Bevilgningsforslag for 1999	13 500
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 1999	45 066

Post 33 Statlig erverv, barskogvern, *kan overføres*

Midlene under posten er i hovedsak rettet mot resultatområde 1 Vern og bruk av biologisk mangfold.

Posten skal dekke utgifter til erstatning av eiers og rettighetshaveres økonomiske tap ved barskogvern etter naturvernloven, jf. erstatningsreglene i loven. Erstatninger fastsettes ved minnelige forhandlinger eller ved rettslige skjønn. Posten skal også dekke kjøp av barskogsområder som er vernet eller forutsettes vernet etter naturvernloven samt vederlagsordning på 5 mill. kr for kompensasjon til grunneiere som har områder på bruttolisten for barskogvern.

Foruten erstatning og vederlag ved kjøp, skal midlene på denne posten også dekke andre utgifter som er knyttet til gjennomføring av barskogplanene, som utgifter i tilknytning til makeskifte, trykking av verneplaner, grensemerking, utarbeidelse av forvaltningsplaner når dette er nødvendig for fastsettelse av skjønnsforutsetningene, annonsering mv.

Verneplan barskog Vest Norge planlegges vedtatt i 1999.

For 1999 er bevilgningen på posten justert i henhold til forventet utbetalingstakt på tidligere gitte og nye tilsagn.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 33. Statlige erverv, barskogvern, kan overføres

		(i 1000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.97	37 283
-	Overførte midler fra 1997	36 504
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.97	779
+	Nye tilsagn for 1998	44 502
-	Bevilgning for 1998	35 054
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	10 227
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 1999	41 927
=	Sum tilsagn pr. 31.12.99	52 154
-	Bevilgningsforslag for 1999	26 154
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 1999	26 000

Post 34, Statlige erverv, nasjonalparkplanen, *kan overføres*

Posten er ny for 1999 og midlene er i hovedsak rettet mot resultatområde 2 Friluftsliv.

Posten skal dekke utgifter til erstatning av eiers og rettighetshaveres økonomiske tap ved vernetiltak etter naturvernloven, jf. erstatningsreglene i loven. Erstatninger fastsettes ved minnelige avtaler eller ved rettslige skjønn.

Foruten erstatning og vederlag skal midlene på denne posten også dekke andre utgifter som er knyttet til gjennomføring av nasjonalparkplanen, som utgifter i tilknytning til trykking av verneplanutkast, grensemerking, utarbeidelse av forvaltningsplaner når dette er nødvendig for fastsettelse av skjønnsforutsetningene, annonsering mv.

Det vises også til kap. 1406 Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene post 01 der det er foreslått 2,5 mill. kr til dekning av driftsutgifter knyttet til gjennomføringen av Nasjonalparkplanen.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 34 Statlige erverv, nasjonalparkplanen, kan overføres:

		(i 1000 kr)
	Overført utestående tilsagn fra kap. 1427 post 32	2 000
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 1999	2 500
=	Sum tilsagn pr. 31.12.99	4 500
-	Bevilgningsforslag for 1999	1 000
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 1999	3 500

Post 60 Kommunal naturforvaltning, *kan overføres*

Posten er ny for 1999 og utgjøres av midler som tidligere ble budsjettert under kap. 1427, post 67 Lokal Agenda, tilskudd til Aksjon vannmiljø og kap. 1427 post 62.2 tilskudd til tiltak i friluftsområder. I tillegg foreslås det for 1999 4 mill. kr til tilskudd til kommuner for igangsetting av kartlegging og verdiklassifisering av biologisk mangfold.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å stimulere til et bredt kommunalt engasjement og ansvar innen naturforvaltning.

Tildelingskriterier:

Tilskudd kan gis til tiltak innen naturvern, friluftsliv, vassdragsforvaltning mv. Kartlegging og verdiklassifisering av biologisk mangfold og tiltak i tilknytning til vassdrag der staten allerede har investert i rense- og oppryddingstiltak (jf. Aksjon Vannmiljø) vil ha spesiell prioritet i 1999.

Tiltak i samsvar med kommuneplan og eventuelt annet styrende planverk innen naturforvaltning vil bli prioritert i tildelingen. Videre vil tiltak som gjennomføres i tilknytning til lokale LA21-prosesser bli prioritert. Det vil være en fordel med interkommunalt samarbeid om gjennomføring av tiltak der dette er relevant.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakeren leverer sluttrapporter og –regnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 60 Kommunal naturforvaltning, kan overføres:

		(i 1000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.97	19 732
-	Overførte midler fra 1997	10 972
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.97	8 760
+	Nye tilsagn for 1998	2 500
-	Bevilgning for 1998	5 500
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	5 760
+	Forslag til rammer for nye tilsagn i 1999	10 212
=	Sum tilsagn pr. 31.12.99	15 927
-	Bevilgningsforslag for 1999	10 212
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12.99	5 760

Utestående tilsagn pr. 31.12.97 er overført fra tidl. kap. 1442 post 65 Tilskudd til Aksjon Vannmiljø. Både overførte midler fra 1997, nye tilsagn i 1998 og bevilgning for 1998 er knyttet til kap. 1427 post 67 Lokal Agenda 21, Tilskudd til Aksjon Vannmiljø. Ovennevnte er i oppstillingen over teknisk ført opp under ny post 60 Kommunal naturforvaltning da Aksjon vannmiljø budsjetteres på denne posten f.o.m. 1999-budsjettet.

Post 62 Tilskudd til interkommunale friluftsråd, *kan overføres*

Posten har tidligere vært budsjettert som underpost til kap. 1427 post 62. Midlene under posten er i hovedsak rettet mot resultatområde 2 Friluftsliv. Posten dekker driftstilskudd til Friluftsrådenes Landsforbund og de interkommunale friluftsrådene.

Friluftsrådenes Landsforbund og de interkommunale friluftsrådene står for en effektiv organisering av arbeid med sikring, tilrettelegging og skjøtsel av friluftslivsområder på vegne av det offentlige. Friluftrådenes Landsforbund ble opprettet 1988/89 og har i dag 14 tilsluttede interkommunale friluftsråd som tilsammen dekker ca. 120 kommuner i de tettest befolkede regioner i landet.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å bidra til å opprettholde drift og engasjement i Friluftsrådenes Landsforbund og de interkommunale friluftsrådene.

Tildelingskriterier:

Midlene tildeles Friluftsrådenes Landsforbund som rammebevilgning ved eget brev som gir retningslinjer for hvordan prioriteringen av midlene skal skje. Friluftsrådenes Landsforbund fordeler midler til det enkelte interkommunale friluftsråd basert på disse retningslinjene.

Oppfølging og kontroll:

Tilskuddsmottaker følges opp i forhold til at midlene brukes som forutsatt og at tiltak blir gjennomført. Friluftsrådenes Landsforbund står for løpende oppfølging og kontroll med de interkommunale friluftsrådenes bruk av tilskuddsmidler.

Kontrollen overfor tilskuddsmottaker skjer ved gjennomgang av rapporter som leveres til fastsatte tidspunkt. Rapportering i forhold til bruk av tilskuddsmidler tas også opp i årlige møter med Friluftsrådenes Landsforbund.

Post 67 Lokal Agenda 21, tilskudd til Aksjon vannmiljø, *kan overføres*

Posten utgår fra og med 1999-budsjettet. Midlene til Aksjon vannmiljø budsjetteres under kap. 1427 ny post 60 Kommunal naturforvaltning.

Post 73 Erstatninger og forebyggende tiltak mot rovviltskader, *kan overføres*

(i 1 000 kr)

Under-post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
73.1	Erstatninger for tap av bufe		36 802	43 002
73.2	Erstatninger for tap av tamrein		16 000	25 000
73.3	Forebyggende tiltak mot rovviltskader	68 883	20 000	18 000
73.4	Omstillingstiltak			10 000
	Sum post 1427.73 Erstatninger og forebyggende tiltak mot rovviltskader, *kan overføres*	68 883	72 802	96 002

Midlene under posten er i hovedsak rettet mot resultatområde 1 Vern og bruk av biologisk mangfold.

Innen rovviltforvaltningen vil oppfølging av St meld nr 35 Om rovviltforvalting, jf. Innst. S. nr. 301 (1996-97) bli gitt høy prioritet også i 1999. Regjeringen vil komme tilbake med et nytt system for lovfesting, erstatninger m.v. i tråd med Stortingets forutsetninger. Et sentralt rådgivende utvalg med representasjon fra berørte parter er etablert under ledelse av Direktoratet for naturforvaltning. Utvalget er et rådgivende utvalg for Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet i spørsmål som berører utvikling av nye virkemidler i rovviltforvaltningen. Samtidig vil Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmennene prioritere arbeidet med å utvikle nye og bedre forebyggende tiltak mot rovviltskader, og prøve ut alternative forvaltningsmodeller ved vedtak om felling av rovvilt og fordeling/-prioritering av økonomiske virkemidler.

Bevilgningen på post 73 dekker erstatninger på bufe og tamrein forårsaket av store rovdyr, utvikling og iverksetting av praktiske forebyggende tiltak for å begrense rovviltskader, samt midler til omstilling av særlig utsatte brukere.

Utbetalinger til erstatninger for rovviltskader kan variere fra år til år. Behovet er således vanskelig å forutsi bl.a. på grunn av naturgitte forhold. Dokumentasjonen av skadene er bedret etter hvert som innsatsen med bestandsregistrering og skadedokumentasjon er trappet opp i fylkene.

For 1999 er posten styrket med tilsammen 23,2 mill. kr i forhold til forslag i St prp nr 1 (1997-98). Det vises også til at det er foreslått 4 mill. kr til bedret bestandsregistrering av rovvilt under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning post 01.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å sikre erstatninger for rovviltskader på bufe og tamrein, samt finansiere tiltak som kan forebygge rovviltskader.

Tildelingskriterier:

Midler tildeles etter søknad, der kriteriene for å motta tilskudd og/eller erstatning er definert. Søknader om erstatning fremmes etter regelverk fastsatt av Miljøverndepartementet i 1993, men det tas sikte på lov- og forskriftsfesting av nytt regelverk slik at dette kan iverksettes i 1999. Regler for tildeling av tilskudd til forebyggende tiltak er under utarbeidelse, men vil etter råd fra det sentrale rovviltutvalg bli sendt organisasjonene og fylkesmennene på høring.

Oppfølging og kontroll:

Erstatninger utbetales uten oppfølgingskriterier, unntatt i enkelttilfelle der det gis særlige vilkår. For tilskudd til forebyggende tiltak og omstilling gis særlige vilkår i hvert enkelt tilfelle. Det utføres en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapporter fra tilskuddsmottakere om gjennomføring av tiltak og ressursforbruk. Når tilskudd gis til bl.a. FOU-tiltak, blir i tillegg kvaliteten på produktet kontrollert i forhold til de forventninger som er gitt i tilsagnet eller kontrakten.

Underpost 73.1 Erstatninger for tap av bufe

Bevilgningen dekker erstatninger på bufe forårsaket av store rovdyr. Underposten er styrket med 6,2 mill. kr i forhold til forslag i St prp nr 1 (1997-98). Dette som en oppfølging av forslag i St prp nr 65 (1997-98), jf. Innst S nr 252 (1997-98).

Erstatning for tap av bufe utbetales i henhold til regler fastsatt av Miljøverndepartementet i 1993. Erstatningsbeløpet pr. dyr beregnes på grunnlag av oppnådde slaktevekter og priser.

Underpost 73.2 Erstatninger for tap av tamrein

Bevilgningen dekker erstatninger på tamrein forårsaket av store rovdyr. Posten er styrket med 9 mill. kr i forhold til forslag i St prp nr 1 (1997-98). Dette som en oppfølging av forslag i St prp nr 65 (1997-98), jf. Innst S nr 252 (1997-98).

Erstatning for tap av tamrein utbetales i henhold til regler fastsatt av Miljøverndepartementet i 1997. Erstatningsreglene for rein og bufe er i stor grad parallelle, men større variasjoner i slaktevekter og priser mellom reinbeitedistrikt og områder fører til en større differensiering av satsene for rein. Erstatningsbeløpet pr. dyr beregnes på grunnlag av oppnådde slaktevekter og priser.

Underpost 73.3 Forebyggende tiltak mot rovviltskader

Bevilgningen dekker forebyggende tiltak for å begrense rovviltskader. Midlene vil som tidligere bli benyttet til tiltak og prosjekter i regi av enkeltbrukere og lokale, regionale og landsomfattende organisasjoner. Deler av midlene vil også bli benyttet til forvaltningsrettet FoU. Slikt utviklingsarbeid er nødvendig for å kunne utvikle effektive og målrettede forebyggende tiltak. Hoveddelen av bevilgningen tildeles fylkesmennene etter fylkesvise planer og prioriteringer. Den endelige fordeling av midler til konkrete tiltak i fylkene skjer i de regionale rovviltutvalg eller forsøksnemnder slik Stortinget har bedt om. Midler tildeles etter søknad, og det kreves rapportering av tapsreduserende eller konfliktdempende effekt. Den del av bevilgningen som nyttes i Direktoratet for naturforvaltning benyttes til fellesoppgaver for distriktene som det ikke er mulig eller hensiktsmessig å håndtere på fylkesnivået.

Underpost 73.4 Omstillingstiltak

Bevilgningen skal dekke kostnader knyttet til omstilling fra rovviltutsatte produksjoner til annen type landbruksvirksomhet for brukere som er spesielt utsatt. Bevilgningen må sees i sammenheng med virkemidler innenfor landbruket, herunder avsetningen av særlig melkekvote for rovviltutsatte brukere. 2 mill. kr som tidligere var budsjettert under underpost 73.3 er foreslått overført til denne posten.

Post 74 Tilskudd til friluftslivstiltak, *kan overføres*

Midlene under posten er rettet mot resultatområde 2 Friluftsliv.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å bidra til stimuleringstiltak og holdningsskapende arbeid for friluftsliv. Ordningen er rettet mot oppfølging av «Revidert handlingsplan for friluftsliv mot år 2000».

Tildelingskriterier:

Tilskudd kan gis til lokale lag og organisasjoner samt Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) og eventuelle andre sammenslutninger av landsdekkende frivillige organisasjoner med friluftsliv som arbeidsområde. Tilskudd prioriteres til tiltak som også retter seg mot andre enn organisasjonenes egne medlemmer, og som har en plan for oppfølging over tid. Prosjekter der familier, barn og unge er målgrupper vil bli prioritert. Tiltak som involverer samarbeid med organisasjoner og som bygger opp viktige koordinerende funksjoner på regionalt nivå er også prioritert.

Oppfølging og kontroll:

Tilskuddsmottaker følges opp i forhold til at midlene brukes som forutsatt og at tiltak blir gjennomført. Når deler av tilskuddet benyttes til regionalt organisasjonsnivå, står Friluftslivets fellesorganisasjon for løpende oppfølging og kontroll med bruken av tilskuddsmidler.

Kontrollen overfor tilskuddsmottaker foregår gjennom generell formalia og rimelighetskontroll av innsendte rapporter. Rapportering i forhold til bruk av tilskuddsmidler tas også opp i årlige møter med Friluftslivets fellesorganisasjon .

Post 75 Internasjonale avtaler og medlemskap

Tilskuddsordningen er primært knyttet til en rekke resultatmål på resultatområde 1 Vern og bruk av biologisk mangfold, men flere resultatmål under resultatområde 8 er også relevante. Posten skal dekke utgifter i forbindelse med Direktoratet for naturforvaltnings medlemsskap i relevante internasjonale organisasjoner, herunder:

- Federation of Nature and National Parks of Europe (FNNPE)
- Conseil International de La Chasse (CIC)
- Verdens naturvernunion - The World Conservation Union (IUCN)
- Wetlands International (WI)
- BirdLife International (BI)
- Nordisk kollegium for viltforskning (NKV)
- Den nord-atlantiske laksevernorganisasjon - North Atlantic Salmon Conservation Organisation (NASCO)

Posten skal også dekke utgifter forbundet med avtalefestede oppfølgingsprosjekter i tilknytning til medlemskapet.

Mål:

Målet for tilskuddsordningen er å bistå ovennevnte organisasjoner i deres arbeid internasjonalt for vern av biologisk mangfold og bærekraftig bruk av biologiske ressurser, og å gjøre Direktoratet for naturforvaltning og andre deler av miljøforvaltningen i stand til å delta i det faglige internasjonale nettverket disse organisasjonene utgjør. Det foretas kontinuerlig en vurdering av organisasjonens målsettinger og hvilken nytte Direktoratet for naturforvaltning kan ha av medlemskapet.

Tildelingskriterier:

Tilskudd til ovennevnte organisasjoner utgjøres i hovedsak av medlemsavgifter og kontingenter som utbetales i henhold til fastsatte avtaler, kriterier mm. Det gis også, i spesielle tilfeller, tilskudd til særskilte prosjekter som oppfølging av inngåtte avtaler.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging skjer hovedsakelig i form av deltakelse i møter i organisasjonenes styrende organer, hvor beslutninger fattes bl.a. om budsjetter, kontingenter og økonomisk styring. Oppfølging av spesielle prosjekter skjer gjennom deltakelse i referanse-, arbeids- eller styringsgrupper, ved kontakt med slike grupper, eller ved direkte kontakt med prosjektet.

Kontrollen skjer i hovedsak gjennom generell formalia- og rimelighetskontroll av innsendte prosjektrapporter og av årsmeldinger og revisorbekreftede årsregnskap fra organisasjonene. I tillegg deltar Direktoratet for naturforvaltning på møter i organisasjonenes styrende organer, hvor beslutninger fattes bl.a. om budsjetter, kontingenter og økonomisk styring.

Post 76 Tilskudd til kulturlandskapstiltak, *kan overføres*

Midlene under denne posten er rettet mot resultatområde 1 Vern og bruk av biologisk mangfold og 3 Kulturminner og kulturmiljøer.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å ta vare på verdifulle kulturlandskap med særlig verdi for biologisk mangfold, som f.eks. gamle kulturmarker. Det nasjonale registreringsarbeidet har gitt kunnskap om slike områder.

Tildelingskriterier:

Tilskudd gis etter søknad til grunneiere og andre som forvalter spesielle og marginale områder der det er særlige grunner til å gå inn og ivareta biologisk mangfold, og der dette ikke skjer gjennom landbrukets virkemidler. Det kan gis tilskudd til opprettholdelse av drift/driftsform, skjøtsel og vedlikehold, samt restaurering og etablering av arealer/nøkkelområder.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og –regnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Post 77 Tilskudd til naturinformasjonssentre, *kan overføres*

Tilskuddsordningen er i hovedsak rettet mot resultatområdene 1 Vern og bruk av biologisk mangfold og 2 Friluftsliv. Bevilgningen på posten foreslås videreført på samme nivå som for 1998 og dekker utgifter til forprosjektering og etableringskostnader for nye nasjonalparksentra, medvirkning i gjeldssanering ved to eksisterende sentra og opptrapping av informasjonsformidlingstiltak ved eksisterende nasjonalparksentra.

Mål:

Målet med tilskuddsordningen er å sikre etablering og drift av nasjonalparksentre ved 13 eksisterende og framtidige nasjonalparker jf. omtale under resultatområde 1. Nasjonalparksentrenes hovedfunksjon er å formidle informasjon om natur- og kulturverdier og bidra til en god forvaltning av nasjonalparkene.

Tildelingskriterier:

Tilskuddsordningen omfatter autoriserte nasjonalparksentre og sentre i forprosjektfasen. Tilskudd gis etter søknad til utvikling av forprosjekt, etablering av senteret, informasjonsformidling og kompetanseutvikling. Autoriserte nasjonalparksentre gis et årlig grunntilskudd som skal dekke løpende aktivitet ved senteret knyttet til administrasjon, planlegging og gjennomføring av informasjonstiltak.

Oppfølging og kontroll:

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskuddsmottakerne leverer sluttrapporter og –regnskap og eventuelt framdriftsrapporter med regnskap. Det foretas en generell formalia- og rimelighetskontroll av rapportene og regnskapene.

Stikkprøvekontroll bl.a. gjennomsyn av utstillinger og informasjonsmateriell som det er gitt støtte til, blir også benyttet.

KAP. 4427 DIREKTORATET FOR NATURFORVALTNING
(jf. kap. 1427)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Ymse inntekter	4 073	2 935	6 442
02	Salgsinntekter			
09	Internasjonale oppdrag			500
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	250		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	702		
51	Viltfondet, refusjoner	61 809		
52	Statens fiskefond, refusjoner	26 300		
54	Gebyrer	1 820	2 300	2 300
	Sum kap. 4427	94 954	5 235	9 242

Postmerknader

Post 01 Ymse inntekter

Under posten føres bl.a. inntekter ved salg av Direktoratet for naturforvaltnings rapporter og andre produkter samt oppdragsinntekter. Mindreinntekter i forhold til budsjett medfører tilsvarende mindreutgifter under kap. 1427 post 01.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Posten er ny for 1999-budsjettet. Midlene ble tidligere budsjettert under kap. 4470 post 01 og skal finansiere de tilsvarende utgiftene til virksomhet tilknyttet kompetanse-nettverket i forbindelse med miljørettet bistand. Eventuelle mindreinntekter medfører tilsvarende mindreutgifter under kap. 1427 post 01

Post 54 Gebyrer

Inntektene på denne posten skal dekke utgiftene til den obligatoriske jegerprøven som ble satt i verk fra 01.04.86. Hver jeger som går opp til prøven må betale et eksamensgebyr. Fra 1999 foreslås dette hevet med kr 50,- i forhold til 1998, dvs. at eksamensgebyret blir på kr 200,-. Gebyrinntektene skal dekke de tilsvarende utgiftene under kap. 1427 post 01 til å drive eksamensordningen. Det budsjetterte beløpet er basert på den årlige forventede tilgang av nye jegere.

Mindreinntekter i forhold til budsjett medfører tilsvarende mindreutgifter på kap. 1427 post 01.

KAP. 1429 RIKSANTIKVAREN
(jf. kap. 4429)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	34 086	64 689	64 859
11	Varer og tjenester	45 444		
21	Spesielle driftsutgifter, *kan nyttes under kap 1429.72 og 73*	2 199	18 412	16 300
22	Flomskader, *kan overføres*	33		
33	Statlig erverv/erstatninger, tiltak, *kan overføres*	394	500	500
60	Regionale kulturminnetiltak, *kan overføres*	16 132	18 000	18 000
65	Regional kulturminneforvaltning, *kan overføres*			5 000
72	Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer, *kan overføres, kan nyttes under kap 1429.21 og kap 1429.60*	68 528	54 758	58 158
73	Brannsikring og beredskapstiltak, *kan overføres, kan nyttes under kap 1429.21*	22 249	3 453	6 453
74	Vernebygg domkirkeruinen på Hamar, *kan overføres*	34 836	7 100	
75	Internasjonalt samarbeid, *kan overføres*	1 691	900	900
79	Tilskudd, flomskader, *kan overføres*	8		
	Sum kap. 1429	225 600	167 812	170 170
	Tilsagnsfullmakt post 72.....	4 500	4 500	6 500
	Tilsagnsfullmakt post 73.....	0	0	2 000

Planlagt disponering av kap. 1429 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Vedtatt 1998 jf. St prp nr 1	Planlagt disponert 1999	Pst-vis finansiering
1 Vern og bruk av biologisk mangfold	2 221	2 180	2 180	0.4
3. Kulturminner og kulturmiljøer	202 687	144 068	148 328	94.1
8. Internasjonalt miljøvernsamarbeid, bistand og polarområder	6 808	7 275	4 873	2.5
9. Regional planlegging	1 874	2 221	2 221	1.9
11. Organisasjon og økonomi	12 010	12 068	12 568	2.9
Sum planlagt disponert fra kap. 1429	225 600	167 812	170 170	-

Riksantikvarens rolle og oppgaver:

Riksantikvaren (RA) er direktorat for kulturminneforvaltningen og Miljøverndepartementets rådgivende og utøvende faginstans for forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer. Riksantikvaren har ansvar for å gi faglige bidrag til departementets arbeid med kulturminnevern som en integrert del av miljøvernpolitikken. Riksantikvaren har også en rådgivende funksjon overfor annen offentlig forvaltning, allmennheten og næringslivet. I saker der Riksantikvaren utøver myndighet etter særlov, skal både kulturminnefaglige og andre samfunnsmessige hensyn legges til grunn for avgjørelsene. Riksantikvaren har ansvaret for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført, og har i denne sammenheng et overordnet ansvar for fylkeskommunenes, forvaltningsmuseenes, Sysselmannens og Samisk kulturminneråds arbeid som regionale kulturminnemyndigheter. Riksantikvaren skal gjennom tilretteleggings- og stimuleringstiltak bidra til at kom-

munene tar nødvendig hensyn til kulturminner og kulturmiljøer som viktige elementer og ressurser i sine omgivelser. Riksantikvaren skal formidle kontakt mellom norske og internasjonale fagmiljøer, representere norske myndigheter i relevante internasjonale organer og påse at folkerettslig bindende avtaler om kulturminnevern blir etterlevd.

De konkrete miljømålene Riksantikvaren arbeider mot er gjengitt under resultatområdeomtalen. Riksantikvarens hovedstrategi for å nå målene er :

- sikre at kulturminner og kulturmiljøer brukes og forvaltes slik at verdiene i dem bevares og aktiviseres som bidrag til en bærekraftig utvikling
- påse at vernet av kulturminner og kulturmiljøer har stor geografisk, sosial, etnisk og tidsmessig bredde
- sikre at kulturminner og kulturmiljøer gir premisser for bruk av arealer og for utformingen av steder og aktuelle anleggs-, ombyggings- og utbyggingstiltak
- delta i internasjonalt samarbeid for å bidra til å sikre kulturelle rettigheter, utveksle kunnskap og etablere kulturminnevern som en viktig del av et sektorovergripende miljøvern

Postmerknader

Post 01 Driftsutgifter

Midlene på post 01 dekker lønns- og driftsutgifter for faste stillinger og engasjementer hos Riksantikvaren. I tillegg dekker bevilgningen Riksantikvarens ordinære faste driftsutgifter, utgifter til faglige prosjekter/utredninger samt informasjonstiltak innenfor Riksantikvarens resultatområder. Posten har tidligere dekket 2,5 mill kroner til Nordic World Heritage Office, som ble opprettet for en prøveperiode på 3 år 1998. Ordningen vil bli evaluert og spørsmålet om eventuelt videreføring vil bli tatt opp.

Posten dekker også utgifter knyttet til salg av rapporter mv. samt utgifter i tilknytning til oppdragsvirksomheten der de tilsvarende inntekter føres under kap 4429 post 02. Mindreinntekter under kap 4429 post 02 medfører tilsvarende mindreutgifter under kap. 1429 post 01.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, *kan nyttes under kap. 1429 post 72 og 73*

Post 21 skal dekke utgifter til tiltak for fredete og bevaringsverdige bygninger og anlegg, middelalderbygninger og -anlegg, kulturlandskap, skjøtsel av automatisk fredete arkeologiske kulturminner, bergkunstprosjektet, kystkultur og fartøyvern, samisk kulturminnevern, samt nasjonale oppgaver knyttet til kulturminner på UNESCO's World Heristage List, brannsikring og beredskapstiltak, samt internasjonalt arbeid.

Posten dekker også kjøp av tjenester fra de arkeologiske landsdelsmuseene og fra sjøfartsmuseene. I tillegg dekker posten utgifter til viktige nasjonale konserveringsoppgaver, og metodeutvikling, samt registeretablering, drift av Nasjonalt Bygningsregister og til utgifter til samordning av kulturminneregistre (NOREK).

Ved større sikringstiltak innenfor kulturminneforvaltningen er det ofte hensiktsmessig og økonomisk gunstig at Riksantikvaren står som tiltakshaver, fremfor at en tilskuddsmottaker gjennomfører tiltaket. Dette fordi det for flere typer kulturminnetiltak ikke eksisterer et forberedende og utførende ledd utenfor Riksantikvaren til å gjennomføre tiltakene. F.eks. har ruiner ofte uklare eierforhold og ingen naturlig tilskuddsmottaker. Dette medfører ofte at Riksantikvaren må kjøpe tjenester før tiltak iverksettes samt at iverksettelsen av tiltakene kan få preg av tjenestekjøp. Midlene skal da i sin helhet budsjetteres på driftspost. Fra og med 1998 utgjør midlene på post 21 tiltaksmidler til prosjekter og tiltak innen kulturminneforvaltningen i regi av Riksantikvaren, og må ses i sammenheng med midlene som budsjetteres under tilskuddspostene 72 og 73 og 75.

For 1999 er 1 mill. kr flyttet til post 72.6 Skjøtsel av automatisk fredete kulturminner. Videre er det overført 0,6 mill. kr til Kommunal- og regionaldepartementets budsjett for å dekke utgifter til opprettelsen av et regionalkontor i Nordland for Samisk kulturminnevern.

Post 33 Statlige erverv/erstatninger, *kan overføres*

Bevilgningen dekker statlig erverv for kulturminneformål der det av særlige grunner eller nasjonale hensyn er aktuelt at Riksantikvaren på vegne av staten går inn som eier av kulturminner og kulturmiljøer. I visse tilfeller dekkes også utgifter i forbindelse med servituttavtaler som inngås av samme hensyn.

Posten dekker også utgifter til erstatninger ved minnelige ordninger eller ved rettslig skjønn etter kulturminnelovens hjemmel om fredning av kulturmiljø.

Post 60 Regionale kulturminnetiltak, *kan overføres*

Mål:
Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og skal bidra til sikring og istandsetting av kulturminner og kulturmiljøer

Tildelingskriterier:
Midlene fordeles av fylkeskommunene. Midlene tildeles fylkeskommunene ved eget forventningsbrev som gir retningslinjer og prioriteringer i forhold til bruken av dem. Riksantikvaren tildeler midler til fylkeskommunene på grunnlag av faglige vurderinger av spesielle satsingsområder og behov i den enkelte fylkeskommune.

Oppfølging og kontroll:
Fylkeskommunene står for løpende oppfølging og kontroll med bruken av midlene og rapporterer om dette til Riksantikvaren i henhold til fastsatte rutiner. Riksantikvarens kontroll skjer ved en generell formalia- og rimelighetskontroll av sluttrapport og -regnskap fra fylkeskommunene.

Post 65 Regional kulturminneforvaltning, *kan overføres*,

Posten er ny for 1999 og dekker tilskudd til fylkeskommunene knyttet til videre oppbygging av fylkeskommunenes kulturminnefaglige forvaltningsapparat. Den regionale kulturminneforvaltningen i fylkeskommmunene ble etablert i 1990, og det ble overført statlige midler til dekning av to årsverk ved hver fylkeskommune. For 1999 er posten foreslått budsjettert med 5,4 mill. kr og vil dekke utgiftene til én ekstra stilling i omlag 10 fylkeskommuner.

Mål:
Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og skal bidra til å styrke kapasiteten ved fylkeskommunenes kulturminneforvaltning gjennom økte stillingsressurser. Midlene skal bidra til at fylkeskommunene bedre skal ivareta den fylkeskommunale kulturminneforvaltnings muligheter for å være en konstruktiv deltaker i ulike planprosesser.

Tildelingskriterier:
Tildelingskriterier vil bli utarbeidet i samråd med Kommunenes sentralforbund (KS).

Oppfølging og kontroll:
Fylkeskommunene skal rapportere om bruk av midler i henhold til fastsatte rutiner. Riksantikvarens kontroll skjer ved generell formalia- og rimelighetskontroll av sluttrapport og -regnskap fra den enkelte fylkeskommune.

Post 72 Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer, *kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 post 21 og post 60*

(i 1 000 kr)

Under-post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
72.0	Særskilt tilskudd i kulturminneåret 1997	68 528	4 000	
72.2	Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige bygninger og anlegg		4 100	5 100
72.3	Vern og sikring av middelalderbygninger og anlegg		5 000	5 000
72.4	Kystkultur og fartøyvern		20 000	20 000
72.5	Kulturlandskap		1 000	2 000
72.6	Skjøtsel av automatisk fredete kulturminner		4 293	7 693
72.7	Samisk kulturminnevern		600	600
72.8	Tekniske og industrielle kulturminner		11 265	13 265
72.9	World Heritage List, nasjonale oppgaver		4 500	4 500
	Sum post 1429.72 Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer, *kan overføres, kan nyttes under kap 1429.21 og kap 1429.60*	68 528	54 758	58 158

Underpost 72.2 Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige bygninger og anlegg

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og skal bidra til vern og sikring av fredete og bevaringsverdige bygninger og anlegg.

Tildelingskriterier:

Midlene nyttes til større vedlikeholds- og restaureringsarbeider, prioriterte oppgaver initiert av Riksantikvaren, store oppgaver av nasjonal verdi og tiltak i forbindelse med nye fredningssaker. Utvikling av håndverkskompetanse og videreføring av tradisjonell håndverksteknikk og materialbruk blir vektlagt.

Oppfølging og kontroll:

Kontrollen skjer ved en generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport fra tilskuddsmottakeren. I spesielle tilfeller er det også aktuelt med kontroll på stedet av Riksantikvaren eller fylkeskommunen for å påse at tiltaket er gjennomført etter antikvariske retningslinjer og andre forutsetninger for tilskuddet.

Underpost 72.3 Vern og sikring av middelalderbygninger og anlegg

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og skal bidra til å verne og sikre automatisk fredete bygninger og ruiner fra middelalderen.

Tildelingskriterier:

Midlene skal brukes til istandsetting, vedlikehold og konservering av automatisk fredete bygninger og ruiner fra middelalderen.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging og kontroll skjer ved en generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport fra tilskuddsmottakeren. I enkelte tilfeller også ved kontroll av om kulturminnet er sikret og istandsatt etter antikvariske retningslinjer.

Underpost 72.4 Kystkultur og fartøyvern

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og er todelt:

A: Sikre og istandsette et representativt utvalg faste kulturminner langs kysten og et representativt utvalg fartøyer.

B: Bidra til drift av utvalgte fartøyvernsentra slik at disse kan utøve virksomheten etter formålet.

Tildelingskriterier:

A: Tilskudd gis til utvalgte kulturminner som er inngår i verneplaner eller som anses å ha høy verneverdi. Det blir lagt vekt på å bruke tilskuddsmidlene til konkrete sikrings- og istandsettingstiltak, samt til forvaltning, drift og vedlikehold etter antikvariske retningslinjer. Bruk av tradisjonelle materialer, teknikker og håndverk, samt opplæring og kunnskapsoppbygging er viktige kriterier for tildeling.

B: Rundsumstilskudd gis til utvalgte fartøyvernsentra.

Oppfølging og kontroll:

A: Kontrollen skjer ved generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport med fotografier fra tilskuddsmottakeren. I spesielle tilfeller er det også aktuelt med kontroll på stedet av Riksantikvaren eller fylkeskommunen for å påse at kulturminnet er sikret og istandsatt etter antikvariske retningslinjer.

B: Antall fartøyer som istandsettes ved fartøyvernsentrene og antall lærlinger/faglærte er viktige oppfølgingskriterer. Riksantikvaren kontrollerer videre revidert årsregnskap og årsmelding fra fartøyvernsentrene.

Underpost 72.5 Kulturlandskap

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljø og skal bidra til å ivareta, skjøtte og sikre verdifullt kulturlandskap.

Tildelingskriterier:

Tilskudd nyttes til vern, formell sikring og skjøtsel av kulturmiljø. Tilskudd gis til konkrete prosjekter. Prosjekter som gir samordnings- og samspillseffekt prioriteres, men tilskudd gis også til samarbeidsprosjekter som har overførings-/utviklingsverdi og som ikke omfattes av andre myndigheters ordinære tilskuddsordninger.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging og kontroll skjer gjennom kontroll av at faglige vilkår/-kriterier i forhold til det enkelte prosjekt er oppfylt. Videre ved generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport fra tilskuddsmottakeren. Fylkeskommunens kulturetat og eventuelt Samisk kulturminneråd er ofte tillagt et faglig oppfølgingsansvar. For større samarbeidsprosjekter følges prosjektene opp med regelmessige møter og/eller rapporteringer. Disse prosjektene blir ofte gjenstand for evaluering underveis og ved prosjektavslutning.

Underpost 72.6 Skjøtsel av automatisk fredete kulturminner

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer. Midlene nyttes til å dekkes tilskudd til tiltakshavere iht. kulturminneloven § 10 samt skjøtsel av arkeologiske kulturminner herunder sikring av bergkunst.

Tildelingskriterier:

I hovedsak gis det tilskudd til :

- private tiltakshavere i forbindelse med arkeologiske undersøkelser
- de arkeologiske museene, forskningsinstitusjonene og fylkeskommunene slik at disse kan utvikle kunnskap og gjennomføre tiltak vedrørende skjøtsel av arkeologiske kulturminner. Ut år 2005 skal bergkunst sikres iht. Riksantikvarens prosjektplan.

Oppfølging og kontroll:
Oppfølging av tiltaket skjer ved kontroll av om tiltak gjennomføres iht. faglige kriterier for tilskuddet. Videre ved generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport fra tilskuddsmottakeren.

Underpost 72.7 Samisk kulturminnevern

Mål:
Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og skal ivareta de overordnede kulturminnefaglige hensyn i arbeidet med samiske kulturminner og kulturmiljøer, samt samisk bygningsvern.
F.o.m. 1997 har Riksantikvaren stilt de samlede midler på post 72.7 til disposisjon for Samisk kulturminneråd, som nå også står for utbetaling.

Tildelingskriterier:
Tilskudd gis til tiltak som skal ivareta de overordnede kulturminnefaglige hensyn i arbeidet med samiske kulturminner og kulturmiljøer, samt samisk bygningsvern.

Oppfølging og kontroll:
Samisk kulturminneråd kontrollerer rapporter og regnskap. Videre de faglige oppfølgingskriterier relatert til tiltakets art. Riksantikvaren blir løpende orientert om faglige begrunnelser og disposisjoner og mottar skriftlig rapport fra Samisk kulturminneråd ved årets slutt. Samisk kulturminneråd krever rapport fra tilskuddsmottaker når tiltaket er utført. Samisk kulturminneråd sender Riksantikvaren tertialrapporter over framdrift og forbruk i henhold til etablerte rutiner og praksis.

Underpost 72.8 Tekniske og industrielle kulturminner.

Mål:
Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og er todelt:
A: Sikre og istandsette et representativt utvalg tekniske og industrielle kulturminner.
B: Bidra til drift av utvalgte anlegg slik at disse kan utøve virksomheten etter formålet.

Tildelingskriterier:
A: Tilskudd gis til utvalgte kulturminner som er inngår i verneplaner eller som anses å ha høy verneverdi.
Det blir lagt vekt på å bruke tilskuddsmidlene til konkrete sikrings- og istandsettingstiltak, samt til forvaltning, drift og vedlikehold etter antikvariske retningslinjer. Bruk av tradisjonelle materialer, teknikker og håndverk, samt opplæring og kunnskapsoppbygging er viktige kriterier for tildeling. Helhetlige miljøer med bygninger, anlegg og produksjonsutstyr blir prioritert. Muligheter for tilrettelegging og formidling overfor allmennheten vektlegges. Tiltakene skal skje i samarbeid med kulturmyndighetene.
B: Rundsumstilskudd gis til utvalgte anlegg.

Oppfølging og kontroll:
A: Oppfølging og kontroll skjer gjennom kontroll av om kulturminnet er sikret og istandsatt etter antikvariske retningslinjer. Videre gjennom generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport med fotografier fra tilskuddsmottakeren. I spesielle tilfeller er det også aktuelt med kontroll på stedet av Riksantikvaren eller fylkeskommunen.
B: Oppfølging og kontroll skjer gjennom kontroll av om driften ved anlegget utøves etter formålet. Riksantikvaren kontrollerer videre revidert årsregnskap og årsmelding samt rapporter/uttalelser fra fylkeskommunene.

Underpost 72.9 World Heritage List, nasjonale tiltak

Mål:
Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer og skal sikre og istandsette World Heritage områder i tråd med UNESCO`s internasjonale retningslinjer.

Tildelingskriterier:

Tilskudd gis til prosjekter for sikring, istandsetting, overvåking og andre nødvendige tiltak i verdensarvområder, i samsvar med anbefalinger i evalueringsrapport fra ICOMOS. Der det er mulig bør tilskuddsmidlene kombineres med opplæringsordninger som kan heve kompetansen innen antikvarisk istandsetting. Tilskudd kan også gis til utprøving av materialkvaliteter og teknikker for gjenskaping av prosessuell autentisitet og vedlikeholdsrutiner som har gunstig bevaringsmessig effekt.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging skjer gjenom møter og fagsamlinger som gjennomføres i henhold til avtalt arbeidsprogram. Kontrollen skjer ved generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport fra tilskuddsmottakeren. Fysisk kontroll fra Riksantikvaren kan også være aktuelt for kontroll av at konkrete restaureringstiltak gjennomføres på faglig akseptabelt nivå.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 72 Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer, kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 post 21 og post 60:

		(i 1000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.97	10 926
-	Overførte midler fra 1996	9 256
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.97	1 670
+	Nye tilsagn for 1998	57 588
-	Bevilgning for 1998	54 758
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	4 500
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 1999	60 158
=	Sum tilsagn pr. 31.12.99	64 658
-	Bevilgningsforslag for 1999	58 158
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 1999	6 500

Post 73 Brannsikring og beredskapstiltak, *kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 post 21*

Midlene under posten nyttes til tilskudd til drift, vedlikehold og oppgradering av sikringsanlegg ved stavkirkene og til tilskudd til prosjekter som har relevans for brannsikring av andre verdifulle kulturminner og kulturmiljøer. Posten er foreslått styrket med 4 mill. kr i forhold til 1998, jf St prp nr 1 (1997-98). Dette for å sikre nødvendig drift og vedlikehold av brannsikringsanleggene i stavkirkene.

Mål:

Sikre utvalgte kulturminner og kulturmiljøer mot plutselig ødeleggelse.

Tildelingskriterier:

Tilskudd gis til etablering av sikring eller drift av sikringsanlegg i utvalgte kulturminner eller kulturmiljøer.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging og kontroll skjer gjennom generell formalia- og rimelighetskontroll av regnskap og sluttrapport fra tilskuddsmottaker. Fysisk kontroll fra Riksantikvaren kan også være aktuell. Videre om sikringstiltak, sikringsarbeid eller drift av sikringstiltak gjennomført på faglig akseptabelt nivå.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 73 Brannsikring og beredskapstiltak, kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 post 21:

		(i 1000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.97	52
-	Overførte midler fra 1996	52
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.97	0
+	Nye tilsagn for 1998	3 453
-	Bevilgning for 1998	3 453
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	0
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 1999	8 453
=	Sum tilsagn pr. 31.12.99	8 453
-	Bevilgningsforslag for 1999	6 453
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12. 1999	2 000

Post 74 Vernebygg domkirkeruinen på Hamar, *kan overføres*

Posten utgår fra og med 1999-budsjettet da vernebygget over domkirkeruinene på Hamar er ferdigstilt.

Post 75 Internasjonalt samarbeid, *kan overføres*

Riksantikvaren ivaretar norsk representasjon i ulike internasjonale organisasjoner og er engasjert i flere prosjekter. Posten dekker tilskudd, medlemsavgifter, utgifter knyttet til samarbeidsavtaler og utredningsarbeid, herunder det norsk-russiske miljøvernsamarbeidet under den bilaterale miljøvernavtalen.

Mål:

Tilskuddsordningen retter seg mot resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid, -bistand, nord- og polarområdene og er todelt:

A: Få internasjonalt samarbeid på kulturminnevernfeltet styrt i retning som sammenfaller med norske politiske og fagpolitiske interesser, markere Norge som viktig bidragsyter til nøkkelorganisasjoner innen Riksantikvarens fagfelt og markere Norge som et land med særlig kompetanse på bevaring av kulturminner i tre.

B: Sikre drift av den norske del av ICOMOS, fagfeltets fremste NGO, og eventuelle internasjonale spesialkomiteer som Norge tar et driftsansvar for.

Tildelingskriterier:

A: Tilskudd anvendes i overenstemmelse med ovennevnte mål. Videre om mottager har etablerte prinsipper for økonomistyring eller er i en oppbyggingsfase etter krig eller regimeskifte fra autoritært til demokratisk styre.

B: Rundsumtilskudd gis til utvalgte internasjonale organisasjoner.

Oppfølging og kontroll:

A: Kontroll og oppfølging av om konkrete restaureringstiltak gjennomføres på faglig akseptabelt nivå. Videre gjennom kontroll av rapport fra tilskuddsmottager vedrørende anvendelse av tilskuddet eller at Riksantikvaren utøver eget tilsyn. Møter og fagsamlinger gjennomføres i henhold til avtalt arbeidsprogram når det er praktisk mulig.

B: Organisasjonens virksomhet utøves etter formålet. Riksantikvaren kontrollerer revidert årsregnskap og årsmelding for organisasjonens virksomhet.

KAP. 4429 RIKSANTIKVAREN
(jf. kap. 1429)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Salgsinntekter, refusjon av reiseutgifter m.v.	113	31	
02	Refusjoner og diverse inntekter	4 702	2 503	2 611
03	Andre inntekter		532	
09	Internasjonale oppdrag			500
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak			
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	268		
17	Refusjon lærlinger	25		
	Sum kap. 4429	5 108	3 066	3 111

Post 01 Salgsinntekter, refusjon av reiseutgifter mv.

Inntektene under posten er fra og med 1999-budsjettet foreslått budsjettert under post 02.

Post 02 Refusjoner og diverse inntekter

Posten gjelder refusjoner og innbetalte midler fra oppdragsvirksomhet for andre institusjoner mv., jf. omtale under kap. 1429, post 01. Under posten budsjetteres også inntekter ved salg av Riksantikvarens rapporter og andre produkter. Ved mindreinntekter i forhold til budsjett skal utgiftene under kap. 1429 post 01 reduseres tilsvarende.

Post 03 Andre inntekter

Posten utgår fra og med 1999-budsjettet.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Posten er ny for 1999-budsjettet. Midlene ble tidligere budsjettert under kap. 4470 post 01 og skal finansiere de tilsvarende utgiftene til virksomhet tilknyttet kompetansenettverket i forbindelse med miljørettet bistand, jf. kap. 1429 post 01.

Programkategori 12.30 Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet

Kategoritabell 12.30 Kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1441	Statens forurensningstilsyn, (jf kap. 4441)	470 205	298 722	586 509	96,3
1442	Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet	121 733	121 572	49 061	-59,6
1443	Miljøovervåking og akutt forurensing	75 499	56 793	56 393	-0,7
1449	Refusjonsordninger for spesialavfall - bilvrak og spillolje	349 387	174 514		-100,0
2422	Statens miljøfond		600 000	230 000	-61,6
	Sum kategori 12.30	1 016 824	1 251 601	921 963	-26,3

Kategoritabell 12.30 Postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
01	Driftsutgifter	93 906	261 746	276 393	5,6
11-23	Varer og tjenester	190 411	5 000	4 100	-18,0
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	17 258	19 343	27 243	40,8
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper		100 000		-100,0
60-69	Overføringer til kommuner	203 997	75 613	90 075	19,1
70-89	Overføringer til private	480 252	223 899	294 152	31,4
90-99	Utlån, avdrag m.v.	31 000	566 000	230 000	-59,4
	Sum kategori 12.30 Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet	1 016 824	1 251 601	921 963	-26,3

RESULTATOMRÅDE 4: HAV- OG VANNFORURENSNING

Status for arbeidet med miljøvernforvaltningens resultatmål

Resultatmåltabell for resultatområde 4 Hav- og vannforurensning (jf. kap. 2.4):

Miljøvernforvaltningens resultatmål:	**Resultatindikatorer:**	**Status:**
A1: Det skal være ryddet opp på avløpssektoren innen år 2000.	- Oppfyllelse av statlige minimumskrav.[1]	Målet er nådd for flere fylker. Det gjenstår bygging av nitrogenfjerningstrinn ved 2 renseanlegg som ligger i nedbørsfeltet til indre Oslofjord og Hvaler/ Singlefjorden samt noen sekundærrenseanlegg i Vestfold og Aust-Agder. Vest og nord for Lindesnes gjenstår det en rekke primærrenseanlegg samt nærmere vurdering for knapt 15 anlegg om det skal bygges primær- eller sekundær-rensing. Flere renseanlegg med utslipp til Trondheimsfjorden skal oppgraderes med sekundærrensing.[2]
	- Andel av produsert slam som er brukt på arealer som gjødsel/jordforbedringsmiddel.	Av den produserte slammengden i 1996 ble 49 % levert til jordbruket mens 9 % ble brukt på grøntarealer. Potensialet for bruk til disse formålene anslås å være 70-80 %.
B1: Petroleumsvirksomheten på norsk sokkel skal ikke ha utslipp av mulig miljøfarlige komponenter (olje- og kjemikaliekomponenter jf. også 2.5.3).	- Antall nye funn med selvstendige utbyggings-løsninger etter 1997 som har 0-utslipp av mulig miljøfarlige olje- og kjemikaliekomponenter.	Rapporteres i neste budsjett.
	- Mengde utslipp av olje fra eksisterende felt.	Totalt 2.448 tonn i 1997 (1.814 tonn i 1996)
	- Mengde utslipp av kjemikalier fra eksisterende felt.	
C1: Jf. 2.4.3 resultatmål C.		
D1: Jf. 2.4.3 resultatmål D.		

[1] Gjelder renseanlegg over 5 000 personenheter (PE) til marine resipienter og over 2 000 PE til ferskvann.
[2] Primærrensing: mekanisk rensing. Sekundærrensing: biologisk og/eller kjemisk rensing.

Resultatmålene A1 og B1 i denne tabellen kan ses i sammenheng med resultatmålene A og B under resultatområdeomtalen jf. kap. 2.4.3., og er konkretiserte målsettinger for MDs ansvar for den totale måloppnåelsen for resultatområde 4.

A1. Opprydding på avløpssektoren

Norge har gjennom Nordsjødeklarasjonen forpliktet seg til å redusere utslipp av næringssaltene fosfor og nitrogen til utsatte deler av Nordsjøen med ca. 50 % regnet fra 1985.

Som omtalt i St prp nr 1 (1996-97) Miljøverndepartementet og St prp nr 63 (1996-97) Om prioriteringer på statsbudsjettet 1997 har Miljøverndepartementet vedtatt å gjennomføre tiltak for å redusere nitrogentilførslene til indre Oslofjord og i området med avrenning til Hvaler/Singlefjorden. I indre Oslofjord har nå både VEAS og Nordre Follo ferdigstilt nitrogenfjerningstrinnet ved sine anlegg. Bekkelaget, som er det siste store anlegget i indre Oslofjord, er blitt forsinket. Anlegget antas ferdigstilt sommeren 2001. Lillehammer renseanlegg var det første anlegget i landet med et nitrogenfjerningstrinn i drift. Dette anlegget ligger i nedbørsfeltet til Hvaler/Singlefjorden. Gardermoen sentralrenseanlegg skal ferdigstilles til åpningen av den nye hovedflyplassen høsten 1998. I tillegg til de forannevnte

anleggene blir det kun Sentralrenseanlegget RA-2 ved Lillestrøm som må bygge nitrogenfjerningsanlegg nå. Pålegg om bygging og krav om ferdigstillelse av nitrogenfjerningstrinn ved de andre store renseanlegg med avrenning til Hvaler-Singlefjorden vil bli trukket noe ut i tid til nærmere 2005, og vil utgjøre andre etappe. Nitrogenfjerningstrinnene ved renseanleggene på vestsiden av ytre Oslofjord er tidligere varslet utsatt inntil videre. Utviklingen av eutrofisituasjonen langs kysten følges nøye opp gjennom overvåkning.

Virkemidler

Administrative virkemidler

Forurensningsloven er miljøvernmyndighetenes sentrale juridiske virkemiddel på dette feltet, og gir direkte og gjennom forskrifter i medhold av loven, hjemmel til en lang rekke tiltak. Innen kommunal avløpssektor benyttes utslippstillatelser/pålegg om rensing, med bruk av forurensningsgebyr for å sikre gjennomføring av påleggene, mens avrenning fra landbruket reguleres av miljøvernmyndighetene bl.a. gjennom forskrifter om husdyrgjødsel, bakkeplanering og silopressaft. Det er videre fastsatt en ny forskrift i 1997 som regulerer mudring og dumping i sjø og vassdrag.

Et av hovedprinsippene i forurensningslovens bestemmelser om beredskap mot akutt forurensning er at den som driver virksomhet som kan medføre akutt forurensning skal ha en tilfredsstillende beredskap. Den offentlige beredskapen (kommunal og statlig) er derfor i prinsippet et supplement til den private beredskapen. I praksis håndterer imidlertid den statlige beredskapen, under ledelse av Statens forurensningstilsyn, akutte oljeutslipp fra skipsfarten.

Krav om utarbeiding av beredskapsplaner mot olje- og kjemikalieuhell er et viktig virkemiddel overfor kommuner og den landbaserte industrien. Alle kommuner har nå mottatt krav om slik beredskap. Tilsyn og kontroll vil bli en viktigere oppgave for miljøvernmyndighetene etter hvert som beredskapsplaner for kommunene og den landbaserte industrien blir godkjent.

Beredskapen for petroleumsvirksomheten er basert på miljøvernmyndighetenes felles regelverk med sikkerhetsmyndighetene (Oljedirektoratet og Statens helsetilsyn). Dette regelverket er nå under revisjon, og vil omfatte styring, operasjon, teknologi og dokumentasjon. Internkontroll, som også omfatter beredskap, er gjennomført hos alle operatørselskaper. Risikobasert miljøstyring er under utvikling, og miljøvernmyndighetene må legge ressurser i faglig oppfølging av dette.

Driftsutslipp til sjø fra petroleumsvirksomheten reguleres gjennom forurensningsloven, mens sjødyktighetsloven regulerer utslipp fra skip. I arbeidet med å redusere driftsutslipp av olje fra petroleumsvirksomheten ble det i St meld nr 58 (1996-97) lagt fram en ny politikk for utslipp av olje og kjemikalier til sjø, der det som en hovedregel stilles krav om at alle nye petroleumsinstallasjoner skal etablere 0-utslipp av mulig miljøfarlige stoffer til vann, og at utslippene fra eldre installasjoner skal minimeres. I 1998 ble Nordsjøen opprettet som spesielt område under MARPOL 73/78, konvensjonens vedlegg om oljeforurensning fra skip. Dette betyr strengere utslippskrav enn de generelle reglene for utslipp av olje fra skip, da utslippsgrensen er 15 mg olje/liter.

Økonomiske virkemidler

Tilskuddsordningene lokal Agenda 21, tilskudd til utvikling av miljøvennlige lokalsamfunn (kap. 1441 post 62) og Kommunal naturforvaltning (kap. 1427 post 60) bidrar til å øke tilgjengeligheten og bruksverdien langs vassdrag og sjøområder

På avløpssektoren gis det tilskudd over kap. 1441 post 64 til Aksjon jærvassdraget. Tilskuddsordningen, gjelder for 6 jærkommuner og skal bidra til å bedre miljøkvaliteten i og ved jærvassdragene. Kap. 1441, post 63 Tilskudd til kommunale avløpstiltak har eksistert siden 1975 og har vært et viktig virkemiddel for å sikre gjennomføring og god fremdrift i oppryddingstiltakene i tett bebyggelse etablert før 1975. Gjennom lov om kommunale vass- og kloakkavgifter, med tilhørende forskrift, er kommunene gitt mulighet til å dekke sine kostnader på avløpssektoren ved gebyrer. De kommunale investeringene kan fullfinansieres gjennom lån i Norges Kommunalbank.

I perioden 1976 til og med 1996 ble det investert omlag 27 mrd. 1993-kroner i kommunale avløp jf. kap. 1441, post 63. Nesten 5 mrd. kr ble dekket med statstilskudd. I 1996 utgjorde utbygging og rehabilitering av ledningsnett til sammen omlag 80 % av investeringene i kommunale avløp. De resterende 20 % er investeringer i rense- og slambehandlingsanlegg.

I perioden 1995 til 1998 er det gitt en rekke tilsagn til nitrogenrenseanlegg innenfor eksisterende tilsagnsfullmakt. Utbetalingen av disse tilsagnene er i hovedsak ventet i perioden 1998-2001. Utestående pr 1.1.99 vil være ca. 426 mill. kr.

En vesentlig del av bevilgningen til beredskapsformål går til å opprettholde en tilfredsstillende statlig oljevernberedskap, jf. kap. 1443, postene 21 og 45. Utgiftene under post 45 vil i de nærmeste årene knytte seg til fornyelse av det statlige oljevernutstyret, samt ombygging og utrusting av noen av Kystvaktens fartøyer med oljevern- og nødlosseutstyr.

Forskning og utvikling

Miljøvernforvaltningen har iverksatt et arbeid for å kartlegge spesielt miljøfølsomme områder langs kysten. Dette verktøyet skal videreutvikles slik at det kan benyttes aktivt i forskjellige beslutningsprosesser, og bidra til at nødvendige hensyn tas for å beskytte kystområder av spesiell verdi for det biologiske mangfoldet. Utgangspunktet for kartleggingen har vært områdenes følsomhet for oljeutslipp, men flere typer verdier og interesser er registrert, slik at kartleggingen vil ha overføringsverdi også i andre sammenhenger.

Det pågår utredningsprosjekter vedrørende skipsfartens utslipp til sjø som vil gi nyttig kunnskap ved utarbeiding av regelverk på området nasjonalt og internasjonalt.

Miljøverndepartementet bidrar til finansiering av forskningsprogrammet «miljøvennlige driftsformer i jordbruket - MILDRI» gjennom Norges forskningsråd og ved direkte bevilgning. Programmet skal gjennom utvikling av tverrfaglige modeller i regi av Norges landbrukshøgskole skissere mulig omlegginger av norsk jordbruk i mer miljøvennlig retning. Programmet startet i 1996, og avsluttes i år 2000. Gjennom Norges forskningsråd støttes også programmet Marine ressurser og miljø.

RESULTATOMRÅDE 5: HELSE- OG MILJØFARLIGE KJEMIKALIER

Status for arbeidet med miljøvernforvaltningens resultatmål

Fordi miljøvernmyndighetene forvalter hoveddelen av virkemidlene i arbeidet med å redusere utslipp og bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier, samsvarer miljøvernforvaltningens resultatmål med de nasjonale målene, jf. omtale av resultatmål, resultatindikatorer og status i kap. 2.5.3.

A. Stans eller vesentlig reduksjon i utslipp av prioriterte kjemikalier innen år 2000, 2005 og 2010 (jf. omtale av resultatmål, resultatindikatorer og status i kap. 2.5.3.)

Som en start på den kontinuerlige prosessen mot målet om å stanse utslippene av miljøgifter innen en generasjon (resultatmål B) er det utarbeidet en liste over kjemikalier som utgjør særlige helse- og miljøproblemer i Norge, jf. tabell 3.5.1. I innst S nr 150 (1996-97) om St meld nr 58 (1996-97) sier Energi- og miljøkomiteen om dette målet: «Komiteen mener det vil være hensiktsmessig om det utarbeides mer konkrete målsetninger for de enkelte kjemikalier». Regjeringen tar sikte på å utfase kjemikaliene på listen om relativt kort tid, og mener derfor at det ikke er behov for tallfestede milepæler underveis. I tillegg krever den foreslåtte konkretiseringen av målet detaljert kunnskap om alle utslippskildene for hvert kjemikalie. Etter at punktutslippene de senere årene er redusert med 50-90 % gjenstår for mange av kjemikaliene nå først og fremst de diffuse kildene, særlig produkter. Oversikten over slike utslipp er fortsatt ikke fullstendig, slik at myndighetene ikke har det nødvendige grunnlaget for å fastsette slike mål. For menneskers helse og for miljøet er det den samlede påvirkning av kjemikalier som har betydning, og det sentrale er derfor å få til en samlet reduksjon av kjemikaliene på prioritetslisten.

Tabell 3.5.1 Liste over prioriterte kjemikalier som omfattes av resultatmål A (Prioritetslisten)

A: Utslippene skal reduseres vesentlig innen 2000 og søkes stanset innen 2005:	**B: Utslippene skal reduseres vesentlig senest innen 2010:**
Ozonnedbrytende stoffer	*Tungmetaller*
Halon	Bly
Klorfluorkarboner (KFK)	Kadmium
Metylbromid	Kobber
Tetraklormetan	Kvikksølv
1,1,1 Trikloretan	Krom
Organohalogene miljøgifter	
Høyklorerte, kortkjedede parafiner	Brommerte flammehemmere
PCB	1,2 Dikloretan (EDC)
Pentaklorfenol	Dioksiner og furaner
	Heksaklorbenzen
	Klorerte alkyl benzener (KAB)
	Muskxylener
	Tetrakloreten (PER)
	Triklorbenzen
	Trikloreten (TRI)
Øvrige organiske miljøgifter	
Nonylfenol og nonylfenoletoksilater*	PAH
Oktylfenol og oktylfenoletoksilater *	Tributyltinnforbindelser
Enkelte tensider	Trifenyltinnforbindelser
* stanses innen år 2000	

Miljøverndepartementet har ansvaret for tilstrekkelig reduksjon i hoveddelen av kjemikaliene som omfattes av resultatmål A. For enkelte av kjemikaliene er andre sektorer ansvarlig for å bidra til at målene nås. For eksempel har Landbruksdepartementet ansvaret for at bruken av nonylfenoler og oktylfenoler i plantevernmidler stanses innen år 2000. Ansvarsfordelingen er nærmere beskrevet i kap. 2.5.4.

I Innst S nr 150 (1996-97) om St meld nr 58 (1996-97), Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling, viser Energi- og miljøkomiteen «til Regjeringens målsetting om full

PCB-opprydding innen 2005». Regjeringens forslag til mål i St meld nr 58, som tilsvarer resultatmål A, var ment å innebære stans i utslippene til miljøet av bl.a. PCB. For PCB innebærer dette innsamling og destruksjon av produkter som kan gi utslipp til miljøet. Målet er således ikke ment å omfatte de såkalte «gamle synder» slik som deponier med spesialavfall, forurenset grunn og forurensede sedimenter. En «full PCB-opprydding» ville kreve tiltak mot 50-70 lokaliteter med spesialavfallsdeponi og forurenset grunn, en stor andel av omlag 1000 registrerte kommunale fyllinger, og omlag 60 sjøområder med forurensede sedimenter, jf. omtale i kap. 3, kategori 12.30, resultatområde 6. Grove anslag tilsier at en full opprydding ville medføre kostnader i størrelsesorden 5-15 mrd. kr. En full opprydding forutsetter også utvikling av ny teknologi og oppbygging av en større administrasjon. Det anses derfor som praktisk, teknisk og økonomisk umulig å gjennomføre en full opprydding innen år 2005. Det er ikke ansett som hensiktsmessig med en absolutt tidsfrist for oppryddingen i «gamle synder», og internasjonalt er det lagt til grunn at det vil ta minst en generasjon før dette arbeidet er avsluttet. Det vises videre til at en stor andel av de «gamle syndene» først representerer en fare for alvorlig forurensning ved arealbruksendringer med graving og bygging.

For PCB er altså målet ment å omfatte innsamling og destruksjon av produkter som kan medføre utslipp av PCB. Ny bruk av PCB ble forbudt i 1980. Da var om lag 1180 tonn PCB i bruk i Norge. Etter at alle produkter med PCB-innhold over 1 kg, samt en rekke andre PCB-holdige produkter, er samlet inn for destruksjon, gjenstår om lag 450 tonn PCB i produkter som fortsatt er i bruk. Miljøvernmyndighetene arbeider for å hindre at PCB fra disse produktene slippes ut i miljøet. Ulike virkemidler vurderes for å få tatt små PCB-holdige kondensatorer i belysningsarmatur ut av bruk og sikre forsvarlig sluttbehandling. Forsvarlig håndtering av PCB i annet elektrisk-elektronisk utstyr sikres av en nylig vedtatt forskrift. Nye regler med krav om utfasing av PCB-holdige strømførende hylser i elektrisitetsforsyningen innen 2010 forberedes nå av miljøvernmyndighetene. Videre er det satt i gang en rekke informasjonstiltak for å hindre at PCB i bygnings- og rivningsavfall slippes ut i miljøet.

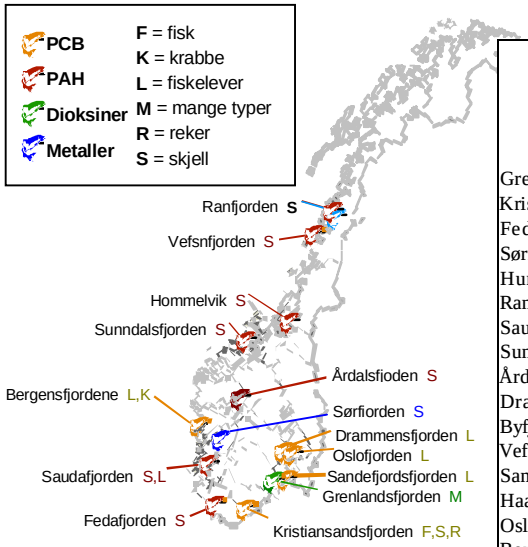
Stoffgruppene nonylfenoler og oktylfenoler mistenkes å ha hormonhermende effekt. Ut fra et føre var-prinsipp vedtok Regjeringen i 1996 en målsetting om at all bruk av disse stoffene skal stanses innen år 2000. Stoffene brukes hovedsakelig i vaske- og rengjøringsmidler, bilpleieprodukter, maling, lakk og limprodukter, plantevernmidler og i enkelte kosmetiske produkter. På oppfordring fra miljøvernmyndighetene har de aktuelle bransjene utarbeidet tidfestede utfasingsplaner. Fra 1995 til 1996 er bruken av disse stoffene i de aktuelle bransjene redusert med om lag 30 %. Fra 1996 til 1997 har bruken i rengjøringsmidler, bilpleiemidler og kosmetiske produkter blitt ytterligere redusert med 20 %. I henhold til utfasingsplanene vil stoffene være tatt helt ut av bruk innen år 2000. Dersom bransjene ikke følger opp sine planer, vil miljøvernmyndighetene benytte andre virkemidler for å stanse bruken av disse stoffene innen år 2000.

Miljøverndepartementet har nylig vedtatt forskrift om forbud mot kvikksølvtermometre. Gjennom et godt samarbeid om innsamling med alle aktører vil dette føre til utfasing av denne kvikksølvkilden, og dermed bidra til å vesentlig redusere utslippene av kvikksølv til miljøet.

Overfor de øvrige kjemikaliene på listen utvikler miljøvernmyndighetene nå utfasingsstrategier for å få til tilstrekkelig reduksjon eller utfasing innen år 2000, 2005 og 2010. Hvert av kjemikaliene har en rekke bruksområder, og for de fleste av kjemikaliene er det allerede tatt i bruk virkemidler overfor viktige kilder. For hvert av de resterende bruksområdene vurderes ulike virkemidler og tiltak ut i fra bruksområde, substitusjonsmuligheter mv.

Figur 3.5.1 viser områder belagt med kostholdsråd, dvs. områder der miljøgiftinnholdet i marine organismer er så høyt at næringsmiddelmyndighetene har innført forbud mot omsetning av og/eller råd om øvre grense for inntak av fisk og skalldyr. Som figuren viser er det totale området med kostholdsråd redusert fra 1991 til 1997.

Figur 3.5.1 Areal belagt med kostholdsråd eller -restriksjoner, jf. resultatindikator under resultatmål A.*

	Areal med kostholdsråd (km²) 1991	1997 *
Grenlandsfjordene	84	84
Kristiansandsfjorden	29	29
Fedafjorden	13	13
Sørfjorden	473	80
Hummelvik	5	5
Ranfjorden	158	15
Saudafjorden	90	21
Sunndalsfjorden	125	15
Årdalsfjorden	31	8
Drammensfjorden	-	45
Byfjorden*	-	
Vefsnfjorden	-	50
Sandnesfjordsfjorden	-	3
Haakonsvern*	-	
Oslofjorden	-	190
Bergensfjordene*	-	180
Total	**1008**	**738**

* Tidligere kostholdsråd for Byfjorden og Haakonsvern omfattes i 1997 av kostholdsråd for Bergensfjordene.

Kilde: SFT/SNT

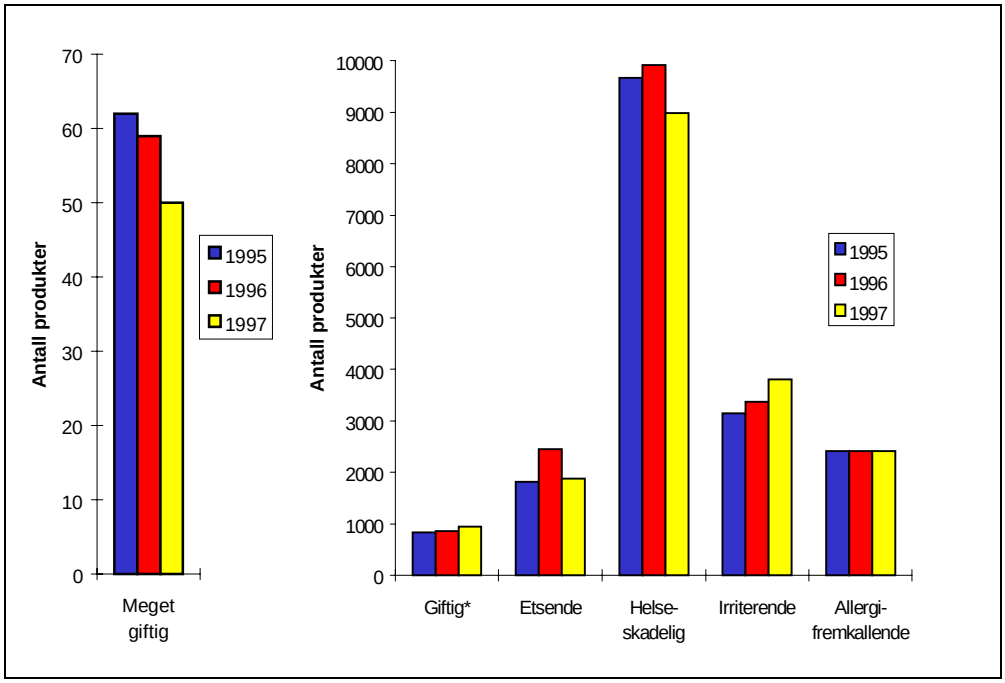
B. Stans i utslipp av kjemikalier som utgjør en alvorlig trussel mot helse og miljø innen en generasjon (jf. omtale av resultatmål, resultatindikatorer og status i kap. 2.5.3.)

Målet skal operasjonaliseres i nært samarbeid mellom nordsjølandene. Beslutningen om hvilke kjemikalier som skal utfases innen en generasjon vil derfor tas i forbindelse med internasjonale forhandlinger og på bakgrunn av overordnede kriterier. Norge er leder for et nordisk samarbeid som er igangsatt for å utarbeide forslag til slike kriterier. Et første forslag vil bli framlagt i oktober 1998.

C Vesentlig reduksjon i risiko for at kjemikalier forårsaker skade på helse og miljø (jf. omtale av resultatmål, resultatindikatorer og status i kap. 2.5.3.)

Målet innebærer at stadig mindre helse- og miljøfarlige kjemikalier skal inngå i produksjon, produkter og avfall, og at kjemikalier skal brukes på en måte som minimerer faren for helse- og miljøskade. Figur 3.5.2 viser at det har vært en betydelig reduksjon i antallet av de mest giftige produktene som er registrert i Produktregisteret.

Figur 3.5.2 Antall helsefarlige produkter registrert i ulike fareklasser i Produktregisteret i 1996 og 1997, jf. resultatindikator under resultatmål C..

* inkludert kreftfremkallende produkter

Virkemidler

Behovet for å redusere de langtransporterte tilførslene av miljøgifter, og de klare begrensninger som internasjonalt handelssamarbeid og -regulering legger for virkemiddelbruken nasjonalt, gjør at det fra norsk side blir gitt høy prioritet til det internasjonale arbeidet på kjemikalieområdet. Det internasjonale arbeidet er nærmere beskrevet i kapittel 2.5.4.

Oppfølging av kjemikalieregelverket som følge av forpliktelser i EØS-avtalen

EUs forebyggende kjemikalieregime er verdens mest omfattende system for systematisk fremskaffing og vurdering av informasjon om kjemiske stoffers helse- og miljørisiko. Dette systemet er i sin helhet innført i Norge. Norge deltar aktivt i utviklingen av de deler av EUs regelverk som har størst betydning for Norge gjennom et betydelig antall arbeidsgrupper under Europakommisjonen. Målet for dette arbeidet er en stadig hevning av de miljøstandardene som gjelder i EØS-området.

Administrative virkemidler

Konsesjonssystemet etter forurensningsloven og tilsyn i form av kontroll og eventuelle reaksjoner vil fortsatt være de viktigste virkemidlene overfor forurensende utslipp fra norsk industri. Fortsatt utstrakt konsesjonsregulering er nødvendig for å redusere de betydelige forurensningsproblemer industrien potensielt kan forårsake.

Forskrifter hjemlet i produktkontrolloven og forurensningsloven er klart de viktigste virkemidlene i arbeidet med å regulere utslipp og innhold av kjemikalier i produkter. Det foreligger nå bl.a. forslag om forskrift om forbud mot bruk av visse farlige kjemikalier i tekstiler, og forslag til betydelig innstramming i eksisterende forskrift om PCB. Videre foreligger det et forslag om at substitusjonsplikten gjøres rettslig bindende på kjemikalieområdet ved at plikten innføres i Produktkontrolloven. Substitusjonsplikten innebærer en plikt til å bytte ut helse- og miljøfarlige kjemikalier med mindre farlige alternativer straks dette er teknisk mulig og økonomisk forsvarlig.

Miljøvernmyndighetene vil i løpet av 1998 utarbeide en liste over uønskede helse- og miljøfarlige kjemikalier, dvs. kjemikalier som vurderes å utgjøre et problem i Norge. Hovedformålet med listen er å gi konkrete og langsiktige signaler om hvilke kjemikalier myndighetene ønsker å få stanset eller redusert bruken av.

Det vil bli satt i gang samarbeidsprosjekter i forhold til enkelte bransjer med sikte på sikrere, riktigere og redusert bruk av kjemikalier i bransjen, både i produksjons (inkl. valg av råvarer)-, bruks- og avfallsfasen av produktenes livsløp.

Økonomiske virkemidler

Som en oppfølging av Grønn skattekommisjon har en interdepartemental arbeidsgruppe med representanter for Miljøverndepartementet, Finansdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Statens forurensningstilsyn vurdert utformingen av avgifter på enkelte helse- og miljøfarlige kjemikalier. Arbeidsgruppen anbefalte at det innføres avgifter på de klororganiske løsemidlene trikloreten og tetrakloreten og på trevirke impregnert med miljøgiftene kobber, krom og/eller arsen. Regjeringen mener det er behov for ytterligere avklaringer før avgiftene eventuelt foreslås innført. Før en eventuell avgift på trykkimpregnert trevirke kan foreslås er det behov for en del prinsipielle og praktiske avklaringer. For avgifter på trikloreten og tetrakloreten er det behov for å avklare enkelte avgiftstekniske spørsmål. Regjeringen tar sikte på å fremme forslag om avgift på trikloreten og tetrakloreten i Revidert nasjonalbudsjett 1999, slik at eventuelle avgifter kan innføres fra 1.7.1999. Videre vil det bli vurdert å innføre avgifter på andre helse- og miljøfarlige kjemikalier i produkter og produksjonsprosesser.

Mulighetene for statlig støtte til utvikling av produkter som kan bidra til redusert bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier, skal økes. Økt statlig støtte på dette området vil bedre mulighetene for å få fram produkter som gir mindre miljøbelastninger og/eller er mindre ressurskrevende. Statlig støtte vil også være viktig for å utløse forbedringer i eksisterende produkter. Tilskuddsordningen for miljørettede produkt-, bygnings- og miljøteknologitiltak (kap. 1441 post 72) vil ivareta dette.

Statens miljøfond (kap. 2422 post 90) skal stimulere virksomheter til å ta i bruk og videreutvikle ny miljøteknologi som bl.a. kan bidra til å redusere utslipp av helse- og miljøfarlige kjemikalier.

Kunnskapsoppbygging, informasjon og forskning

Informasjonen til forbrukere om innhold av helse- og miljøfarlige kjemikalier i produkter skal bedres. Dette er nødvendig for at enkeltmennesker skal kunne bidra til å redusere utslippene av farlige kjemikalier, både i form av sin markedsadferd og ved sitt eget forbruk og produkthåndtering. Under Stiftelsen GRIP Senter bygges det opp et informasjons- og kompetansesenter som skal formidle informasjon om helse- og miljøfarlige kjemikalier både til forbrukere og næringsliv, jf. kap. 1442, post 70. Videre vil det bli vurdert tiltak som gir den enkelte rett til å kreve informasjon om produkters innhold av helse- og miljøfarlige kjemikalier direkte fra produsent og importør. Som et ledd i dette arbeidet nedsettes en gruppe bestående av representanter for forbruker- og miljøvern-organisasjoner, arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner som skal vurdere behovet for kjemikalieinformasjon.

Det er et stort behov for bedre kunnskap om tilførsler og effekter av helse- og miljøfarlige kjemikalier. Det vil derfor bli prioritert midler til forskning og utredning på dette området. I dag ivaretas dette bl.a. ved at Miljøverndepartementet bidrar med finansiering av det nyopprettede forskningsprogrammet forurensning; kilder, spredning og effekter (foreløpig tittel). Generelt vektlegges områder der en har mangelfull kunnskap om prosesser som er særegne for norske forhold. Videre prioriteres områder hvor usikkerheten er stor samtidig som de antatte skadevirkningene kan være betydelige. Et slikt område kan være kjemikalier med hormonliknende effekter. Det er behov for kunnskap om eksponering og effekter av, og virkningsmekanismer for slike kjemikalier. Det vil også legges vekt på utredninger som kan danne grunnlag for forvaltning av EU-regelverk, for forhandlinger om nytt regelverk, og for innspill i internasjonale prosesser på kjemikalie-området. Det største behovet i denne sammenheng er å øke kunnskapsgrunnlaget som er nødvendig for å utføre risikovurderinger av mulige helse- og miljøfarlige kjemikalier.

RESULTATOMRÅDE 6: AVFALL OG GJENVINNING

Status for arbeidet med miljøvernforvaltningens resultatmål

Det er satt i gang et arbeide for å vurdere om dagens resultatmål gir en mest mulig hensiktsmessig rapportering av miljøtilstanden på resultatområde 6 Avfall og gjenvinning. Det vil bl.a. bli forsøkt å utvikle resultatmål som i sterkere grad relateres til de faktiske miljøproblemene som oppstår som følge av avfall og avfallsbehandling. Miljøverndepartementet tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med resultatene av dette i statsbudsjettet for 2000.

Fordi miljøvernmyndighetene forvalter virkemidlene når det gjelder avfall, samsvarer miljøvernforvaltningens resultatmål med de nasjonale målene, jf. omtale av resultatmål, resultatindikatorer og status i kap. 2.6.3.

A. Reduserte avfallsmengder (jf. omtale av resultatmål, resultatindikatorer og status i kap. 2.6.3.)

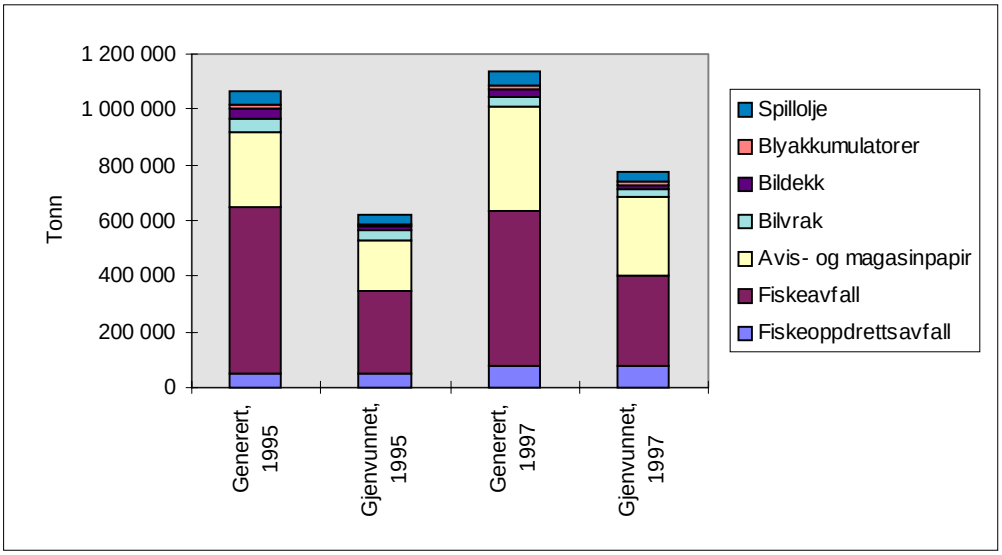
Kommunalt avfall omfatter avfall fra husholdninger og næringsvirksomhet som leveres til det kommunale behandlingssystemet. Det ble i 1997 generert 2,7 mill. tonn kommunalt avfall, en reduksjon på 40 000 tonn, eller 1,5 %, fra 1996. Dette skyldes en reduksjon i avfall fra næringsvirksomhet til det kommunale behandlingssystemet. Næringsavfall stammer fra industri, gruvedrift, primærnæringene, bygg- og anleggssektoren, tjenesteytende virksomheter, transport, handel og offentlig forvaltning. Det ble i 1997 generert 22,2 mill. tonn næringsavfall. På grunn av en omlegging av metodegrunnlag og statistikk, særlig når det gjelder bygg- og anleggsavfall, er dette tallet ikke sammenlignbart med data for tidligere år.

Fra 1992 til 1997 har mengden kommunalt avfall økt med i underkant av 0,5 %. I 1997 leverte hver nordmann i gjennomsnitt 308 kg husholdningsavfall, hvilket representerer en økning på 15 kg, eller om lag 5 %, fra året før. Noe av økningen i innleverte avfallsmengder kan skyldes at en større andel av avfallsmengdene leveres til godkjente anlegg på grunn av bedre kontroll, noe kan også forklares med endrede og bedre registreringsmetoder. Det er likevel klart at avfallsmengdene pr. innbygger fra husholdningene fortsatt øker fra år til år.

B. Økt ombruk, materialgjenvinning og energiutnyttelse (jf. omtale av resultatmål, resultatindikatorer og status i kap. 2.6.3.)

I figur 3.6.1 vises mengde avfall som genereres og gjenvinnes av utvalgte avfallstyper. Når det gjelder avfall fra emballasje, vises til egen omtale under avsnittet om virkemidler nedenfor.

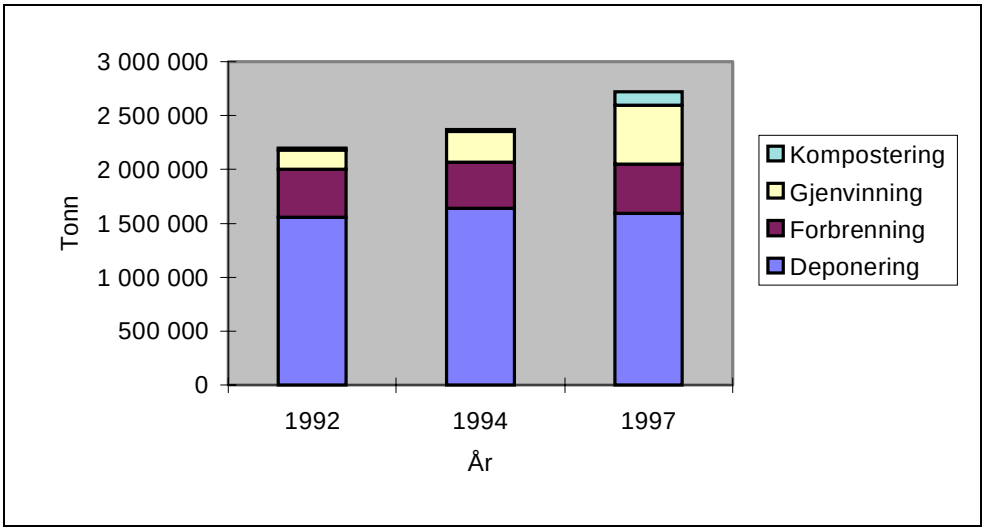
Figur 3.6.1 Oversikt over generering og gjenvinning av avfall for noen avfallstyper i 1995 og 1997 (målt i tonn, spillolje målt i 1000 liter. Generert mengde er anslått)

1) Tall for avis- og magasinpapir gjelder materialgjenvinning for 1995 og både material- og energigjenvinning for 1997
2) Når det gjelder bilvrak vises til omtale under kap. 1441, postene 73 og 75
3) Spillolje er målt i 1000 liter - fratrukket vann

Utviklingen i kommunalt avfall etter behandlingsmåte i perioden 1992-1997 vises i figur 3.6.2. Andelen gjenvunnet avfall fra husholdningene økte i perioden 1992 til 1997 fra 8,5 % til nær 29 %, mens gjenvinningsandelen fra næringslivet økte fra 8,2 % til 20 %.

Figur 3.6.2 Utvikling i kommunal avfallsbehandling

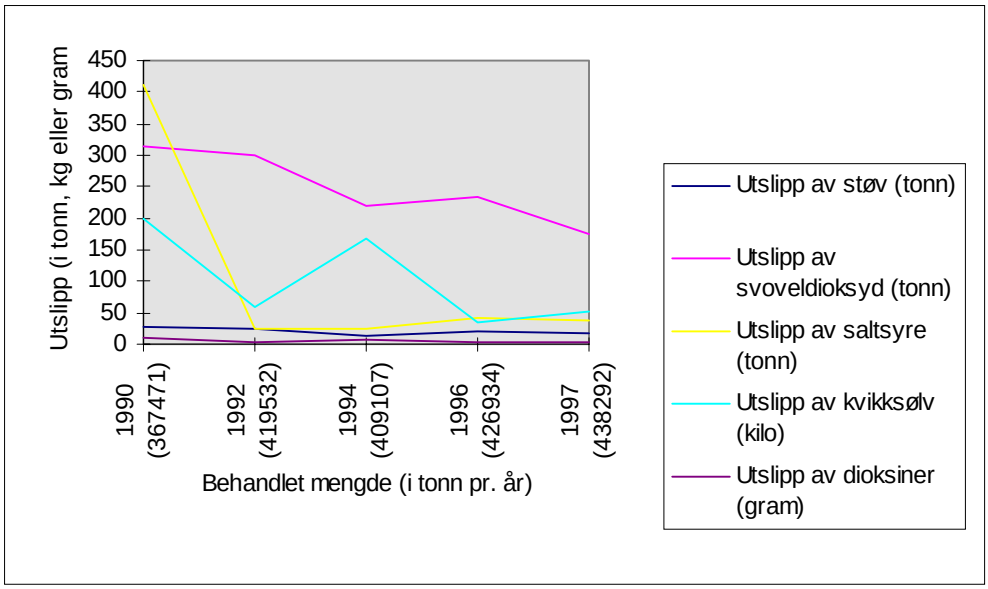
Av det oppståtte avfallet fra næringsvirksomhet i 1994 (eksklusiv spesialavfall), ble om lag 56 % materialgjenvunnet eller utnyttet til energiformål, 10 % ble brukt som ren fyllmasse, ca. 17 % ble deponert på industriens egne fyllplasser og om lag 12 % på de kommunale fyllplassene, mens ca. 3 % ble behandlet biologisk og ca. 2 % på annen måte.

Den gjennomsnittlige energiutnyttelsesgraden ved de kommunale forbrenningsanleggene har økt fra 60,4 % i 1990 til 74,1 i 1996, men gikk ned til 70,1 % i 1997. I 1996 ble det forbrent noe over 1,1 mill. tonn biobrensel i næringslivet, og interessen for bruk av biobrensel er sterkt økende.

C. Forsvarlig sluttbehandling av restavfallet (jf. omtale av resultatmål, resultatindikatorer og status i kap. 2.6.3.)

Sluttbehandling av avfall skjer ved forbrenning eller deponering. Forbrenning forårsaker utslipp av ulike stoffer til luft. Strengere miljøkrav har medført redusert antall forbrenningsanlegg, jf. resultatmåltabell under kap. 2.6.3, og sterkt reduserte utslipp, jf. figur 3.6.3. De fem store kommunale forbrenningsanleggene står for ca. 95 % av avfallsforbrenningen i Norge. I 1997 ble om lag 16 % av det kommunale avfallet forbrent. Det meste av den energien som frigjøres ved avfallsforbrenningen blir utnyttet, jf. omtale under resultatmål B1 ovenfor. Deponering medfører utslipp av sigevann til vann og jord, forsøpling, lukt, båndlegger arealer og forårsaker utslipp av klimagassen metan. Det arbeides med å bedre det eksisterende datagrunnlaget for utslipp fra deponi.

Figur 3.6.3 Utviklingen i utslipp og energiutnyttelsesgrad fra de fem store avfallsforbrenningsanleggene (behandlede avfallsmengder står i parentes under årstallene, som det går fram av forklaringen til figuren er utslipp oppgitt i gram, kg og tonn avhengig av hvilket utslipp det er snakk om)..

D. Spesialavfall skal enten gjenvinnes, eller gå til sluttbehandling i godkjente norske anlegg (jf. omtale av resultatmål, resultatindikatorer og status i kap. 2.6.3.)

Behandlingskapasiteten dekkes dels gjennom tillatelser til industrien til behandling av eget spesialavfall og dels gjennom ca 45 anlegg som har tillatelse til å motta og behandle spesialavfall fra andre. I tillegg eksporteres noe spesialavfall. Norsk avfallshandtering AS (NOAH) er i ferd med å bygge et behandlingsanlegg for organisk spesialavfall i Brevik. Når dette anlegget settes i drift i begynnelsen av 1999, vil kapasiteten ved behandlingsanleggene i Norge være tilstrekkelig til at praktisk talt alt miljøfarlig avfall som genereres i Norge kan behandles i godkjente innenlandske sluttbehandlingsanlegg.

E. Tidligere tiders feildisponering av spesialavfall o.l. (jf. omtale av resultatmål, resultatindikatorer og status i kap. 2.6.3.)

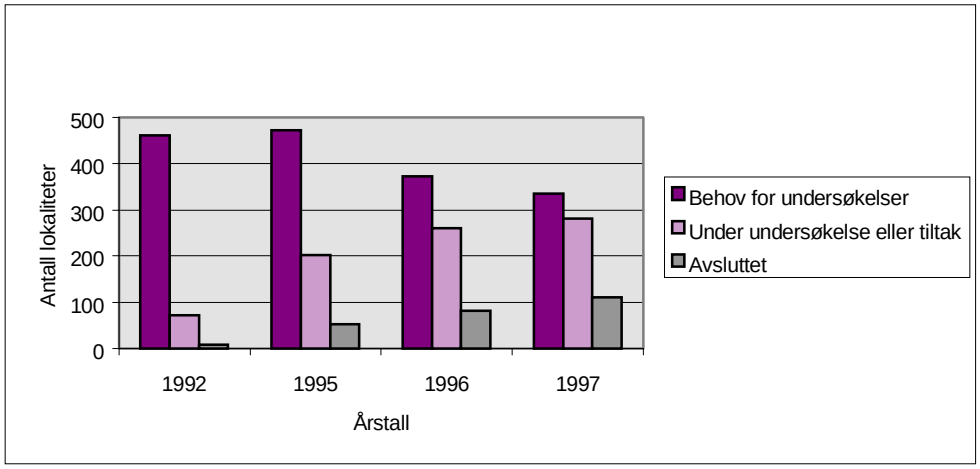
Det er gjennomført en kartlegging av gamle avfallsfyllinger, forurenset grunn og andre etterlatenskaper i terrenget på Svalbard fordi det er mistanke om at det også her kan finnes lokale kilder til spredning av miljøgifter. Som på fastlandet, er det forurenser som er ansvarlig for å gjøre undersøkelser og eventuelle tiltak på lokaliteter som det er mistanke om kan føre til forurensning. Myndighetene vil ta initiativ slik at det blir satt i gang undersøkelser og eventuelt tiltak på de alvorligste lokalitetene i løpet av 1998.

Som beskrevet i St prp nr 1 (1996-97) har det vært behov for å etablere prioriterings- og tiltakskriterier for områder med forurensede marine bunnsedimenter. Det er nylig foretatt en prioritering blant områdene med de mest forurensede sedimentene ut fra nærmere beskrevne utvalgskriterier. Eventuell igangsetting av ytterligere tiltak i marine sedimenter

vil følge av etablerte prioriterings- og tiltakskriterier. Kartleggingen av innsjøsedimenter ble ferdigstilt i 1997, og kartleggingen av ferskvannssedimenter i juli 1998.

De såkalte «gamle synder» omfatter tidligere tiders utslipp av en rekke miljøgifter. PCB er en av de alvorligste miljøgiftene, og PCB-forurensning er i det videre arbeidet vektlagt som et viktig kriterium for opprydding. Av over 3 000 registrerte lokaliteter med deponert spesialavfall og forurenset grunn, er det konkret mistanke om PCB-forurensning på 50-70 lokaliteter. På minst 20 av disse lokalitetene er det igangsatt oppfølgende undersøkelser og tiltak. Nyere kunnskap om utstrakt bruk av PCB i mange ulike produkter tilsier at langt flere lokaliteter kan være forurenset med PCB. En tredjedel av de over 3 000 registrerte lokalitetene er kommunale fyllinger og det er rimelig å anta at svært mange av disse kan inneholde større eller mindre mengder PCB. Videre er det i sedimentene i 61 av 120 undersøkte sjøområder funnet så høye konsentrasjoner av PCB at områdene betegnes som sterkt eller meget sterkt forurenset. Det vises for øvrig til omtale av PCB-problematikken i kap. 2.5.3.

Figur 3.6.4 Utviklingen 1992–1997 i status for oppfølging av arbeidet med deponier og forurenset grunn

Virkemidler

Ulike virkemidler, og kombinasjoner av disse, benyttes for å gjennomføre avfallspolitikken. Ofte vil virkemidler som innføres for å sikre økt gjenvinning eller forsvarlig sluttbehandling indirekte også stimulere til avfallsreduksjon.

Økonomiske virkemidler

Det er vedtatt en avgift på sluttbehandling av avfall, jf. St prp nr 54 (1997-98) Grønne skatter, Innst S nr 247 (1997-98). En avgift på sluttbehandling av avfall vil prissette miljøskadelige utslipp fra sluttbehandlingen. Avgiften vil gjøre sluttbehandling av avfall vesentlig dyrere, og dermed stimulere til at avfall i større grad materialgjenvinnes eller går til energigjenvinning. Sluttbehandlingsavgiften alene er anslått å ville gi en reduksjon i metanutslippene tilsvarende om lag 1,2 mill. tonn CO_2-ekvivalenter i forhold til regjeringens referansealternativ, jf. St meld nr 29 (1997-98).

Innsamling og gjenvinning av bilvrak reguleres gjennom et avgifts- og pantsystem. Dette systemet skal sikre høy innsamling av bilvrak. For å øke innsamlingsgraden for bilvrak, foreslås vrakpantavgiften økt til 1200 kr for 1999, mens vrakpanten foreslås økt til 1500 kr, jf. kap. 1441, postene 73 og 75.

Innsamling og ombruk eller materialgjenvinning av drikkevareemballasje, utenom emballasje for melk mv., stimuleres gjennom en miljøavgift. Avgiften reduseres i takt med økende returandel. I tillegg ilegges en grunnavgift på engangsemballasje til drikkevarer utenom melk mv., jf. St prp nr 1 (1998-99) Skatte-, avgifts- og tollvedtak, for 1999.

Innsamling og gjenvinning av brukt smøreolje (spillolje) stimuleres gjennom en avgift på smøreolje og avgiftsrefusjon ved levering av spillolje til godkjent innsamler, jf. St prp nr 1 (1998-99) Skatte-, avgifts- og tollvedtak, og kap. 1441 post 76.

Over kap. 1441, post 72 Tilskudd til utvikling av miljøeffektiv produksjon og forbruk, gis det støtte til tiltak som bidrar til å redusere miljøbelastningen forårsaket av produkter og bygg i hele produktets livsløp fra råvareuttak til håndtering som avfall.

Over kap. 1442 post 70 Tilskudd til kompetanseoppbygging og informasjon om miljøvennlig produksjon og forbruk, gis driftstilskudd til ulike spesifiserte virksomheter og noe tilskudd til avfallsformål.

Administrative virkemidler generelt

Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) og forskrifter gitt i medhold av den, utgjør de sentrale juridiske styringsverktøyene på avfallsfeltet. Miljøverndepartementet vurderer å endre forurensningslovens avfallsdefinisjoner. Målet er å redusere tolkningstvil, og å sikre at begrepsbruken bidrar til reduserte avfallsmengder og økt gjenvinning av avfall i næringslivet. Lovendringsforslaget sendes på høring i løpet av høsten 1998.

Administrative virkemidler overfor kommunesektoren

Kommunene har en sentral rolle i avfallshåndteringen, jf. 2.6.4. De har ansvar for å samle inn og sørge for behandling av forbruksavfall og for å håndheve forbudet mot forsøpling. Kommunene har plikt til å lage avfallsplan og å beregne full kostnadsdekning ved fastsettelse av avfallsgebyrene, og de oppfordres sterkt om å differensiere gebyrene. 65 % av kommunene hadde innført en eller annen form for differensiering av gebyrene i 1997. De har også plikt til å sørge for innsamling og forsvarlig behandling av KFK-holdige kuldemøbler og til å sørge for at det eksisterer et tilstrekkelig tilbud om mottak av spesialavfall fra husholdninger og virksomheter som genererer mindre enn 400 kg spesialavfall pr. år. For å sikre at denne plikten oppfylles på en tilfredsstillende måte, vil det bli utarbeidet informasjon til kommunene om erfaringer med ulike ordninger m.m. Konsesjonsplikten for de kommunale mottakene oppheves, og erstattes av standardiserte krav.

Resultatene fra prosjektet; "Reaktorbehandling av organisk avfall", forelå tidlig i 1998. Prosjektet har demonstrert ulike løsninger for behandling av organisk avfall og erfaringene fra dette prosjektet vil gi kommunene et bedre grunnlag for valg av behandlingsløsning for våtorganisk avfall. Fra november 1996 innførte Landbrukstilsynet et midlertidig forbud mot bruk av matrester fra privathusholdninger til fôrproduksjon. Det er gitt støtte til et forskningsprosjekt for å belyse ulike problemstillinger knyttet til bruk av matavfall til fôrproduksjon. Prosjektet konkluderte bl.a. med at matavfall fra privathusholdninger ikke bør benyttes til miljøfôr med mindre særskilte konserveringsmetoder utvikles. Landbrukstilsynet vil vurdere det midlertidige forbudet på bakgrunn av resultatene fra dette prosjektet.

Administrative virkemidler overfor næringslivet

Også næringslivet har en sentral rolle i avfallspolitikken, jf. omtale i kap. 2.6.3. Det blir i økende grad lagt vekt på at næringslivet har ansvar for avfall fra egne produkter. I tråd med dette er det tatt i bruk virkemidler for å sikre innsamling og gjenvinning av ulike avfallsfraksjoner. I henhold til avtale med Miljøverndepartementet, har Norske Skog nå vedtatt å bygge et avsvertingsanlegg for returpapir i tilknytning til sin papirfabrikk i Skogn. Dette anlegget vil føre til mer stabil etterspørsel og driftsvilkår innenfor det norske returpapirmarkedet.

16. mars 1998 ble det vedtatt en forskrift som gir produsenter og importører av elektriske- og elektroniske (EE) produkter ansvar for å sikre innsamling, forsvarlig behandling og gjenvinning av EE-avfallet. Samtidig med vedtagelsen ble det inngått en avtale mellom EE-bransjen og Miljøverndepartementet for å sikre en effektiv landsdekkende gjennomføring av returordningen. I avtalen forplikter bransjen seg til å sørge for 80 % innsamling av EE-avfall innen fem år. Forskriften trer i kraft 1. juli 1999. Norge er med dette det første landet i verden som får på plass et regelverk som sikrer et landsdekkende system for innsamling og gjenvinning av EE-avfall.

Miljøverndepartementet vil i samråd med Kommunal- og regionaldepartementet i 1999 videreføre arbeidet med å finne fram til hensiktsmessige virkemidler for å øke gjenvinningen av bygg- og anleggsavfall.

Et utkast til endring av batteriforskriften for å øke innsamlingen av NiCd-batterier er sendt på høring. Utkastet legger opp til at batteribransjen får ansvaret for å samle inn og behandle kasserte NiCd-batterier. Miljøverndepartementet har etablert kontakt med næringslivet med sikte på å inngå en avtale med batteribransjen som sikrer en effektiv landsdekkende gjennomføring av returordningen.

Det vil også bli vurdert tiltak for å sikre økt innsamling og forsvarlige behandlingsløsninger for enkelte typer spesialavfallsemballasje.

Hoveddelen av produksjonsavfallet reguleres gjennom konsesjoner som gis i medhold av forurensningsloven. Det gjennomføres nå en skjerping av konsesjonskravene med frist for gjennomføring innen 2000. I alle nye og reviderte konsesjoner stilles det krav til bedriften om en plan for avfallsreduksjon.

Oppryddingen i tidligere tiders feildisponering av spesialavfall o.l., reguleres av forurensningslovens bestemmelser om plikt til å hindre at forurensning inntrer, eller hvis den har inntrådt, sørge for tiltak for å stanse, fjerne eller begrense virkningen av den.

Kunnskapsoppbygging, informasjon og forskning

Norsk kompetansesenter for avfall og gjenvinning AS, Norsas, skal videreutvikles som nasjonalt kompetansesenter, jf. kap. 1442 post 70. Sentrale oppgaver for Norsas er å informere og gi råd til kommuner, næringsliv og allmennheten om avfallsreduksjon, gjenvinning og sluttbehandling av avfall. Det er i dag betydelig usikkerhet knyttet til statistikkgrunnlaget på avfallsfeltet. En viktig oppgave vil være å fortsette utviklingsarbeidet på dette området.

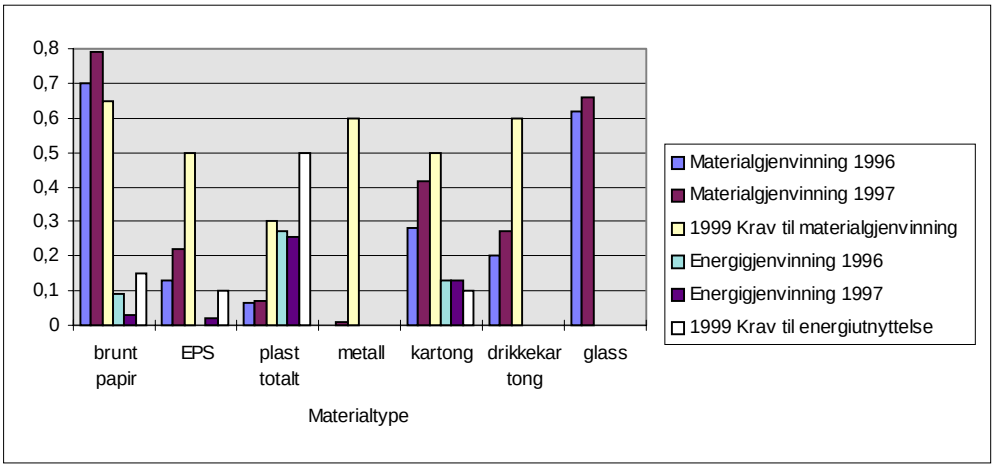
Stiftelsen for bærekraftig produksjon og forbruk, GRIP Senter, er et samarbeid mellom miljøvernmyndighetene, næringslivet og miljøvernorganisasjonene, jf. kap. 1442 post 70. Stiftelsen skal utvikle og spre metoder som forener økt verdiskapning med redusert miljøbelastning.

Nærmere om emballasjeavfall

Ved behandlingen av St meld nr 2 (1994-95) Revidert nasjonalbudsjett 1995, sluttet Stortinget seg til Regjeringens forslag om økt innsamling og gjenvinning av emballasjeavfall basert på avtaler med næringslivet, og ba samtidig om å bli orientert om fremdriften for avtalene.

Det er inngått avtaler mellom Miljøverndepartementet og næringslivet om reduksjon, innsamling og gjenvinning av emballasjeavfall av plast, metall, brunt papir, kartong og drikkekartong. I avtalene forplikter næringslivet seg til å sørge for at 60-80 % av emballasjeavfallet samles inn, og materialgjenvinnes eller energiutnyttes innen 1999 (1997 for drikkekartong), og til å arbeide for reduksjon av mengden emballasjeavfall. Dersom målene ikke nås, vil det være aktuelt for regjeringen å komme tilbake til Stortinget med forslag om avgifter. Det er etablert egne selskaper for gjennomføring av forpliktelsene i avtalene for de ulike materialtypene (materialselskaper). Ordningene finansieres ved selvpålagte gebyrer som blir innkrevd fra aktørene i emballasjebransjen gjennom et felles innkrevingssystem. Dette innebærer at kostnadene blir inkludert i prisen på produktet. Det er etablert innsamlingssystemer for samtlige materialtyper med unntak av metallemballasje. Et landsdekkende system for innsamling av metall sammen med glass startet opp i september 1998. For den delen av glassemballasjen som ikke omfattes av avgiftssystemet for drikkevareemballasje, er det ikke inngått avtale. Det har likevel i flere år eksistert et retursystem, som oppnådde en gjenvinningsandel på 66 % i 1997.

Figur 3.6.5 Mål og resultater for de ulike materialtypene

Som det framgår av figuren økte gjenvinningsandelen for samtlige emballasjetyper fra 1996 til 1997. Med unntak av brunt papir hvor målet er nådd før fristen, er det likevel et stykke igjen for å nå målsetningene i avtalene for 1999. Plastbransjen har hittil satset på

tiltak mot næringsavfall. Høsten 1998 vil et system for innsamling fra husholdningene presenteres for kommunene. Dette antas å øke den nåværende gjenvinningsandelen på totalt 43,4 %. Foreløpige tall for første halvår 1998 viser at 14,8 % av avfallsmengden materialgjenvinnes, mens 38 % energigjenvinnes. Totalt ble 53 % av det genererte plast-emballasjeavfallet gjenvunnet. For kartong er det iverksatt innsamling fra husholdningene sammen med papir i 1997, og gjenvinningsandelen på 42 % antas etterhvert å øke. For drikkekartong viser rapporteringen at bare 27 % av denne emballasjen ble gjenvunnet i 1997 sett under ett. Imidlertid ble målet på 60 % nådd i desember.

I henhold til avtalene skal bransjen arbeide for avfallsreduserende tiltak. Etter Miljøverndepartementets vurdering er det behov for større innsats fra emballasjekjeden i dette arbeidet. Kravet om detaljert rapportering av avfallsreduserende tiltak har bidratt til å synliggjøre behovet for tiltak på området. De berørte bransjene vil følge opp dette og har i 1998 startet et handlingsprogram hvor hovedmålet er å redusere mengden avfall fra emballasje og fra de produkter emballasjen skal beskytte samtidig som tiltakene ikke øker miljø- og ressursbelastningen i en videre sammenheng. Prosjekter og tiltak som bidrar til å øke kompetansen og forståelsen for avfallsreduksjon, så vel innad i emballasjesektorene og næringslivet generelt som overfor forbrukerne, vil bli prioritert.

SFT og bransjen har nylig foretatt en evaluering av gjennomføringen av forpliktelsene i avtalene med utgangspunkt i resultatene fra 1997. Konklusjonen er at forpliktelsene i avtalene i hovedsak er fulgt opp av partene. Det synes mulig å nå de fastsatte måltall for gjenvinning innen fristen, men det er nødvendig med større innsats vedrørende avfalls-reduserende tiltak. Det antas ikke å være behov for vesentlig endring av avtalene.

KAP. 1441 STATENS FORURENSNINGSTILSYN
(jf. kap 4441)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	91 085	202 834	218 382
11	Varer og tjenester	117 702		
21	Spesielle driftsutgifter	8 149	1 000	
22	Flomskader, *kan overføres*	1 622		
39	Opprydningstiltak, *kan overføres*		6 500	19 500
61	Tilskudd til kommunale tiltak for avfall og spesialavfall, *kan overføres*	13 900		
62	Lokal Agenda 21, tilskudd til utvikling av miljøvennlige lokalsamfunn, *kan overføres*	210	4 000	4 000
63	Tilskudd til kommunale avløpstiltak, *kan overføres*	179 326	66 613	82 613
64	Aksjon Jærvassdraget, *kan overføres*		5 000	3 462
70	Tilskudd til utvikling av miljøteknologi i næringslivet, *kan overføres*	43 938		
71	Tilskudd til opprydningstiltak, *kan overføres, kan nyttes under kap 1441.39*	14 273	4 275	
72	Tilskudd til utvikling av mer miljøeffektive produkter og bygg, *kan overføres*		8 500	10 500
73	Tilskudd til biloppsamlingssystemet			71 900
75	Utbetaling av pant for bilvrak, *overslagsbevilgning*			136 152
76	Refusjon av smøreoljeavgifter			40 000
	Sum kap. 1441	470 205	298 722	586 509
	Tilsagnsfullmakt post 63	437 942	410 312	340 199
	Tilsagnsfullmakt post 71	8 934	4 556	0
	Bestillingsfullmakt post 39	2 911	6 927	2 911

Planlagt disponering av kap 1441 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder.

(i 1 000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998, jf. vedtatt budsjett	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan - siering
1. Vern og bruk av biologisk mangfold	6 139	3 249	3 300	0,6
2. Friluftsliv og vern av allemannsretten	0	52	50	
3. Kulturminneforvaltning		52	50	
4. Hav- og vannforurensning	258 860	131 366	155575	26,5
5. Helse- og miljøfarlige kjemikalier	42 580	36 702	82900	14,1
6. Avfall og gjenvinning	46 853	32 385	237 452	40,5
7. Klimaendringer, reduksjon av ozonlaget og luftkvalitet	27 581	21 844	27 166	4,6
8. Internasjonalt miljøvern-samarbeid, -bistand og polarområdene	23 369	14 203	18 956	3,2
9. Regional planlegging og arealpolitikk	15 946	9 996	10 000	1,7
10. Kart og geodata	0	682	700	
11. Administrasjon	49 040	48 191	50 360	8,6
Sum planlagt disponert kap. 1441	470 205	298 722	586 509	

Statens forurensingstilsyns mål er å delta og bidra sentralt i arbeidet med å skape en bærekraftig utvikling. Statens forurensingstilsyn skal arbeide for en forsvarlig miljøkvalitet slik at forurensning, skadelige produkter og avfall ikke fører til helseskade, går utover trivselen eller skader naturens evne til produksjon og selvfornyelse.

Statens forurensingstilsyn roller for å nå målene er:

- overvåke og informere om miljøutviklingen.
- utøve myndighet for å opprettholde og forbedre miljøet gjennom reguleringer og kontrolltiltak
- tydeliggjøre de ulike samfunnssektorenes ansvar for å oppfylle miljøpolitiske mål
- utrede og gi råd overfor Miljøverndepartementet
- styre fylkesmennenes miljøvernavdelinger innen Statens forurensningstilsyns ansvarsområde
- delta i det internasjonale miljøsamarbeidet og bistandsarbeidet
- ha beredskap og aksjonere overfor akutt forurensning

Statens forurensningstilsyn har ansvar for å fremlegge faglige beslutningsgrunnlag for departementet i arbeidet med forurensningsspørsmål. I tillegg har Statens forurensningstilsyn et utøvende ansvar når det gjelder:

- pålegg og kontroll vedrørende tiltak mot industriforurensninger
- akutt forurensning
- kjemiske stoffer og produkter
- overvåking av forurensningstilstanden i luft og vann.

Innenfor Statens forurensningstilsyns ansvarsområde har Statens forurensningstilsyn instruksjonsmyndighet overfor miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene og faglig instruksjonsmyndighet overfor Sysselmannen på Svalbard innen bl.a. forurensninger, avfall og produkter.

De konkrete miljømålene Statens forurensningstilsyn arbeider for er gjengitt i resultatområdeomtalen.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker Statens forurensningstilsyns ordinære lønns- og driftsutgifter. Utgiftene gjelder lønn og godtgjørelser til faste og midlertidig ansatte samt møtegodtgjørelse for råd og utvalg. Videre dekker posten bl.a. lokalleie og drift av bygninger ved hovedkontoret i Oslo samt ved kontorene i Skien, Horten, Tromsø og på Mongstad. Posten dekker også driftsutgiftene til den statlige oljevernberedskapen, jf. kap. 4441 post 02.

I sitt arbeid for å nå de nasjonale miljømålene kjøper Statens forurensningstilsyn tidsbegrensede konsulenttjenester fra forskningsinstitusjoner og private konsulenter. Dette omfatter utredninger og vurderinger knyttet til spesielle saksområder. Posten dekker også bistand fra Statens institutt for folkehelse i forbindelse med arbeid på resultatområde 5 Helse- og miljøskadelige kjemikalier.

Økningen på post 01 skyldes i tillegg til økte utgifter tilknyttet økte inntekter i forbindelse med økt aktivitet, overføring fra kap. 1442 og kap. 1470, og fra kap. 1441, post 21. Utgifter til bistandsarbeid som tidligere er budsjettert under kap. 1441 post 21 og kap. 1470 post 21, er nå budsjettert under denne posten. Økte utgifter i tilknytning til kontroll av oljevernutstyr og bistandsarbeid samsvarer med tilsvarende økte inntekter under kap. 4441, postene 02 og 09. Videre er det overført midler fra kap. 1442 post 01 og fra kap. 1470 post 01 til drift av referansesystemet og andre oppgaver som er overført til SFT.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten er nedlagt. Beløpet er overført til post 01.

Post 39 Oppryddingstiltak, *kan overføres*

Posten er knyttet til resultatområdene 4 Hav- og vannforurensning, 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier og 6 Avfall og gjenvinning. Posten nyttes til å dekke utgifter til undersøkelser og gjennomføring av oppryddingstiltak i gamle avfallsdeponier, forurenset grunn og forurensede sedimenter og for å hindre forurensning fra skipsvrak samt eventuelt fjerning av skipsvrak. Målet for tiltakene er å hindre at tidligere tiders feildisponering av spesialavfall o.l. eller utslipp fra skipsvrak skal medføre fare for alvorlig forurensning, jf. 3.4 og 3.6.

Utgiftene til opprydding skal i utgangspunktet dekkes av den eller de som er ansvarlige for forurensningen. Dersom forurenser ikke kan identifiseres eller dersom forurenser ikke er betalingsdyktig og heller ikke vurderes skikket til å stå for en betryggende opprydding,

eller dersom miljøvernforvaltningen selv står som ansvarlig for den forurensede grunnen, må utgiftene til kartlegging og påkrevd opprydding dekkes av Staten. Det er også anledning til å delfinansiere oppryddingsprosjekt i tilfeller der en delfinansiering er nok til å utløse oppryddingstiltak (f.eks. dersom kommuner ønsker tiltaket så sterkt at de skyter inn deler av kostnadene).

Midlene til tiltak for å hindre forurensning fra skipsvrak vil ofte variere mye fra år til år. Dette skyldes vekslingen mellom perioder med utredninger, tilstandsundersøkelser og de mer kostnadskrevende tiltaksfasene (f.eks. tømming).

Bestillingsramme og bestillingsfullmakt for post 39 Statlige oppryddingstiltak, kan overføres:

		(i 1000 kr)
=	Utestående bestillinger utover bevilgningen pr. 31.12.98	2 911
+	Forslag til ramme for nye bestillinger 1999	19 500
=	Sum bestillinger pr. 31.12.99	22 411
-	Bevilgningsforslag for 1999	19 500
=	Behov for bestillingsfullmakt pr.31.12. 1999	2 911

Post 62 Lokal Agenda 21, tilskudd til utvikling av miljøvennlige lokalsamfunn, *kan overføres*

Tilskuddsordningen er knyttet til resultatområde 9 Regional planlegging.

Mål:

Formålet med ordningen er å utvikle miljøvennlige lokalsamfunn i kommunene i tråd med lokal Agenda 21. Den sentrale aktør vil være kommunen i samarbeid med lokalt næringsliv, frivillige organisasjoner og husholdninger. Arbeidet knyttes primært til følgende områder: klima inkludert energi og transport, fastsetting av miljømål for vannforekomster på forurensningsområdet, avfall, miljøhensyn ved drift av kommunens egen virksomhet, herunder energibruk, offentlige innkjøp, transport, bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Andre områder kan bli vurdert.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

Målgruppen for ordningen er kommunene. Nærmere kriterier for utvalg av prosjekter vil være utarbeidet ved kunngjøring av ordningen.

Kommunale egenandeler:

Det stilles formelt ingen krav om kommunal egenandel, men tilskudd tildeles kun til tiltak som kommunene selv iverksetter.

Oppfølging og kontroll:

Det kreves at tilskuddsmottaker utarbeider en rapport om prosjektet samt en redegjørelse for hvordan tiltaket oppfyller de spesifikasjoner som ble lagt til grunn for tilskuddet. Informasjon og resultater fra prosjektene skal spres til andre kommuner. I løpet av en femårsperiode vil det bli foretatt en ekstern evaluering av tilskuddsordningen.

Kontrollen skjer ved generell formalia- og rimelighetskontroll av revisorbekreftede regnskaper og sluttrapporter fra tilskuddsmottaker, der prosjektene vurderes i forhold til fastsatte kriterier. Tilskuddsmottaker skal følge oppsatte fremdriftsplaner og tidsfrister.

Post 63 Tilskudd til kommunale avløpstiltak, *kan overføres*

Tilskuddsordningen må ses i sammenheng med myndighetenes pålegg om rensing av avløp som et ledd i arbeidet for å nå målene under resultatområde 4 Hav- og vannforurensing, jf. resultatmål A. Ordningen har fungert siden 1975 og har vært et viktig virkemiddel i arbeidet med oppryddingen på avløpssektoren.

Mål:

Ordningen skal stimulere til utbygging av renseanlegg slik at tilførsel av næringssalter og organisk stoff til hav og vann fra kommunale avløp reduseres. Ordningen skal også bidra til å utjevne kommunenes kostnader i forbindelse med pålagte rensekrav.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

Det vil ikke bli gitt nye tilsagn under ordningen i 1999, men bevilgningen opprettholdes slik at staten kan få utbetalt tidligere gitte tilsagn. Utbetalingene vil foregå etter hvert som prosjektene ferdigstilles.

Kommunale egenandeler:

De investeringer det er gitt tilskudd til, restfinansieres gjennom kommunal egeninnsats og avløpsgebyrer.

Oppfølging og kontroll:

Kommunen skal gi en sluttrapport sammen med revisorbekreftet regnskap til fylkesmannen når prosjektet er ferdigstilt. Ellers rapporterer samtlige kommuner årlig til fylkesmannen vedrørende utslippsdata og kostnader. Med utgangspunkt i kommunenes årlige rapporter utarbeider Statistisk sentralbyrå statistikk over utslippsdata og kostnader pr. abonnent.

Oppfølgingskriteriene er kapasitet og belastning på renseanleggene, vannmengder og analyseverdier til et forurensningsregnskap, slammengde og -disponering. Fosfor er valgt som parameter i forurensningsregnskap for avløpssektoren.

Det foretas generell formalia og rimelighetskontroll av kommunenes rapporter. I tillegg foretas inspeksjoner av enkelte ferdigstilte anlegg.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 63 Tilskudd til kommunale avløpstiltak, kan overføres:

		(i 1000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.97	438 362
-	Overførte midler fra 1997	420
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.97	437 942
+	Nye tilsagn for 1998	41 483
-	Bevilgning for 1998	56 613
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	422 812
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 1999	0
=	Sum tilsagn pr. 31.12.99	422 812
-	Bevilgningsforslag for 1999	82 613
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr.31.12.99	340 199

Post 64 Aksjon jærvassdraget, *kan overføres*

Tilskuddsordningen ble opprettet under budsjettbehandlingen i Stortinget for 1998.

Ordningen må i hovedsak ses i sammenheng med resultatområde 4 Hav- og vannforurensning, samt resultatområde 1 Vern og bruk av biologisk mangfold, resultatområde 2 Friluftsliv og resultatområde 3 Kulturminner og kulturmiljøer. Ordningen lå tidligere under post 63.

Mål

Målet for ordningen er å bidra til å bedre miljøkvaliteten i og ved jærvassdragene. Statsstøtte til landbrukstiltak dekkes av tilskuddsordninger over Landbruksdepartementets budsjett, jf. St prp nr 1 for Landbruksdepartementet.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

Målgruppe for ordningen er kommunene Gjesdal, Hå, Klepp, Sandnes, Sola og Time og interkommunale selskaper i disse kommunene samt Rogaland fylkeskommune som sekretariat for aksjonen.

Prosjektet må kunne settes i gang i 1999, dvs. at nødvendige kommunale vedtak er fattet før søknaden sendes, evt. ekspropriering er gjennomført, prosjektet er innarbeidet i kommunens budsjett, nødvendig planlegging er gjort m.m. Tilsagn om tilskudd gis som %-del av prosjektets/tiltakets totale kostnad, avgrenset av en øvre kostnadsramme.

Ved fordeling av tilskudd vil det bli lagt vekt på følgende:

- Kommunale avløpstiltak prioriteres.
- For søknader vedrørende vannkvalitetsforbedring skal aksjonens handlingsplan, kommunens valg av miljømål og tiltakspakker eller tiltak med tilsvarende kostnadseffektivitet legges til grunn. Kommunale avløpstiltak og tiltak i spredt bebyggelse skal prioriteres og gis inntil 20 % tilskudd.

- Tilretteleggingstiltak for friluftsliv, restaureringer av kulturminner og restaurering/ brakklegging av sikrede naturområder gis inntil 50 % tilskudd.
- Planlegging, informasjonstiltak og sekretariat i fylkeskommunen gis inntil 25 % tilskudd.

Kommunale egenandeler:
Kommunens egenandel må minst være 50%.

Oppfølging og kontroll :
Kommunen skal gi en sluttrapport sammen med revisorbekreftet regnskap til fylkesmannen i Rogaland når prosjektet er ferdigstilt.
Det foretas generell formalia og rimelighetskontroll av kommunenes rapporter. I tillegg foretas inspeksjoner av enkelte ferdigstilte prosjekter.

Post 71 Tilskudd til opprydding
Posten er nedlagt. Ifølge forurensningsloven skal utgifter til opprydding i utgangspunktet dekkes av den eller de som er ansvarlige for forurensningsloven. I den grad staten ved Miljøverndepartementet deltar i oppryddingen vil utgiftene dekkes under kap 1441 post 39.

Post 72 Tilskudd til utvikling av mer miljøeffektive produkter og bygg, *kan overføres*
Tilskuddsordningen må ses i sammenheng med resultatområdene 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier, 6 Avfall og gjenvinning og 7 Klimaendringer, luftforurensninger og støy.

Mål:
Tilskuddsordningen skal stimulere til et mer miljøeffektivt produksjons- og forbruksmønster, med særlig vekt på utvikling og bruk av produkter og bygg, samt teknologi som forebygger og/eller reduserer miljøproblemer.

Beregningsregler og tildelingskriterier:
Ved fordeling av tilskudd vil det bli lagt vekt på:
- hvorvidt prosjektet tar utgangspunkt i livssyklusvurderinger
- hvorvidt prosjektet bidrar til redusert innhold av helse- og miljøfarlige kjemikalier
- hvorvidt prosjektet bidrar til redusert utslipp av klimagasser
- i hvilken grad det legges til rette for miljøvennlig adferd i bruksfasen
- hvorvidt prosjektet bidrar til reduserte avfallsmengder, økt gjenvinning og redusert innhold av helse- og miljøfarlige kjemikalier i avfallet.

Det kan også gis tilskudd til tiltak som fremmer miljøeffektive løsninger gjennom resultatspredning, kompetanseutvikling og utvikling/bruk av metoder og verktøy. Bransjeprogrammet "Økobygg" ved GRIP senter vil bli støttet gjennom tilskuddsordningen.

Oppfølging og kontroll:
Oppfølging skjer gjennom vurdering av tilskuddsmottakers rapporter om hvordan prosjektet oppfyller de spesifikasjoner som ble lagt til grunn for tilskuddet, herunder hvilken effekt prosjektet har i henhold til forventet forbedring i miljøeffektivitet.
Kontrollen skjer ved en generell formalia- og rimelighetskontroll av revisorbekreftede regnskaper og sluttrapporter fra tilskuddsmottakeren, der prosjektene vurderes i forhold til de spesifikasjoner som ble lagt til grunn for tilskuddet.

Post 73 Tilskudd til biloppsamlingssystemet
Oppsamlingssystemet for bilvrak og beltemotorsykler skal være selvfinansierende, dvs. at inntekter og utgifter skal balansere over tid. Inntektene kommer fra vrakpantavgiften på førstegangsregistrerte kjøretøy og fra inntekter ved salg av stålet i vrakene. Vrakpantavgiften fastsettes på bakgrunn av prognoser for forventet nybilsalg og antall pantevrak, jf. post 75

Mål:
Formålet med ordningen er å sikre forsvarlig innsamling og behandling av bilvrak fra hele landet.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

- Det gis driftsstøtte på 175 kr pr. mottatt vrak til godkjente oppsamlingsplasser for å sikre gjennomføring av de miljøvernoperasjonene de er pålagt å utføre i forbindelse med mottak av vrak. Driftstilskuddet utbetales av Oslo distriktstollsted etter mottak av en vrakpantkvittering for at bilvraket er mottatt for behandling.
- Det gis transportstøtte til presse- og transportoperatørene til dekning av kostnadene for pressing og frakt av vrakene fra oppsamlingsplassene til behandlingsanleggene. Transportstøtten skal sikre at ingen deler av landet faller utenom oppsamlingsordningen på grunn av høye transportutgifter. Størrelsen på tilskuddet er bl.a. avhengig av hva som kan oppnås ved salg av bilvrakene til fragmenteringsverkene, jf. kap 4441, post 08. Tilskuddet innebærer en plikt for tilskuddsmottaker til å samle inn vrak fra de godkjente oppsamlingsplassene.

Ved behandlingen av St prp nr 65 (1997-98) vedtok Stortinget en endring av de administrative rutinene i biloppsamlingssystemet. Endringen går ut på at Statens forurensningstilsyn mottar og formidler oppgjør fra kjøperne av bilvrakene, fragmenteringsanleggene, til selskapene som driver pressing og transport av vrak etter kontrakt med Statens forurensningstilsyn. Dette oppgjøret foregikk tidligere direkte mellom fragmenteringsanleggene og presse- og transportbedriftene. Netto utbetaling av tilskudd fra staten vil bli den samme. Den nye rutinen er etablert for å sikre at det er konkurranse i biloppsamlingssystemet, slik at statens utbetaling av tilskudd til systemet holdes på lavest mulig nivå, jf. kap. 4441 post 08.

Oppfølging og kontroll

Oppsamlingsplassens regnskaper med bilag - herunder kopi av vrakmeldinger og tilhørende journal - skal oppbevares som fastsatt i lov om regnskapsplikt av 13. mai 1977 nr. 35, §11. Oppfølgingskriteriene mht. presse- og transportoperatørene er avtalt pris og innveid tonnasje.

For å sikre at vraket er berettiget til driftstilskudd kontrolleres kvitteringen mot det sentrale motorvognregisteret, jf. også kontroll overfor tilskuddsmottaker under post 75 nedenfor.

Det foretas generell formalia og rimelighetskontroll av presse- og transportoperatørenes fakturaer og regnskap og regnskap skal være revisorbekreftet.

Post 75 Utbetaling av pant for bilvrak, *overslagsbevilgning*

Mål:

Formålet med ordningen er å anspore bileier til å levere utrangerte biler til godkjent biloppsamlingsplass slik at bilvraket kan tas hånd om på en forsvarlig måte og gjenvinnes.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

Posten dekker utbetaling av vrakpant, samt kostnader ved overføring av vrakpanten til bileieren.

Nivået på vrakpanten må med visse mellomrom justeres i henhold til konsumprisindeksen for å sikre at incentivene til å levere vrakede biler opprettholdes. Slik justering er ikke foretatt siden 1986 og vrakpanten for 1999 foreslås derfor økt fra 1000 kr til 1500 kr pr. bilvrak. På grunnlag av dette er posten økt med 45 mill kroner. Parallelt med dette foreslås vrakpantavgiften økt fra 900 kr til 1200 kr, jf. St prp nr 1 (1998-99) Skatte-, avgifts- og tollvedtak.

Oppfølging og kontroll:

Vrakpanten utbetales av Oslo distriktstollsted mot kvittering for at bilvraket er levert til godkjent biloppsamlingsplass for behandling.

For å sikre at bilvraket er berettiget til vrakpant kontrolleres kvitteringen mot det sentrale motorvognregisteret. Kontrollen foregår for øvrig ved kontroll av oppsamlingsplassenes lager og regnskap med bilag.

Evaluering av ordningen med forhøyet vrakpant

For å stimulere til fjerning av de eldste, mest trafikkfarlige og forurensende bilene vedtok Stortinget en midlertidig ordning for 1996 med utbetaling av vrakpremie på 5 000 kr pr. vraket bil for biler eldre enn 10 år. Vrakpremien ble utbetalt i tillegg til den ordinære

vrakpanten på 1 000 kr pr. vrak. En forutsetning for utbetaling av premien var at bilen hadde vært i normal bruk, dvs. vært registrert og betalt veiavgift for, i 1995.
Transportøkonomisk institutt (TØI) utarbeidet for Samferdselsdepartementet i 1997 en rapport om virkningene av ordningen med forhøyet vrakpant. Rapporten viser at ordningen medførte at det ble vraket om lag 150 000 flere biler i 1996 enn det ville blitt uten den ekstra vrakpremien. Av disse var det 50 000 biler som ikke oppfylte kravet om å ha vært i bruk i 1995. Det antas at en stor andel av disse ble innlevert fordi bileierne ikke hadde forstått utformingen av ordningen med vrakpremie og at disse bilene under normale omstendigheter ikke ville blitt innlevert. Samtidig økte salget av nye biler og av importerte bruktbiler med ca. 40 000. Totalt ble antall registrerte kjøretøy redusert med ca. 20 000. Andelen biler eldre enn 15 år ble redusert fra 18,6 % til 15,9 %.

De samfunnsmessige nyttevirkningene av ordningen er i følge TØIs rapport i hovedsak knyttet til miljøfordelene ved en mindre og nyere bilpark, mens den viktigste kostnaden for å oppnå disse gevinstene er tapet ved vrakingen av biler som kunne vært brukt. De viktigste faktorene er:

- at miljøulempene, vegslitasjen og ulykkeskostnadene ved bruken av de bilene som vrakes og ikke erstattes med nye faller bort
- at nye biler og importerte bruktbiler som erstatter biler vraket pga. ordningen har renere avgasser, bedre energieffektivitet og er mindre støyende enn de gamle. En del av denne gevinsten oppveies imidlertid av at nye biler er tyngre enn eldre, noe som bidrar til å øke energiforbruket, og at de har betydelig større kjørelengde.
- at ordningen som en utilsiktet positiv bivirkning medførte at 50 000 biler som tidligere var gått ut av bruk ble innlevert til gjenvinning
- tap av den nytte som de bilene som vrakes pga. ordningen ville gitt hvis de fortsatt hadde vært i bruk
- økte inntekter fra salg av skrapjern og brukte deler fra vrakede biler
- økte kostnader forbundet med innsamling og gjenvinning av vrakene.

En ny, større undersøkelse fra TØI viser at nye biler har like stor eller litt større risiko for ulykker enn eldre biler. Det var derfor ikke noen vesentlig trafikksikkerhetsgevinst ved ordningen.

TØIs rapport viser at tiltaket var samfunnsøkonomisk ulønnsomt. Rapporten tar imidlertid bare for seg de helt kortsiktige virkningene av tiltaket. Statens forurensningstilsyn har vurdert virkningene av tiltaket for perioden 1996-1999. Det er grunn til å anta at de bilene som ble vraket som en følge av den forhøyede vrakpanten i 1996, likevel ville ha blitt skiftet ut i forbindelse med periodisk kjøretøykontroll (EØS-kontroll) i 1998 og 1999. Den samfunnsøkonomiske lønnsomheten ved tiltaket svekkes ytterligere når tidsperspektivet på vurderingen utvides. Det er til dels stor usikkerhet knyttet til de forutsetningene som ligger til grunn for vurderingene.

Konklusjonen er at nivået på vrakpanten i vesentlig grad påvirker innsamlingsnivået på utrangerte biler, men at tiltaket med midlertidig forhøyet vrakpant i 1996 vurderes som lite samfunnsøkonomisk lønnsomt. Dersom det forutsettes at de 150 000 bilene som ble levert inn som en følge av ordningen på sikt uansett ville ha blitt levert inn, har tiltaket medført en betydelig merkostnad for staten.

Den nylig innførte ordningen med EØS-kontroll forventes å bidra til en nedgang i gjennomsnittsalderen på bilparken. Tiltak som innføring av vrakpremie anses derfor ikke som et egnet virkemiddel med sikte på å få ned bilparkens gjennomsnittsalder.

Post 76 Refusjon av smøreoljeavgiften

Smøreolje, med unntak av enkelte anvendelser, er ilagt smøreoljeavgift, jf. St prp nr 1 (1998-99) Skatte-, avgifts- og tollvedtak, kap. 5542 post 71. Spillolje er brukt smøreolje og er klassifisert som spesialavfall. Ordningen med refusjon av smøreoljeavgiften ved innlevering av spillolje som stammer fra avgiftspliktig smøreolje ble innført i 1994, for å stimulere til økt innlevering og gjenvinning av spillolje. Ordningen har bidratt til å øke innsamlingen av spillolje fra ca. 40 % til 65 % av generert mengde spillolje. I 1997 ble det generert om lag 52 mill. liter spillolje, mens det ble samlet inn og energiutnyttet ca. 35 mill. liter spillolje (fratrukket vanninnhold i oljen), herav ca. 50 % ikke-refusjonsberettiget spillolje. Dette gir en innsamlingsprosent for spillolje på noe over 65 %.

Fra 1. januar 1998 ble refusjonssatsen økt fra 1,50 kr til 1,65 kr pr. liter. En foreløpig evaluering av effekten av denne økningen viser at det ikke har resultert i noen økning i innsamlingsgraden første halvår 1998, sammenlignet med samme periode året før. Det antas at det i særlig grad kan skyldes lavt prisnivå på fyringsolje, som er det vanligste alternative brensel i industrien, pga. lav verdensmarkedspris på råolje.

Som følge av Regjeringens fremlegg om grønne skatter og behandlingen av dette forslaget i Stortinget, blir det fra 1. januar 1999 lagt CO_2-avgift og SO_2-avgift på forbrenning av spillolje, jf. St prp nr 54 (1997-98)/ Innst S nr 247 (1997-98). Det innebærer en avgift på henholdsvis 28 og 3,9 øre, eller samlet ca. 32 øre, pr. liter spillolje. Dette vil kunne bidra til å gjøre reraffinering av spillolje lønnsomt, dvs. å bruke spilloljen til å lage ny baseolje, som det igjen lages smøreolje av. Det vil imidlertid også isolert sett øke prisen på spillolje, og gjøre den tilsvarende dyrere å forbrenne. Spillolje som brensel i industrien konkurrerer med fyringsolje og i noen mindre grad med kull og koks. Disse brenslene får ikke endret avgiftsbelastning som følge av stortingsbehandlingen av proposisjonen om grønne skatter. Det er en reell mulighet for at dette kan føre til at det blir mindre attraktivt å energiutnytte spillolje, noe som kan føre til redusert innsamling og dermed risiko for at mer spillolje ikke får en miljømessig forsvarlig sluttbehandling. For å unngå dette foreslås det å øke refusjonssatsen med ytterligere 15 øre, til 1,80 kr pr. liter, med virkning fra 1. januar 1999.

Gjenvinningsgraden for spillolje er ikke tilfredsstillende. Samtidig er det knyttet avgrensnings- og kontrollproblem til praktiseringen og gjennomføringen av refusjonsordningen. Miljøverndepartementet vil derfor komme tilbake med en bred gjennomgang av refusjonsordningen for spillolje i forbindelse med statsbudsjettet for 2000.

Mål:

Formålet med ordningen er å stimulere til økt innlevering av spillolje til godkjent behandling. Posten dekker også utgifter til informasjon og administrasjon av ordningen.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

I 1999 er refusjonssatsen 1,80 kr pr. liter spillolje som leveres til godkjent behandling. Det er bare spillolje som skriver seg fra avgiftsbelagt smøreolje som er refusjonsberettiget.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølgingen ivaretas gjennom statistikk over årlig innsamlet spillolje.

Refusjonen utbetales til større mottaksanlegg (tankanlegg) med forhåndstilsagn fra Statens forurensningstilsyn. I tilsagnet er det fastsatt en del vilkår som refusjonsmottaker er forpliktet til å følge. Utbetalingsanmodning kontrolleres i forhold til forhåndstilsagnet.

KAP. 4441 STATENS FORURENSNINGSTILSYN
(jf. kap. 1441)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Refusjon av kontrollutgifter	5 342	5 658	6 158
02	Inntekter, SFTs oljevernavdeling i Horten	1 778	788	2 020
03	Tilfeldige inntekter	43		
04	Gebyrer	13 262	13 259	13 259
05	Leieinntekter	787	1 181	1 208
07	Oppdragsinntekter	8 952	1 021	
08	Inntekter fra salg av bilvrak			27 000
09	Internasjonal oppdrag			5 780
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	245		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 437		
	Sum kap. 4441	32 846	21 907	55 425

Post 01 Refusjon av kontrollutgifter

I henhold til konsesjonsvilkår fastsatt ved kgl. res. av 31. mai 1974 skal de selskaper som står for driften av de petrokjemiske anlegg i Bamble være med å finansiere kontroll- og luftovervåkningsordningen i Grenlandområdet etter nærmere bestemmelser fra miljøvernmyndighetene. Kontrollordningen er i første rekke forårsaket av Hydro Porsgrunns eksisterende anlegg på Herøya og den petrokjemiske industri i Bamble. Følgende bedrifter inngår i kontrollordningen og deltar i finansieringen: Hydro Porsgrunn Industripark, Hydro Rafnes, Borealis, Norcem Brevik, Elkem Mangan - PEA og Union Bruk. NOAHs anlegg i Brevik vurderes innlemmet i kontrollordningen.

Post 02 Inntekter, SFTs oljevernavdeling i Horten

Inntektene gjelder kurs for beredskapspersonell, utleie av oljevernutstyr, utleie av testanlegg, samt utprøving av oljevernutstyr. Inntektene dekker bl.a. utgifter til drift, vedlikehold mv. av testanlegg, jf. kap. 1441 post 01.

Post 04 Gebyrer

I samsvar med prinsippet om at forurenseren skal betale, er det innført gebyrer på forurensende virksomhet. Posten omfatter gebyrinntekter fra konsesjonsbehandling og kontroll av industrien ved systemrevisjon og verifikasjon.

Videre omfatter posten gebyrinntekter fra tilsyn og kontroll med kjemiske stoffer og produkter.

Inntekter (registreringsgebyr) fastsatt i avfallsregistreringsforskrift, jf. resultatområde 6 Avfall og gjenvinning, og inntekter fastsatt i forskrift om forhåndsmeldinger av nye kjemiske stoffer, jf. resultatområde 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier, føres også under denne posten.

Post 05 Leieinntekter

Inntektene omfatter Statens forurensningstilsyns leieinntekter i forbindelse med utleie av lokaler til AMAP og GRIP og noen inntekter fra utleie av konferansesenteret.

Post 07 Oppdragsinntekter

Posten er nedlagt, jf. kap. 4441, post 09 Internasjonale oppdrag.

Post 08 Inntekter fra salg av bilvrak

Posten ble opprettet i forbindelse med Stortingets behandling av St prp nr 65 (1997-98) i forbindelse med omstrukturering av de administrative rutinene i biloppsamlingssystemet. Inntektene er knyttet til salg av bilvrak til fragmenteringsverkene. Disse merinntektene vil dekke tilsvarende merutgift under kap. 1441, post 73 Tilskudd til biloppsamlingssystemet.

Bevilgningen på 27 mill. kr er beregnet under forutsetning av levering av 90 000 bilvrak til fragmentering og en gjennomsnittlig anbudssum fra fragmenteringsverkene på 300 kr pr. vrak.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Posten er ny. Inntekter som tidligere ble inntektsført over post 07 føres nå over post 09. Inntektene er knyttet til oppdrag i forbindelse med Statens forurensningstilsyns samarbeid med NORAD bl.a. om institusjonsbygging i samarbeidsland. Dette samarbeidet vil bli videreutviklet og opptrappet, jf. kap. 1441, post 21.

Eventuelle mindreinntekter i forhold til budsjettet medfører tilsvarende mindreutgifter under kap. 1441 post 01.

KAP. 1442 MILJØDATA, FORURENSNING OG MILJØEFFEKTIVITET

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	2 821	18 962	13 461
11	Varer og tjenester	11 230		
65	Tilskudd til Aksjon vannmiljø, *kan overføres*	4 028		
70	Tilskudd til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennlig produksjon og forbruk, *kan overføres*	72 638	31 000	35 600
73	Oppfyllelse av garantiansvar for miljøvernlån	16		
74	Tilskudd til tiltak for miljødatasamordning, *kan overføres*		5 610	
90	Økt aksjekapital i selskapet Norsk Avfallshåndtering A/S		66 000	
92	Lån til aksjeselskap for behandling av spesialavfall, *kan overføres*	31 000		
	Sum kap. 1442	121 733	121 572	49 061
	Tilsagnsfullmakt post 70	15 066	37 149	15 066

Planlagt disponering av kap. 1442 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1 000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998, jf.vedtatt budsjett	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan - siering
4. Hav- og vannforurensning	5 747	5 325	8 000	16,3
5. Helse- og miljøfarlige kjemikalier	7 144	5 833	5 500	11,2
6. Avfall og gjenvinning	102 875	94 500	28 500	58,1
7. Klimaendringer, reduksjon av ozonlaget og luftkvalitet	4	338	366	0,8
8. Internasjonalt miljøvern-samarbeid, -bistand og polarområdene	5 138	0	0	
11. Administrasjon	825	15 576	6 695	13,6
Sum planlagt disponert kap. 1442	121 733	121 572	49 061	

Post 01 Driftsutgifter

Midlene nyttes først og fremst til å dekke utgifter knyttet til prosjekter og utredninger for å finne fram til og utløse tiltak og virkemidler for å nå de nasjonale miljømålene og for å få til en sektorovergripende miljøpolitikk. Posten dekker også lønnsutgifter i forbindelse med midlertidige stillinger samt driftsutgifter, herunder kompetansehevings- og utviklingstiltak.

Post 70 Tilskudd til kompetanseoppbygging og informasjon om miljøvennlig produksjon og forbruk, *kan overføres*

A. Drifts- og prosjekttilskudd til spesifiserte ikke-statlige virksomheter

Mål:

Formålet med ordningen er å påvirke produksjons- og forbruksmønsteret ved å bygge opp og formidle kompetanse om miljøvennlig produksjon og forbruk, i sær angående helse- og miljøfarlige kjemikalier og avfallshåndtering. Fra og med 1999 gis også drifts- og prosjekttilskudd til utvikling av standarder for innsamling og presentasjon av miljødata og

til oppbygging av nasjonal kompetanse innen vann- og avløpssektoren over denne posten. Fra og med 1999 gis tilskudd til NORVAR og Norsk allmennstandardisering under denne ordningen.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

Ordningen omfatter:

- drifts- og prosjekttilskudd til Stiftelsen for bærekraftig produksjon og forbruk, GRIP Senter, som skal bidra til bærekraftig produksjon og forbruk ved å utvikle og formidle kunnskap om metoder som forener økt verdiskapning med redusert ressursbruk og miljøbelastning. Senteret har også blitt tildelt oppgaven å være et nasjonalt informasjons- og kompetansesenter for helse- og miljøfarlige kjemikalier, og fått en sentral rolle i satsingen på lokal Agenda 21. I 1999 vil senteret i samarbeid med Teknologisk institutt og Designrådet starte opp et prosjekt vedrørende miljøvennlig produktdesign i små og mellomstore bedrifter. Prosjektet skal bidra til at miljøhensyn blir ivaretatt ved utvikling av nye produkter. Satsingen er delt inn i et forprosjekt i 1999 og et hovedprosjekt med oppstart i 2000. Regjeringen går inn for en bevilgning i 1999 på 3 mill. kr til prosjektet, hvorav Miljøverndepartementet øremerker 1,5 mill. kr til GRIP Senter. Tilsvarende øremerker Nærings- og handelsdepartementet 1,5 mill. kr over bevilgningen til Norsk designråd over statsbudsjettets kap. 911, post 74.
- driftstilskudd til Norsk kompetansesenter for avfall og gjenvinning AS, Norsas, som skal innhente og bearbeide avfallsstatistikk, informere og rådgi kommuner, næringsliv og allmennheten om avfallsreduksjon, gjenvinning og sluttbehandling av avfall
- driftstilskudd til stiftelsen Miljømerking i Norge, som skal stimulere næringslivets satsing på å utvikle mer miljøvennlige produkter- og bistå forbrukerne til valg av disse (ordningen er nærmere omtalt i Barne- og familiedepartementets budsjett-proposisjon)
- driftstilskudd til Norsk allmennstandardisering (NAS) til utvikling av standarder for innsamling og presentasjon av miljødata og ivaretakelse av norske interesser i internasjonalt standardiseringsarbeid innenfor miljøområdet
- driftstilskudd til Norsk vann- og avløpsverkforening, NORVAR.

Drifts- og prosjekttilskudd gis på bakgrunn av årlige søknader, vedlagt spesifiserte planer og budsjetter fra henholdsvis GRIP Senter, Norsas, stiftelsen Miljømerking i Norge, NAS og NORVAR. Prosjekttilskudd gis på bakgrunn av konkrete prosjektsøknader. Tilskudd gis kun til prosjekter som er i tråd med formålet for ordningen.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging skjer gjennom vurdering av tilskuddsmottakernes rapporter om hvordan aktiviteten eller prosjektet oppfyller de spesifikasjoner som ble lagt til grunn for tilskuddet.

Kontrollen skjer ved en generell formalia- og rimelighetskontroll av revisorbekreftede regnskaper og kontroll av sluttrapport fra tilskuddsmottakerne der driften og prosjektene vurderes i forhold til de spesifikasjoner som ble lagt til grunn for tilskuddet.

Nøkkeltall fra årsregnskap fra stiftelser m.m. i 1996 og 1997:

(i 1 000 kroner)

Institutt	Årsverk		Driftsinntekter		Basisbevilgning i % av driftsinntekter		Årsoverskudd	
	1996	*1997*	*1996*	*1997*	*1996*	*1997*	*1996*	*1997*
GRIP senter	6	11	5 337	9 255	92 %	90 %	-1 100	-276
Miljømerking *)	12	14	10 271	11 729	41 %	34 %	400	-84
NAS	8	9	8 751	9 751	30 %	30 %	77	571
NORVAR	8,5	9,5	10 900	11 620	15 %	25 %	2 769	1 893

*Basisbevilgningen inkluderer støtte fra Barne- og familiedepartementet. Støtte fra Miljøverndepartementet er 1,2 mill. kr både i 1996 og 1997.

Nøkkeltall fra selskapenes årsregnskap i 1996 og 1997:

(i 1 000 kroner)

Institutt	Årsverk		Driftsinntekter		Tilskudd		Årsoverskudd	
	1996	*1997*	*1996*	*1997*	*1996*	*1997*	*1996*	*1997*
Norsas *	27	28	26 197	25 117	7 686	7 933	1 452	-230

* Antall ansatte, ikke årsverk

B. Tilskudd til avfallstiltak

Mål:

Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til å bygge opp kompetanse på avfallsfeltet og å legge til rette infrastrukturen for økt gjenvinning av avfall og forsvarlig håndtering av spesialavfall.

Beregningsregler og tildelingskriterier:

Det vil bare i særlig prioriterte tilfeller bli gitt nye tilskudd under denne ordningen. Det meste av utbetalingene i 1999 vil være sluttutbetalinger på en del større prosjekt som er i sluttføringsfasen.

Ved tildeling av tilskudd vil det bli lagt vekt på om prosjektet bidrar til å fremme nye og mer bærekraftige avfallshåndteringsløsninger eller bidrar til oppfyllelse av Stortingets vedtatte målsettinger for spesialavfall.

Oppfølging og kontroll:

Oppfølging skjer gjennom vurdering av tilskuddsmottakernes rapporter om hvordan aktiviteten eller prosjektet oppfyller de spesifikasjoner som ble lagt til grunn for tilskuddet. Kontroll skjer ved en generell formalia- og rimelighetskontroll av revisorbekreftede regnskaper og sluttrapporter fra tilskuddsmottakeren, der prosjektene vurderes i forhold til oppfølgingskriterier.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 70 Tilskudd til avfallsreduksjon, gjenvinning og kompetanseformidling, kan overføres:

		(i 1 000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.97	33 345
-	Overførte midler fra 1997	18 279
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.97	15 066
+	Nye tilsagn for 1998	23 200
-	Bevilgning for 1998	23 200
=	Utestående tilsagn utover bevilgningen pr. 31.12.98	15 066
+	Forslag til ramme for nye tilsagn 1999	35 600
=	Sum tilsagn pr. 31.12.99	50 666
-	Bevilgningsforslag for 1999	35 600
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr.31.12. 1999	15 066

Post 73 Oppfyllelse av garantiansvar for miljøvernlån

Ordningen med statsgaranterte miljøvernlån i Industribanken (nå Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, SND) samt garanti gitt av Industribanken på vegne av staten til pålagte rensetiltak ble avviklet fra og med 1991. I 1991 ble det innført en ny ordning med statsgaranterte miljøvernlån for investeringer i gjenvinnings-, spesialavfalls- og miljøteknologitiltak i industrien. Denne ble avviklet fra og med 1997.

Lånene er sikret mot pant eller med tilsvarende sikkerhet, eksempelvis ved negativ pantstillelseserklæring. I tilfelle gjeldssaneringer, konkurser mv. gjøres statens garantiansvar effektivt når den sikkerhet som er etablert ikke eller bare delvis gir dekning for miljøvernlånene. Under frivillige og offentlige gjeldsforhandlinger opptrer Miljøverndepartementet som en vanlig kreditor innenfor rammene av Lov om gjeldsforhandlinger og konkurs. Under en klar forutsetning om at Miljøverndepartementet likebehandles med andre, reelt likestilte kreditorer, har Miljøverndepartementet fullmakt til å akseptere og gjennomføre gjeldsforhandlingsløsninger hvor gjeldssanering, rentefritak, renteakkumulering eller avdragsutsettelse kan inngå i løsningen. Departementet har ikke fullmakt til å medvirke til gjeldsforhandlingsløsninger som bygger på en ufordelaktig forskjellsbehandling av våre garanterte lån.

Det årlige bevilgningsbehovet kan ikke forutses, og det føres ikke opp noe bevilgningsforslag. Posten nyttes til å innfri garantier som er gitt i henhold til tidligere garantifullmakt. For at dette skal kunne skje på en praktisk måte, og for at staten ikke skal pådra seg unødige rentekostnader, har departementet fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning fastslåtte tap forutsatt at det så snart det er hensiktsmessig fremmes bevilgningsforslag for Stortinget. Denne fullmakten foreslås opprettholdt i 1999. I 1997 var det ikke tap under noen av disse garantiordningene. Garantiansvaret for de tre ordningene som er avviklet, men hvor staten fortsatt sitter med garantiansvar, er samlet

sett redusert fra om lag 762 mill. kr pr. 31. desember 1996 til om lag 603 mill. kr ved utgangen av 1997.

I Garanti for lån i SND (i 1 000 kr)

a)	Tap i 1997	0
b)	Garantiansvar 31.12.97	234 848
c)	Fullmakt, nye tilsagn i 1998	0
d)	Forslag til fullmakt, nye tilsagn i 1999	0
e)	Totalramme i 1999	234 848

II Garanti fra SND til andre private kredittinstitusjoner på vegne av staten (i 1 000 kr)

a)	Tap i 1997	0
b)	Garantiansvar 31.12.97	24 488
c)	Fullmakt, nye tilsagn i 1998	0
d)	Forslag til fullmakt, nye tilsagn i 1999	0
e)	Totalramme i 1999	24 488

III Statsgaranterte lån i private kredittinstitusjoner og SND (i 1 000 kr)

a)	Tap i 1997	0
b)	Garantiansvar 31.12.97	343 523
c)	Fullmakt, nye tilsagn i 1998	0
d)	Forslag til fullmakt, nye tilsagn i 1999	0
e)	Totalramme i 1999	343 523

I forbindelse med behandlingen av St prp nr 103 (1990-91) Om dannelsen av selskap for behandling av spesialavfall m.m., jf. Innst S nr 24 (1991-92), vedtok Stortinget at en særskilt garantiramme på 250 mill. kr skulle stilles til disposisjon for selskapet som skulle stå for oppbygging av tilstrekkelig behandlingskapasitet for spesialavfall. Selskapet, Norsk avfallshandtering AS, har ved utgangen av 1997 fått innvilget garantier på samlet 33 mill. kroner. Garantien må gjenbevilges hvert år inntil den er utnyttet eller det ikke lenger er bruk for den. Denne garantiordningen administreres og følges opp på samme måte som de ovennevnte garantiordningene.

IV Garanti for lån til aksjeselskap for behandling av spesialavfall (i 1 000 kr)

a)	Tap i 1997	0
b)	Garantiansvar 31.12.97	33 000
c)	Fullmakt, nye tilsagn i 1998	217 000
d)	Forslag til fullmakt, nye tilsagn i 1999	217 000
e)	Totalramme i 1999	250 000

Totalrammen for 1999 er foreslått satt til 250 mill. kr. Det kan i 1999 gis nye garantier for inntil 55 % av lån til Norsk avfallshandtering AS, begrenset oppad til 217 mill. kr og slik at garantirammen for nye tilsagn og eksisterende garantiansvar ikke overstiger 250 mill. kr.

For at denne garantiordningen skal kunne nyttes i tråd med forutsetningene, jf. St prp nr 103 (1990-91), foreslås det enkelte unntak fra de ellers gjeldende garantivilkår. Garantimottaker skal ikke betale garantiprovisjon og det skal ikke settes av særskilte midler til å dekke eventuelle tap på garantier.

KAP. 1443 MILJØOVERVÅKING OG AKUTT FORURENSNING

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter		39 950	44 550
11	Varer og tjenester	42 620		
21	Spesielle driftsutgifter	9 088	4 000	4 100
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	17 258	12 843	7 743
60	Tilskudd til kommunale beredskapstiltak, *kan overføres*	6 533		
	Sum kap. 1443	75 499	56 793	56 393
	Bestillingsfullmakt post 45.....	0	0	3 000

Planlagt disponering av kap. 1443 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1 000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998, jf. vedtatt budsjett	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan - siering
4. Hav- og vannforurensning	38 202	25 043	20 043	35,5
5. Helse- og miljøfarlige kjemikalier	12 404	11 300	15 900	28,2
6. Avfall og gjenvinning	400	0	0	
7. Klimaendringer, reduksjon av ozonlaget og luftkvalitet	18 696	19 950	19 950	35,4
8. Internasjonalt miljøvern-samarbeid, -bistand og polarområdene	2 492	0	0	
9. Regional planlegging og arealpolitikk	2 809	0	0	
11. Administrasjon	494	500	500	0,9
Sum planlagt disponert kap. 1443	75 499	56 793	56 393	

Post 01 Driftsutgifter

Posten brukes til miljøovervåkningsprogrammer i miljøvernforvaltningens regi, og kan også brukes til utredningsoppgaver som har til hensikt å forbedre innsamling og bruk av miljødata. Bevilgningene til disse formål er fordelt på flere 01-poster under Miljøverndepartementets budsjett, jf. kapitlene 1427, 1429, 1465 og 1470.

Miljøvernmyndighetene stilles overfor stadig sterkere krav om å kunne dokumentere miljøtilstanden, hva som påvirker miljøtilstanden og miljø- og helsegevinster av virkemiddelbruk og tiltak. Miljøovervåkning er helt nødvendig for å kunne dokumentere disse forhold. Miljøtilstandsovervåkning knyttes direkte til gjeldende mål, naturens tålegrenser og andre grenseverdier for miljøkvalitet.

Norge deltar i en rekke internasjonale overvåkningsprogrammer som er knyttet til internasjonale konvensjoner og avtaler. Hovedmålet med disse programmene er å følge miljøtilstanden og de forhold som påvirker den, med særlig vekt på grenseoverskridende forurensningsproblemer. Resultatene fra denne miljøovervåkningen danner grunnlaget for revisjon av eksisterende internasjonale avtaler og etablering av nye.

Overvåkingen må kunne påvise trender, og er derfor avhengig av kontinuitet i datainnhentingen for at det skal være mulig å påvise negative eller positive endringer i miljøtilstanden. Normal tidsramme for å kunne påvise trender er 5-30 års programmer. Data fra miljøovervåkningen vil inngå som en viktig del av det nasjonale resultatoppfølgingssystemet innenfor miljøvernområdet.

Innsatsen på miljøovervåkning i miljøvernforvaltningens regi foreslås betydelig styrket i 1999.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter til aksjoner for bekjempelse av akutt forurensning, jf. Resultatområde 4 Hav- og vannforurensing og resultatområde 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier. I tilfeller av akutt forurensning kan det raskt bli behov for midler til aksjoner som staten setter i gang eller for garantier til kommuner som setter i gang aksjoner med vesentlige utgifter, og som selv ikke er i stand til å dekke utgiftene før erstatningsbeløpet er innbetalt. Aksjoner for bekjempelse av akutt forurensning omfatter også tiltak som Sjøfartsdirektoratet i forkant iverksetter for å forhindre akutt forurensning av sjøen fra skip elle flyttbare innretninger. Disse tiltak omfatter bl.a. bruk av taubåt, nødlossing, nødreparasjoner eller forflytting av skip eller innretning når det er uklart om ansvarlig har forsikring eller andre forutsetninger for å betale kostnadene i forbindelse med tiltaket. Ved oljesøl fra skip vil det i en del tilfeller være uklart hvem som er ansvarlig for sølet, eller det oppstår tvist om ansvaret for å betale opprenskningsutgiftene. For at ikke de lokale myndighetene skal bli sittende igjen med det økonomiske tapet som skyldes forurensninger som rammer tilfeldig, bevilger staten midler eller står for aksjonene selv. Refusjoner blir såvidt mulig innkrevet fra skadevolderne. I slike saker tar det ofte lang tid før det offentlige får refundert utgiftene fra skadevolder.

I spesielle tilfeller kan posten brukes til å dekke utgifter offentlige myndigheter har til å fjerne spesielle typer avfall, f.eks. olje- og kjemikaliesanering, massedød av sild i steng, aksjoner i forbindelse med algeoppblomstring, ilanddrevne sel- og hvalkadavre, eierløst spesialavfall eller spesialavfall fra konkursbo.

Ved akutt forurensning har Kongen fullmakt til å disponere midler utover gitte bevilgninger så sant tiltaket må treffes uoppholdelig og ikke kan forelegges Stortinget på forhånd.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Posten dekker utgifter i forbindelse med arbeidet med å bekjempe akutt forurensning, jf. resultatområde 4 Hav- og vannforurensning og resultatområde 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier. Hovedtypene av utgifter er ny- og gjenanskaffelse av beredskapsmateriell, avtaler om beredskap og test, utprøving og eventuell opplæring vedrørende slikt utstyr.

Bestillingsramme og bestillingsfullmakt for post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

		(i 1000 kr)
=	Utestående bestillinger utover bevilgningen pr. 31.12.98	0
+	Forslag til ramme for nye bestillinger 1999	10 743
=	Sum bestillinger pr. 31.12.99	10 743
-	Bevilgningsforslag for 1999	7 743
=	Behov for bestillingsfullmakt pr.31.12. 1999	3 000

KAP. 1449 REFUSJONSORDNINGER FOR SPESIALAVFALL - BILVRAK OG SPILLOLJE

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
71	Presse- og transportstøtte til biloppsamlingssystemet	40 542	27 207	
73	Driftstilskudd til oppsamlingssystemet	13 928	16 155	
75	Utbetaling av pant for bilvrak,	262 282	91 152	
76	Refusjon av smøreoljeavgiften	32 635	40 000	
80	Refusjon av smøreoljeavgiften			
	Sum kap. 1449	349 387	174 514	

Kap. 1449 er overført til kap. 1441.

Planlagt disponering av kap 1449 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder.

(i 1 000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998, jf. vedtatt budsjett	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan - siering
5. Helse- og miljøfarlige kjemikalier	32 637	40 000	0	
6. Avfall og gjenvinning	316 750	134 514	0	
Sum planlagt disponert kap. 1449	349 387	174 514	0	

KAP. 2422 STATENS MILJØFOND

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
50	Statens miljøfond, grunnkapital		100 000	
90	Statens miljøfond, lån		500 000	230 000
	Sum kap. 2422		600 000	230 000
	Tilsagnsfullmakt post 90.....	0	0	150 000

For å stimulere virksomheter til å ta i bruk og videreutvikle ny miljøteknologi, ble Statens miljøfond opprettet fra og med 1998. Formålet med miljøfondet er å sikre finansiering av prosjekter som ellers ikke ville kunne bli finansiert i kapitalmarkedet ut fra rent bedriftsøkonomiske vurderinger og som bidrar til å redusere utslipp av klimagasser og andre miljøskadelige utslipp, jf. resultatområdene 4 Hav- og vannforurensning, 5 Helse- og miljøfarlige kjemikalier, 6 Avfall og gjenvinning og 7 Klimaendringer, luftforurensninger og støy. Prosjektene som støttes vil ha stor overføringsverdi til andre deler av det norske samfunnet og bidra til å synliggjøre hvordan nye gode miljøløsninger kan tas i bruk. Statens miljøfond vil utgjøre et viktig supplement til øvrig virkemiddelbruk i miljøvernpolitikken.

Post 90 Statens miljøfond, lån

Lånene skal gis til prosjekter som bidrar til å redusere utslipp av klimagasser og andre miljøskadelige utslipp. Lånene gis på forretningsmessige vilkår og det skal stilles pant eller annen type sikkerhet for lånene. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) forvalter ordningen. Den delen av lånerammen som ikke kommer til anvendelse i 1999 vil kunne gjenbevilges i senere budsjettår.

Programkategori 12.50 Regional planlegging, areal og kartpolitikk

Kategoritabell 12.50 Kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1463	Regional og lokal planlegging	66 721	69 889	61 059	-12,6
1465	Statens kjøp av tjenester i Statens kartverk	282 996	296 154	320 997	8,3
2465	Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)	9 225	14 143	16 000	13,1
	Sum kategori 12.50	358 942	380 186	398 056	4,7

Kategoritabell 12.50 Postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
01	Driftsutgifter	4 026	33 407	25 903	-22,5
11-23	Varer og tjenester	308 685	296 154	320 997	8,4
24	Driftsresultat	- 5 500	- 4 500	- 4 000	-11,1
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	14 725	18 643	20 000	7,3
60-69	Overføringer til kommuner	28 411	19 682	12 682	-35,6
70-89	Overføringer til private	8 595	16 800	22 474	33,8
	Sum kategori 12.50 Regional planlegging, areal- og kartpolitikk	358 942	380 186	398 056	4,7

RESULTATOMRÅDE 9 REGIONAL PLANLEGGING

Status for arbeidet ift. miljøvernforvaltningens resultatmål

Resultatmåltabell for resultatområde 9 Regional planlegging:

Miljøvernforvaltningens resultatmål:	**Resultatindikatorer:**	**Status:**
A 1. Kommuneplan som strategisk planverktøy skal være i bruk i alle kommuner.	- Kommuner som bruker kommuneplanen som et strategisk planverktøy.	Opplegg for løpende registrering er utarbeidet.
A 2. Prinsippene for LA 21 skal være i bruk i alle kommuner.	- Kommuner som arbeider etter prinsippene etter prinsippene i LA 21, ved revisjon av kommuneplanen og gjennom utviklingsprosjekter på prioriterte tema.	Mer enn 50 kommuner har gjennom politisk fattede vedtak sluttet seg til prinsippene i Fredrikstad-erklæringen om lokal Agenda
B 1.Fylkesplanen som samordnings-verktøy for regional utvikling skal være i bruk i alle fylker.	- Innhold, roller og oppgaver skal være forstått av alle aktører regionalt og sentralt. - Fylkesdelplaner som samordner aktivitet og økonomi	Opplegg for egenevaluering i fylkene er utarbeidet. 8 næringsplaner 7 handlingsplaner for regional utvikling i deler av enkeltfylker 23 planer for service, kultur og helse
B 2. Prinsippene for LA 21 skal være i bruk i alle fylker.	- Fylker som arbeider etter prinsippene i regional Agenda 21 i egen virksomhet, i fylkesplanleggingen og gjennom veiledning overfor kommunene.	3 fylkeskommuner har sluttet seg til Fredrikstad-erklæringen. 6 fylkes-kommuner har planer om ut-arbeidelse av en egen regional Agenda 21.
C 1. Nasjonale mål for arealpolitikken, særlig gjennom rikspolitiske retnings-linjer, skal være kjent og tatt i bruk hos planmyndigheter på alle nivåer.	- Antall kommuner med arealdel i kommune-planen. - Dispensasjoner i sårbare områder.	Det er 326 kommuner med arealplaner som dekker hele kommunens areal, og det er i tillegg 34 kommuner med én eller flere delplaner. Dette tilsvarer vel 80% av kom-munene. Dispensasjonspraksis er gjennomgått i 6 fylker.
D 1. Gode samarbeidsmodeller mellom fylkeskommuner og kommuner for å møte arealplanutfordringer som ikke kan løses av den enkelte kommune.	- Fylkeskommuner som har laget fylkesdelplaner for: a) regionalt viktige LNF-Områderlandbruk-, natur- og friluftslivområder (LNF) b) areal- transport- og lokaliseringspolitikk c) kystsonen d) vassdrag	 11 LNF planer 9 areal- og transportplaner 5 kystsoneplaner 9 vassdragsplaner

E 1. Sikre en effektiv planforvaltning basert på kunnskap.	- Tilgjengelighet til opplæring og veiledning for alle viktige aktører	Miljøverndepartementets basisveiledere for utarbeidelse av kommunale arealplaner er under revisjon på bakgrunn av bred evaluering
	- Tidsbruk i planprosessene	Sentralt ca 3 - 6 mnd. Det arbeides videre med å redusere tidsbruken på alle nivåer. Statusrapportering på tidsbruk sentralt er utviklet.
	- Antall klagesaker.	Opplegg for løpende registrering er under vurdering.
F 1. Konsekvensene for miljø og samfunn skal bli forsvarlig utredet og vurdert for tiltak, planer m.m.	- Kvalitet på konsekvensutredninger som beslutningsgrunnlag. Kvalitet på utredningsprosesser ift bestemmelsene Tidsbruk og relevans ift beslutning.	Ifølge en evaluering (NIBR) er konsekvensutredningene stort sett tilfredsstillende iht faglige kvalitetskriterier, og samordning tidsmessig med planprosesser er stort sett god, men kan bedres. Det arbeides med revisjon av forskriften som følge av endringer gitt i EU-direktiv 97/11, og med veiledning om konsekvensvurderinger i planlegging.

Resultatmålene i denne tabellen skal ses i sammenheng med resultatmålene A - F under resultatområdeomtalen 2.9.3., og er konkretiserte målsettinger for MDs ansvar for den totale måloppnåelsen for resultatområde 9.

Virkemidler

Juridiske

Miljøverndepartementets utgangspunkt for dette resultatområdet er ansvaret for forvaltning og utvikling av plan- og bygningsloven. I St meld nr 29 (1996-97) Regional planlegging og arealpolitikk legges det til grunn at plan- og bygningsloven i hovedsak fungerer etter hensikten. Departementet avgjør konflikter om hvordan regionale og nasjonale interesser skal ivaretas i arealplanleggingen. I arbeidet med å sikre en bærekraftig utvikling, herunder det biologiske mangfoldet og en bærekraftig byutvikling, har det vært reist spørsmål om lovverket er godt nok.

Behovet for effektivisering, forenkling og forbedring i lovstruktur, praktisering, og i lovinnhold, er viktige hensyn å vurdere i sammenheng med utformingen av regelverket. Det er nedsatt et planlovutvalg for å foreta en samlet gjennomgang av planleggingsbestemmelsene i plan- og bygningsloven og tilstøtende lover.

Departementet viderefører arbeidet med opplæring og informasjon knyttet til praktiseringen av plan- og bygningsloven. Erfaringer fra praktiseringen av loven vil bl.a bli formidlet gjennom rettskilderegisteret Re§pons.

Forsøk, utviklingsarbeid og formidling

Utviklingsarbeid og forsøk er et viktig virkemiddel, og er sentralt i forhold til flere av temaene under resultatområde 9.

Koordinering og stimulering av forsøk med utvikling av lokale Agenda 21 er en sentral oppgave innen resultatområdet. Erfaringene formidles løpende til andre kommuner og fagmiljøer i Norge. Nettverk for utveksling av erfaringer mellom byer og lokalsamfunn som er i gang med utviklingsarbeid og innhenting og utveksling av erfaringer internasjonalt er viktig for det videre arbeidet. (Se kap 1463 post 63, kap 1463 post 74 og kap 1442 post 62)

I miljøbyarbeidet samarbeider de 5 miljøbyene med flere departementer, direktorater og regionale myndigheter om utvikling av modeller for en miljøvennlig byutvikling. Byene og statlige myndigheter har i fellesskap satt opp en rekke mål og prinsipper for byutviklingen som prøves ut i planlegging og praktisk gjennomføring. Resultater av dette arbeidet har overføringsverdi til andre byer og tettsteder. (Se kap 1463 post 63)

Samarbeidsforum for storbyutvikling synliggjør og målretter arbeidet i byene og byregionene mot en helhetlig og bærekraftig byutvikling, der bedring av levekår, grunnlag for verdiskapning og kulturell utvikling og styrking av stedsidentitet er sentrale elementer. I samarbeidsforumet deltar flere departementer og lokale myndigheter. Samarbeidet er en videreføring av miljøbyarbeidet og omfatter flere byer enn miljøbyene.(Se kap1463 post 63)

Prosjekt om konsekvensvurderinger i kommunenes arealplanlegging er gjennomført. Erfaringer kommunene gir uttrykk for er at denne arbeidsmetoden gir

- klarere fokus på miljø og helse i planleggingen
- større grad av demokrati i prosessene
- mer effektive prosesser

Sluttrapport fra Asplan Viak er utgitt i 1998.

Kommunenes rolle og medvirkning i fylkesplanleggingen blir studert i et toårig prosjekt som startet opp våren 1998. I tillegg prioriteres samarbeid om oppfølging av fylkesplanen gjennom forpliktende kopling av virkemiddel fra flere aktører og forvaltningsnivå.

Forskning

Miljøverndepartementet bidrar til finansiering av flere forskningsprogrammer gjennom Norges forskningsråd som kan tilskrives resultatområde 9 Regional planlegging. Dette er programmene Lokal transport- og arealpolitikk, Kommunale beslutningsprosesser og statlig intervensjon, Regional utvikling og Bolig og levekår. De viktigste samarbeidspartnerne på finansieringssiden er Kommunal- og regionaldepartementet og Samferdselsdepartementet. Programmene gir verdifull kunnskap til utvikling og implementering av nasjonal politikk og plansystemet etter plan- og bygningsloven. I 1998 ble det igangsatt, i samarbeid med Samferdselsdepartementet, et strategisk instituttprogram på TØI - trafikk, miljø og helse.

Den samlede gjennomgangen av planleggingssystemet etter plan- og bygningsloven som skal skje i regi av planlovutvalget, vil kreve en styrking av kunnskapsinnhenting om praktisering av plansystemet og plansystemets egnethet i forhold til nye planleggings-utfordringer. Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) er en viktig bidragsyter i kraft av å være kompetansesenter for konsekvensutredninger og forskning knyttet til plan- og bygningsloven. NIBR ivaretar her også viktige oppgaver knyttet til dokumentasjon, nettverksbygging og formidling.

Resultatoppfølging

Det er behov for å få fram samlede oversikter over planstatus i norske kommuner. Med dette siktes det til data om planer, bruk av planer og effekten av planer. Dette er spesielt aktuelt for arealplaner.

Det er satt i verk tiltak for å følge arealbruksutviklingen i sårbare og viktige områder og i byområder, og tiltak som skal bedre dokumentasjon av viktige arealverdier i en form som er egnet til bruk i kommunenes planlegging.

I utviklingen av operative systemer for arealovervåkning er bruk av geografisk informasjonsteknologi en forutsetning. Fordelen med digitale verktøy er at det er lettere å endre og oppdatere data, og lettere å lage flere utkast og alternativer, noe som vil forbedre beslutningsgrunnlaget.

Økonomiske

Det er satt av budsjettmidler til forsøks- og utviklingsarbeid innenfor resultatområdet. En nærmere omtale av dette finnes under kapittel og postomtalen for kap 1463.

RESULTATOMRÅDE 10: KART OG GEODATA

Status for arbeidet ift. miljøforvaltningens resultatmål

Resultatmåltabell for resultatområde 10 Kart og geodata

Miljøvernforvaltningens resultatmål	Resultatindikatorer	Status
A1 Landet skal ha et enhetlig geodetisk grunnlag tilpasset satellittbasert stedfesting.	- Etablere nytt nasjonalt landsnett.	De første 3% utført i 1997. Framdriften er basert på samfinansiering. Antatt fullført 2010.
	- Etablere nytt nasjonalt høydegrunnlag.	12% av planlagte målinger er fullført. Ny utgave planlagt 2005.
	- Drift av SATREF-tjenesten.	Gjennomsnittlig oppetid er 98%. Tidspunkt for overgang til ordinær drift ikke fastsatt. Dekningen varierer, og er dårligst i fjellområdene. Kartverket vurderer muligheten for å bedre nøyaktigheten fra meter til cm/dm nivå
B1 Landet skal ha en tjenlig infrastruktur av nasjonale geografiske databaser.	- Etablere landsomfattende vegdatabase.	Etablert i 76% av landets kommuner. Førstegangsregistrering fullføres i 1998.
	- Etablere FKB-data (Felles Kartdata Base) gjennom GEOVEKST-samarbeidet	Etablert for 7% av landets areal. Framdriften er basert på samfinansiering. Antatt fullført 2010.
	- Etablere landsomfattende digitalt eiendomskartverk.	Etablert for 61% av kartbladene i Økonomisk kartverk. Framdriften er basert på samarbeid med kommunene. Første versjon antatt ferdig 2004.
	- Gjennomføre tidsmessig sjømåling av norskekysten.	Målt 70,7% av planlagt areal. Det gjenstår å føre målingene inn i den sentrale dybdedatabasen.
	- Gjennomføre tilfredsstillende sjømåling av Svalbards kystfarvann.	Målt 26% av planlagt areal. Ingen av målingene er tilfredsstillende innført i sentral dybdedatabase. Fullføring langt fram.
C1 Landet skal være dekket av tjenlige trykte og digitale kartserier.	- Holde trykt hovedkartserie «Norge 1:50.000» à jour.	Gjennomsnittlig ajourholdsfrekvens er 20 år
	- Etablere landsomfattende «N50» versjon 2.0 kartdata (digitalt «Norge 1:50.000»).	Planlagt ferdig år 2000.
	- Fullføre utgivelsen av trykte sjøkart (hovedkartserien) i moderne kvalitet.	33,3% ferdig. .
	- Fullføre autoriserte elektroniske sjøkart for norskekysten etter internasjonal standard.	De første 17,4% planlagt utført i 1998. Fullføring basert på tilgjengelig gamle dybdemålinger er planlagt ferdig i 2002. 100% dekning basert på tidsmessige dybdemålinger langt frem.

D1 Geografiske data skal være lett tilgjengelige og kunne benyttes effektivt på tvers av sektorer og forvaltningsnivå.	- Organisere og etablere egnet distribusjon av digitale data.	Et internasjonalt sjøkartsenter, Electronic Chart Center (ECC a/s), forsøkes etablert i Stavanger fra 1999. Kartverket bygger ut et forvaltnings og distribusjonssystem for nasjonale kartdata (Nasjonalt geografisk informasjonssystem, NGIS). Alle viktige data skal være tilgjengelige for brukerne gjennom NGIS i år 2000
	- Nasjonalt informasjonssystem for eiendomsdata.	Ny lov om eiendomsregistrering (erstatter delingsl. m.v.)er under arbeid. NOU planlagt ferdig høsten 1998.

De 4 resultatmålene A1, B1, C1 og D1 korresponderer med tilsvarende nasjonale resultatmål, jf. kap 2.10.3.

Virkemidler

Kartverket skal innenfor tilgjengelige ressurser sikre at alle deler av landet får en tilfredsstillende dekning av kart og geodata, jf kap 1465 (statsoppdraget). Produksjonen kan i tillegg forseres i samarbeid med andre dataprodusenter og brukere, såvel offentlige som private. Flere av produksjonsmålene forutsetter at budsjetterte samfinansieringsprosjekter kan realiseres.

A1 Landet skal ha et enhetlig geodetisk grunnlag tilpasset satellittbasert stedfesting.

Landets geodetiske grunnlag er av varierende standard, og møter ikke krav som overgang til satellittbaserte løsninger stiller. Nytt geodetisk grunnlag tilpasset satellittløsninger (EUREF89) er under arbeid, bestående av et overordnet *stamnett*, og et mer finmasket *landsnett*. Stamnettet med 930 punkt ble fullført i 1997. Arbeidet med landsnettet skjer i samarbeid med kommuner og andre brukere som samfinansierte prosjekter. Rogaland ble som første fylke ferdig våren 1998 med 514 landsnettpunkt i tillegg til 56 eksisterende stamnettpunkt.

Satellittsystemet Global Positioning System (GPS) gir i utgangspunktet posisjoner med nøyaktighet på hundre meter for sivile brukere. Kartverket har etablert en kontrolltjeneste (SATREF) som tilbyr GPS-brukere i Norge økt pålitelighet og nøyaktighet (1-10 m). Denne tjenesten gjøres tilgjengelig på testbasis over FM-nettet. Med digital kringkasting kan tjenesten gi økt nøyaktighet. Kartverket vurderer en oppgradering av tjenesten som vil kunne utvide bruken, ikke minst innen kart og oppmåling.

Arbeidet med å forbedre det nasjonale høydegrunnlaget vil bli tillagt noe mer vekt slik at også dette blir bedre tilpasset bruk av satellitteknologi.

B1 Landet skal ha en tjenlig infrastruktur av nasjonale geografiske databaser.

Regjeringen vil forsere arbeidet med å etablere grunnleggende geodata i digital form for sjø og land. Dette er vitalt for en rekke formål, jf kap 2.10. Arbeidet med data for sjøområdene er omtalt nedenfor i forbindelse med elektroniske sjøkart. Arbeidet med data for landområdene skjer i nært samarbeid innenfor «Geovekst» (et formalisert samarbeid mellom Statens kartverk, Statens vegvesen, Fylkesmannens landbruksavdelinger, Telenor, de fleste energiverkene og de fleste kommunene) om etablering, ajourhold og finansiering av grunnleggende geodata i henhold til felles standard (FKB, Felles Kart Base-standard). FKB-data vil representere det viktigste digitale kartgrunnlaget for regional planlegging og ressursforvaltning. Ikke minst for miljø- og landbruksforvaltningen er det viktig å få på plass dette grunnlaget for mer effektiv saksbehandling. Kun 7% av landets arealer foreligger på slik form i dag (tilsvarer 21% av antatt etableringskostnad). Fjellområdene, tilsvarende 40% av arealet (1% av etableringskostnadene), vil bli dekket opp innen 2000 gjennom arbeidet med hovedkartserien i målestokk 1:50.000, se nedenfor. Departementet tar sikte på at fylkesmannens miljøvernavdelinger kan tiltre samarbeidet i 1999.

Første versjon av en landsomfattende geografisk veidatabase (VBASE) med alle landets kjørbare veier, blir ferdig i løpet av 1998. Arbeidet har foregått i ca. 10 år, i samarbeid med Statens vegvesen og andre dataleverandører. Basen består nå av ca 90.000 km veidata, inkludert riks-, fylkes-, kommunale-, private- og skogsbilveier. Basen vil bli et godt grunn-

lag for bl.a transportnæringen, nødmeldingstjenestene, kommuner, mv. Kvaliteten på dataene varierer, og vil bli satt fokus på i ajourføring av datagrunnlaget.

Digitalt eiendomskartverk er et sentralt element i et offentlig eiendomsinformasjonssystem ved siden av GAB-registeret (Grunneiendom, adresse og bygninger) og Elektronisk grunnbok. Arbeidet med digitalt eiendomskartverk er en stor oppgave som har pågått i flere år i samarbeid med den enkelte kommune. Kartverket etablerer først og fremst data utenfor tettbygd strøk i områder dekket av Økonomisk kartverk. Etterhvert som dataene kommer i digital form synliggjøres mangler i datagrunnlaget. Første versjon basert på tilgjengelige data fra Økonomisk kartverk er antatt ferdig i 2004.

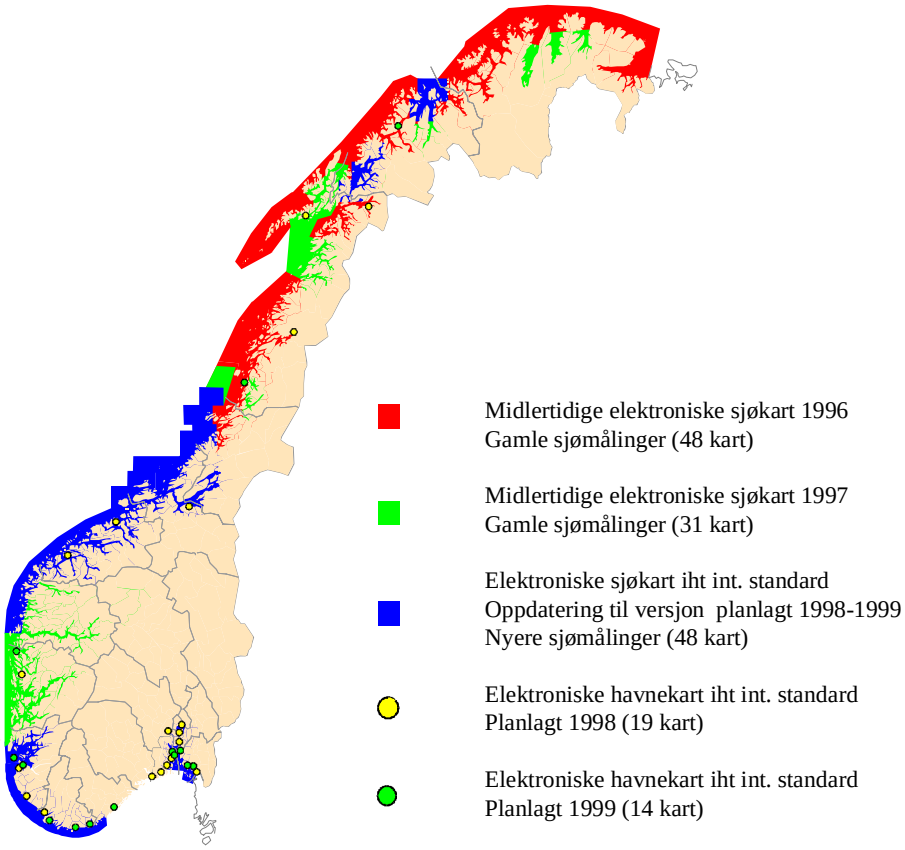
De siste årene har det blitt sendt en sjømålingsekspedisjon til Svalbard hvert år. Dette har gitt god framdrift i den aktuelle målesesongen fra juli til september/oktober. Departementet tar sikte på å videreføre denne innsatsen de nærmeste årene.

Kartverket arbeider i samarbeid med Forsvaret og Luftfartsverket om etablering av en database over alle luftfarthindringer, bl.a høyspentledninger, master, ol. En slik database vil kunne øke sikkerheten i lufta, ikke minst for helikoptertrafikken. Driften av databasen er ikke endelig avklart.

C1 Landet skal være dekket av tjenlige trykte og digitale kartserier.

Regjeringen vil trappe opp arbeidet med elektroniske sjøkart for norskekysten. Bruk av pålitelige elektroniske sjøkart i kombinasjon med moderne navigasjonssystemer vil øke sikkerheten til sjøs. Bruk av slike systemer vil kunne redusere faren for skader på person og miljø, redusere materielle kostnader, samt øke regulariteten, korte ned seilingsruter og styrke næringsgrunnlaget langs kysten. Opptrappingen vil bl.a medføre bruk av mer effektive målemetoder med bruk av fly. Midlertidige digitale kart basert på eldre sjømålinger er nå tilgjengelig for hele kysten med unntak av Sørlandskysten der nyttetrafikken i hovedsak går utaskjærs. De midlertidige kartene vil være bedre tilpasset satellittbaserte navigasjonshjelpemidler enn dagens papirkart, men først med tidsmessige målinger kan det sikkerhets- og effektiviseringspotensialet som ligger i elektroniske sjøkart, utnyttes fullt ut. De midlertidige elektroniske kartene er ikke tilrettelagt etter internasjonale standarder, og må fremdeles brukes sammen med ordinære papirkart. De første autoriserte kartene som ble til rettelagt etter den internasjonale standarden, ble utgitt i 1998. Regjeringen vil legge vekt på å redusere produksjonstiden fra datainnsamling til ferdige kart, og en kontinuerlig forbedring av sjøkartdekningen.

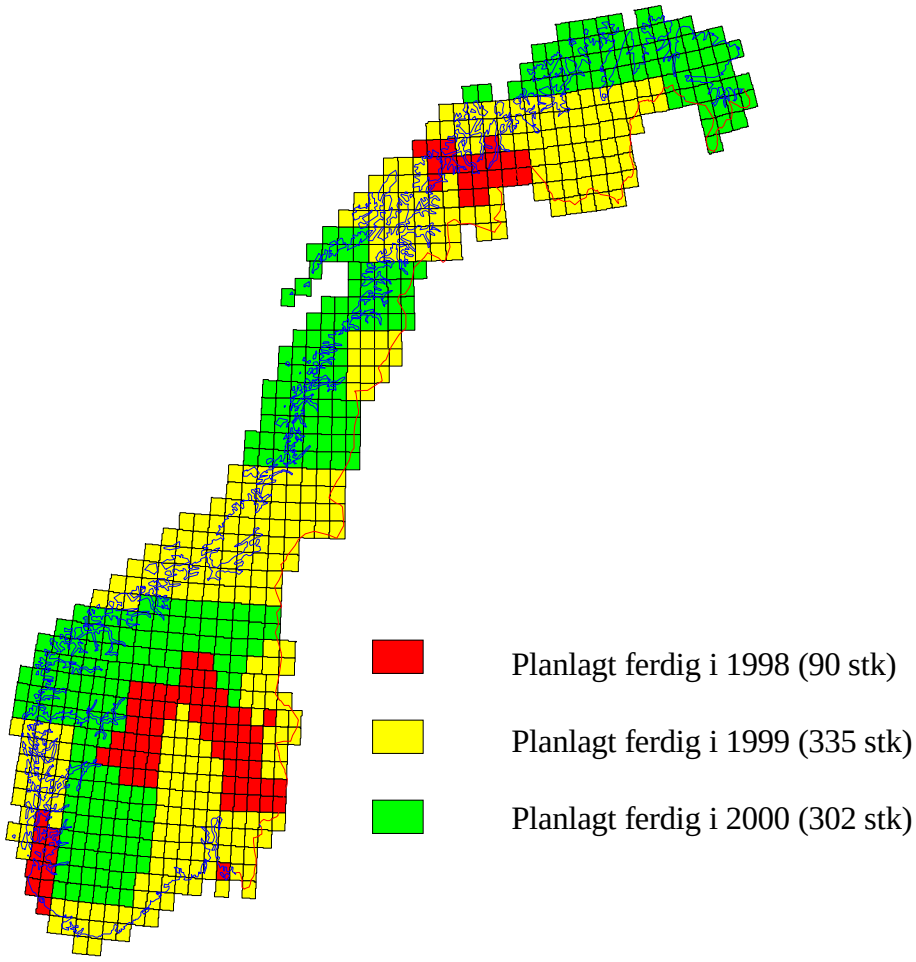
Fig. 3.10.1 Etablering av kartdata for elektronisk sjøvei

Arbeidet med å dekke Norges fastland med tidsmessige landkart har pågått fra slutten av 50-tallet. Førstegangsproduksjonen av økonomisk kartverk vil etter planen være fullført ved overgangen 1999/2000 med Nordland som siste fylke. Økonomisk kartverk omfatter vel 180 000 km2, dvs alt produktivt areal av betydning, til sammen over 32000 kartblad. Samtlige kartblad ble overført digitalt rasterformat i 1997. Rasterkart er et digitalt bilde av papirkartet og egner seg som bakgrunnskart bl.a i saksbehandlingssystemer. Rasterkart egner seg ikke for analyseformål på samme måten som FKB-data.

Som ledd i Regjeringens forsering av arbeidet med digitalt kartgrunnlag, er «N50» (den digitale utgaven av hovedkartserien for land Norge 1:50.000) planlagt ferdig etablert i løpet av år 2000.

Fig 3.10.2 Etablering av kartdata «N50» for hovedkartserien land

D1 Geografiske data skal være lett tilgjengelig og kunne benyttes effektivt på tvers av sektorer og forvaltningsnivå.

I samarbeid med sjøkartverket i Storbritannia arbeider Kartverket videre med å etablere et europeisk senter for forvaltning og distribusjon av elektroniske sjøkart og relaterte tjenester til internasjonal skipsfart (ECC a/s). Data skal leveres på vegne av og i samarbeid med andre lands sjøkartverk. Det har hele tiden vært forutsatt at senteret, når det kommer i drift, med tiden skal bli selvfinansierende. Fra norsk side har det vært sett som naturlig å organisere senteret som aksjeselskap. Flere samarbeidende sjøkartverk forutsetter at senteret i så fall må være 100% eid av den norske stat. Et slikt selskap forsøkes etablert fra 1999. Regjeringen vil i så fall komme tilbake til dette med en nødvendig proposisjon.

Dataforvaltningssystemet «Nasjonalt geografisk informasjonssenter», NGIS, hvor data fra flere databaser ligger sammen i et felles system og sammenstilles og presenteres sømløst uavhengig av kartbladinndeling, kommunegrenser og liknende, ble satt i prøvedrift i 1997 ved alle fylkeskartkontorene. Systemet vil effektivisere Kartverkets forvaltning og formidling av digitale kartdata.

For å løse sine oppgaver trenger mange brukere å koble data forvaltet av Kartverket med data hentet fra egne og andre datakilder. Kartverket legger derfor vekt på samarbeid med andre både når det gjelder datainnsamling, ajourhold og formidling av data. Kartverket deltar også i utvikling av nye anvendelser sammen med potensielle brukere.

Forvaltnings og standardiseringsarbeidet vil fortsatt ha fokus i arbeidet med å få fram enhetlige og helhetlige standarder for etablering av databaser for geodata.

En NOU om ny lov om eiendomsregistrering planlegges lagt frem høsten 1998. Loven vil avløse lov om kartlegging, deling og registrering av grunneiendom (delingsloven) fra 1978. og en del bestemmelser i annet lovverk. Parallelt med lovarbeidet utreder Kartverket hvordan et mer helhetlig nasjonalt informasjonssystem for eiendomsdata bør bygges opp.

KAP. 1463 - REGIONAL OG LOKAL PLANLEGGING
(Jf.. kap. 4463)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	4 026	33 407	25 903
11	Varer og tjenester	25 689		
61	Tilskudd til nærmiljøtiltak og utvikling av plansystemet, *kan overføres*	1 912		
63	Lokal Agenda 21og utvikling av miljøvennlige byer og tettsteder, *kan overføres*	26 499	19 682	12 682
70	Informasjons- og opplæringstiltak i organisasjoners regi, *kan overføres*	81		
71	Tilskudd til GRID, *kan overføres*	4 300	4 300	4 000
72	Tilskudd til kartlegging av rasutsatte fareområder, *kan overføres*	2 714	2 500	
73	Stiftelsen Idèbanken	1 500		
74	Lokal Agenda 21, tilskudd til tiltak i organisasjoners regi, *kan overføres*		10 000	18 474
	Sum kap. 1463	66 721	69 889	61 059
	Tilsagnsfullmakt post 63.....	0	16 400	3 000

Planlagt disponering av kap. 1463 og %-vis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1 000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998, jf.. St prp nr 1 (i S III-tall)	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan - siering
8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid	4 306	4 300	4 000	2,1
9 Regional planlegging	60 348	63 589	55 059	48,3
10 Kart og geodata	800	1 000	1 000	0,3
11 Organisasjon og økonomi	1 267	1 000	1 000	0,0
Sum planlagt disponert kap. 1463	66 721	69 889	61 059	-

Postmerknader

Post 01 Driftsutgifter

Hoveddelen av midlene over denne posten er knyttet til forskning, utredninger, informasjon, og formidling relatert til:

- Utvikling av plan- og bygningsloven
- LA 21 arbeidet
- Miljøbyprogrammet (Fredrikstad, Kristiansand, Bergen, Tromsø og Miljøbyen Gamle Oslo).
- Samarbeidsforum for storbyutvikling (Oslo, Bergen Stavanger, Trondheim og Tromsø)

En mindre del av posten dekker utgifter til korttidsengasjementer, som i hovedsak er opprettet for å ivareta sentrale utviklingsarbeider innen resultatområdene 9 Regional planlegging og 10 Kart og geodata.

Post 63 Lokal Agenda 21 og utvikling av miljøvennlige byer og tettsteder, *kan overføres*

Tilskuddsordningen skal sees i sammenheng med resultatområde 9 Regional planlegging.

Mål:

Målsettingen med tilskuddsordningen er å fremme lokal Agenda 21 og modeller for utvikling av miljøvennlige byer og tettsteder.

Tilskuddsordningen vil være knyttet til:
- LA 21 tiltak i kommuners regi
- Miljøbyprogrammet
- Samarbeidsforum for storbyutvikling

Tildelingskriterier:

Det gis tilskudd til utredninger, planer og konkrete tiltak som vil fremme utviklingen av miljøvennlige byer og tettsteder innenfor rammene for LA 21, Miljøbyprogrammet og samarbeidsforum for storbyutvikling.

Det er ingen formelle krav til egenandel, men det forventes at også kommunene stiller med egne midler.

Oppfølging og kontroll:

De igangsatte tiltak følges opp løpende faglig og økonomisk.

Sluttrapport og regnskapsrapporter kreves av tilskuddsmottaker etter gjennomført prosjekt. Kontrollen skjer ved generell formalia og rimelighetskontroll av rapporter og regnskap.

Det vil bli foretatt forskningsbasert evaluering av de iverksatte tiltakene, og resultatene fra evalueringen vil bli benyttet i det videre arbeidet.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 63 lokal Agenda 21 og utvikling av miljøvennlige byer og tettsteder, kan overføres:

		(i 1 000 kr)
	Utestående tilsagn pr. 31.12.97	16 945
-	Overførte midler fra 1997 til 1998	2 945
=	Utestående tilsagn utover bevilgning pr. 31.12.97	14 000
+	Nye tilsagn for 1998	16 682
-	Bevilgning 1998	19 682
=	Utestående tilsagn utover bevilgning pr. 31.12.98	11 000
+	Ramme for nye tilsagn 1999	4 682
=	Sum tilsagn pr. 31.12.99	15 682
-	Bevilgningsforslag 1999	12 682
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12.99	3 000

Post 71 Tilskudd til GRID, *kan overføres*

Tilskuddet er knyttet til resultatområde 8 (internasjonalt miljøvernsamarbeid - bistand, nord og polarområdene). GRID-(Global Resource Information Database) Arendal er etablert av Miljøverndepartementet, i samarbeid med UNEP, som en norsk stiftelse. Styret til GRID-Arendal oppnevnes av Miljøverndepartementet

Mål:

Tilskuddet går til stiftelsen for å sikre grunnfinansieringen av GRID-Arendal. GRID-Arendals mål er å tilrettelegge miljødata for beslutningstakere og allmennhet. Grunnbevilgningen skjer etter avtale (Memorandum Of Understanding) mellom UNEP og Miljøverndepartementet. Avtalen ble sist inngått våren 96, og gjort gjeldende for 4 år.

Oppfølging og kontroll:

Tilskuddsmottaker følges opp gjennom kvartalsvise rapporteringer. Tilskuddsmottaker leverer årsrapport og revisorbekreftet regnskapsrapport.

Post 72 Tilskudd til kartlegging av rasutsatte fareområder, *kan overføres*

Oppfølgingen av denne posten har etterhvert fått mindre preg av tilskudd, og er nå i sin helhet å betrakte som betaling for bestilte tjenester. Programmet må derfor budsjetteres over driftspost framfor tilskuddspost som hittil. Istedenfor å opprette en egen post foreslås det heretter å budsjettere programmet under kap 1465, post 21 Betaling for statsoppdraget, siden administrasjonen av programmet er lagt til Statens kartverk. Posten går derfor ut.

Post 74 Lokal Agenda 21, tilskudd til tiltak i organisasjoners regi; *kan overføres*

Tilskuddsordningen kan ses i sammenheng med de fleste av departementets resultatområder.

Mål:

Utvikle nettverk og samarbeid for å omsette lokalt engasjement til miljøpolitisk handling, i tråd med Fredrikstaderklæringen.

Tildelingen vil gå til organisasjoner og institusjoner i deres arbeid med LA 21.

Tildelingskriterier:

Det gis tilskudd til utredninger, formidlingsprosjekter, planer og konkrete tiltak.

Oppfølging og kontroll:

De igangsatte tiltak følges opp løpende faglig og økonomisk.

Statusrapport, sluttrapport og regnskapsrapporter kreves av tilskuddsmottaker etter gjennomført prosjekt. Kontrollen skjer ved generell formalia og rimelighetskontroll av rapporter og regnskap.

Det vil bli foretatt forskningsbasert evaluering av de iverksatte tiltakene, og resultatene fra evalueringen vil bli benyttet i det videre arbeidet.

KAP. 1465 STATENS KJØP AV TJENESTER I STATENS KARTVERK

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
21	Betaling for statsoppdraget	282 996	296 154	320 997
	Sum kap. 1465	282 996	296 154	320 997

Planlagt disponering av kap. 1465 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1 000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998, jf.. St prp nr 1 (i S III-tall)	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan - siering
9. Regional planlegging			11 000	9,7
10. Kart og geodata	282 996	296 154	309 997	93,6
Sum planlagt disponert fra kap. 1465	282 996	296 154	320 997	

Kapitlet dekker statens kjøp av tjenester i Statens kartverk (statsoppdraget). Dette betraktes som en inntekt for Kartverket slik at tilsvarende beløp inntektsføres under kap. 2465 Statens kartverk, post 24.1 Driftsinntekter.

Post 21 Betaling for statsoppdraget

Kartverkets basisproduksjonen omfatter utbygging og vedlikehold av landets geografiske informasjonsinfrastruktur, herunder ansvaret for en samlet produksjon av kart til felles bruk i ulike sektorer av samfunnet. Statsoppdraget sikrer en samlet finansiering av denne hoveddelen av Kartverkets virksomhet og oppgaven som statens fagmyndighet på kart-området. Kartverket utarbeider spesifiserte produksjonsmål og aktiviteter som grunnlag for departementets styring og kontroll av statsoppdraget.

På enkelte områder forseres basisproduksjonen utover det statsoppdraget gir grunnlag for gjennom tilskudd fra brukere eller samarbeid om felles geodataprosjekter. Det regnes med at slik samfinansiering holder seg på samme nivå i 1999 som i 1998.

Basisproduksjonens andel av Kartverkets indirekte utgifter, så som husleie, administrasjon o.l dekkes forholdsvis av statsoppdrag og samfinansiering på samme måte som for Kartverkets øvrige produksjon og oppgaver.

Basisproduksjonen omfatter i hovedsak følgende oppgaver:

- Etablering og drift av nasjonalt geodetisk grunnlag
- Bidrag til etablering av geodetisk grunnlag i kommunene
- Drift og utvikling av nasjonal kontrolltjeneste for satellittposisjonering
- Etablering og drift geografiske primærdatabaser, bl.a administrative grenser, eiendoms-kartverk, GAB, sentralt stedsnavnregister og veidatabase
- Bidrag til etablering og drift av kommunalt kartgrunnlag
- Sjøkartlegging
- Etablering og drift av nasjonale kartserier, bl.a hovedkartserien for land og sjø i trykt og digital form
- Drift av arkiv og databasetjenester, herunder sikring av historisk informasjon
- Norsk bidrag til global geodesi og kartlegging
- Utarbeiding av standarder og faglig veiledning
- Samordning av geodatavirksomheten i fylkene
- Forvaltningsoppgaver, bl.a vedrørende administrative grenser, eiendomsregistrering og stedsnavn.
- Beredskapsoppgaver

Statsoppdraget er økt med 24,8 mill kr i forhold til 1998. 10 mill kr gjelder økt satsing på elektronisk sjøkart for norskekysten og bedre landsdekkende geografisk informasjons-grunnlag. 14, 8 mill kr gjelder budsjettekniske endringer:

- 7,5 mill kr som er overført fra kap 1463 post 01, og gjelder et 4-årig program for utvikling av bedre dokumentasjon om bruk av landets arealressurser, bl.a. bedre arealstatistikk for byer og tettsteder. Programmet ble startet i 1997, jf St meld nr 29 (1996-97) Regional planlegging og arealpolitikk. Ca. 60% av programmet er rettet mot

etablering av arealinformasjonssystemet, «Arealis», i alle fylkene. Utviklingsprogrammet dekker etablering av systemet for 1 eller 2 pilotkommuner i hvert fylke. Tiltaket hører inn under resultatområde 9, Regional og lokal planlegging.

- 2,5 mill. kr som er overført fra tidligere kap 1463 post 72 og gjelder kartlegging av rasutsatte fareområder. I hovedsak gjelder det produksjon av to oversiktskartserier for rasutsatte fareområder, henholdsvis faresonekart for snø- og steinskred og faresonekart for leirskred. Den faglige gjennomføringen av disse to seriene blir utført av Norges geotekniske institutt. Tiltaket hører inn under resultatområde 9, Regional og lokal planlegging.
- 4,8 mill. kr skyldes lønnskompensasjon og diverse budsjettjusteringer under Kartverkets kapitler.

I tilknytningen til satsingen på elektroniske sjøkart foreslår regjeringen et eget romertallsvedtak.

KAP. 2465 STATENS KARTVERK
(jf.. kap. 5491 og 5603)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
24	Driftsresultat	- 5 500	- 4 500	- 4 000
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	14 725	18 643	20 000
	Sum kap. 2465	9 225	14 143	16 000

Planlagt disponering av kap. 2465 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1 000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998, jf. St prp nr 1 (i S III-tall)	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan - siering
10 Kart og geodata	9 225	14 143	16 000	4,8
Sum planlagt disponert fra kap. 2465	9 225	14 143	16 000	

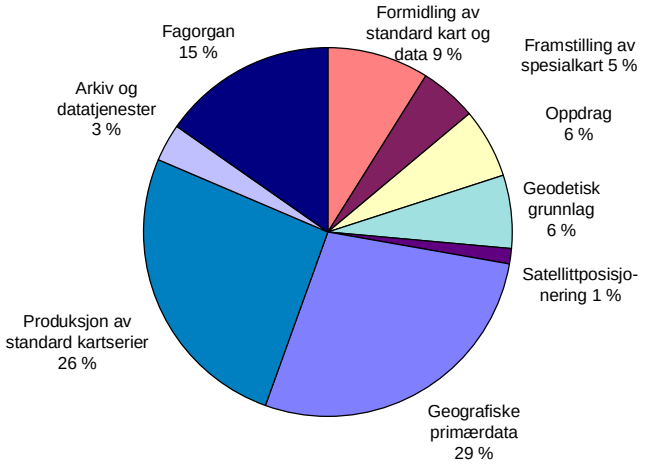
Statens kartverk skal levere landsdekkende geografisk informasjon og tjenester for private og offentlige brukere, være statens fagorgan innen kart og geodata og ivareta de forvaltningsoppgaver som følger med det. Kartverket skal dessuten delta i forskning og utvikling av kartteknologi, og samarbeide med norsk industri og kartbransje, bl.a. om eksportrettede tiltak, jf. St meld nr 57 (1988-89), Om Statens kartverk. Statens kartverk er organisert som forvaltningsbedrift fra 1. januar 1994, jf. St prp nr 1 (1993-94) Tillegg nr.2, og St prp nr 1 (1994-95) Tillegg nr.2.

Kartverket har ca. 290 ansatte (årsverk) på Ringerike, ca. 160 i Stavanger og ca. 290 ved 18 fylkeskartkontor.

Kartverket vil i årene framover fokusere på sin rolle som dataforvalter, mens datainnsamling og dataformidling i større grad kan settes bort eller utføres i samarbeid med andre. Tradisjonelle trykte kart markedsføres og selges gjennom forhandlere, særlig bokhandlere. Kartverket har hittil i det alt vesentlige levert digitale data direkte til bruker. Det legges opp til en økt formidling av data via forhandlere. Kartverket vil fortsatt arbeide med å gjøre sine produkter lettere tilgjengelig gjennom bedre bestillings- og distribusjonssystemer. Det vil bli lagt vekt på å få fram flere produkter for bruk i enkle og billigere kartsystemer.

Selv om mange kartbrukere nå ønsker digital informasjon, vil det fortsatt være behov for trykte kart til mange formål. Kartverket utgir også faste tabeller over tidevann, farvannsbeskrivelser og andre publikasjoner for sikker sjøfart.

Fig 3.10.3 Kartverkets virksomhetsområder etter andel av omsetningen:

Oppdrag, framstilling av spesialkart og formidling av standard kart og data er de salgsfinansierte virksomhetsområdene, jf. omtalen av underpost 24.1 Driftsinntekter under. Kartverkets standardprodukter er utformet ut fra generelle krav til innhold og anses å ha særlig stor samfunnsmessig betydning

Post 24 Driftsresultat

(i 1 000 kr)

Under-post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
24.1	Driftsinntekt	- 436 887	- 447 454	- 500 997
24.2	Driftsutgift, *overslagsbevilgning*	429 181	417 432	469 222
24.3	Avskrivning	21 201	20 082	23 084
24.4	Renter av statens kapital	6 143	5 440	4 691
24.5	Til reguleringsfondet	- 25 138		
	Sum post 2465.24 Driftsresultat	- 5 500	- 4 500	- 4 000

Kartverkets interne økonomistyring er basert på bedriftsøkonomiske regnskapsprinsipper. Overskuddskravet settes til samme beløp som post 24 Driftsresultat.

Underpost 24.1 Driftsinntekter

Kartverkets driftsinntekter fordeler seg som følger:

(mill. kr)

Basisproduksjon	Regnskap 1997	Plan 1998	Plan 1999
Betaling for statsoppdraget	283	296	321
Samfinansiering, belastningsfullmakter, ol	64	61	85
Sum basisproduksjon	347	357	406

Samfinansieringen vil svinge med interessen for felles datainnsamlingsprosjekter, og Kartverkets kapasitet til å gå inn i slike prosjekter.

(mill. kr)

Salgs- og oppdragsvirksomhet	Regnskap 1997	Plan 1998	Plan 1999
Formidling av standard kart og geografiske data	39	35	40
Framstilling av spesialserier av kart og geografiske data	21	15	21
Spesialbestilte produkter og tjenester (oppdrag)	26	40	34
Sum salgs- og oppdragsinntekter	86	90	95

Salgsinntektene vil svinge med den faktiske etterspørselen etter Kartverkets produkter og tjenester. Salgsinntektene skal dekke kostnadene forbundet med uttak av basisdata, spesialbearbeiding, mangfoldiggjøring, markedsføring, lagerhold og distribusjon, samt forholdsmessig andel av indirekte kostnader (husleie ol.). Kartverkets driftsresultat genereres fra salgsvirksomheten alene. Omlag 60 % av Kartverkets salg av produkter og tjenester går til offentlige brukere.

(mill. kr)

	Regnskap 1997	Plan 1998	Plan 1999
Sum driftsinntekter	433	447	501

Regnskap 1997 er ført opp i samsvar med Kartverkets bedriftsøkonomiske regnskap. Plan 1998 refererer seg til St prp nr 1 (1997-98).

Underpost 24.2 Driftsutgifter, *overslagsbevilgning*

Posten omfatter utgifter til lønn og andre løpende driftsutgifter, samt etablering og oppgradering av Kartverkets databaser og øvrige geografiske infrastruktur.

Underpostene 24.3 Avskrivinger og 24.4 Renter av statens kapital

Avskrivinger og renter av statens kapital er budsjettert ut i fra en forventet bokført kapital på 76 mill kr pr. 31.12.1998.

Underpost 24.5 Til reguleringsfondet

Avsetning til reguleringsfondet vil finne sted hvis regnskapet viser et større driftsresultat enn budsjettert. Reguleringsfondet vil motsatt bli trukket på for å oppveie et mindre driftsresultat. Føring til eller fra reguleringsfondet vil på denne måten, i tillegg til eventuelle avsetninger, jevne ut virkningene av terminforskyvninger i de kontante inn- og utbetalingene (endringer i kortsiktig gjeld, mv.) over årsskiftet. Pr 31.12 1997 omfattet reguleringsfondet ingen avsetninger, mens akkumulerte terminforskyvninger var på 6,0 mill kr, dvs hele reguleringsfondet.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Kartverkets produksjonsutstyr er sterkt edb-basert. Produksjonsvirksomheten omfatter behandling av store datamengder fra oppmåling av sjø og land, edb-basert kartreproduksjon, mv. Skal Kartverket utnytte effektivitetsgevinstene i ny teknologi i sin produksjon og møte etterspørselen etter nye produkter, må Kartverket løpende fornye og forbedre sin utstyrspark. Det budsjetterte investeringsnivået tilsvarer likevel ikke mer enn ca 4 % av totalomsetningen.

Posten omfatter alle varige investeringer over kr. 100.000.

Økonomiske nøkkeltall

	1996	1997	1998 Antatt	1999 Antatt
Totalrentabilitet (bedriftsøkonomisk resultat inkl. finanskostnader, i prosent av gjennomsnittlig total-kapital)	6%	6%	7%	6%
Soliditet (gjennomsnittlig egenkapital i prosent av gjennomsnittlig totalkapital)	-3%	-5%	-6%	-6%
Resultatgrad for den resultatgenererende delen av virksomheten (bedriftsøkonomisk resultat inkl. forholdsmessig andel av finanskostnader, i prosent av resultatgenererende driftsinntekter)	4%	4%	6%	5%

De fleste ordinære økonomiske nøkkeltall er lite egnet til å karakterisere Kartverkets drift siden driftsoverskuddet kun skal genereres på basis av den salgs- og oppdrags-finansierte delen av driften. Kartverket skal ikke beregne overskudd på basisproduksjonen.

Statens kartverks kapitalbalanse

(i mill. kr)

	Regnskap 31.12.1996	Regnskap 31.12.1997	Antatt 31.12.1998	Antatt 31.12.1999
EIENDELER				
Omløpsmidler (Note a):				
Betalingsmidler	9,5	5,2	5,2	5,2
Kundefordringer	22,8	28,5	28,5	28,5
Andre kortsiktige fordringer	17,6	20,3	20,3	20,3
Varelager	14,0	15,3	15,3	15,3
Sum omløpsmidler	63,9	69,3	69,3	69,3
Anleggsmidler:				
Aksjer		0,0	0,0	0,0
Langsiktige fordringer				
Anleggsmidler	82,5	76,1	76,4	73,3
Sum anleggsmidler	82,9	76,1	76,4	73,3
SUM EIENDELER	146,4	145,4	145,7	142,6
GJELD OG EGENKAPITAL				
Kortsiktig gjeld (Note b):				
Leverandørgjeld	6,8	7,6	7,6	7,6
Annen kortsiktig gjeld	71,3	80,2	80,2	80,2
Mellomværende med statskassen	-8,2	-9,4	-9,4	-9,4
Sum kortsiktig gjeld	69,9	78,4	78,4	78,4
Langsiktig gjeld (Note c):				
Statens rentebærende kapital	82,5	76,1	76,4	73,3
Sum langsiktig gjeld	82,5	76,1	76,4	73,3
Sum kortsiktig og langsiktig gjeld	152,4	154,5	154,8	151,7
Egenkapital (Note d):				
Reguleringsfond	31,3	6,2	6,2	6,2
Annen egenkapital	-37,4	-15,3	-15,3	-15,3
Sum egenkapital	-6,1	-9,1	-9,1	-9,1
SUM GJELD OG EGENKAPITAL	146,3	145,4	145,7	142,6

Noter :

a. Omløpsmidler. Det gjøres ikke overslag over omløpsmidlene før regnskapsavslutning. Omløpsmidlene føres derfor opp uendret i budsjettåret. Omløpsmidlene regnskapsføres i samsvar med Kartverkets bedriftsøkonomiske regnskap.
b. Kortsiktig gjeld. Det gjøres ikke overslag over kortsiktig gjeld før regnskapsavslutning. Kortsiktig gjeld føres derfor opp uendret i budsjettåret. Kortsiktig gjeld regnskapsføres i samsvar med Kartverkets bedriftsøkonomiske regnskap.
c. Langsiktig gjeld. Kartverket finansierer alle anleggsmidler fullt ut som «lån» i statskassen. Statens rentebærende kapital fungerer derfor som motpost til anleggskapitalen. Den rentebærende kapitalen er fordelt på 5 ulike «lån».
d. Egenkapital. Posten fremkommer som en differanse mellom eiendeler og gjeld. Eventuelt avvik mellom regnskapsført driftsresultat (etter føringer til eller fra reguleringsfondet) og Kartverkets bedriftsøkonomiske resultat, motregnes mot egenkapitalen.

Programkategori 12.60 Internasjonalt samarbeid, klima, nord og polarområdene

Kategoritabell 12.60 Kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1470	Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning (jf kap. 4470)	73 873	73 110	65 786	-10,0
1471	Norsk Polarinstitutt (jf kap. 4471)	118 931	101 007	105 719	4,6
	Sum kategori 12.60	192 804	174 117	171 505	-1,5

Kategoritabell 12.60 Postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
01	Driftsutgifter	40 987	119 191	122 986	3,2
11-23	Varer og tjenester	98 428	3 037		-100,0
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	1 026	500	2 500	400,0
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper			498	-0,0
60-69	Overføringer til kommuner				-0,0
70-89	Overføringer til private	52 163	51 389	45 521	-11,4
90-99	Utlån, avdrag m.v.	200			-0,0
	Sum kategori 12.60 Internasjonalt samarbeid, klima, nord og polarområdene	192 804	174 117	171 505	-1,5

RESULTATOMRÅDE 7: KLIMA , LUFTFORURENSNINGER OG STØY

Status for arbeidet med miljøforvaltningens resultatmål

For resultatmål for underområdene klima, luftforurensinger og støy vises det til kap. 2.7.3.

Virkemidler

Klimaendringer

I St meld nr 29 (1997-98) Norges oppfølging av Kyotoprotokollen signaliserer regjeringen at den legger opp til en bred satsing på klimaforskning. Hoveddelen av midlene vil imidlertid bli avsatt til utvikling og utprøving av teknologi som fører til reduserte utslipp av klimagasser, herunder redusert bruk av energi og overgang til fornybare energikilder.

I regi av Norges forskningsråd (NFR) ble det i 1997 opprettet et nytt program (KLIMATEK) med formål å bidra til utvikling og bruk av teknologi som reduserer utslippene av klimagasser. Programmets målsetting er å støtte prosjekter med en samlet potensiell utslippsreduksjon på mer enn 2 mill. tonn CO_2-ekvivaelenter pr. år. Programmet er planlagt å vare fram til og med 2001 og er spesielt rettet mot petroleums- og prosessindustrien. Programmet er en felles satsing mellom Miljøverndepartementet, Olje- og energidepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. I tillegg til grenseflater mot rene energirettede ordninger har KLIMATEK også grenseflater mot Statens miljøfond som ble opprettet fra og med 1998. Formålet med miljøfondet er å sikre finansiering av prosjekter som ellers ikke ville kunne bli finansiert i kapitalmarkedet ut fra rent bedriftsøkonomiske vurderinger og som bidrar til å redusere utslipp av bl.a. klimagasser. Statens miljøfond vil utgjøre et viktig supplement til øvrig virkemiddelbruk i klimapolitikken.

Innen den klimavitenskapelige forskningen vil det spesielt fokuseres på utvikling av regionale klimamodeller som FNs klimapanel anbefaler. Slike modeller kan med større nøyaktighet beskrive hvordan de globale klimaendringene vil slå ut for Norge og våre nærområder. Arbeidet med videreutvikling av slike modeller, som ble igangsatt i 1997, ble styrket i 1998 og videreføres i 1999.

Utvikling av styringsverktøy i energi- og miljøpolitikken har på klimaområdet vært gjennomført innenfor forskningsprogrammet «Samfunn, energi og miljø» (1991-1996). Forskning på dette feltet vil bli videreført under programmet «Samfunnsmessige rammebetingelser for energi- og miljøpolitikken (SAMRAM)» (1996-2000), jf. kap. 1410 post 51. Etter anmodning fra KUF nedsatte Norges Forskningsråd våren 1998 et utvalg for samordning av klimaforskningen.

Beslutninger om den langsiktige fysiske planleggingen fattes gjennom vedtak etter plan- og bygningsloven. Regjeringen vil legge vekt på at slike langsiktige beslutninger ivaretar klimapolitiske hensyn, særlig ved å legge til rette for mindre energiintensive samfunnsstrukturer.

Miljøverndepartementet vil i samarbeid med Olje- og energidepartementet bidra til utarbeidelse av en handlingsplan som angir strategi for effektiv energibruk og økt bruk av fornybare energikilder i forbindelse med Energimeldingen. I denne meldingen vil det bli gitt en samlet vurdering av energipolitikken og tiltak som er nødvendige for å oppfylle våre forpliktelser i forhold til Kyotoforpliktelsen. Videre vil tiltak for å sikre en tilfredstillende energiforsyning fram mot år 2030 bli vurdert. Ytterligere tiltak for å fremme energieffektivisering og bruk av lokale og fornybare energikilder vil bli vurdert i en klima- og energipolitisk sammenheng. Energimeldingen vil bli utarbeidet på grunnlag av NOU 1998:11 Energi- og kraftbalansen mot 2020 som ble sendt ut på en bred høringsrunde etter at den ble lagt fram i juli 1998.

Miljøverndepartementet vil i samarbeid med Olje- og energidepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet gjennomgå plan- og bygningsloven, byggeforskriftene og aktuelle retningslinjer for å fremme økt energieffektivitet og bruk av vannbåren varme og nye fornybare energibærere i bygningsmasser, jf. Innst S nr 233 (1997-98). Det vil også bli vurdert å stille krav til energi- og varmeplanlegging i fylkeskommuner og kommuner med hjemmel bl.a. i dette lovverket.

Lokal Agenda 21 vil brukes for å synliggjøre at mer miljøvennlige valg som enkeltmennesker, husholdninger og lokalsamfunn tar i hverdagen er viktige og nødvendige bidrag for å oppfylle Kyotoprotokollen. Fokuset også lokalt må rettes mot forbruk og energi, arealplanlegging og transport. Det legges opp til at kommunenes ansvar for energi-

og varmeplanlegging skal styrkes. Miljøverndepartementet vil gjennom lokal Agenda 21 arbeidet stimulere fylker og kommuner til å utrede regionale/lokale klimahandlingsplaner som grunnlag for gjennomføring av tiltak.

I det nordiske tverrsektorielle energi- og miljøsamarbeidet vil det bli lagt vekt på å belyse spørsmål knyttet til forhandlingsprosessene, herunder fleksible gjennomføringsmekanismer, opptaksmekanismer og byrdefordeling. Det vil også bli fokusert på analyser av virkemiddelbruk for å fremme energieffektivisering og fornybare energikilder i de nordiske landene og nærområdene.

Regjeringen vil gjennomføre pilotprosjektet «Grønn stat». Det skal gjennomføres flere tiltak i Statbyggs og andre offentlige aktørers regi for å redusere energibruken og øke bruken av nye fornybare energikilder og vannbåren varme i offentlige bygg.

Miljøverndepartementet har det koordinerende ansvaret for arbeidet med å gjennomføre sektorvise miljøhandlingsplaner og videreutvikle et nasjonalt resultatoppfølgingssystem, jf. kap. 2. Det vil i samarbeid med Olje-og energidepartementet bli utarbeidet en miljøhandlingsplan for petroleums- og energisektoren i 1999.

Regjeringen vil vurdere å utarbeide forskrifter for mer energieffektive båter. Norge vil arbeide aktivt innenfor FNs sjøfartsorganisasjon IMO og foreslå tiltak og virkemidler som kan redusere utslippene fra sjøfarten

Nedbryting av ozonlaget

Bakgrunnen for de gode reduksjonsresultatene for ozonreduserende stoffer er en kombinasjon av virkemidler som har virket styringseffektivt, hvor forskrifter, informasjon, frivillige tiltak og samarbeid mellom myndighetene og bransjene har stått sentralt. Alle ozonreduserende stoffer i Norge er regulert gjennom forskrift. Det nasjonale arbeidet på området ozonreduserende stoffer vil i 1999 rettes mot kontroll av at bestemmelsene overholdes, overvåkning av miljøsituasjonen, og oppfølging av endringer i Montrealprotokollen som ble vedtatt høsten 1997. Utslippsforpliktelsen for metylbromid ble skjerpet, jf. tabell 1, og det ble vedtatt at alle parter skal ha lisensieringssystem for import og eksport av alle regulerte stoffer. Norge ratifiserte endringene den 3.9.1998 ved Regjeringens resolusjon.

Det vises ellers til omtale under resultatområde 6 (Avfall og gjenvinning) vedrørende kommende forskrift om innsamling og gjenvinning av brukte KFK-holdige kuldemøbler.

Grenseoverskridende luftforurensninger

Forskningsprogrammer under Norges Forskningsråd, samt Miljøverndepartementets program «Naturens tålegrenser», er sentrale for å frambringe grunnlag for nye avtaler om reduksjon av grenseoverskridende luftforurensninger. En annen viktig pilar i utviklingen av den norske politikken er de nasjonale overvåkingsprogrammene som følger utviklingen i virkningene av luftforurensninger på økosystemene. NFRs forskningsprogram om nitrogen og bakkenær ozontilførsler (NOBOZ) har som hovedformål å øke kunnskapen omkring tilførsel og kostnadseffektiv reduksjon av nitrogen og bakkenær ozon. Regjeringen vedtok høsten 1998 at Norge skal ratifisere endringene i Montrealprotokollen. Vår nasjonale innsats på disse områdene og støtten til de internasjonale sentra videreføres i 1999. Det vises ellers til omtale under kapittel 2.7 (resultatområde 7).

FNs sjøfartsorganisasjon IMO vedtok høsten 1997 egne regler om utslipp til luft fra skip. Norge deltar aktivt i arbeidet med videreutvikling av dette regelverket.

Under ledelse av miljøvernmyndighetene pågår det nå forhandlinger med petroleumsindustrien med sikte på å inngå en tidsavgrenset avtale om reduksjon av VOC-utslippene fra denne sektoren.

Lokale luftforurensninger og støy

Plan- og bygningsloven er et viktig virkemiddel i forbindelse med lokal luftforurensning og støy, fordi den kan brukes til å påvirke lokaliseringen av utslippskildene, og til å regulere utnyttelsen av omkringliggende arealer. Plan- og bygningsloven har fra 1994 regulert all planlegging av nye og eksisterende veger. Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging skal legges til grunn for all planlegging og utøvelse av myndighet i kommuner, fylkeskommuner og hos statlige myndigheter. For utbyggingstiltak over en viss størrelse gjelder plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredninger. Retningslinjer for henholdsvis vegtrafikkstøy og arealbruk i flystøysoner gitt i medhold av loven skal legges til grunn for planleggingen.

Forskrift om grenseverdier for lokal luftforurensning og støy av 30. mai 1997 setter krav til gjennomføring av forbedringstiltak i de områder som er sterkest belastet av lokal luft-

forurensning og støy. Hvor mange personer som får forbedret sitt miljø som følge av forskriften vil særlig avhenge av hvilke tiltak veg- og vegtrafikkmyndighetene iverksetter for å etterleve grenseverdiene. Både luftutslipp og støy fra industri reguleres av forurensningslovens konsesjonssystem. Egne retningslinjer for industristøy legges til grunn for konsesjonsbehandlingen. Også lokaliseringen av industrianlegget er viktig for utslippssituasjonen. Derfor må behandlingen av utslippskonsesjonen ses i sammenheng med planer etter plan- og bygningsloven. For asfaltverk er det fastsatt en egen forskrift som regulerer lokale støy- og støvproblemer. Forskrift til forurensningsloven om svovelinnholdet i fyringsolje, samt bestemmelser om avgift på svovelholdige produkter, influerer også på lokale luftforurensningsproblemer som følge av industrivirksomhet.

RESULTATOMRÅDE 8: INTERNASJONALT MILJØVERNSAMARBEID, -BISTAND, NORD- OG POLAROMRÅDENE

Status for arbeidet med miljøforvaltningens resultatmål

For resultatmål for underområdene samarbeid med u-land, samarbeid med Sentral- og Øst-Europa og multilateralt samarbeid vises det til kap. 2.8.3.

Resultatmåltabell for resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid, -bistand, nord- og polarområdene:

Miljøvernforvaltningens resultatmål:	Resultatindikatorer:	Status:
G.1 Beskytte villmarkskarakteren og det biologiske mangfoldet i Antarktis	- Omfanget av aktivitet og miljøskader, bestands-utvikling og fangst rapportert gjennom internasjonale samarbeidsorgan	Resultater fra Bouvetøya viser at bestanden av pingvin (gulltopppingvin og ringpingvin) er i nedgang.
H.1. Svalbard skal framstå som et av de best forvaltede villmarksområdene i verden.	- Omfanget av «uberørt» natur opprettholdes over tid. - Områdevernets representativitet, og vernestatus for biologisk viktige landområder. Utvalgte arters utbredelse og bestandsstørrelse	50 % av landområdene vernet. På Svalbard har det vært en økning i nesten alle dyrebestander som tidligere var gått kraftig tilbake. Flere arter må imidlertid fortsatt betraktes som truede og mange arter ligger betydelig under normalbestanden
I.1. Styrke norsk forskning i polarområdene og i Barentsregionen gjennom faglige prioriteringer og økonomiske og organisatoriske tiltak.	- Kontinuitet, kvalitet og kvantitet for forskningen. Polarforskningens andel av de samlede FoU-midlene	Nye forsknings-programmer igangsatt i regi av NFR. Økt satsing på Svalbard. Polaria og Polarmiljøsenteret blir åpnet i 1998.

Samarbeid med u-land

Det er en nært samarbeid med Utenriksdepartementet/Norad om å få til en miljø-integrering av bistanden gjennom f.eks. «Kontaktutvalget miljø/bistand», videre samarbeid om gjennomføring av miljøstrategien for bistanden, samarbeid om utforming av norske posisjoner i multilaterale bistandsorganer innen FN-systemet, rutiner for miljøsikring av prosjekter og programmer mv.

Gjennom miljøvernforvaltningens kompetansenettverk deltar miljøvernekseperter i prosjekter i flere utviklingsland, bl.a. i Kina, Indonesia, Sør-Afrika, Zambia, Zimbabwe, Etiopia, Laos, Namibia samt i Russland og Baltikum. Hovedoppgaven er å bistå med kompetanse på områder som institusjonsutvikling og lov- og regelverksutforming.

Samarbeidet med bistandsmyndighetene økte betydelig i 1998. Samarbeidet pågår både mellom Utenriksdepartementet/Norad og Miljøverndepartementet, gjennom Norads miljø-prosjekt hvor miljøforvaltningen har utlånt fem årsverk, og gjennom årsverksavtaler med Miljøverndepartementets direktorater (Statens Forurensingstilsyn, Direktoratet for Natur-forvaltning og Riksantikvaren). Den økte ressursinnsatsen og det tette samarbeid legger et godt grunnlag for å sikre miljøintegrering i bistandsvirksomheten.

Gjennom den norske bistandsinnsatsen overfor Sør-Afrika er det lagt opp til et nytt samarbeidsmønster ved at Riksantikvaren er utpekt til «Lead Agency» for oppfølging både av miljøavtalen og bistandsavtalen.

Den miljørettede bistanden blir finansiert over bistandsbudsjettet enten gjennom enkelt-prosjekter eller rammebevilgning til bilaterale arbeidsprogram.

Nord- og polarområdene

I tillegg til reduksjon av langtransporterte miljøgifter gjennom hav- og luftstrømmer, vil begrensning av eksisterende forurensningskilder i Nordvest-Russland og den framtidige utviklingen i dette området bli avgjørende for om det lar seg gjøre å forvalte det følsomme naturmiljøet i nord på en bærekraftig måte. Regjeringen legger derfor vekt på et stabilt og godt utbygd samarbeid med Russland.

Det er en hovedmålsetting at Svalbard skal framstå blant de best forvaltede villmarksområder i verden. Dette stiller krav innenfor en rekke områder, herunder: Opprettholdelse av miljøets tilnærmede uberørthet, et uttømmende og strengt regelverk, en velordnet registrering og overvåkning av sentrale miljøkomponenter, aktive vernetiltak overfor en del prioriterte kulturminner, samt opprydding og oppretting av tidligere inngrep og ødeleggelse av miljøet med hensyn til forurensing, forsøpling og ressursødeleggelse.

Miljøverndepartementet vil på bakgrunn av dette ta initiativ til å utarbeide en samlet miljøforvaltningsplan for Svalbard. Videre er arbeidet med en ny miljøvernlov for Svalbard startet opp og sysselmannsbestillingen er styrket på miljøvernsiden, og det er fastsatt ny fiskeforskrift, viltforskrift og forskrift om arealplanlegging i bosetningene på Svalbard.

Multilateralt samarbeid

Miljøverndepartementets rolle her er sammenfallende med nasjonale målsettinger under kap. 2. Departementet søker å samordne virksomheten i de ulike organene vi deltar i. Vi samarbeider med likesinnede land for å bygge allianser til støtte for regionale og globale politiske initiativ. Vi søker også å sikre at studier som gjøres innefor rammen av OECD og ECE kan nyttes i FN sammenheng. Dette gjelder f.eks. arbeidet med bærekraftig produksjon og forbruk. På lengre sikt og innenfor rammen av FN-reform vil vi arbeide for at det opprettes en global miljøorganisasjon der UNEP vil inngå.

Virkemidler

Nord - og polarområdene

Samarbeidet i Den euro-arktiske Barentsregion ble formelt innledet i 1993 gjennom en avtale mellom de nordiske land, Russland og EU-kommisjonen. Miljøvernministrene i Barentsrådet har vedtatt å samarbeide om et handlingsprogram for miljøvern og bærekraftig utvikling, hvor det er lagt stor vekt på behovet for å utvikle russisk regional miljøvernforvaltning.

Det bilaterale samarbeidet med Russland under miljøvernkommisjonen består nå av fem arbeidsgrupper med norsk og russisk ledelse. Disse er: Arbeidsgruppe for landmiljø, kulturminner, biologisk mangfold, havmiljø og radioaktivitet. På norsk side ledes gruppene av Miljøverndepartementets ytre etater, med unntak av arbeidsgruppen for radioaktivitet som ledes av Miljøverndepartementet og hvor Statens strålevern har sekretariatsansvaret. Driften av samarbeidet dekkes over Miljøverndepartementets budsjett, mens prosjektene under de enkelte arbeidsgrupper finansieres over Utenriksdepartementets budsjett. Arbeidsgruppene rapporterer årlig til Den blandete norsk-russiske miljøvernkommisjon som godkjenner arbeidsprogrammene fremlagt av hver arbeidsgruppe.

Vernetiltak er et viktig virkemiddel for bevaring av det urørte miljøet på Svalbard. Som oppfølging av St meld nr 22 (1994-95) Om miljøvern på Svalbard, og Innst S nr 11 (1995-96) har Miljøverndepartementet startet arbeidet med å vurdere nye verneområder på Svalbard, der viktige landområder med biologisk produksjon kan sikres vern. Forslag til verneplan for Bjørnøya vil bli fremmet i 1999, og det arbeides med å identifisere og vurdere fremtidige naturforvaltningstiltak på Jan Mayen. Det er også utarbeidet forslag til oppdatering av vernebestemmelsene i de eksisterende verneområdene. Miljøvernforvaltningen har også igangsatt arbeid med en samlet miljøforvaltningsplan for Svalbard, samt arbeid med å utvikle tilfredsstillende avfallsbehandling i alle bosetninger på Svalbard. Arkeologiske kulturminner fra Svalbard er i dag spredt i museer og samlinger i Tromsø, Barentsburg, Nederland, Polen og Danmark. Planarbeidet for et kulturhistorisk magasin i Longyearbyen er igangsatt. Dette vil gi mulighet for å samle alle arkeologiske kulturminner fra øygruppen på Svalbard.

Regjeringen nedsatte i 1996 et lovutvalg for å utarbeide forslag til en egen miljøvernlov for Svalbard. Utvalget skal legge fram sin innstilling i første halvdel av 1999.

Et godt kunnskapsgrunnlag basert på forskning er en betingelse for at Norge skal kunne forvalte sine egne polare territorier på en økologisk forsvarlig måte. Videre er norsk polarforskning av høy internasjonal kvalitet en forutsetning for at Norge skal kunne spille en aktiv rolle i den videre utviklingen av det internasjonale forsknings- og miljøvernsamarbeidet i nordområdene og Antarktis. Polarforskning er etablert som eget satsningsområde i Norges forskningsråd og over forskningsrådet finansieres programmet «Arktisk Lys og Varme». Programmet er et virkemiddel for å øke kunnskapsgrunnlaget for miljøvernarbeidet i Nord - og polarområdene. Viktige områder innen polarforskningen vil bl.a. være miljøgifter, UV-stråling, biologisk mangfold, klimaspørsmål og radioaktiv stråling.

For å nå målsettingen om at Svalbard skal framstå blant de best forvaltede naturområder i verden, vil det bli lagt stor vekt på å utvikle et uttømmende og strengt regelverk, en velordnet miljøovervåking og et effektivt håndhevelsesapparat. Samtidig vil det bli gjennomført opprydding og oppretting av tidligere inngrep.

I tråd med St meld nr 42 (1992-93) Norsk polarforskning ble Polarmiljøsenteret etablert i Tromsø i 1994, og nytt senterbygg vil bli offisielt åpnet i desember 1998. Senteret skal bidra til oppbygging av kompetanse i Nord-Norge innen overvåking og miljøforvaltning rettet mot polarområdene og Barentsregionen, og til å sikre at Barentssamarbeidet får en forankring i nord. I tilknytning til Polarmiljøsenteret er det videre etablert et opplevelse - og informasjonssenter Polaria. Dette vil også bli offisielt åpnet i desember 1998.

Multilateralt samarbeid

Gjennom Norges tilslutning til EØS- avtalen fikk vi nye rammevilkår for vårt nasjonale og internasjonale miljøarbeid. Det er løpende behov for å øke vårt kunnskapsnivå om arbeidet med miljøvernspørsmål i EU, norske miljømyndigheters og andre aktørers påvirkningsmuligheter i beslutningsprosessene, den miljøpolitiske utvikling som følge av nye miljøstrategier og miljøprogrammer og konsekvenser for Norge på miljøområdet av EUs siste traktatendring og de pågående utvidelsesforhandlingene.

Under Det Europeiske Miljøvernbyrået (EEA) er det for de ulike delområder innen miljøvern blitt etablert europeiske temasentre. Fra norsk side vil NILU, NIVA, NINA-NIKU og Havforskningsinstituttet være involvert. SFT er utpekt av Miljøverndepartementet til å være nasjonalt kontaktpunkt for EEA-arbeidet.

KAP. 1470 INTERNASJONALT SAMARBEID, TILTAK FOR LUFTMILJØ OG POLARFORVALTNING

(Jf. kap. 4470)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	3 839	19 182	20 265
11	Varer og tjenester	15 686		
21	Spesielle driftsutgifter	2 478	3 037	
63	Miljøtiltak i kommuner, *kan overføres*			
70	Tilskudd til AMAP, *kan overføres*	3 000	2 200	2 200
71	Internasjonale organisasjoner, *kan overføres*	27 223	28 350	28 840
72	Miljøverntiltak i nordområdene, *kan overføres*	15 000	15 000	9 500
73	Miljøtiltak til nikkelverkene på Kola, *kan overføres*			
75	Støtte til internasjonale miljøtiltak og nasjonale energitiltak, *kan overføres*	6 447	5 341	4 981
90	Stiftelseskapital	200		
	Sum kap. 1470	73 873	73 110	65 786
	Tilsagnsfullmakt post 73.....	0	270 000	270 000

Planlagt disponering av kap. 1470 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1 000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998, jf. St prp nr 1 (i S III-tall)	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan - siering
7. Klimaendringer, reduksjon av ozonlaget og luftkvalitet	6 628	10 554	6 983	2,6
8. Internasjonalt miljøvern-samarbeid, -bistand og polarområdene	64 986	61 636	54 745	28,4
11 Organisasjon og økonomi	2 259	920	4 058	0,9
Sum planlagt disponert kap. 1470	73 873	73 110	65 786	

Postmerknader

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke lønnsutgifter for engasjementer og ekstrahjelp til departementets arbeid med internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning, og til en fast stilling som miljøvernsjef hos Sysselmannen på Svalbard.

Bevilgningen dekker videre utgifter til konsulentbistand, utredninger, prosjektvurderinger og utviklingsarbeid. Midlene vil bl.a. bli brukt til tilrettelegging av grunnlaget for de ulike internasjonale forhandlingsprosesser, samt oppfølging av disse, f.eks. FN´s Rammekonvensjon om klimaendringer, Montrealprotokollen om stoffer som reduserer ozonlaget og ECE-konvensjonen om grenseoverskridende luftforurensninger samt til Departementets internasjonale arbeid med bærekraftig produksjon og forbruk. Posten dekker videre miljøverntiltak i nordområdene, ulike utredninger og prosjekter av tiltaks- eller forskningsrettet karakter, for å skaffe til veie det nødvendige beslutningsgrunnlag og midler til oppstarting av et program for overvåking av radioaktiv forurensning langs norskekysten.

Posten dekker dessuten utgifter i forbindelse med samarbeidet med Russland og Øst-Europa. Reise- og oppholdsutgifter vil i dagens situasjon i stor utstrekning måtte dekkes for russiske og øst-europeiske møtedeltakere.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Midlene er overført til kap. 1400 post 01, kap. 1427 post 01, kap. 1429 post 01, og kap. 1441 post 01.

Post 70 Tilskudd til AMAP, *kan overføres*

Mål:

Målet med bevilgningen er å sikre videreføring av det arktiske miljøovervåkningsprogrammet (AMAP), gjennom tilskudd til drift av stiftelsen AMAP. Bevilgningen bidrar til å oppnå målene på resultatområde 8

Stiftelsen ble opprettet av Miljøverndepartementet 24. juni 1997.

Det internasjonale miljøvernsamarbeidet under den arktiske miljøvernstrategien (AEPS) tok sikte på å redusere negative miljøvirkninger av den økende økonomisk aktivitet i området. AEPS-samarbeidet er nå integrert i det bredere samarbeidet i Arktisk Råd. Miljøovervåkningsprogrammet AMAP utgjør den klart viktigste del av samarbeidet. I juni 1997 la AMAP fram en omfattende tilstandsrapport for miljøet i Arktis, «Arctic Pollution Issues: A State of the Arctic Environment Report». Rapporten gir et godt grunnlag for opprydding og forebygging av forurensningsproblemer i Arktis.

Oppfølgingskriterier og kontroll:

Det mottas årsrapporter og reviderte regnskapsoversikter i tillegg til faglig kontakt med stiftelsen.

Post 71 Internasjonale organisasjoner, *kan overføres*

Midlene under denne posten gjelder samtlige resultatområder, unntatt resultatområde 11 (Organisasjon og økonomi). Bevilgningen skal dekke obligatoriske bidrag til internasjonale organisasjoner som Norge deltar aktivt i.

Mål:

Målsettingen med bevilgningen er å bidra til å opprettholde driften av organisasjoner som gjør et viktig miljørettet arbeid av betydning for Norge. Følgende internasjonale organisasjoner mottar bidrag:

- Tilskudd til FNs miljøfond (UNEP)
- Medlemskontingent til Den internasjonale hydrografiske organisasjon (IHO)
- Medlemskontingent til Den internasjonale naturvernunion (IUCN)
- Tilskudd til sekretariatsfunksjoner under miljøvernkonvensjoner som Norge er part i. Dette gjelder fellessekretariat for Oslo- og Pariskonvensjonene samt Bonnavtalen (oljeforurensning), interimsekretariat for Ramsarkonvensjonen (beskyttelse av våtmarker) konvensjonen vedrørende internasjonal handel med truede arter (CITES), konvensjonen vedrørende trekkende arter av ville dyr (Bonnkonvensjonen) konvensjon om beskyttelse av ozonlaget (Wienkonvensjonen) og protokoll om stoffer som reduserer ozonlaget (Montrealprotokollen).
- Tilskudd til sekretariatet for Laksekonvensjonen
- Tilskudd til Biodiversitetskonvensjonen
- Medlemskontingent til internasjonalt studiesenter for bevaring og restaurering av kulturminnesmerker (ICCROM)
- Tilskudd til det europeiske overvåkingsprogram for langtransport av luftforurensninger (EMEP)
- Tilskudd til UNEP for ivaretagelse av sekretariatsfunksjoner for konvensjon om kontroll med grenseoverskridende transport av farlig avfall (Baselkonvensjonen)
- Miljøverndepartementets andel av det norske bidraget til grunnkapital i Det nordiske miljøfinansieringsselskap (NEFCO)
- Medlemskontingent til Det europeiske miljøvernbyrået (EEA)
- Tilskudd til FN's klimapanel (IPCC)
- Tilskudd til FN´s Rammekonvensjon om klimaendringer (UNFCCC)

Kontroll overfor tilskuddsmottaker:

Kontroll skjer ved generell formalia- og rimelighetskontroll av reviderte regnskaper og årsrapporter.

Post 72 Miljøverntiltak i nordområdene, *kan overføres*

Midlene under denne posten er rettet mot resultatområde 8, underområde: Nord- og polarområdene.

Bevilgningen er opprettet for å styrke miljøvernkompetansen rettet mot nordområdene.

A: Tilskudd til etablering og drift av Polarmiljøsenteret A/S

Mål:
Målet med ordningen er utvikling og etablering av Polarmiljøsenteret A/S i Tromsø
Oppfølging og kontroll overfor tilskuddsmottaker:

Kontroll overfor tilskuddsmottaker:
I tillegg til faglig kontakt mottas årsrapporter og reviderte regnskapsrapporter fra tilskuddsmottaker. Kontroll foretas ved generell formalia- og rimelighetskontroll av årsrapport og regnskap, ved kontroll av tilskuddsmottakers faktiske etablering i senteret samt ved at tre av departementets direktorater er deltakere i selskapetss styre

B: Tilskudd til FOU-virksomhet

Mål:
Målet med tilskuddsordningen er å styrke miljøvernkompetansen rettet mot nord-områdene.
Målgruppen for tilskuddsordningen er samarbeidende forskningsinstitutter som er delatakere av Poalrmiljøsenteret.

Oppfølgingskriterier:
Forskningsinstituttene og andre som mottar tilskudd rapporterer på antall iverksatte og avsluttede FOU-prosjekter, mengden av publiserte og solgte publikasjoner, herunder også ved internasjonal referee.

Kontroll overfor tilskuddsmottaker:
Det mottas årsrapporter og reviderte regnskapsoversikter for tilskuddene. Kontroll foretas ved generell formalia- og rimelighetskontroll av de innsendte rapporter.

C: Tilskudd til etablering av polarattraksjonen Polaria.

Mål:
Målet med tilskuddsordningen er å etablere stiftelsen og polarattraksjonen Polaria.

Oppfølgingskriterier:
Oppfølging skjer i forhold til attraksjonens fremdriftsplan.

Kontroll overfor tilskuddsmottaker:
Framdriftsrapporter og reviderte regnskapsrapporter innhentes fra stiftelsen Polaria. Kontroll foretas ved generell formalia- og rimelighetskontroll av årsrapport og regnskap.

Post 73 Miljøtiltak til nikkelverkene på Kola, *kan overføres*
Midlene under denne posten gjelder resultatområde 8 (forvaltning av nordområdene og Antarktis).
Regjeringen har tidligere gitt signal til russiske myndigheter om tilskudd på inntil 300 mill. kr for miljøtiltak på Kola i tilknytning til et renseprosjekt ved nikkelverket i Petsjenga. Formålet er å oppnå en akseptabel reduksjon av utslipp av svovel og tung-metaller fra nikkelverket.
Etter at et norsk-svensk konsortium bestående av Elkem Technology, Kværner og Boliden vant en internasjonal anbudskonkurranse som var utlyst av russiske myndigheter for modernisering av Petsjenganikel, har det i perioden 1993-96 blitt utført prosjekterings-arbeid med 30 mill kr i støtte fra denne budsjettposten som grunnlag for å kunne realisere prosjektet. Beløpet tilsvarer 75% av prosjekteringskostnadene.
Den russiske regjering vedtok i 1995 en forordning om prinsippene for finansiering av prosjektet, og det er undertegnet en intensjonserklæring mellom den norske og den russiske regjering om gjennomføringen av prosjektet. I tillegg ble det under president Jeltsins besøk i Oslo i mars 1996 undertegnet en protokoll hvor den russiske regjering konkretiserer grunnlaget for finansieringen av prosjektet. Kontrakt om gjennomføringen av prosjektet ble ferdigforhandlet mellom selskapene og parafert i desember 1996.

I april 1997 ble det norsk-svenske konsortiet informert av ledelsen i konsernet Norilsk Nikel, som er eier av Petsjenganikel, om at viktige forutsetninger for prosjektet var endret, og at konsernet ville drøfte et endret moderniseringskonsept for nikkelverket i Petsjenga med Den nordiske investeringsbank (NIB) med hensyn på kredittfinansiering av et alternativt prosjekt.

Det har vært ført forhandlinger mellom det russiske selskap og NIB i løpet av 1997/98 om et nytt og forenklet prosjekt for oppgradering av smelteverket i Nikel. En utredning av det nye prosjektet er gjennomført og klarlagt for styrebehandling i Norilsk Nikel og NIB innen utgangen av 1998 med sikte på evt. investering og lånefinansiering.

Dersom forhandlingene mellom den russiske part og NIB i 1998 leder til at et nytt prosjekt kan realiseres, vil regjeringen, avhengig av resultatet av forhandlingene, komme tilbake til Stortinget med en vurdering av prosjektet og et eventuelt forslag til nødvendig bevilgning for å få moderniseringen gjennomført på en miljømessig, teknisk og økonomisk forsvarlig måte.

Regjeringen legger stor vekt på de ringvirkninger et slikt prosjekt vil kunne ha for Øst-Finnmark og de perspektiver det åpner for et bredere økonomisk og miljømessig samarbeid innenfor Barentsregionen. Regjeringen foreslår derfor å opprettholde tilsagnsrammen på 270 mill. kr for 1999.

Tilsagnsramme og tilsagnsfullmakt for post 73 miljøtiltak til nikkelverkene på Kola, kan overføres

		(i 1000 kr)
+	Forslag til rammer for nye tilsagn i 1999	270 000
=	Sum tilsagn pr. 31.12. 99	270 000
-	Bevilgningsforslag for 1999	0
=	Behov for tilsagnsfullmakt pr. 31.12.99	270 000

Post 75 Støtte til internasjonale miljøtiltak og nasjonale energitiltak, *kan overføres*

Midlene under denne posten gjelder resultatområdene 7 og 8.

Mål:

Målet med ordningen er å styrke arbeidet med miljøspørsmål som er av særlig betydning for Norge, og å få gjennomslag for norske miljøvernpolitiske posisjoner i internasjonal sammenheng. Det legges også opp til å støtte opp om de strategiske målene knyttet til klimaendringer, ozonreduksjon og langtransportert luftforurensning gjennom å gi tilskudd til prosjekter og aktiviteter nasjonalt.

Tildelingskriterier:

Det gis tilskudd til informasjonstiltak, prosjekter, og frivillige organisasjoner, drift av internasjonale sekretariater, og spesialoppdrag. Videre gis det tilskudd til tiltak som sikrer alliansebygging samt reisestøtte til delegater fra Russland, Øst-Europa og utviklingsland.

Oppfølging og kontroll:

Årsrapporter og reviderte regnskap fra frivillige organisasjoner og regnskap for andre gjennomførte prosjekter danner grunnlaget for en generell formalia- og rimelighets-kontroll.

KAP. 4470 INTERNASJONALT SAMARBEID, TILTAK FOR LUFTMILJØ OG POLARFORVALTNING

(jf. kap. 1470)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Oppdragsinntekter	2 766	3 101	
	Sum kap. 4470	2 766	3 101	

Postmerknader

Post 01 Oppdragsinntekter

De budsjetterte inntektene er overført til kap. 4400 post 09, 4427 post 09, 4429 post 09 og 4441 post 09, jf. kap. 1470 post 21.

KAP. 1471 NORSK POLARINSTITUTT
(jf. kap. 4471)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Driftsutgifter	37 148	100 009	102 721
11	Varer og tjenester	55 035		
21	Spesielle driftsutgifter	25 229		
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	1 026	500	2 500
50	Stipend			498
70	Stipend	493	498	
	Sum kap. 1471	118 931	101 007	105 719

Planlagt disponering av kap. 1471 og prosentvis finansiering av aktuelle resultatområder:

(i 1 000 kr)

Resultatområde	Regnskap 1997	Planlagt 1998, jf. St prp nr 1 (i S III-tall)	Planlagt disponert 1999	Pst.-vis finan - siering
8. Internasjonalt miljøvern-samarbeid, -bistand og polarområdene	104 547	95 633	87 423	45.42
11. Organisasjon og økonomi	14 384	5 374	18 296	4.29
Sum planlagt disponert kap. 1471	118 931	101 007	105 719	49.71

Norsk Polarinstitutts rolle og oppgaver:

Norsk Polarinstitutt (NP) er den sentrale statsinstitusjon for kartlegging, praktiske og miljørettede undersøkelser i Arktis og Antarktis, jf. St meld nr 42 (1992-93), og faglig og strategisk rådgiver overfor den sentrale forvaltning i polarspørsmål.

NP skal også bistå DN, SFT, RA og sysselmannen som faglig rådgiver. NP er myndighetsorgan for oppfølging og gjennomføring av norsk miljølovgiving i Antarktis.

NP er departementets kompetanseorgan for konsekvensutredninger på Svalbard, skal opprettholde bred kompetanse innen viltforvaltning, områdevern, habitatvern og forurensningsproblematikk på Svalbard, og skal utarbeide forslag til nye forvaltningsplaner. NP skal bidra til å utvikle Ny-Ålesund til den sentrale polare forskningsstasjonen i Europa.

NP skal være en sentral aktør i Polarmiljøsenteret og en aktiv medspiller i utvikling og gjennomføring av forskningssamarbeidet i senteret. NP skal sammen med de øvrige senterdeltakerne fremme miljøforskning og forvaltningsrådgivning innen Barentsregionsamarbeidet og det bilaterale norsk-russiske miljøversamarbeidet.

NP skal også delta i internasjonale samarbeidsfora der instituttet kan ivareta faglige oppgaver gjennom selv å være en forskningsutførende institusjon samt være et internasjonalt kontaktpunkt i polarsaker, og formidle kontakt mellom norske og internasjonale fagmiljøer.

Grunnlaget for NP's rolle og funksjon skal være den samlede kompetansen instituttet har utviklet mht polar miljøkunnskap, kartlegging og logistikk. NPs faglige kunnskapsbasis og aktivitet skal være innenfor biologisk mangfold, klimaendringer, bevaringsbiologi, forurensning og økotoksokologi i Nord - og polarområdene.

NP's hovedoppgaver er :

- å framskaffe og formidle kunnskap som grunnlag for aktivt og forebyggende miljøvernarbeid i Nord - og polarområdene.
- topografisk og geologisk kartlegging av Svalbard, Jan Mayen og norske biland i Antarktis og framstilling av kartprodukter
- gjennom sine logistikkressurser å legge forholdene til rette for instituttets egen feltvirksomheten og tilby fellestjenester for norske polarforskere, og bidra til at etablering av både nasjonal og internasjonal forskningsaktivitet på Svalbard skjer på en slik måte at nasjonale interesser på øygruppen ivaretas.
- å legge til rette sin polarhistoriske samling og sitt bibliotek, for studier av norsk og internasjonal polarhistorie, bl.a. med sikte på eksterne forskere.

Postmerknader

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter som Norsk Polarinstitutt har til lønn og godtgjørelser for faste og midlertidige ansatte. Videre dekker posten ordinære driftsutgifter og utgifter knyttet til instituttets samlede ekspedisjonsvirksomhet. Driftsutgiftene omfatter ved siden av ekspedisjonsvirksomheten lokalleie, drift av bygninger og teknisk utstyr, midler til rekvisita, reiseutgifter etc. Bevilgningen på posten omfatter videre:

- Vitenskapelig samarbeid i Arktis
- Drift av den norske forskningsstasjonen i Ny-Ålesund, sekretariat for International Arctic Science Committee og Arctic Climate System Study og Svalbardkurset.
- Vitenskapelig samarbeid i Antarktis hvor midlene gjelder deltakelse i det internasjonale Antarktissamarbeidet, herunder kartlegging og publisering.
- Miljøundersøkelser: Midlene brukes til forvaltningsrettet forskning, miljøovervåking og undersøkelser med særlig vekt på biologiske/økologiske problemstillinger av betydning for forvaltningen av natur og ressurser på Svalbard. Det er avsatt bevilgning til norsk-russisk samarbeid vedrørende havmiljø, miljøundersøkelser i verneområdene og til overvåking av isbjørn- og hvalrossbestandene.

Posten dekker utgifter knyttet til salgs- og oppdragsinntekter m.m. j.f. kap 4471. Dersom inntektene blir mindre enn budsjettert under kap. 4471, skal utgiftene under denne posten reduseres tilsvarende.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Midlene er f.o.m. 1998 overført til kap 1471 post 01.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

Midlene under denne posten er rettet mot resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernsamarbeid, -bistand, nord- og polarområdene.

Midlene under denne posten vil bli benyttet til innkjøp av forsknings-, felt-, EDB-utstyr og til bygging av en ny luftmålestasjon i Ny-Ålesund.

Post 50 Stipend

Midlene under denne posten er rettet mot resultatområde 8 Internasjonalt miljøvern-samarbeid, -bistand, nord- og polarområdene. Midlene tildeles etter en anbefaling av Norges Forskningsråd på bakgrunn av Rådets fastsatte kriterier om stipendtildeling.

Mål:

Stipendmidlene skal øke kompetansen innenfor den norske polarforskningen. Midlene er et viktig og effektivt virkemiddel for å stimulere norsk polarforskning på Svalbard.

Tildelingskriterier:

Støtte gis fortrinnsvis til norske hovedfags- og doktorgradsstudenter. Støtten skal dekke ekstrautgifter ved opphold i felt.

Oppfølging og kontroll:

Det kreves innsendt en regnskapsoversikt og en kort faglig rapport vedrørende gjennomføringen.

KAP. 4471 NORSK POLARINSTITUTT
(jf. kap. 1471)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999
01	Salgsinntekter	2 279	2 266	2 317
03	Inntekter fra diverse tjenesteyting	11 200	9 713	10 027
04	Refusjon fra Svalbardbudsjettet	2 900	3 012	3 050
05	Inntekter fra utleie av M/S Lance	8 077	7 032	7 192
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	125		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	287		
	Sum kap. 4471	24 868	22 023	22 586

Postmerknader

Post 01 Salgsinntekter

Salgsinntektene gjelder salg av kart, flybilder og publikasjoner, samt inntekter fra utleie av feltutstyr.

Post 03 Inntekter fra diverse tjenesteyting

Posten gjelder inntekter fra eksterne oppdrag for andre offentlige instanser og fra det private næringsliv og posteringsfullmakter, jf. kap 1471 post 21.

Post 04 Refusjon fra Svalbardbudsjettet

Posten gjelder refusjon fra Svalbardbudsjettet som i hovedsak gjelder kartleggings-utgifter på Svalbard.

Post 05 Inntekter i forbindelse med utleie av M/S Lance

Posten gjelder inntekter i forbindelse med utleie av polarforskningsfartøyet M/S Lance. Norsk Polarinstitutt overtok ansvaret for M/S Lance fra Statens Kartverk i 1994.

OVERSIKT OVER MILJØVERNDEPARTEMENTETS BUDSJETTFORSLAG FORDELT PÅ PROGRAMOMRÅDE, PROGRAMKATEGORIER OG KAPITLER

Utgifter

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
1400	Miljøverndepartementet (jf kap. 4400)	114 330	111 610	122 460	9,7
1401	Opplysningsvirksomhet, tilskudd til organisasjoner	27 757	33 186	33 887	2,1
1402	Miljøvern i kommunene	3 620			-0,0
1406	Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf kap. 4406)	312 178	266 523	273 627	2,6
1410	Miljøvernforskning (jf kap. 4410)	220 225	231 835	228 835	-1,2
	Sum kategori 12.10	678 110	643 154	658 809	2,4
1422	Biomangfold, friluftsliv og kulturminner	7 774	10 384	8 699	-16,2
1425	Vilt- og fisketiltak (jf kap. 4425)		92 501	87 632	-5,3
1426	Statens naturoppsyn (jf kap. 4426)		59 058	60 822	3,0
1427	Direktoratet for naturforvaltning (jf kap. 4427)	346 651	213 279	257 149	20,6
1429	Riksantikvaren (jf kap. 4429)	225 600	167 812	170 170	1,4
	Sum kategori 12.20	580 025	543 034	584 472	7,6
1441	Statens forurensningstilsyn, (jf kap. 4441)	470 205	298 722	586 509	96,3
1442	Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet	121 733	121 572	49 061	-59,6
1443	Miljøovervåking og akutt forurensing	75 499	56 793	56 393	-0,7
1449	Refusjonsordninger for spesialavfall - bilvrak og spillolje	349 387	174 514		-100,0
2422	Statens miljøfond		600 000	230 000	-61,7
	Sum kategori 12.30	1 016 824	1 251 601	921 963	-26,3
1463	Regional og lokal planlegging	66 721	69 889	61 059	-12,6
1465	Statens kjøp av tjenester i Statens kartverk	282 996	296 154	320 997	8,4
2465	Statens kartverk (jf. kap. 5491 og 5603)	9 225	14 143	16 000	13,1
	Sum kategori 12.50	358 942	380 186	398 056	4,7

1470	Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning (jf kap. 4470)	73 873	73 110	65 786	-10,0
1471	Norsk Polarinstitutt (jf kap. 4471)	118 931	101 007	105 719	4,7
	Sum kategori 12.60	192 804	174 117	171 505	-1,5
	Sum utgifter under departementet	2 826 705	2 992 092	2 734 805	-8,6

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
01	Driftsutgifter	415 466	910 943	957 061	5,1
11-23	Varer og tjenester	828 551	324 903	341 397	5,1
24	Driftsresultat	- 5 500	- 4 500	- 4 000	-11,1
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	117 031	119 373	127 230	6,6
50-59	Overføringer til andre statsregnskaper	200 225	311 835	189 382	-39,3
60-69	Overføringer til kommuner	284 721	145 007	169 469	16,9
70-89	Overføringer til private	955 011	618 531	724 266	17,1
90-99	Utlån, avdrag m.v.	31 200	566 000	230 000	-59,4
	Sum område 12 Miljøvern og regional planlegging	2 826 705	2 992 092	2 734 805	-8,6

Inntekter

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
4400	Miljøverndepartementet (jf kap. 1400)	5 281	103	1 310	1 171,8
4406	Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf kap. 1406)	13 330	6 817	7 672	12,5
4410	Miljøvernforskning (jf kap. 1410)		5 868	5 868	
	Sum kategori 12.10	18 611	12 788	14 850	16,1

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
4425	Refusjoner fra Viltfondet og Statens fiskefond (jf kap. 1425)		94 782	87 632	-7,5
4426	Statens naturoppsyn (jf kap 1426)		600	614	2,3
4427	Direktoratet for naturforvaltning (jf kap. 1427)	94 954	5 235	9 242	76,5
4429	Riksantikvaren (jf kap. 1429)	5 108	3 066	3 111	1,4
	Sum kategori 12.20	100 062	103 683	100 599	-2,9

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
4441	Statens Forurensningstilsyn (jf kap. 1441)	32 846	21 907	55 425	153,0
	Sum kategori 12.30	32 846	21 907	55 425	153,0

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
4470	Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning (jf kap. 1470)	2 766	3 101		-100,0
4471	Norsk Polarinstitutt (jf kap. 1471)	24 868	22 023	22 586	2,5
	Sum kategori 12.60	27 634	25 124	22 586	-10,1
	Sum inntekter under Miljøverndepartementet	179 153	163 502	193 460	18,3

Inntekter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gruppe	Betegnelse	Regnskap 1997	Vedtatt budsjett 1998	Forslag 1999	Pst. endr. 98/99
01-29	Salg av varer og tjenester m.v.	89 224	60 552	97 660	61,3
50-89	Skatter, avgifter og andre overføringer	89 929	102 950	95 800	-6,9
	Sum kategori Miljøvern og regional planlegging	179 153	163 502	193 460	18,3

OVERSIKT OVER ANTALL ÅRSVERK PR. 01.03.1998 UNDER MILJØVERNDEPARTEMENTET

Kap.	Betegnelse	Ant. årsverk
1400	Miljøverndepartementet...	259
1406	Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene	395
1427	Direktoratet for naturforvaltning	142
1429	Riksantikvaren	115
1441	Statens forurensningstilsyn	280
2465	Statens kartverk	672
1471	Norsk Polarinstitutt	111
Sum		1 974

OVERSIKT OVER BRUK AV STIKKORDET KAN OVERFØRES

For 1999 foreslås bruk av stikkordet «kan overføres» under følgende poster med bevilgning for 1999, utenom postgruppe 30-49:

(i 1000 kr)

Kap.	Post	Benevnelse	Overført pr. 1.1.1998	Forslag 1999	Begrunnelse for bruk av stikkordet
1406	70	Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål	4 947	100 100	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000 for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1425	60	Kommunal vilt- og fiskeforvaltning	0	23 500	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1425	65	Fallvilt	0	7 000	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1425	70	Tilskudd til fiskeformål	0	5 500	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1425	71	Tilskudd til viltformål	0	14 895	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1425	72	Erstatninger for hjorte-viltskader	0	2 793	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1426	70	Tilskudd til naturoppsyn	0	500	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1427	60	Kommunal naturforvaltning	0	10 212	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1427	62	Tilskudd til interkom-munal friluftsråd	4 510	3 000	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1427	73	Erstatninger og forebyggende tiltak mot rovviltskader	5 937	96 002	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1427	74	Tilskudd til friluftslivstiltak	14	4 370	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1427	76	Tilskudd til kulturlandskapstiltak	285	1 500	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1427	77	Tilskudd til naturin-formasjonssentra	0	5 400	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt

1429	60	Regionale kulturminnetiltak	1 868	18 000	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1429	65	Regional kulturminneforvaltning	0	5 000	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1429	72	Vern og sikring av fredete og bevarings-verdige kulturminner og kulturmiljøer	9 256	58 158	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1429	73	Brannsikring og beredskapstiltak	52	6 453	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1429	75	Internasjonal samarbeid	109	900	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1441	62	Lokal Agenda 21, tilskudd til utvikling av miljøvennlige lokalsamfunn	3 790	4 000	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1441	63	Tilskudd til kommunale avløpstiltak	420	82 613	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1441	64	Aksjon jærvassdraget	0	3 462	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1441	72	Tilskudd til utvikling av mer miljøeffektive produkter og bygg	0	10 500	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1442	70	Tilskudd til kompetanse-formidling og informasjon om miljøvennlig produksjon og forbruk	18 278	35 600	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1463	63	Lokal Agenda 21 og utvikling av miljøvennlig byer og tettsteder	2 945	12 682	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1463	71	Tilskudd til GRID	0	4 000	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1463	74	Lokal Agenda 21, tilskudd til tiltak i organisasjoners regi	0	18 474	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt

1470	70	Tilskudd til AMAP	0	2 200	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1470	71	Internasjonale organisasjoner	827	28 840	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1470	72	Miljøverntiltak i nordområdene	0	9 500	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
1470	75	Støtte til internasjonale miljøtiltak og nasjonale energitiltak	0	4 981	Tilsagn om tilskudd gitt i 1999 må kunne utbetales i 2000, for å kunne sikre at vilkårene for tilskudd er oppfylt
SUM			53 238	580 135	

Miljøverndepartementet

tilrår:

1. I proposisjonen om statsbudsjettet for 1999 føres opp de summer som er nevnt i fremlagte utkast:

a. Sum utgifter under kap. 1400-1471, 2422 og 2465 ……kr 2 734 805 000
b. Sum inntekter under kap. 4400-4471 …… kr 193 460 000

1. Stortinget blir innbudt til å gjøre vedtak som nevnt under I, II, III, IV, V, VI og VII i utkastet.

FORSLAG

til vedtak om bevilgning for budsjetterminen

1. januar til 31. desember 1999
under statsbudsjettets kapitler

I
Utgifter:

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr	Kr
		Fellesoppgaver, forskning, administrasjon				
1400		Miljøverndepartementet (jf. kap. 4400)				
	01	Driftsutgifter	122 460 000	122 460 000		
1401		Opplysningsvirksomhet, tilskudd til organisasjoner				
	01	Driftsutgifter	9 122 000			
	70	Driftstilskudd til frivillige miljøvernorganisasjoner	24 765 000	33 887 000		
1406		Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf. kap. 4406)				
	01	Driftsutgifter	173 527 000			
	70	Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål, *kan overføres*	100 100 000	273 627 000		
1410		Miljøvernforskning (jf kap. 4410)				
	50	Basisbevilgninger til miljøforskningsinstituttene	84 610 000			
	51	Forskningsprogrammer m.m.	96 074 000			
	52	Rekrutteringsstipend til kvinnelige miljøvernforskere	3 200 000			
	53	Internasjonalt miljøvernforskningssamarbeid	5 000 000			
	70	Nasjonale oppgaver ved miljøforskningsinstituttene	22 151 000			
	71	Miljøforskningsavtale Norge-EU	11 800 000			
	79	Diverse tilskudd	6 000 000	228 835 000	658 809 000	
		Biomangfold, friluftsliv og kulturminner				
1422		Biomangfold, friluftsliv og kulturminner				
	01	Driftsutgifter	8 699 000	8 699 000		
1425		Vilt- og fisketiltak (jf kap. 4425)				
	01	Driftsutgifter	33 944 000			
	60	Kommunal vilt- og fiskeforvaltning, *kan overføres*	23 500 000			
	65	Fallvilt, *kan overføres*	7 000 000			
	70	Tilskudd til fiskeformål, *kan overføres*	5 500 000			
	71	Tilskudd til viltformål, *kan overføres*	14 895 000			

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr	Kr
	72	Erstatninger for hjorteviltskader, *kan overføres*	2 793 000	87 632 000		
1426		Statens naturoppsyn (jf kap. 4426)				
	01	Driftsutgifter	37 374 000			
	30	Tiltak i nasjonalparkene, *kan overføres*	2 500 000			
	31	Tiltak i naturvern- og friluftsområder, *kan overføres*	10 613 000			
	32	Skjærgårdsparker m.v., *kan overføres*	9 835 000			
	70	Tilskudd til naturoppsyn, *kan overføres*	500 000	60 822 000		
1427		Direktoratet for naturforvaltning (jf kap. 4427)				
	01	Driftsutgifter	81 794 000			
	30	Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder, *kan overføres*	13 385 000			
	32	Statlige erverv, fylkesvise verneplaner, *kan overføres*	13 500 000			
	33	Statlige erverv, barskogvern, *kan overføres*	26 154 000			
	34	Statlige erverv, nasjonalparker, *kan overføres*	1 000 000			
	60	Kommunal naturforvaltning, *kan overføres*	10 212 000			
	62	Tilskudd til interkommunal friluftsråd, *kan overføres*	3 000 000			
	73	Erstatninger og forebyggende tiltak mot rovviltskader, *kan overføres*	96 002 000			
	74	Tilskudd til friluftslivstiltak, *kan overføres*	4 370 000			
	75	Internasjonale avtaler og medlemskap	832 000			
	76	Tilskudd til kulturlandskapstiltak, *kan overføres*	1 500 000			
	77	Tilskudd til naturin-formasjonssentra, *kan overføres*	5 400 000	257 149 000		
1429		Riksantikvaren (jf kap. 4429)				
	01	Driftsutgifter	64 859 000			
	21	Spesielle driftsutgifter, *kan nyttes under kap 1429, 72 og 73*	16 300 000			
	33	Statlig erverv/erstatninger, tiltak, *kan overføres*	500 000			
	60	Regionale kulturminnetiltak, *kan overføres*	18 000 000			
	65	Regional kulturminneforvaltning, *kan overføres*	5 000 000			
	72	Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer, *kan overføres, kan nyttes under kap. 1429, 21 og 60*	58 158 000			
	73	Brannsikring og beredskapstiltak, *kan overføres, kan nyttes under kap 1429, 21*	6 453 000			
	75	Internasjonalt samarbeid, *kan overføres*	900 000	170 170 000	584 472 000	

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr	Kr
		Miljødata, forurensing og miljøeffektivitet				
1441		Statens forurensningstilsyn, (jf kap. 4441)				
	01	Driftsutgifter	218 382 000			
	39	Opprydningstiltak, *kan overføres*	19 500 000			
	62	Lokal Agenda 21, tilskudd til utvikling av miljøvennlige lokalsamfunn, *kan overføres*	4 000 000			
	63	Tilskudd til kommunale avløpstiltak, *kan overføres*	82 613 000			
	64	Aksjon Jærvassdraget, *kan overføres*	3 462 000			
	72	Tilskudd til utvikling av mer miljøeffektive produkter og bygg, *kan overføres*	10 500 000			
	73	Tilskudd til biloppsamlingssystemet	71 900 000			
	75	Utbetaling av pant for bilvrak, *overslagsbevilgning*	136 152 000			
	76	Refusjon av smøreoljeavgifter	40 000 000	586 509 000		
1442		Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet				
	01	Driftsutgifter	13 461 000			
	70	Tilskudd til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennlig produksjon og forbruk, *kan overføres*	35 600 000	49 061 000		
1443		Miljøovervåking og akutt forurensing				
	01	Driftsutgifter	44 550 000			
	21	Spesielle driftsutgifter	4 100 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	7 743 000	56 393 000	691 963 000	
		Regional planlegging, areal- og kartpolitikk				
1463		Regional og lokal planlegging				
	01	Driftsutgifter	25 903 000			
	63	Lokal Agenda 21 og utvikling av miljøvennlige byer og tettsteder, *kan overføres*	12 682 000			
	71	Tilskudd til GRID, *kan overføres*	4 000 000			
	74	Lokal Agenda 21, tilskudd til tiltak i organisasjoners regi, *kan overføres*	18 474 000	61 059 000		
1465		Statens kjøp av tjenester i Statens kartverk				
	21	Betaling for statsoppdraget	320 997 000	320 997 000	382 056 000	
		Internasjonalt samarbeid, klima, nord og polarområdene				
1470		Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning (jf kap. 4470)				
	01	Driftsutgifter	20 265 000			
	70	Tilskudd til AMAP, *kan overføres*	2 200 000			
	71	Internasjonale organisasjoner, *kan overføres*	28 840 000			

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr	Kr
	72	Miljøverntiltak i nordområdene, *kan overføres*	9 500 000			
	75	Støtte til internasjonale miljøtiltak og nasjonale energitiltak, *kan overføres*	4 981 000	65 786 000		
1471		Norsk Polarinstitutt (jf kap. 4471)				
	01	Driftsutgifter	102 721 000			
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	2 500 000			
	50	Stipend	498 000	105 719 000	171 505 000	
		Statsbankene				
2422		Statens miljøfond				
	90	Statens miljøfond, lån	230 000 000	230 000 000	230 000 000	
		Statens forretningsdrift				
2465		Statens kartverk (jf kap. 5491 og 5603)				
	24	Driftsresultat				
	24.1	Driftsinntekter	- 500 997 000			
	24.2	Driftsutgifter, *overslagsbevilgning*	+ 469 222 000			
	24.3	Avskrivninger	23 084 000			
	24.4	Renter av statens kapital	4 691 000	-4 000 000		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*	20 000 000	20 000 000	16 000 000	
		Sum departementets utgifter				2 734 805 000

II

Inntekter

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr	Kr
		Fellesoppgaver, forskning, administrasjon				
4400		Miljøverndepartementet (jf kap. 1400)				
	02	Ymse inntekter	703 000			
	09	Internasjonale oppdrag	607 000	1 310 000		
4406		Miljøvernavdelingene ved fylkesmannsembetene (jf kap. 1406)				
	02	Ymse inntekter	4 453 000			
	03	Oppdragsinntekter	3 219 000	7 672 000		
4410		Miljøvernforskning (jf kap. 1410)				
	50	Tilskudd fra diverse fond	5 868 000	5 868 000	14 850 000	
		Biomangfold, friluftsliv og kulturminner				
4425		Refusjoner fra Viltfondet og Statens fiskefond (jf kap. 1425)				
	51	Viltfondet	67 000 000			

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr	Kr
	52	Statens fiskefond	20 632 000	87 632 000		
4426		Statens naturoppsyn (jf kap. 1426)				
	01	Ymse inntekter	614 000	614 000		
4427		Direktoratet for naturforvaltning (jf kap. 1427)				
	01	Ymse inntekter	6 442 000			
	09	Internasjonale oppdrag	500 000			
	54	Gebyrer	2 300 000	9 242 000		
4429		Riksantikvaren (jf kap. 1429)				
	02	Refusjoner og diverse inntekter	2 611 000			
	09	Internasjonale oppdrag	500 000	3 111 000	100 599 000	
		Miljødata, forurensing og miljøeffektivitet				
4441		Statens forurensningstilsyn (jf kap. 1441)				
	01	Refusjon av kontrollutgifter	6 158 000			
	02	Inntekter, SFTs oljevernavdeling i Horten	2 020 000			
	04	Gebyrer	13 259 000			
	05	Leieinntekter	1 208 000			
	08	Inntekter fra salg av bilvrak	27 000 000			
	09	Internasjonale oppdrag	5 780 000	55 425 000	55 425 000	
		Internasjonalt samarbeid, klima, nord og polarområdene				
4471		Norsk Polarinstitutt (jf kap. 1471)				
	01	Salgsinntekter	2 317 000			
	03	Inntekter fra diverse tjenesteyting	10 027 000			
	04	Refusjon fra Svalbardbudsjettet	3 050 000			
	05	Inntekter fra utleie av M/S Lance	7 192 000	22 586 000	22 586 000	
		Sum departementets inntekter				193 460 000

III
Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 1999 kan gi tilsagn ut over bevilgning for inntil følgende beløp:

Kap.	Post		Beløp (i 1000 kr)
1425		Vilt og fisketiltak	
	70	Tilskudd til fiskeformål, *kan overføres*	2 000
1427		Direktoratet for naturforvaltning	
	30	Statlige erverv, båndlegging av friluftsområder, *kan overføres*	10 000
	32	Statlige erverv, fylkesvise verneplaner, *kan overføres*	45 066
	33	Statlige erverv, barskogvern, *kan overføres*	26 000
	34	Statlige erverv, nasjonalparker, *kan overføres*	3 500
	60	Kommunal naturforvaltning, *kan overføres*	5 760

Kap.	Post		Beløp (i 1000 kr)
1429		Riksantikvaren	
	72	Vern og sikring av fredete og bevaringsverdige kulturminner og kulturmiljøer, *kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 post 21 og post 60*	6 500
	73	Brannsikring og beredskapstiltak, *kan overføres, kan nyttes under kap. 1429 post 21*	2 000
1441		Statens forurensningstilsyn	
	63	Tilskudd til kommunale avløpsttiltak, *kan overføres*	340 199
1442		Miljødata, forurensning og miljøeffektivitet	
	70	Tilskudd til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennlig produksjon og forbruk, *kan overføres*	15 066
2422		Statens miljøfond	
	90	Statens miljøfond, lån	150 000
1463		Regional og lokal planlegging	
	63	Lokal Agenda 21 og utvikling av miljøvennlige byer og tettsteder, *kan overføres*	3 000
1470		Internasjonalt samarbeid, tiltak for luftmiljø og polarforvaltning	
	73	Miljøtiltak til nikkelverkene på Kola, *kan overføres*	270 000

IV
Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 1999 kan foreta bestillinger for inntil kr 2 911 000 ut over bevilgning på kap. 1441 post 39 Oppryddingstiltak, *kan overføres*

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 1999 kan foreta bestillinger for inntil kr 3 000 000 ut over bevilgning på kap. 1443, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, *kan overføres*

V
Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Miljøverndepartementet i 1999 kan:

1. gi nye garantier for inntil 55% av lån, dog begrenset oppad til kr 217 000 000 til Norsk Avfallshandtering A/S, men slik at garantirammen for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger kr 250 000 000

2. gjøre følgende unntak fra ellers gjeldende garantivilkår:
   a. garantimottaker skal ikke betale garantiprovisjon
   b. det skal ikke settes av særskilte midler til å dekke eventuelle tap på garantier.

VI

Fullmakt til utgiftsføring uten bevilgning

Stortinget samtykker i at det under kapittel 1442, post 73 kan utgiftsføres uten bevilgning fastslåtte tap på garantier for lån til miljøverntiltak og energi-økonomiseringsformål som staten er juridisk forpliktet til å dekke.

VII

Andre romertallsvedtak

Stortinget samtykker i at Statens kartverk i 1999, uten framlegg for Stortinget og såfremt det kan dekkes av reguleringsfondet, kan avvike sitt driftsbudsjett.

Stortinget samtykker i at Statens kartverk i 1999 kan inngå avtaler om kjøp av sjømålingsdata og kartgrunnlag for inntil 20 mill kroner utover bevilgning under kap 1465 post 21 Betaling for statsoppdraget.